

Plan-Milieueffectrapport Omgevingsplan 2012-2018

Plan-Milieueffectrapport Omgevingsplan 2012-2018

referentie	projectcode	status
MDB385-1/tutr/007	MDB385-1	definitief 02
projectleider	projectdirecteur	datum
ir. P.J.A. van de Laak	mw. ir. C.M. Sluis	13 maart 2012

autorisatie	naam	paraaf
goedgekeurd	ir. P.J.A. van de Laak	

SAMENVATTING

1. WAAROM EEN PLAN-MILIEUEFFECTRAPPORT?	1
1.1. Aanleiding en achtergronden	1
1.2. Doel plan-milieueffectrapportage	1
1.3. Procedure	2
1.4. Leeswijzer	3
2. OMGEVINGSPLAN ZEELAND 2012-2018	5
2.1. Omgevingsbalans 2009	5
2.2. Krachtig Zeeland	7
2.3. Beleidsvoornemens Omgevingsplan 2012-2018	8
2.4. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen	13
2.5. Samenhang met andere kaders	15
3. KANAALZONE EN SLOEGEBIED	17
3.1. Inleiding	17
3.2. Huidige situatie en autonome ontwikkeling	19
3.3. Kansen, knelpunten en randvoorwaarden	35
3.4. Effecten omgevingsbeleid	35
3.5. Mitigerende maatregelen	37
4. KUST EN DELTAWATEREN	39
4.1. Inleiding	39
4.2. Huidige situatie en autonome ontwikkeling	41
4.3. Kansen, knelpunten en randvoorwaarden	53
4.4. Effecten omgevingsbeleid	53
4.5. Mitigerende maatregelen	54
5. LANDELIJK GEBIED	55
5.1. Inleiding	55
5.2. Huidige situatie en autonome ontwikkeling	55
5.3. Kansen, knelpunten en randvoorwaarden	66
5.4. Effecten omgevingsbeleid	67
5.5. Mitigerende maatregelen	69
6. EFFECTEN M.E.R.-(BEOORDELINGS)PLICHTIGE ACTIVITEITEN	71
7. MILIEUGEVOLGEN MAXIMAAL TOEKOMSTSCENARIO	81
7.1. Inleiding	81
7.2. Kanaalzone en Sloegebied	82
7.3. Kust en deltawateren	82
7.4. Landelijk gebied	84
7.5. Provinciale sturing	85
8. LEEMTEN IN KENNIS EN MONITORING	87
8.1. Leemten in kennis	87
8.2. Monitoring	87
9. GEBRUIKTE LITERATUUR	89

BIJLAGEN

aantal blz.

I	Advies reikwijdte en detailniveau Commissie m.e.r.	12
II	Samenhang met kaders van andere overheden	6
III	Beoordelingskaders	9
IV	SWOT analyses	8
V	Effecten Natura-2000, EHS en beschermde soorten	43

SAMENVATTING

De plantermijn van het huidige omgevingsplan eindigt in 2012. Om die reden is een integrale herziening nodig. In de nota 'Krachtig Zeeland' hebben Gedeputeerde Staten de richting geduid van het nieuwe omgevingsplan. Een concurrerende en duurzame economische ontwikkeling, met behoud en versterking van ruimtelijke kwaliteiten en leefbaarheid, is waar het provinciaal omgevingsbeleid zich op richt. Voor het bereiken van die doelstelling wordt ingezet op sterke economische sectoren, het realiseren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat en behoud en versterking van de kwaliteit van water en landelijk gebied.

Het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 is plan-m.e.r.-plichtig. Het omgevingsplan stelt kaders voor toekomstige m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, zoals de aanleg van een windturbinepark en uitbreiding van jachthavens. Het gaat om besluiten over projecten met mogelijk belangrijk nadelige gevolgen voor het milieu. Een aantal van deze activiteiten vindt in de Deltawateren plaats die zijn aangewezen als Natura-2000 gebied. Om die reden is onderzocht of significante gevolgen voor Natura-2000 gebieden kunnen worden uitgesloten.

Doel milieueffectrapportage

De provincie wil antwoord op de volgende vragen:

1. in welke mate draagt het omgevingsplan bij aan een duurzame ontwikkeling van Zeeland vergeleken met voortzetting van het huidige beleid? Zijn er reële alternatieve beleidslijnen ten opzichte van het voorgenomen beleid en zijn die wenselijk, gezien vanuit de duurzaamheidsdoelen?
2. wat zijn de milieugevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, waarvoor het omgevingsplan kaders stelt, of waarin het omgevingsplan voorziet? Kunnen deze activiteiten mogelijk significant negatieve effecten hebben voor Natura-2000 gebieden? Zijn er alternatieven die geen significant negatieve effecten hebben en/of kunnen bijdragen aan het bereiken van de Natura-2000 doelen?

De plan-m.e.r. beoordeelt op hoofdlijnen wat de gevolgen zijn van strategische keuzen in het omgevingsplan voor milieu en duurzame ontwikkeling. De beoordeling is overwegend kwalitatief. Voor wat betreft de beoordeling van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten gaat het om een meer gedetailleerde beoordeling van de gevolgen voor milieu en natuur. Deze beoordeling is gebaseerd op beschikbare informatie, beschikbaar kaartmateriaal en expert judgement. Het doel van de plan-m.e.r. is aannemelijk maken (onderbouwen, motiveren) of de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn binnen de geldende wettelijke kaders. De plan-m.e.r. kan op basis van die beoordeling randvoorwaarden meegeven voor (de locatiekeuze van) deze activiteiten.

Gebiedsgerichte effectbeoordeling

In dit plan-MER is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak van de effectbeoordeling. Hiermee kunnen op een meer navolgbare en transparante wijze de effecten van het omgevingsbeleid worden beschreven en beoordeeld. Een onderscheid is gemaakt tussen de volgende drie gebieden:

- Kanaalzone en Sloegebied;
- kust en deltawateren;
- landelijk gebied (inclusief de daarin gelegen steden).

Met deze drie gebieden wordt aangesloten op de indeling van gebieden van het provinciaal omgevingsbeleid, respectievelijk 'Produceren op Land aan Zee', 'Beleven van Land en Zee' en 'Bloeien op Land en in Zee'.

Voor de beoordeling van de gevolgen van het omgevingsbeleid en van m.e.r.- (beoordelings)-plichtige activiteiten, is een beoordelingskader ontworpen. Het beoordelingskader bestaat uit een lijst met toetscriteria, waarbij per toetscriterium is geoperationaliseerd wanneer er sprake is van een beoordeling goed, voldoende, onvoldoende en slecht. Voor elk van de onderscheiden gebieden is een beoordelingskader op maat gemaakt. Met een kleuraanduiding wordt in één oogopslag duidelijk hoe de beoordeling per gebied uitvalt en welke onderwerpen meer aandacht behoeven. Daarnaast geeft het inzicht in de mate waarin verbetering en verslechtering optreedt in de huidige situatie, autonome ontwikkeling (huidig beleid en omgevingsplan) en bij realisatie van het nieuwe omgevingsplan. In bijlage III van dit milieueffectrapport zijn de beoordelingskaders voor de drie onderscheiden gebieden gespecificeerd.

Kanaalzone en Sloegebied

In tabel 1 zijn de effecten van het omgevingsplan vergeleken met de huidige situatie en autonome ontwikkeling. De tabel laat zien dat naast positieve ontwikkelingen op enkele thema's niet voldoende voortgang wordt geboekt. Dit geldt onder andere voor de thema's zuinig en efficiënt ruimtegebruik, beschikbare milieuruimte, geluid, Natura-2000 en EHS.

**Tabel 1. Beoordeling huidige situatie, autonome ontwikkeling en omgevingsplan
'Kanaalzone en Sloegebied'**

thema	huidige situatie	autonome ontwikkeling	omgevingsplan
ruimte voor bedrijven			
ruimte voor geconcentreerde glastuinbouwontwikkeling			
zuinig en efficiënt ruimtegebruik			
beschikbare milieuruimte			
multimodale bereikbaarheid			
geluid			
luchtkwaliteit			
externe veiligheid			
gezondheid leefomgeving			
duurzame energieopwekking			
CO ₂ -emissiereductie			
zoetwatervoorziening			
kwaliteit Natura-2000			
kwaliteit EHS			
omvang EHS			
landschap en cultuurhistorie			
bodemkwaliteit			
grondwater			
kwaliteit oppervlaktewater			
waterbodems			

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

Het omgevingsplan biedt goede voorwaarden voor een toekomstbestendige ontwikkeling van het haven- en industriecluster. Concentratie en clustering van industrie, bedrijventerreinen (en glastuinbouw) in Kanaalzone en Sloegebied dragen bij aan efficiënt ruimtegebruik en bieden mogelijkheden voor het benutten van restwarmte en reststromen. Met de omslag naar een biobased economy wordt een bijdrage geleverd aan de concurrentiepositie van Kanaalzone en Sloegebied, en reductie van de CO₂-emissie. Het oplossen van

knelpunten in de achterlandverbindingen over water en spoor biedt kansen voor duurzaam transport. De ontwikkeling van de Kanaalzone als multimodaal knooppunt maakt de Kanaalzone toekomstbestendig.

De provincie streeft naar het zuinig omgaan met de beschikbare ruimte. Hiertoe wordt de ladder voor duurzame verstedelijking gehanteerd. Momenteel is er een overmaat aan ruimte beschikbaar in de Kanaalzone. Het Omgevingsplan is niet duidelijk over de te hanteren benodigde hoeveelheid beschikbare voorraad. Het Omgevingsplan zou meer duidelijkheid kunnen geven over de concrete uitwerking en toepassing van de ladder voor duurzame verstedelijking voor Kanaalzone en Sloegebied.

Voldoende milieuruimte is een andere voorwaarde voor een toekomstbestendige ontwikkeling van Kanaalzone en Sloegebied. Het instrumentarium dat de provincie inzet om dit doel te bereiken en de regie voor de verdeling van de milieuruimte, heeft beperkingen. Een integrale visie op de ruimtelijke en milieuontwikkeling van Kanaalzone en Sloegebied gezamenlijk kan bijdragen aan een efficiëntere (optimale) benutting van (milieu)ruimte. In die visie kunnen ook opties worden verkend van het slopen van woningen (herstructurering) die binnen het invloedsgebied liggen van bedrijven en verkeer (weg, water, spoor). Een integrale visie op de ruimtelijke en milieuontwikkeling van Kanaalzone en Sloegebied geeft beter inzicht in de effectiviteit van een gecombineerde inzet van instrumenten (vergunningverlening, herstructurering, financiële middelen, gebiedsontwikkeling). Een dergelijke aanpak biedt ook betere waarborgen voor een gezonde leefomgeving. De verwachting is dat vooral het thema geluid een aandachtspunt blijft met het oog op de gezondheid, met name in de Kanaalzone.

In het omgevingsplan zijn geen specifieke maatregelen opgenomen voor de Natura 2000 instandhoudingsdoelen. Ook is nog onduidelijk hoe de herijkte EHS er uit zal gaan zien en wat de herijking van de EHS voor de kwaliteit en het ecologisch functioneren van de EHS zal betekenen. Hierdoor blijft de beoordeling ten opzichte van de autonome ontwikkeling ongewijzigd.

In tabel 2 zijn de belangrijkste kansen en risico's samengevat van een maximaal toekomstscenario voor de Kanaalzone en Sloegebied. Het maximaal toekomstscenario is het scenario waarbij de door de provincie geboden ruimte voor nieuwe activiteiten volledig wordt benut.

Tabel 2. Belangrijkste kansen en risico's van een maximaal toekomstscenario voor de Kanaalzone en Sloegebied

kansen	risico's voor milieu, natuur en landschap	randvoorwaarden Omgevingsplan
energiebesparing CO ₂ -emissiereductie reductie van afvalstromen	- toename verkeerslawaaï en industrielawaai - geluidsverstoring EHS en leefgebieden van bedreigde diersoorten - toename stikstofdepositie in relatie tot realiseren Natura-2000	- toepassing stil asfalt bij uitbreiding weginfrastructuur - aandacht voor geluids- en milieuzonering en ecologische inpassing ontwikkelingen - Implementatie PAS

Kust en deltawateren

In tabel 3 zijn de effecten vergeleken van het omgevingsplan met de huidige situatie en autonome ontwikkeling. Op een aantal thema's wordt onvoldoende voortgang geboekt. Voor een deel komt dit door het ontbreken van (inzicht in de voorwaarden van) een goede ruimtelijke ordening van de Deltawateren (visserij, watersport en natuur). Daarnaast is voortva-

rendheid nodig in de besluitvorming over het opheffen van de knelpunten in het vaarwegennet.

Tabel 3. Beoordeling huidige situatie, autonome ontwikkeling en omgevingsplan 'Kust en deltawateren'

thema	huidige situatie	autonome ontwikkeling	omgevingsplan
visserij			
watersport			
vaarwegverbindingen			
hoogwaterveiligheid			
kust en waterkeringen			
Natura-2000 gebieden			
kwaliteit EHS			
omvang EHS			
duurzame energieopwekking			
waterkwaliteit			

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

De provincie wil meer ruimte geven aan de watersport en -recreatie. De ontwikkeling van jachthavens wordt echter belemmerd door mogelijk significant negatieve effecten voor de Natura-2000 gebieden. Voor iedere nieuwe jachthavenontwikkeling in Zeeland is een passende beoordeling noodzakelijk. Mitigerende maatregelen voor jachthavenontwikkeling kunnen worden gevonden in een goede locatieafweging van het gebruik, handhaving en voorlichting. Daarnaast is een goede monitoring van belang. Dit alles dient per project concreet te worden uitgewerkt.

In het omgevingsplan zijn geen specifieke maatregelen opgenomen voor de Natura 2000 instandhoudingsdoelen, waardoor de beoordeling ten opzichte van de autonome ontwikkeling niet wijzigt. De concurrentie om de beschikbare ruimte in de Deltawateren heeft betrekking op de (verdeling van de) ruimte voor visserij, jachthavenontwikkeling en natuur. De provincie heeft het voornemen een goede ordening tot stand te brengen van de Deltawateren voor diverse vormen van gebruik. Meer kennis is nodig van de mogelijke effecten van de uitbreiding van visserijactiviteiten en jachthavens op instandhoudingsdoelen van Natura-2000 gebieden in de Delta.

Om de instandhoudingsdoelen voor de Natura-2000 gebieden te kunnen realiseren, is het noodzakelijk om de waterkwaliteit in de Deltawateren te verbeteren. Voor Natura 2000-gebieden zijn of worden mogelijk te nemen mitigerende (en compenserende) maatregelen beschreven in de beheerplannen van de verschillende gebieden. Aanvullende mitigerende maatregelen voor geplande ontwikkelingen die niet in de beheerplannen zijn genoemd, zullen met name gericht moeten zijn op beheermaatregelen die vermessing en verzuring tegengaan, herstel van de dynamiek in deltagebieden, handhaven van rustgebieden en aanleg van broed- en foerageergebieden voor vogels en zeehonden. Ruimtelijke en temporele zonering van het ruimtegebruik is een belangrijke voorwaarde voor een duurzame en harmonische ontwikkeling van de functies die aanspraak maken op de Deltawateren.

In tabel 4 zijn de belangrijkste kansen en risico's samengevat van een maximaal toekomstscenario voor de Kust en deltawateren.

Tabel 4. Belangrijkste kansen en risico's van een maximaal toekomstscenario voor de kust en deltawateren

kansen	risico's voor milieu, natuur en landschap	randvoorwaarden Omgevingsplan
- uitbreiding scheepvaart - verbetering waterkwaliteit - natuurherstel en toename - biodiversiteit - getijdencentrale in Brouwersdam - toename recreatievaart door aanleg verbindingen naar en van de Grevelingen - CO₂-emissiereductie	- verstoring van soorten waarvoor instandhoudingsdoelen - Natura-2000 gelden - toename stikstofdepositie door scheepvaart en recreatieverkeer	- zonering van recreatieactiviteiten, scheepvaart, visserij en natuur in de Deltawateren - implementatie PAS

Landelijk gebied

Wat betreft schaalgrootte kan de grondgebonden landbouw niet concurreren met de wereldmarkt. In tabel 5 zijn de effecten vergeleken van het omgevingsplan met de huidige situatie en autonome ontwikkeling. Het provinciaal omgevingsbeleid geeft prioriteit aan de grondgebonden landbouw en aquacultuur. Door de ontwikkelingen in het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid komt de grondgebonden landbouw meer onder druk te staan. De vraag is of het instrumentarium (onder andere kavelruil en grondbank) dat de provincie inzet voldoende bijdraagt aan het versterken van de concurrentiepositie van de landbouw. Voor een betere concurrentiepositie zijn vooral innovatie en intensivering doorslaggevend.

Tabel 5. Beoordeling huidige situatie, autonome ontwikkeling en omgevingsplan 'Landelijk gebied'

thema	huidige situatie	autonome ontwikkeling	omgevingsplan
landbouw			
verbrede landbouw			
aquacultuur			
verblijfsrecreatie			
dagrecreatie			
kwaliteit en capaciteit wegennet			
woningaanbod en kwaliteit voorzieningen			
aanbod bedrijfslocaties			
duurzame energieopwekking			
kwaliteit Natura-2000			
kwaliteit EHS			
omvang EHS			
milieubeschermingsgebieden			
landschap en cultuurhistorie			
verstoring			
bodemkwaliteit			
grondwater			
kwaliteit oppervlaktewater			
waterbodems			

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

Het beperken van de ontwikkeling van de glastuinbouw in het landelijk gebied en van de intensieve veehouderij is positief voor het behoud van kernkwaliteiten van het landschap en omgevingskwaliteit. De provincie zet daarnaast in op voortzetting van het beleid voor verbrede landbouw en plattelandontwikkeling, onder andere door ruimte te geven aan nieuwe economische dragers. Verbrede landbouw biedt niet voor alle agrarische bedrijven een levensvatbaar perspectief. De provincie wil het subsidiebeleid nadrukkelijker afstemmen op kansrijke ontwikkelingen. De provincie zou duidelijker kunnen zijn over de specifieke verbrede activiteiten en op welke locatie die worden ondersteund.

In de recreatiekansenkaart zijn zoeklocaties voor zogenoemde 'Hotspots' aangewezen en ontwikkelingsmogelijkheden voor verblijfsrecreatie. Bij het vaststellen van kansrijke locaties is aangesloten bij de belangrijkste kracht van het toeristisch-recreatief product in Zeeland: natuur, strand en water. Van belang is om dag- en verblijfsrecreatieve ontwikkelingen goed af te stemmen met het behoud van de kernkwaliteiten van landschap en aanwezig natuuraarden. Het beter toegankelijk maken van natuurgebieden voor extensieve vormen van recreatie (wandelen, fietsen) hoeft niet te leiden tot negatieve (significante) effecten voor Natura-2000 en EHS, mits de juiste randvoorwaarden worden gehanteerd voor bepaalde gebieden (en soorten). Daarbij kan onder andere worden gedacht aan ruimtelijke zonering en het beperken van de toegankelijkheid van bepaalde gebieden tot buiten het broedseizoen.

In het omgevingsplan zijn geen specifieke maatregelen opgenomen voor de Natura 2000 instandhoudingsdoelen, waardoor de beoordeling ten opzichte van de autonome ontwikkeling niet wijzigt. Momenteel is nog onduidelijk hoe de herijkte EHS er uit zal gaan zien en wat de herijking van de EHS voor de kwaliteit en het ecologisch functioneren van de EHS zal betekenen. De provincie kiest bij de herijking van de EHS voor een strategie gebaseerd op inrichting van de reeds verworven gebieden. Meer informatie is nodig over de consequenties van het laten vervallen van bepaalde EHS-gebieden en -verbindingszones voor de biodiversiteit. Nader onderzoek is wenselijk naar de gevolgen voor de biodiversiteit en naar mogelijke alternatieve strategieën die kunnen bijdragen aan de natuurdoelen. Om tot een zo divers, duurzaam en robuust mogelijke EHS te komen, is het aan te bevelen om mitigerende maatregelen met name te richten op connectiviteit en kwaliteit. Bij deze afweging dienen de doelsoorten die van de EHS-gebieden ter plaatse gebruik maken in overweging te worden genomen, zodat met beperkte middelen een zo optimaal mogelijk resultaat kan worden behaald. Hierbij dienen tevens de leefgebiedenbenadering en het huidige en toekomstige weidevogelbeheer in ogenschouw te worden genomen.

In tabel 6 zijn de belangrijkste kansen en risico's samengevat van een maximaal toekomstscenario voor het landelijk gebied.

Tabel 6. Belangrijkste kansen en risico's van een maximaal toekomstscenario voor het landelijk gebied

kansen	risico's voor milieu, natuur en landschap	randvoorwaarden Omgevingsplan
sterke groei aquacultuur sterke groei recreatievoorzieningen	- aantasting kwaliteiten landschap door toename economische activiteiten met mogelijke gevolgen voor kwaliteit EHS en leefgebied soorten - milieubelasting wegverkeer - verstoring door toename dag- en verblijfsrecreatie met gevolgen voor kwaliteit Natura-2000, EHS en leefgebied soorten	- landschappelijke inpas-sing bij herstructurerings-opgaven wonen en werken - zonering van recreatieac-tiviteiten - toepassing stijl asfalt bij reconstructie en uitbrei-ding weginfrastructuur - implementatie PAS

Inzet instrumentarium

De nadruk in het omgevingsbeleid ligt bij een integrale aanpak met het doel win-win kansen te realiseren en een optimaal resultaat over de sectoren heen. Integrale gebiedsontwikkeling is het instrument om dat te realiseren. De provincie kiest voor een beperkt aantal programma's en projecten met het doel verschillende opgaven en beleidssectoren met elkaar te verbinden. Met name in deze gebiedsontwikkelingsprogramma's en -projecten neemt de provincie een actieve en meer sturende rol in. Voor de uitvoering van het omgevingsplan worden aan bestaande programma's en projecten twee nieuwe programma's toegevoegd, namelijk Kust en Deltawateren en Plattelandsontwikkeling. Ook wordt ingezet op herstructureringsprojecten in de woningbouw.

Op enkele essentiële onderdelen van het omgevingsbeleid maakt het Omgevingsplan (nog) geen (ruimtelijke) keuzes. Dit betreft onder andere:

- een integrale benadering van de fysieke en milieuruimte in de Kanaalzone;
- een nadere uitwerking van de herijkte EHS en de koppeling met de doelen van Natura-2000, Kaderrichtlijn water, Waterbeheer 21e eeuw, landschap en cultuurhistorie;
- een goede ordening van het gebruik van de Deltawateren voor visserij, watersport en natuur;
- een goede ordening van het landelijk gebied voor de functies landbouw, aquacultuur, recreatie, natuur en landschap.

Een heldere ruimtelijke visie biedt handvatten voor het genereren van SMART (integrale) doelen per programma en gebied. Dit draagt bij aan een grotere effectiviteit van het omgevingsbeleid. Voor een goede ordening van de Deltawateren en de afronding van de EHS ontbreekt nog cruciale kennis en informatie. Te snel tot besluitvorming komen kan ertoe leiden dat de kansen voor milieu en natuur niet optimaal worden benut. Een beperking is dat onvoldoende inhoudelijke sturing kan worden gegeven aan de gebiedsprogramma's en -projecten.

1. WAAROM EEN PLAN-MILIEUEFFECTRAPPORT?

1.1. Aanleiding en achtergronden

Het Zeeuws provinciaal beleid voor ruimtelijke ordening, milieu, water en natuur is in 2006 voor het eerst in één plan samengebracht. Het huidige Omgevingsplan Zeeland 2006-2012 omvat de ruimtelijke structuurvisie, het provinciaal milieubeleidsplan en regionaal waterplan. Het opstellen van deze plannen is een wettelijke verplichting op grond van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), Wet milieubeheer (Wm) en Waterwet (Ww). De plantermijn van het huidige omgevingsplan eindigt in 2012. Om die reden is een integrale herziening nodig van het omgevingsplan.

Het nieuwe omgevingsplan beschrijft de beleidsvoornemens voor ruimte, milieu, water en natuur gedurende de periode 2012-2018. In de nota 'Krachtig Zeeland' hebben Gedeputeerde Staten de richting geduid van het nieuwe omgevingsplan. Een concurrerende en duurzame economische ontwikkeling, met behoud en versterking van ruimtelijke kwaliteiten en leefbaarheid, is waar het provinciaal omgevingsbeleid zich op richt. Voor het bereiken van die doelstelling wordt ingezet op sterke economische sectoren, het realiseren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat en behoud en versterking van de kwaliteit van water en landelijk gebied.

Het omgevingsplan stelt kaders voor toekomstige m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, zoals de aanleg van een windturbinepark, aanleg of uitbreiding van intensieve aquacultuur, uitbreiding van jachthavens en aanleg of wijziging van secundaire waterkeringen. Het gaat om besluiten over projecten met mogelijk belangrijk nadelige gevolgen voor het milieu. Een aantal van deze activiteiten vindt in de Deltawateren plaats die zijn aangewezen als Natura-2000 gebied. Om die reden is het nodig te onderzoeken of significante gevolgen voor Natura-2000 gebieden kunnen worden uitgesloten. Het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 is om deze redenen plan-m.e.r.-plichtig¹.

1.2. Doel plan-milieueffectrapportage

In een Notitie reikwijdte en detailniveau heeft de provincie verwoord wat zij verwacht van de plan-m.e.r. De provincie wil antwoord op de volgende vragen:

1. in welke mate draagt het omgevingsplan bij aan een duurzame ontwikkeling van Zeeland vergeleken met voortzetting van het huidige beleid? Zijn er reële alternatieve beleidslijnen ten opzichte van het voorgenomen beleid en zijn die wenselijk, gezien vanuit de duurzaamheidsdoelen?
2. wat zijn de milieugevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, waarvoor het omgevingsplan kaders stelt, of waarin het omgevingsplan voorziet? Kunnen deze activiteiten mogelijk significant negatieve effecten hebben voor Natura-2000 gebieden? Zijn er alternatieven die geen significant negatieve effecten hebben en/of kunnen bijdragen aan het bereiken van de Natura-2000 doelen?

De plan-m.e.r. beoordeelt op hoofdlijnen wat de gevolgen zijn van strategische keuzen in het omgevingsplan voor milieu en duurzame ontwikkeling. De beoordeling is overwegend kwalitatief. Voorzover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, worden die gebruikt voor de onderbouwing van de effectbeoordeling. Voor wat betreft de beoordeling van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten gaat het om een meer gedetailleerde beoordeling van de

¹ Met het begrip 'plan-m.e.r.' wordt de procedure voor de milieueffectrapportage voor plannen en programma's aangeduid ter onderscheid van het begrip 'plan-MER' waarmee het milieueffectrapport wordt bedoeld.

gevolgen voor milieu en natuur. Deze beoordeling is gebaseerd op beschikbare informatie, beschikbaar kaartmateriaal en expert judgement. Het doel van de plan-m.e.r. is aannemelijk maken (onderbouwen, motiveren) of de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn binnen de geldende wettelijke kaders. De plan-m.e.r. kan op basis van die beoordeling randvoorwaarden meegeven voor (de locatiekeuze van) deze activiteiten.

1.3. Procedure

De plan-m.e.r. voor het Omgevingsplan 2012-2018 bestaat uit de volgende stappen:

1. het voornemen van het opstellen van een nieuw omgevingsplan en het doorlopen van een plan-m.e.r. is openbaar aangekondigd in alle edities van de Provinciaal Zeeuwse Courant (PZC);
2. bestuursorganen, die met de uitvoering van het Omgevingsplan 2012-2018 te maken kunnen krijgen, zijn geraadpleegd over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen milieueffectrapport (plan-MER). Ook de Commissie voor de milieueffectrapportage is om een advies gevraagd;
3. het plan-MER wordt opgesteld overeenkomstig de reikwijdte en het detailniveau, zoals vastgelegd in de notitie reikwijdte en detailniveau, alsmede de adviezen van de Commissie m.e.r. en andere bestuursorganen;
4. terinzagelegging, inspraak, eventuele raadpleging van andere bestuursorganen en toetsing door de Commissie m.e.r. van het plan-MER en het ontwerp Omgevingsplan 2012-2018;
5. de initiatiefnemer, Gedeputeerde Staten van Zeeland, geeft aan hoe met de resultaten van het plan-MER, de inspraak en eventuele zienswijzen en het advies van de Commissie m.e.r. is omgegaan;
6. bekendmaking en mededeling van het Omgevingsplan 2012-2018 in regionale nieuwsbladen;
7. na de vaststelling en uitvoering van het Omgevingsplan 2012-2018 zullen de daadwerkelijke opgetreden milieugevolgen worden gemonitord en geëvalueerd.

Voor dit plan-MER is een Notitie reikwijdte en detailniveau opgesteld [Provincie Zeeland, 2011]. Deze notitie is verstuurd naar de volgende bestuursorganen, wettelijke adviseurs en overheden:

- Ministerie van I&M;
- Ministerie van EL&I;
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed;
- Rijkswaterstaat directie Zeeland;
- Waterschap Scheldestromen;
- College van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Middelburg, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Sluis, Terneuzen, Tholen, Veere en Vlissingen;
- de Provinciale Commissie Omgevingsbeleid;
- de Commissie voor de milieueffectrapportage.

Van enkele overheden, adviesorganen is een schriftelijke reactie ontvangen. In bijlage I is het Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport van de Commissie m.e.r. opgenomen.

Initiatiefnemer

De initiatiefnemer voor het Omgevingsplan 2012-2018 en het plan-MER is Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Bevoegd gezag

Het bevoegd gezag voor het Omgevingsplan 2012-2018 en het plan-MER is Provinciale Staten van Zeeland.

1.4. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de beleidsvoornemens van het Ontwerp Omgevingsplan 2012-2018 op hoofdlijnen toegelicht. Daarbij wordt ingegaan op de doelstellingen, beleidsprioriteiten, provinciale kernrollen en het instrumentarium dat de provincie inzet.

In de hoofdstukken 3, 4 en 5 staan drie gebieden centraal, namelijk Kanaalzone en Sloegebied, respectievelijk Kust en deltawateren, en landelijk gebied. Hiermee wordt aangesloten op de indeling van gebieden van het provinciaal omgevingsbeleid. Per gebied zijn de huidige situatie en autonome ontwikkeling beschreven, alsmede de effecten van het omgevingsbeleid. De beschrijving en beoordeling van de bestaande situatie en autonome ontwikkeling worden toegelicht aan de hand van diverse kaartbeelden. Deze analyse resulteert in kansen, risico's op knelpunten en randvoorwaarden voor het omgevingsbeleid. Daarna volgt een beschrijving van de effecten van het omgevingsplan. Elk hoofdstuk eindigt met een paragraaf over de mitigerende maatregelen die kunnen bijdragen aan een vermindering van effecten.

Hoofdstuk 6 bevat een beschrijving van de m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, waarvoor het omgevingsplan de ruimte biedt. In de beschrijving van m.e.r.-(beoordelings)plichtige projecten wordt ingegaan op nut en noodzaak, locatie- of tracékeuze en gevolgen voor milieu, natuur en landschap. Per activiteit is beoordeeld of er risico's zijn voor het optreden van significant negatieve effecten voor Natura-2000 gebieden.

Hoofdstuk 7 bevat een beschrijving van de gevolgen van een maximaal toekomstscenario. Voor het maximaal toekomstscenario is verkend wat de milieugevolgen als de door de provincie geboden ruimte voor nieuwe activiteiten volledig wordt benut. Dit is inclusief kansrijke onzekere ontwikkelingen, waarover nog nadere besluitvorming nodig is. Tevens is in dit hoofdstuk toegelicht wat de voordelen en beperkingen zijn van een strakke en minder strakke provinciale sturing.

In hoofdstuk 8 zijn de leemten in kennis en informatie benoemd, evenals de onzekerheden die een rol hebben gespeeld bij de effectbeschrijving en -beoordeling. Daarnaast is in dit hoofdstuk een paragraaf opgenomen met voorstellen voor de monitoring van de effecten van het nieuwe omgevingsplan.

2. OMGEVINGSPLAN ZEELAND 2012-2018

2.1. Omgevingsbalans 2009

De resultaten van het omgevingsbeleid worden gemonitord. De tussenresultaten van het huidige omgevingsbeleid zijn samengevat in de Omgevingsbalans 2009. In tabel 2.1 zijn de belangrijkste sectorale resultaten samengevat van het omgevingsplan voor de periode 2006 tot 2009.

Tabel 2.1. Resultaten provinciaal omgevingsbeleid 2006-2009

beleidsthema's	resultaten
klimaatbeleid	een reductie van 6 % broeikasgassen in 2008 ten opzichte van 1990 voor de industrie- en energiesector. In de industrie- en energiesector stagneert de reductie van CO ₂
windenergie	de doelstelling om in 2010 een windenergievermogen te realiseren van 250 MW zal worden gehaald
fijn stof	de achtergrondconcentratie fijn stof is van 22 - 28 µg/m ³ (2005) gedaald naar 21 - 25 µg/m ³ in 2008. Lokaal kan er een overschrijding zijn van de etmaalgrenswaarde, maar het aantal overschrijdingsdagen blijft beneden de norm
verzurende en vermestende stoffen	de achtergrondconcentratie zwaveldioxide is laag (3 µg/m ³) ten opzichte van de grenswaarde (20 µg/m ³). De achtergrondconcentratie van stikstofdioxide op het meetpunt in Philippine is ongeveer 20 - 26 µg/m ³ en blijft onder de grenswaarde van 40 µg/m ³ . De depositie van stikstof op natuurgebieden is stabiel en zal naar verwachting dalen
geluidhinder	van de acht regionale industrieterreinen is voor één terrein een geluidzonebeheerplan vastgesteld. Voor twee terreinen is de procedure gestart. Het aantal woningen binnen geluidszones van regionale industrieterreinen met een geluidbelasting van 60 dB(A) is gedaald van 47 (2005) naar 14 (2009)
milieubeschermingsgebieden	de geluidssituatie in milieubeschermingsgebieden als gevolg van verkeer op hoofdwegen is verbeterd. Het geluidbelaste oppervlak hoger dan de streefwaarde is met ruim 1.500 ha (15 %) gedaald
lokale en regionale luchtkwaliteit	voor fluoride en ozon wordt het maximaal toelaatbaar risico (MTR) overschreden en wordt de doelstelling in 2012 niet gehaald
geurhinder	er is meer inzicht in de mate van geurhinder. De belangrijkste aandachtspunten zijn het oostelijke deel van het Sloegebied en Sas van Gent
afval	de totale hoeveelheid afval neemt toe, evenals de hoeveelheid gevaarlijk afval
bodemkwaliteit	de verwachting is dat het wegwerken van 20 % van de werkvoorraad bodemsanering zal worden gehaald. De inventarisatie van spoedeisende locaties ligt op schema om in 2010 af te ronden (is inmiddels afgerond)
waterkwaliteit	voor met name stikstof, enkele zware metalen (koper, zink) en bestrijdingsmiddelen wordt nog niet aan de kwaliteitsdoelen voldaan
waterbodems	ongeveer 70 % van de verontreinigde waterbodems is verwijderd
waterkwantiteit	de verwachting is dat het buitengebied in 2010 voldoet aan het Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR)
natuur en ecologische kwaliteit	sinds 2006 is 441 ha verworven en 823 ha nieuwe natuur ingericht. Direct grenzend aan de Westerschelde is 304 ha 'nieuwe natuur' aangelegd in het kader van de Natuurcompensatie Westerschelde. In totaal is tweederde van de opgave EHS uit het omgevingsplan gerealiseerd. In circa 50 % van de beheersgebieden (1413 ha) is een beheersovereenkomst gesloten. Van de opgave van 205 km ecologische verbindingzones is door het waterschap ruim 150 km gerealiseerd. Van de Zeeuwse natuurgebieden is 50 % normaal toegankelijk en 12 % optimaal toegankelijk. Slechts 4 % is afgesloten. Het Beheerplan Voordelta is vastgesteld. Het beheerplan Deltawateren (Rijkswaterstaat) en de 5 binnen-dijkse beheerplannen (provincie) zijn in procedure

beleidsthema's	resultaten
landschap	realisatie van het landschapsnetwerk in Zak van Zuid-Beveland en herstel van kleine cultuurhistorische monumenten. Zorgvuldige inpassing van hoogbouw en landschappelijke inpassing van bedrijventerreinen, woningbouw en andere activiteiten (onder andere A58 en N62)
cultuurhistorie	bij de Staats-Spaanse Linies (SSL) is een aantal forten en dijken opgeknapt. Via het Europese programma voor grensoverschrijdende projecten (Interreg) wordt gewerkt aan verder herstel. Aanwijzing van twee gebieden als aardkundig monument: Oranjezon (Vrouwenpolder) en Hoeve Van der Meulen ('s-Heer Abtskerke)

Aanbevelingen

In de Omgevingsbalans 2009 zijn aanbevelingen opgenomen voor het nieuwe omgevingsplan.

De provincie streeft ernaar om voldoende fysieke ruimte en milieuruimte beschikbaar te stellen voor een goede ontwikkeling van de Zeeuwse havens en industrie. Deze ontwikkeling moet in balans blijven. Beter in beeld moet worden gebracht wat de beschikbare fysieke ruimte en milieuruimte is. Duurzame clustervorming, selectief uitgiftebeleid en het reduceren van de milieubelasting van individuele bedrijven kan bijdragen aan het optimaal benutten van de milieuruimte. Het continue verbeteringsproces bij bestaande bedrijven moet leiden tot meer milieuruimte voor nieuwe bedrijven. Met het oog op de economische dynamiek en mobiliteit zijn belangrijke aandachtspunten:

- de economische rol van haven- en industriecomplex en het ruimtegebruik;
- de positie van de landbouw en het ruimtelijke ontwikkelingsinstrumentarium;
- de kansen voor een biobased economy;
- voldoende ruimte voor aquacultuur en visserij;
- ontwikkelingsmogelijkheden voor recreatie en toerisme.

Leefomgevingskwaliteiten verbeteren, maar lokaal zijn er overschrijdingen. Het huidige beleid op de gebieden bodemverontreiniging en waterkwaliteit dient voortvarend te worden voortgezet. Uit belevingsonderzoek blijkt dat een aanzienlijke groep inwoners hinder ervaart van geluid, stof en stank met name rond de industriegebieden. Deze informatie kan bij de verdere beleidsontwikkeling worden meegewogen. Voor sommige emissies zijn technische verbeteringen nog beperkt mogelijk en dient sterker te worden ingezet op transitiebeleid.

Duurzame ontwikkeling is één van de uitgangspunten van het omgevingsplan. Meer aandacht is nodig voor de wijze waarop duurzaam ontwikkelen in de praktijk wordt gebracht. Financiering van herstelopgaven is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Met de Zeeuwse Strategienota Energie- en Klimaatbeleid 2008-2012 zijn nieuwe doelen gesteld voor verlaging van broeikasgasemissies, energiebesparing en aandeel duurzame energie. Meer aandacht moet worden gegeven aan de bijdrage van andere activiteiten dan de industrie- en energiesector. Voorzien wordt in een uitbreiding van het opgestelde vermogen voor windenergie op land tot 2020. Dit kan aanleiding zijn voor Zeeland om een keuze te maken voor een aanvullende concentratielocatie. De opgaven voor klimaat en energie dienen in het omgevingsplan verder uitgewerkt te worden.

Het Rijk is gestart met het Nationaal Deltaprogramma. De provincie moet zich voorbereiden op nieuwe maatregelen op het gebied van veiligheid tegen overstromingen en zoetwater. Afstemming met ruimtelijke ontwikkelingen is een belangrijk aandachtspunt. De provincie

kan hieraan invulling geven door een betere ruimtelijke ordening van de functies op de deltawateren in samenhang met de ontwikkelingen op land.

Het belang van verbrede landbouw verdient nader onderzoek. Daarnaast is aandacht nodig voor enkele specifieke onderwerpen in de landbouw. Het gaat om een evenwicht tussen saneringen en uitbreidingen van solitaire glastuinbouw na 2012 en huisvesting van seizoensgebonden arbeidsmigranten. Voor het behoud van de landschappelijke kwaliteit is financiering van de kwaliteitsverbetering een belangrijk punt. Gedacht kan worden aan het instellen van landschapsfondsen en het bundelen van publieke en private geldstromen.

De groeidoelstelling van de bevolking wordt in het provinciaal beleid losgelaten. Demografische ontwikkelingen hebben vergaande gevolgen voor diverse onderwerpen uit het omgevingsplan. Dit geldt voor de omvang en kwaliteit van woningbouw, ruimte voor bedrijvigheid, leefbaarheid en voorzieningen, en mobiliteitsontwikkeling. Onderzoek van het Planbureau van de Leefomgeving laat zien dat een verschuiving nodig is van uitbreiding van bedrijventerreinen naar herstructurering. Het toestaan van een overprogrammering van vijfmaal de jaarlijkse behoefte is in dat opzicht geen reëel kader. Er dient voorzichtig te worden omgegaan met plannen aan de rand van de stad.

2.2. Krachtig Zeeland

In de nota 'Krachtig Zeeland' hebben Gedeputeerde Staten de hoofdlijnen verwoord van het provinciaal omgevingsbeleid. De provincie richt zich op een concurrerende en duurzame economische ontwikkeling, met behoud en versterking van ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid. Een evenwichtige en duurzame ontwikkeling van de provincie betekent het realiseren van een balans tussen drie hoofdlijnen van beleid:

- sterke economische sectoren;
- aantrekkelijk vestigingsklimaat;
- kwaliteit van water en landelijk gebied.

Sterke economische sectoren

De provincie richt zich op versterking van de havens, industrie en bedrijvigheid binnen het bovenregionale economische netwerk. Van strategisch belang voor de provinciale economie zijn de topsectoren procesindustrie, havens en logistiek, toerisme en recreatie, energie, landbouw/agrofood, water en visserij/acquacultuur. De industrie ontwikkelt, innoveert en transformeert naar een duurzame en op groene grondstoffen (biobased) gebaseerde productieprocessen. Vooral in de Kanaalzone liggen mogelijkheden voor de ontwikkeling van een nieuw, innovatief, duurzaam en biobased industriecluster. In het Sloegebied en de Kanaalzone wordt optimaal gebruik gemaakt van de ligging aan diep water en goede achterlandverbindingen over water, spoor, weg en buisleidingen.

Aantrekkelijk vestigingsklimaat

De provincie wil een aantrekkelijk woon- en leefklimaat voor bewoners en bezoekers. Het benutten van de identiteit, diversiteit en kwaliteit van kust, deltawateren, landelijk gebied met de steden, dorpen en regionale verscheidenheid staat hierbij voorop. Langs de kust ligt een hoogwaardig gebied met steden, dorpen, recreatieterreinen en dagrecreatieve hotspots. Naast een prachtige woonomgeving is het een heel aantrekkelijk gebied voor toeristen en recreanten. Toerisme en recreatie krijgen een impuls door het nog aantrekkelijker maken van steden, dorpen en landschap. Het beter toegankelijk maken van kust, deltawateren en landelijk gebied, en het verbeteren en vernieuwen van vooral het aanbod van verblijfsrecreatieterreinen zullen ook het toerisme en de recreatie bevorderen. Het aanbod van grootschalige kampeerterreinen vraagt om vernieuwing en herstructurering.

Kwaliteit van water en landelijk gebied

De deltawateren hebben een belangrijke functie voor het opvangen van extremen bij piekafvoer in rivieren. Ze herbergen tevens internationale natuurwaarden. Behoud en bescherming van biodiversiteit, en omvang en kwaliteit van (vooral estuariene) natuurwaarden heeft daarom prioriteit. Opvangen van water en verbetering van de waterkwaliteit zijn mogelijk door verbindingen tussen de wateren te herstellen. Daardoor neemt ook de kwaliteit van de natuur toe en groeien de mogelijkheden voor bijpassende watersport, recreatie en duurzame schaal- en schelpdiervisserij. Door het aanbrengen van accenten en ordening in de verschillende deltawateren ontstaat een geheel waarin specifieke waarden, kwaliteiten en mogelijkheden van het gebruik beter tot hun recht komen. In het landelijk gebied speelt de landbouw in op vernieuwingen in EU beleid door schaalvergroting, verbreding en innovaties. Het Zeeuwse landschap vormt één van de belangrijkste kernwaarden waarmee Zeeland zich onderscheidt van omliggende regio's.

2.3. Beleidsvoornemens Omgevingsplan 2012-2018

De provincie wil de kernkwaliteiten van Zeeland verder benutten, (h)erkennen en versterken. De potentie en kernkwaliteiten van Zeeland liggen besloten in de omgeving, de ligging aan zee, de mensen en de beeldbepalende economische sectoren. De doelen voor het omgevingsbeleid krijgen invulling vanuit het idee dat Zeeland 'Land aan Zee' is. Zeeland wordt in drie deelgebieden beschouwd:

- produceren op Land aan Zee;
- beleven van Land en Zee;
- bloeien op Land en in Zee.

De drie gebieden vormen samen de basis van een integrale visie op Zeeland. Elk deelgebied heeft een eigen relatie met water en benut een eigen kernkwaliteit van het water en van 'Land aan Zee'.

Produceren op Land aan Zee

Dit is het gebied van de zeehavens met bijbehorende industriegebieden en vier grootste Zeeuwse steden. Het is het gebied met de meest dichtbevolkte delen qua inwoners en bedrijvigheid. De grootste goederenstromen lopen van en naar dit gebied en mensen pendelen van en naar dit gebied. De aanwezige bedrijvigheid, de ligging aan diep vaarwater en achterlandverbindingen bieden kansen voor een biobased economy, maintenance, energieproductie en logistiek op het raakvlak van zee- en binnenvaart. Een goede afstemming binnen het stedennetwerk van Goes, Middelburg, Vlissingen en Terneuzen biedt kansen voor het behoud van bestaande grote en gespecialiseerde voorzieningen. De provincie zet in op het benutten van deze kansen in het Sloegebied en de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone. De provincie wil ruimte bieden voor ontwikkelingen en werken aan behoud en versterking van de achterlandverbindingen. Overleg en afstemming tussen de vier grootste Zeeuwse steden zal de provincie stimuleren en ondersteunen.

Beleven van Land aan Zee

'Beleven van Land aan Zee' is de strook land waar land en zee samenkomen. Het is het gebied om de zee te beleven en met de mooiste en schoonste stranden van Nederland. Op het water en op het strand is ruimte voor veel recreatieve activiteiten en de Zeeuwse steden bieden de voorzieningen. De kwaliteit van de Zeeuwse kust hangt ook samen met de mooie natuur en het landschap in de vorm van de duinen en het gebied daar net achter. De aanwezige kwaliteiten in dit gebied bieden kansen voor ontwikkeling van recreatie, toerisme, sport, cultuur en zorg economie. Een versterking van dit gebied is te realiseren door te investeren in de recreatieve kwaliteit ervan. De provincie wil ruimte geven aan nieuwe ontwikkelingen door een rol te vervullen in het borgen van belangrijke randvoorwaarden,

onder andere op het gebied van bereikbaarheid, kwaliteit van voorzieningen, landschappelijke kwaliteit en evenementen.

Bloeien op Land en in Zee

Het is het gebied met kenmerkende landschappen, landbouw, aquacultuur, visserij en diverse kleine woonkernen. Het is een gebied met op het eerste oog veel rust en ruimte, maar er is ook veel bedrijvigheid. Schaal- en schelpdieren in Yerseke en rond Kapelle veel landbouwverwerkende industrie (agrofood). Het gebied omvat een groot deel van de grensgebieden van Zeeland. Gebieden die niet alleen profiteren van wat er in Zeeland gebeurt, maar ook de ontwikkelingen in West-Brabant en Vlaanderen benutten. De landbouw houdt perspectief door aandacht voor specifieke groene grondstoffen voor de biobased industry, niche teelten, benutten van de cultuurhistorie, zilte teelten en streekproducten. Daarnaast vormen de visserij en aquacultuur een voor Zeeland beeldbepalende factor. Belangrijk is verder het perspectief als woongebied. Het leefbaar houden van dit gebied in een periode van demografische veranderingen vergt specifieke aandacht. De provincie wil ruimte bieden aan ontwikkelingen die de aanwezige kwaliteiten benutten en versterken door een belangrijke rol te vervullen in de randvoorwaarden.

Hoofdpijnen omgevingsbeleid

Tabel 2.2 geeft kernachtig de hoofdpijnen weer van het provinciale omgevingsbeleid. De provincie ziet als haar kerntaak het bevorderen van een sterke regionale economie. Daarnaast zet de provincie in op een goed woon- en werkklimaat en kwaliteit van water en landelijk gebied. Per hoofdpijn van beleid zijn prioriteiten geformuleerd. De focus van de inzet van het provinciale omgevingsbeleid ligt bij:

1. het versterken, benutten en faciliteren van de zeehavens, de daarin aanwezige economische sectoren en benodigde achterlandverbindingen;
2. versterking van en differentiatie binnen het Zeeuwse steden netwerk;
3. het optimaal benutten van de recreatieve en toeristische potentie van het kustgebied;
4. het voortbouwen op Zeeuwse traditionele sectoren landbouw en visserij en bevorderen van innovatie;
5. aandacht voor bovenlokale ontwikkelingen op het gebied van wonen, voorzieningen en arbeidsmarkt;
6. het registreren van ontwikkelingen op en in de Zeeuwse wateren.

Tabel 2.2. Hoofdpijnen omgevingsbeleid

beleidsprioriteiten	wat is de inzet van de provincie?	hoe gaat de provincie dat doen?
1. beter benutten havengebieden en bedrijventerreinen	Het bevorderen van een toekomstbestendige ontwikkeling van het haven- en industriecluster door: - een ontwikkeling naar een biobased economy; - continue verbeteringspoor bestaande bedrijven; - passend ruimtelijk spoor; - goede achterlandverbindingen door het mogelijk maken van de spoorverbindingen met Antwerpen en Gent, verdubbeling Sloe- en Tractaatweg, realisatie Sluiskiltunnel, de A58 Markiezaat-Zoomland en uitbreiding capaciteit sluiscomplexen Terneuzen, Krammer en Volkerak;	Concentratie van bestaande en nieuwe industrie in Sloegebied en Kanaalzone. Concentratie van niet-industriële agribusiness in de Bevelanden. Toepassing duurzaamheidsladder bij uitbreiding areaal haven- en industrieterreinen Ruimtelijke reservering voor uitbreiding op de westelijke kanaaloever blijft gehandhaafd. Continue verbeteringspoor bij bedrijven door toepassing BBT en via beleidsregels geluidszonebeheer en veiligheidscontour van industrieterreinen. In de Kanaalzone heeft de gemeente Terneuzen de regie in een samenwerkingsverband met provincie, Zeeland

beleidsprioriteiten	wat is de inzet van de provincie?	hoe gaat de provincie dat doen?
	- oplossen bestaande knelpunten (geluidszone Oostelijke Kanaaloevers); - betere communicatie met omgeving; - gebiedsgerichte integrale aanpak Kanaalzone; - inzet op containerisatie en de WCT. Een optimale regionale afstemming van vraag en aanbod van bedrijventerreinen, herstructurering van bestaande bedrijventerreinen, zorgvuldig ruimtegebruik, landschappelijke inpassing en goede bereikbaarheid. Behouden van een sterk netwerk van laad- en loskades voor de binnenvaart.	Seaports en Rijk; provincie heeft een stimulerende rol. Het hanteren van de duurzaamheidsladder. Uitbreiding areaal bedrijventerrein in een regio is niet groter dan de verwachte behoefte in de komende tien jaar. In 2018 is 100 ha verouderd bedrijventerrein in herstructurering genomen. Concentratie kantoren in stedennetwerk Goes, Middelburg, Vlissingen en Terneuzen.
2. omslag naar een bio-based economy	Brede invulling van het programma biobased economy, waarbij ook aandacht is voor het verduurzamen van processen en sluiten van kringlopen, onder andere via het Multi Utility Provider (MUP) project en het realiseren van diverse restwarmtekoppelingen. Het bundelen van buisleidingen, onder andere voor het transport van restwarmte en afvalwater. Toenemend aandeel duurzame energie. Minimaal 500 MW windenergie in 2020. Kramersluizen toevoegen als locaties voor windenergie.	Via de Economische Agenda en de Agenda Biobased Economy Zuid West Nederland, 'Agro meets chemistry'. Ketengericht afvalbeleid. Benutten diepere ondergrond voor (tijdelijke) CO₂-opslag bij glastuinbouw. Uitvoeringsprogramma energie en klimaat 2012-2016. Stimuleren energiewinning uit mest en afvalstoffen.
3. vernieuwing in de recreatie en landbouw	Mogelijk maken van toekomstgerichte verblijfsrecreatieve ontwikkelingen op vanuit economisch opzicht en landschappelijk oogpunt wenselijke en goed bereikbare locaties. Revitalisering van bestaande bedrijven en innovatie in de kampeer- en bungalowsector. Realiseren van een beperkt aantal 'Hotspots'. Concentratie van grote dagrecreatieve voorzieningen (meer dan 250.000 bezoekers per jaar) in stedennetwerk (Z4), op Hotspots en op locaties die goed zijn ontsloten over de weg, per fiets en OV. Meer ruimte bieden aan watersportfaciliteiten, ligplaatsen om te voldoen aan de groeiende vraag. Snelle watersport moet mogelijk blijven binnen bestaande zones. Het ondersteunen van innovatie, specialisatie en verbreding van de landbouw. Prioriteit wordt gegeven aan de ontwikkeling van de grondgebonden landbouw en aquacultuur.	Recreatiekansenkaart geeft vanuit een economisch perspectief de meest kansrijke locaties aan voor verblijfsrecreatie, dagrecreatie en jachthavens. Het vergroten van de toegankelijkheid van het landelijk gebied door het bevorderen van de aanleg van wandel- en fietspaden en benutten van recreatieve vaarroutes. Inspelen op veranderingen in het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB). Faciliteren schaalvergroting door inzet

beleidsprioriteiten	wat is de inzet van de provincie?	hoe gaat de provincie dat doen?
	Stimuleren van aquacultuur als extensieve teelt in een natuurlijke omgeving, industriële viskweek op bedrijventerreinen en als neven-tak bij agrarische bedrijven. Beperken van de ontwikkeling intensieve veehouderij en glastuinbouw in landelijk gebied. Concentratie van glastuinbouwontwikkeling in de Kanaalzone. Optimale benutting van de Deltawateren voor de visserij, schaal- en schelpdierensector.	van de Zeeuwse grondbank en kavelruil. Convenant aquacultuur tussen provincies, sector, waterschap en Zeeuws gemeenten. Voortzetting beleid voor verbrede platte-landsontwikkeling met meer mogelijkheden voor nieuwe economische dragers landelijk gebied. Stimuleren en ondersteunen van innovatie in de visserij en vis-, schaaldier- en schelpdierkweek. Goede ordening van de Deltawateren voor diverse vormen van gebruik.
4. toekomstbestendige woningmarkt	Het goed functioneren van de regionale woningmarkten met voldoende nieuwbouw, doorstroming, verbetering en vermindering van de bestaande woningvoorraad. Ruimtelijke bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik staan voorop.	Ondersteunen van de gewenste veranderingen met een herstructureringsfonds en -budget en transformatieprojecten in het stedennetwerk (Z4). Toepassing ladder voor duurzame verstedelijking als procesinstrument bij besluitvorming over nieuwbouw in regionale woningmarktafspraken. Actualisatie grenzen van woonkernen (2005).
5. gezonde leefomgeving	Verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving door aanleg van recreatieve netwerken, ontwikkeling van een toegankelijke natuur, verbetering van de verkeersveiligheid, ruimtelijke scheiding van wonen en agrarische, industriële en havenactiviteiten, en grote vervoerstroom. Het voorkomen en beperken van verontreinigingen, uitstoot van schadelijke stoffen, stank, lawaai en lucht door toepassing BBT en aanpak bij de bron.	Vergunningverlening, handhaving en monitoring. Geluidszonebeheer en monitoring van de geluidsruimte van regionale industrieterreinen. Beschermen stiltegebieden, onder andere door toepassen van stil asfalt op provinciale wegen met meer dan 3 miljoen motorvoertuigen per jaar, geluidswallen en schermen. Inzet instrument Programmatie Aanpak Stikstof. Het stimuleren onderzoek, verspreiden van kennis.
6. Europese Kaderrichtlijn water (KRW)	Een goede kwaliteit van het oppervlaktewater en waterbodems, een peilbeheer dat is afgestemd op bestaande en toekomstige functies en een aanvaardbaar risico op wateroverlast. De provincie houdt toezicht op het verkrijgen van gezonde en veerkrachtige samenhangende stelsels van sloten, watergangen, kreekrestanten en andere binnenwateren. Samen met andere partijen zorgen voor een goede kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater en het houden van toezicht op het realiseren van de KRW doelen. Een belangrijk aspect van het grondwaterbeheer is de instandhouding van de zoetwater-	Het Rijk en het waterschap zijn primair verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen gericht op het behalen van de KRW doelen voor de chemische en ecologische waterkwaliteit. De provincie ondersteunt initiatieven van sectoren (landbouw) en overheden (gemeenten) gericht op terugdringing diffuse bronnen. Monitoring en terugdringen diffuse bronnen. Met bodemsanering (spoedlocaties) de risico's op grondwaterverontreiniging aanpakken.

beleidsprioriteiten	wat is de inzet van de provincie?	hoe gaat de provincie dat doen?
	voorraden en het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering op het grondwater. Verdrogingsbestrijding in de TOP-gebieden.	Bestrijding van de verdroging bestaat voor een belangrijk deel uit de realisatie van het Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR). Het waterschap werkt dit uit en koppelt dit aan de herziening van peilbesluiten.
7. integrale aanpak Deltawateren	Samen met andere overheden (Rijk, waterschap) werken aan het verkleinen van het risico van overstromingen door het realiseren van sterke waterkeringen, waterveilige inrichting van gebieden en een doeltreffende organisatie van de rampenbestrijding. Bevorderen van medegebruik van waterkeringen voor natuur en extensieve vormen van recreatie. Meer onderhoudswegen open stellen voor fietsen en wandelen langs Oost- en Westerschelde. Geleidelijke verbreding van de stand- en duinkust.	Rijkswaterstaat en het waterschap zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen die nodig zijn om de waterkeringen op het gewenste veiligheidsniveau te brengen. De ruimtelijke kwaliteit verhogen door werk met werk te maken. Zandsuppleties kust; ondersteunen van nieuwe suppletietechnieken.
8. afronden natuurontwikkeling	Bescherming, beheer en ontwikkeling van typisch Zeeuwse natuurwaarden met het doel een bijdrage te leveren aan het behoud van de (inter)nationale biodiversiteit. Herijking EHS met een accent op inrichting van aangekochte gebieden. Voor Zeeland betekent een kleinere EHS (circa 75 % van de oorspronkelijke natuurontwikkeling). De kwaliteit van bestaande natuurgebieden [EHS, Natura-2000] wordt verbeterd door bestrijding van verdroging, vermesting en versnippering. Alle natuurgebieden van de EHS worden systematisch onderzocht op mogelijkheden voor verbetering van de toegankelijkheid.	Bij herijking EHS wordt gestreefd naar een koppeling met de doelen van Natura-2000, Kaderrichtlijn water, Waterbeheer 21^e eeuw en landschap en cultuurhistorie. Begrensde natuurontwikkelingsgebieden worden via een waarborgingsbeleid planologisch beschermd tegen onomkeerbare ingrepen. Het treffen van specifieke maatregelen voor bijzondere soorten op basis van de leefgebiedenbenadering: kust, moeras en cultuurlandschap. Vergunning, ontheffing, subsidieregeling Natuur en Landschap, Programmatische Aanpak Stikstof. In samenwerking met onder andere de Stichting Landschapsbeheer Zeeland, waterschap, gemeenten en ondernemers per regio realiseren van een netwerk van wandelpaden door natuurgebieden en over boerenland. Verruimde landgoederenregeling. Behouden, versterken en benutten van de kernkwaliteiten van het Zeeuwse landschap en cultuurhistorische waarden, zoals de duinen, kreekruigen, bijzondere polders en Staats-Spaanse Linies.

Kernrollen provincie

De provincie kiest positie binnen de omgeving van partijen die een rol spelen bij de totstandkoming van het omgevingsbeleid. De toegevoegde waarde van de provincie komt samen in de volgende kernrollen:

1. de provincie als beleidsbepaler en leider. De provincie geeft richting aan ontwikkelingen op het gebied van ruimte, natuur en economie. De provincie heeft een sturende, ontwikkelende en beschermende inzet. Voorbeelden zijn het ordenen van het gebruik van de deltawateren, de ontwikkelingsvisie Kanaalzone en het plattelandsontwikkelingsbeleid;
2. de provincie als kwaliteitsbewaker en scheidsrechter. De provincie heeft een rol bij het beschermen van de kwaliteit van het milieu, natuur en de ruimte, en het houden van toezicht. Voorbeelden zijn het voorkomen van ongewenste concurrentie tussen de steden, bewaken van kwaliteit en veiligheid, lucht, natuur en water;
3. de provincie als ontwikkelaar en investeerder. De provincie kan zelf leiding geven aan regionale investeringsopgaven of mee investeren in majeure projecten van regionaal belang. Voorbeelden zijn gebiedsgerichte projecten zoals Waterdunen, Biobased Economy en realisatie van de EHS;
4. de provincie als belangenbehartiger. Deze rol heeft betrekking op het bestuurlijk vermogen om het belang van Zeeland te vertegenwoordigen in onder andere Brussel, Den Haag, de Rijn-Schelde Delta. Voorbeelden zijn de aansluiting op het sectorbeleid van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en benutten van EU-subsidies voor plattelandsontwikkeling.

2.4. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen

In tabel 2.3 is een overzicht opgenomen van de m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten waarover in het omgevingsplan een concrete beleidsuitspraak wordt gedaan. Initiatiefnemers zijn het Rijk, Zeeland Seaports, waterschap Scheldestromen, Burgemeester en wethouders van gemeenten, private partijen en ondernemers. In een beperkt aantal gevallen is Provinciale Staten bevoegd gezag. Voor een aantal activiteiten is of wordt een plan-m.e.r. procedure doorlopen. Bij het besluit over het vorige omgevingsplan is een strategische milieubeoordeling uitgevoerd, waarbij al een aantal activiteiten aan de orde is geweest. Dit betreft de reservering van het industrieterrein Westelijk Kanaalzone en de Westerschelde Containerterminal. In hoofdstuk 4 zullen nut en noodzaak, locatie- en tracékeuze en maatgevende milieueffecten van genoemde activiteiten nader worden beschouwd.

Tabel 2.3. Overzicht van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten

thema	m.e.r.(beoordelings)plichtige activiteiten (op basis van Besluit-m.e.r.)	initiatiefnemer	bevoegd gezag	(plan)-m.e.r. procedure
haventerreinen en industrie	ruimtelijke reservering industrieterrein Westelijke Kanaalzone (D11.3)	Burgemeester en wethouders gemeente Terneuzen	Gemeenteraad Terneuzen	SMB-traject doorlopen bij huidige omgevingsplan.
	aanleg spoorwegen VeZA en Axel-Zelzate (C2)	nog niet bekend	Minister van I&M	voor VeZA is een (plan)-m.e.r. doorlopen
	Westerschelde Containerterminal (C4, D2.1)	Zeeland Seaports	Provinciale Staten Zeeland	m.e.r.-procedure doorlopen
bedrijventerreinen	uitbreiding bedrijventerreinen (D11.3)	nog niet bekend	Burgemeester en wethouders gemeente	nog geen procedure
energie	aanleg kerncentrale Borsele II (C22.2)	Delta/ Ministerie EL&I	Minister van EL&I	Rijksinpassingsplan en plan-m.e.r.
	aanleg windturbinepark bij Krammersluizen en uitbreiding concentratielocaties (D22.2)	Ministerie EL&I	Minister van EL&I	Rijksinpassingsplan en plan-m.e.r.
	aanleg Hydro-energiecentrale Brouwersdam (D31)	nog niet bekend	Provinciale Staten Zeeland	MER Grevelingen
	aanleg of uitbreiding hoogspanningsleidingen (C24, D24.2)	Ministerie EL&I	Minister van EL&I	Rijksinpassingsplan en plan-m.e.r.
dagrecreatie	aanleg nieuwe of uitbreiding bestaand themapark (D10 e)	private partij	Burgemeester en wethouders gemeente	nog geen procedure
watersport en jachthavens	uitbeiding diverse jachthavens (D10 b)	private partijen	Burgemeester en wethouders gemeente	nog geen procedure
landbouw	uitbreiding of wijzigen intensieve veehouderij en omvangrijke grondgebonden veehouderij (C14)	nog niet bekend	Burgemeester en wethouders gemeente	nog geen procedure
visserij, schaal- en schelpdiersector	aanleg of uitbreiding intensieve aquacultuur (D28)	nog niet bekend	Burgemeester en wethouders gemeente	nog geen procedure
woningbouw en herstructurering	stedelijke ontwikkelingsprojecten (D11.2)	nog niet bekend	Burgemeester en wethouders gemeente	nog geen procedure
voorzieningen	aanleg of uitbreiding racebaan gemotoriseerde voertuigen (D3.2)	private partij	Burgemeester en wethouders gemeente	nog geen procedure
hoogwaterveiligheid	aanleg of wijziging secundaire waterkeringen (D3.2)	dagelijks bestuur waterschap Scheldestromen.	Provinciale Staten Zeeland	nog geen procedure

2.5. Samenhang met andere kaders

Bij het opstellen van het Ontwerp Omgevingsplan 2012-2018 is rekening gehouden met het beleid van andere overheden. Daarbij gaat het om beleid en besluiten die onderdeel zijn van de volgende plannen en programma's:

- structuurvisie Infrastructuur en Ruimte;
- structuurvisie Buisleidingen;
- structuurvisie Wind op Land (in ontwerp);
- Nationaal Waterplan 2009-2015;
- Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren;
- PKB Ruimte voor de Rivier;
- Deltaprogramma;
- Hoogwaterbeschermingsprogramma;
- Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta;
- Stroomgebiedbeheerplan Schelde;
- Beheerplannen Natura-2000;
- structuurvisies van Zuid-Holland en Noord-Brabant;
- gemeentelijke structuurvisies (onder andere Terneuzen, Vlissingen, Borsele);
- MIRT Gebiedsagenda Zeeland en projectenboek;
- gebiedsvisie Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone;
- landelijk afvalbeheerplan.

De kaders vanuit het Rijk en andere overheden voor Zeeland hebben in hoofdzaak te maken met de thema's water, natuur, bereikbaarheid en energie, die sterk met elkaar zijn verweven. De Zeeuwse Delta heeft een belangrijke rol bij het borgen van de waterveiligheid. De dijken en waterkeringen moeten aan de nieuwste veiligheidseisen voldoen. Daarnaast moeten keuzes worden gemaakt met betrekking tot de bijdrage van de Delta aan de zoetwatervoorziening, de opvang van rivierafvoer (Maas, Rijn) en herstel van de getijdendynamiek met het oog op het verbeteren van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn water). MIRT-verkenningen worden uitgevoerd voor de Grevelingen, Volkerak-Zoommeer en Oosterschelde en moeten leiden tot nadere keuzes op deze punten. De Deltawateren hebben daarnaast een belangrijke functie voor natuur en binnenvaart. Maatregelen zijn nodig om de instandhoudingsdoelen voor de Deltawateren, die zijn aangewezen als Natura-2000 gebied, te realiseren. De Beheerplannen Natura-2000 en de KRW-maatregelen spelen daarbij een belangrijke rol. Bestaande knelpunten in de sluiscomplexen dienen te worden opgeheven om de groei van de binnenvaart te accommoderen. Op het gebied van (duurzame) energie zijn er opgaven voor grootschalige windenergie en het compleet maken van het energienetwerk (onder andere aanleg en uitbreiding van buisleidingtracé en 380 kV elektriciteitsnetwerk). De provincie dient zich nader te beraden op de bescherming van de (herijkte) EHS en kernkwaliteiten van het landschap. In bijlage II is een samenvatting opgenomen van de genoemde beleidskaders. Per document is gespecificeerd wat de samenhang is met het Omgevingsplan 2012-2018.

3. KANAALZONE EN SLOEGEBIED

3.1. Inleiding

Gebiedsgerichte aanpak

In dit plan-MER is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak van de effectbeoordeling. Hiermee kunnen op een meer navolgbare en transparante wijze de effecten van het omgevingsbeleid worden beschreven en beoordeeld. Een onderscheid is gemaakt tussen de volgende drie gebieden:

- Kanaalzone en Sloegebied;
- kust en deltawateren;
- landelijk gebied.

Met deze drie gebieden wordt aangesloten op de indeling van gebieden van het provinciaal omgevingsbeleid, respectievelijk 'Produceren op Land aan Zee', 'Beleven van Land en Zee' en 'Bloeien op Land en in Zee'. Afbeelding 3.1 toont de afbakening van Kanaalzone en Sloegebied.

Beoordelingskader

Voor een adequate beoordeling van de gevolgen van het omgevingsbeleid en van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, is een beoordelingskader ontworpen. Hiermee kunnen de huidige situatie, autonome ontwikkeling en de gevolgen van strategische keuzes in het omgevingsplan afzonderlijk worden beoordeeld. Het beoordelingskader bestaat uit een lijst met toetscriteria, waarbij per toetscriterium is geoperationaliseerd wanneer er sprake is van een beoordeling goed, voldoende, onvoldoende en slecht. Voor elk van de onderscheiden gebieden is een beoordelingskader op maat gemaakt. Met een kleuraanduiding wordt in één oogopslag duidelijk hoe de beoordeling per gebied uitvalt en welke onderwerpen van milieu en duurzame ontwikkeling meer aandacht behoeven. Daarnaast geeft het inzicht in de ontwikkeling van milieukwaliteit en natuur- en landschapswaarden en de mate waarin verbetering en verslechtering optreedt in de huidige situatie, autonome ontwikkeling en bij realisatie van het omgevingsplan. In bijlage III zijn de beoordelingskaders voor de drie onderscheiden gebieden gespecificeerd.

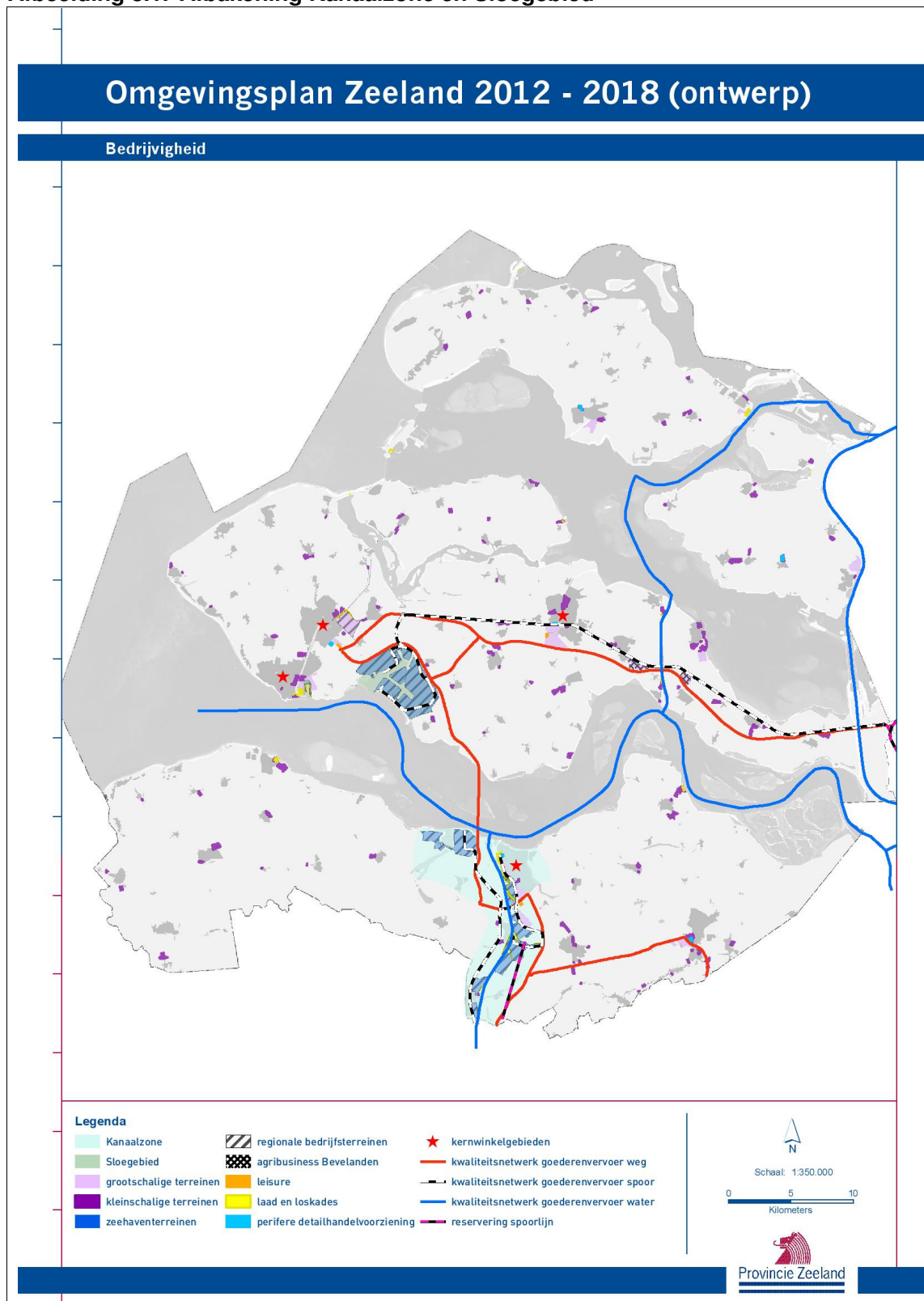
Van belang is om op te merken dat de gebiedsspecifieke beoordelingscriteria een abstractieniveau hebben dat past bij het abstractieniveau van het provinciaal omgevingsplan. Het beleid en de ruimtelijke ontwikkelingen waarvoor het provinciaal omgevingsbeleid de ruimte biedt zijn beoordeeld op basis van beschikbare informatie, kaartmateriaal en expert judgement. Voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen en m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten zijn niet getoetst aan milieugrenswaarden (kwaliteitseisen). Het doel van de plan-m.e.r. is aannemelijk maken (onderbouwen, motiveren) dat de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn binnen de geldende wettelijke kaders.

Afbakening autonome ontwikkeling

De huidige situatie en autonome ontwikkeling van milieu, natuur- en landschapswaarden is de referentiesituatie waarmee de effecten van het nieuwe omgevingsplan worden vergeleken. De autonome ontwikkeling is de ontwikkeling die optreedt als gevolg van:

- autonome (dominante) trends waarmee Zeeland te maken krijgt, zoals demografische veranderingen, klimaatverandering en verandering van de vastgoedmarkt; bijlage IV bevat een SWOT-analyse van de Kanaalzone en Sloegebied waarmee dominante autonome ontwikkelingen in beeld zijn gebracht;
- besluiten over plannen, programma's en projecten die worden geïnitieerd door andere partijen, zoals Rijkswaterstaat, waterschap Scheldestromen, gemeenten, Zeeland Seaports en Vlaamse overheden;
- voorzetting van het vigerende provinciaal omgevingsbeleid.

Afbeelding 3.1. Afbakening Kanaalzone en Sloegebied

In tabel 3.1 zijn de fysiek-ruimtelijke ingrepen opgesomd voor Kanaalzone en Sloegebied die onderdeel zijn van de autonome ontwikkeling.

Tabel 3.1. Fysiek-ruimtelijke ingrepen Kanaalzone en Sloegebied

fysiek-ruimtelijke ingrepen Kanaalzone en Sloegebied	
-	verdubbeling Sloeweg en Tractaatweg (N62)
-	tunnel Sluiskil
-	verdieping Kanaal Gent-Terneuzen
-	uitbreiding Windenergieparken Sloegebied en Kanaalzone
-	aanleg buisleidingstracé via Sloegebied en Kanaalzone
-	realisatie 380 kV Hoogspanningsleiding
-	glastuinbouwontwikkeling 300 ha
-	uitbreiding terreinen Axelse Vlakte II
-	herstructurering bedrijventerrein Poelpolder Sas van Gent
-	containeroverslag Vlissingen
-	project Grenzeloze Kanaalzone
-	programma Biobased Economy

Het project Grenzeloze Kanaalzone bestaat uit een programma van projecten en activiteiten die voortvloeien uit de in 2009 vastgestelde Gebiedsvisie Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone. Dit betreft onder andere de uitbreiding van Axelse Vlakte II, glastuinbouwontwikkeling, herstructurering Oostelijke Kanaaloever (Terneuzen), realisatie spoorverbinding van Axel naar Zelzate, aanleg van buisleidingen, het verbeteren van de openbaar vervoerverbinding met Gent, het versterken van fietsverbindingen, grensoverschrijdende afstemming van de weginfrastructuur (N62), realisatie Landschapsuitvoeringsplan en EHS [Stuurgroep Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone, 2011].

3.2. Huidige situatie en autonome ontwikkeling

In tabel 3.2 is de beoordeling weergegeven van de huidige situatie en autonome ontwikkeling van Kanaalzone en Sloegebied. De tabel laat zien dat er in de autonome ontwikkeling voor een aantal thema's een verbetering optreedt ten opzichte van de huidige situatie. Enkele thema's blijven echter om aandacht vragen. Dit geldt voor de kwaliteit van de leefomgeving (geluid, externe veiligheid), zuinig en efficiënt ruimtegebruik, kwaliteit oppervlaktewater en natuurwaarden. In de tabellen 3.3 t/m 3.7, 3.9 en 3.10 is een toelichting opgenomen over de beoordeling van de huidige situatie en autonome ontwikkeling.

Tabel 3.2. Beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling 'Kanaalzone en Sloegebied'

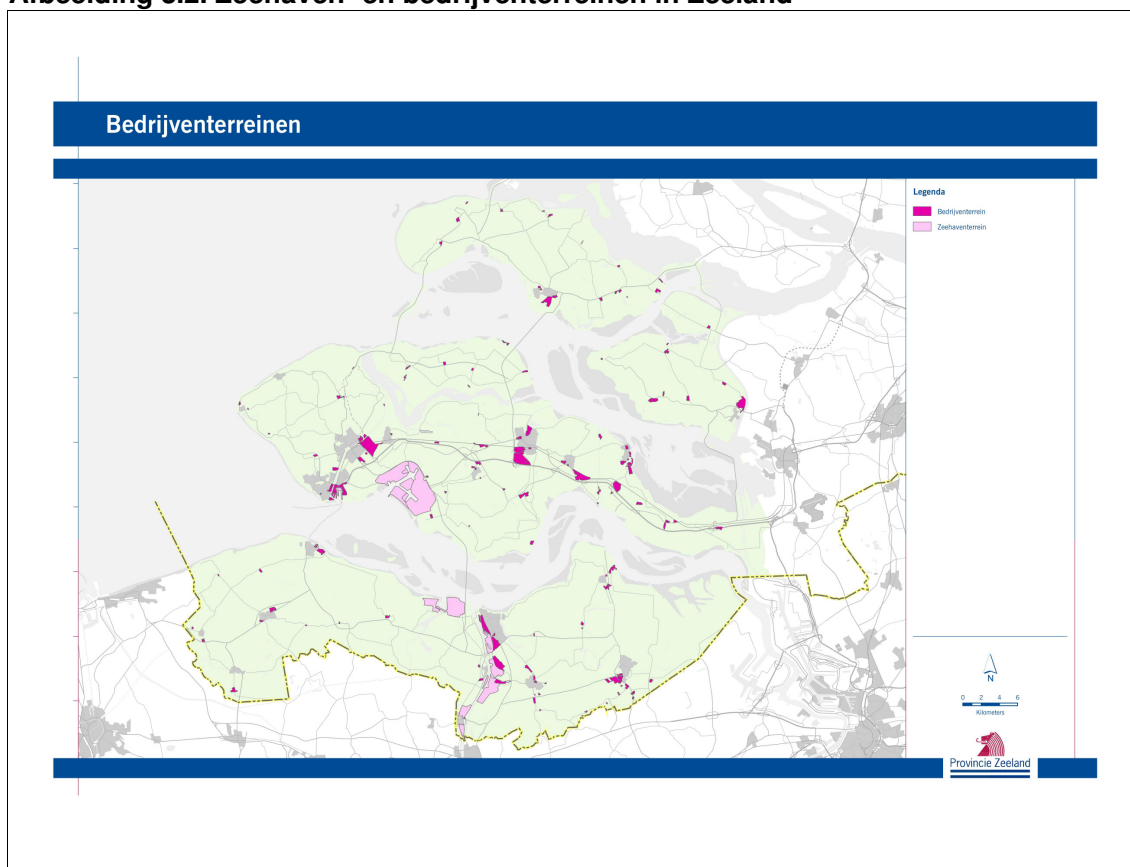
thema	beoordeling huidige situatie	beoordeling autonome ontwikkeling
ruimte voor bedrijven		
ruimte voor geconcentreerde glastuinbouwontwikkeling		
zuinig en efficiënt ruimtegebruik		
beschikbare milieuruimte		
multimodale bereikbaarheid		
geluid		
luchtkwaliteit		
externe veiligheid		
gezondheid leefomgeving		

thema	beoordeling huidige situatie	beoordeling autonome ontwikkeling
duurzame energieopwekking		
CO ₂ emissiereductie		
zoetwatervoorziening		
kwaliteit Natura-2000		
kwaliteit EHS		
omvang EHS		
landschap en cultuurhistorie		
bodemkwaliteit		
grondwater		
kwaliteit oppervlaktewater		
waterbodems		

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

De beoordeling van de beschikbare milieuruimte ligt genuanceerd. Bij bestaande en zo goed als volledig uitgegeven bedrijventerreinen is de milieuruimte nihil of te krap. Dit beperkt de ontwikkelingsmogelijkheden van bestaande bedrijven. Op nieuwe bedrijventerreinen, zoals Axelse Vlakte II, is momenteel nog voldoende milieuruimte beschikbaar. Het is echter onzeker of bij een volledige uitgifte met ook zware milieucategorie bedrijven (vanaf milieucategorie 4) voldoende milieuruimte beschikbaar is.

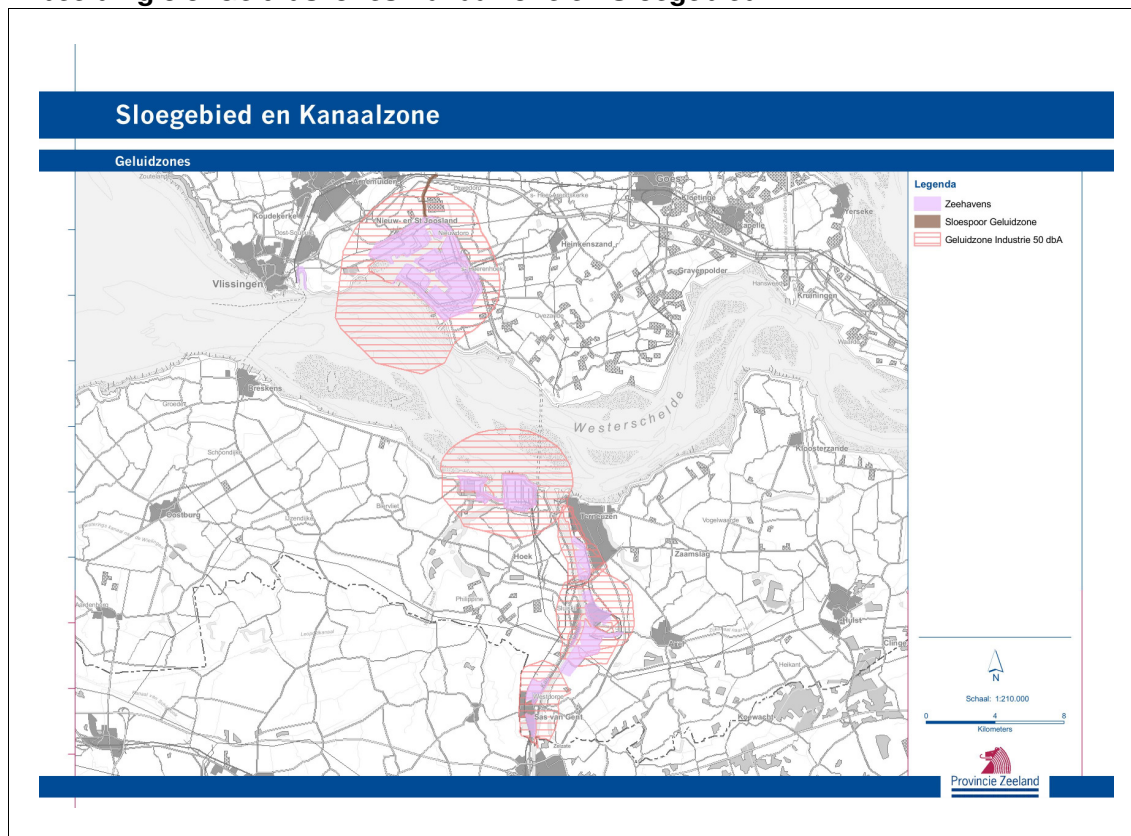
Afbeelding 3.2. Zeehaven- en bedrijventerreinen in Zeeland

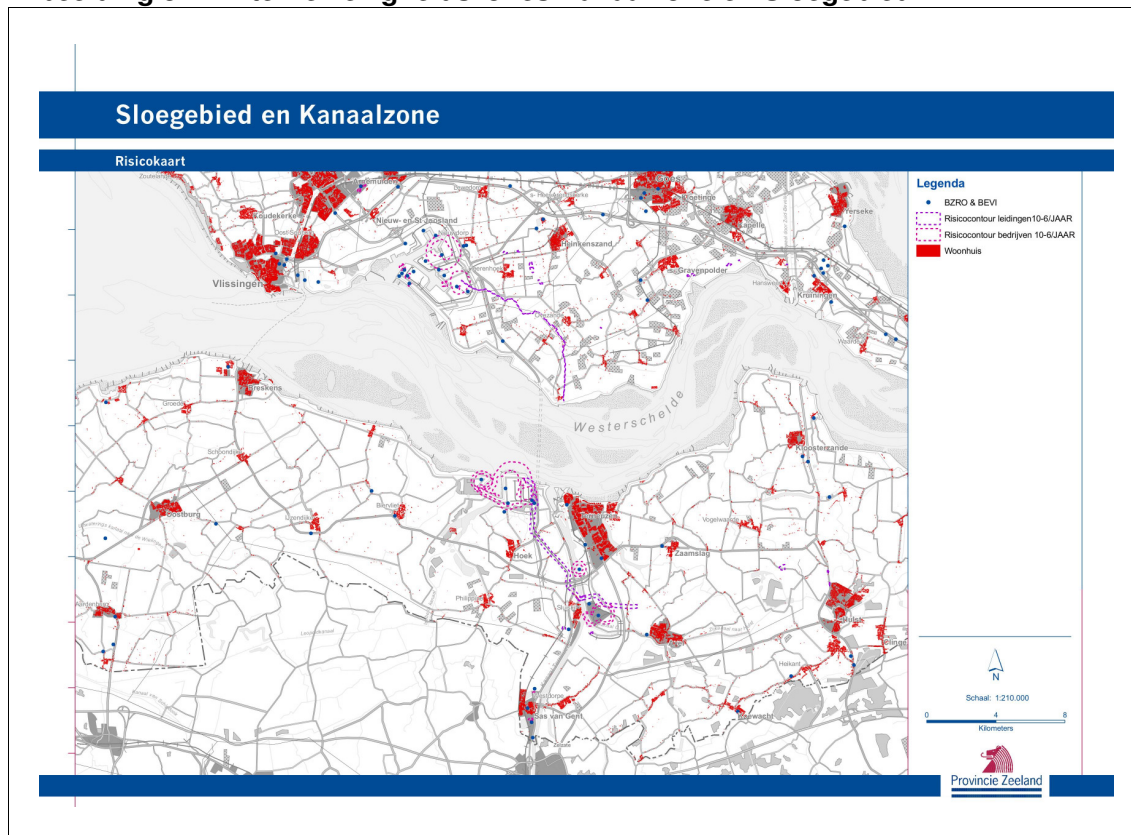
Tabel 3.3. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
ruimte voor bedrijven	in de Kanaalzone bieden diverse grootschalige terreinen ruimte aan procesindustrie, logistieke en havenactiviteiten (zie afbeelding 3.2). In de Kanaalzone is nog veel ruimte beschikbaar voor de vestiging van nieuwe bedrijven. Het direct uitgeefbare aanbod bedraagt circa 158 ha. In het Sloegebied is het direct uitgeefbare aanbod beperkt: circa 40 ha [Buck Consultants International, 2010]. De verwachte vraag naar zeehaven en industrieterreinen tot 2020 wordt geschat op 10 - 15 ha [Stuurgroep Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone, 2011]. Voor de Kanaalzone is daarmee ruim voldoende ruimte beschikbaar voor de periode van het nieuwe omgevingsplan. Voor het Sloegebied is het uitgeefbare aanbod zeer beperkt. Binnen enkele jaren kan een situatie ontstaan dat geen ruimte meer beschikbaar is voor de vestiging van nieuwe bedrijven	in de periode tot 2020 kunnen nieuwe bedrijven zich vestigen op de Axelse Vlake II, Valuepark Terneuzen en Handelspoort Terneuzen. Deze ontwikkelingen zijn opgenomen in de structuurvisie Terneuzen 2025 [Gemeente Terneuzen, 2010]. Het industrieterrein Poelpolder bij Sas van Gent wordt geherstructureerd (8 ha). Voorts zijn bestemmingsplannen vastgesteld voor nog te ontwikkelen bedrijventerreinen: Koegorspolder, Westelijke Kanaaloever (Terneuzen) en Ghellinckpolder-Noord (Sas van Gent) [Gebiedsvisie Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone, 2009]. De planologische reserve van nog te ontwikkelen terreinen bedraagt circa 270 ha
glastuinbouw	in de periode 2008-2012 is circa 60 ha glastuinbouw gerealiseerd in de Smidsschorrepolder, Autrichepolder en Koegorspolder. Dit is de helft van de geplande ontwikkeling van glastuinbouw in deze periode	in de Kanaalzone is ruimte beschikbaar voor uitbreiding van de huidige glastuinbouwconcentratie tot 300 ha
zuinig en efficiënt ruimtegebruik	de jaarlijkse omvang van geherstructureerde bedrijventerreinen in de Kanaalzone bedraagt minder dan 3 ha of is nihil. Van het aanbod bedrijventerrein in de Kanaalzone is netto 50 ha aangemerkt als verouderd de huidige omvang van nieuwe bedrijventerreinen bedraagt circa tien keer de jaarlijkse vraag	het huidige bedrijventerreinenprogramma is erop gericht om per jaar circa 5 ha in herstructurering te nemen in de komende jaren is niet voorzien in de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen.

Afbeelding 3.3. Geluidszones Kanaalzone en Sloegebied

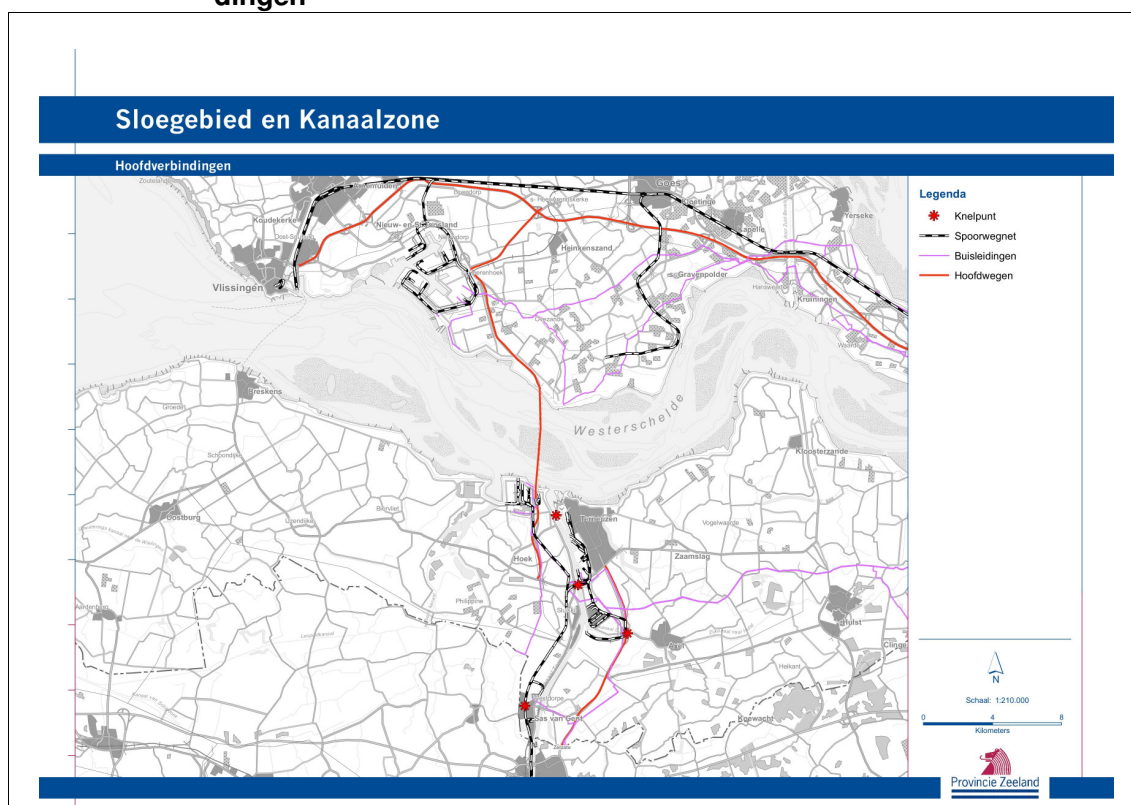
Afbeelding 3.4. Externe veiligheidszones Kanaalzone en Sloegebied

Tabel 3.4. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
milieuruimte	op bestaande bedrijventerreinen bij Terneuzen, Sluiskil en Sas van Gent die (bijna) volledig zijn uitgegeven, is de beschikbare milieuruimte (geluid, geur, externe veiligheid) vrijwel volledig benut. De geluidszone van Oostelijke Kanaaloevers bij Terneuzen is zelfs te krap. Op terreinen met nog een ruim aanbod aan fysieke ruimte, zoals Axelse Vlake II en Valuepark Terneuzen, is nog milieuruimte beschikbaar. Mogelijkheden voor uitplaatsing van bedrijven naar de rand van het terrein wordt onderzocht. in 2008 is de geluidszone voor het Sloegebied gewijzigd, waardoor meer geluidruimte beschikbaar is. In 2011 is de externe veiligheidscontour Sloegebied vastgesteld. De huidige bedrijven kunnen hun productie (beperkt) uitbreiden binnen de grenzen van de geluids- en externe veiligheidscontour. Voor de nog uitgeefbare gronden is het niet duidelijk of de beschikbare geluid- en externe veiligheidsruimte voldoende is voor het accommoderen van zwaardere milieucategoriebedrijven. De ruimtelijke zonering en inrichting van het terrein is daarvoor bepalend	de geluidruimte op deze terreinen wordt echter beperkt door in het ROM-project Kanaalzone gemaakte afspraken. De geluidbelasting nabij de woonkernen (onder andere Westdorpe, Sluiskil, Hoek, Terneuzen) mag niet meer bedragen dan 50 dB(A). Voor externe veiligheid is het uitgangspunt dat de 10⁻⁶ contour binnen het industrieterrein ligt [provincie Zeeland, Milieukader nieuwe havengebonden bedrijventerreinen Kanaalzone, 2010]. Het is niet duidelijk of deze randvoorwaarden voldoende milieuruimte bieden voor de volledige uitgifte van deze terreinen aan nieuwe bedrijven. Uitplaatsing van servicebedrijven kan ruimte creëren. Voor geur- en stofhinder is geen milieuruimte gereserveerd. Afbeeldingen 3.3 en 3.4 tonen de geluidszones, respectievelijk de externe veiligheidscontouren van de haven- en industrieterreinen Kanaalzone en Sloegebied In het kader van de actualisatie van bestemmingsplannen Sloegebied wordt een plan-m.e.r. uitgevoerd die invulling zal geven aan een optimale ruimtelijke inrichting en het maximaal benutten van de beschikbare ruimte [Projectgroep Actualisering bestemmingsplannen Sloegebied, 2011]

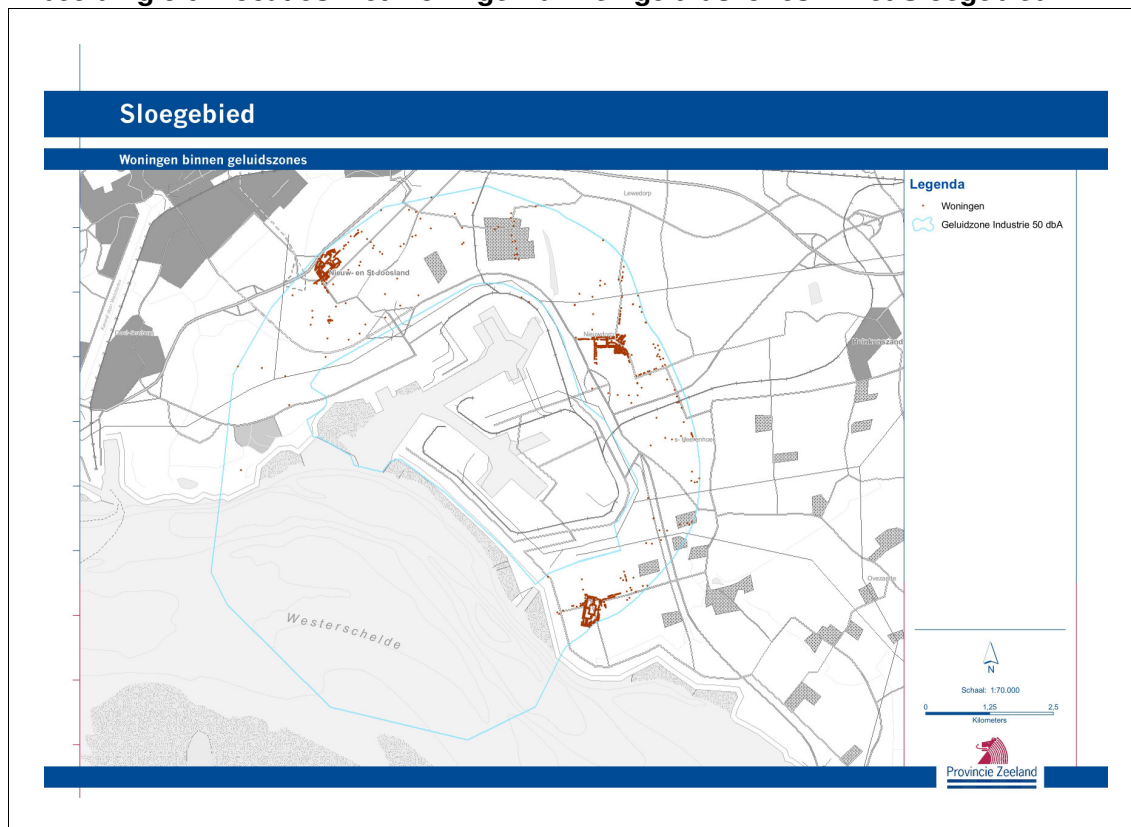
Afbeelding 3.5. Hoofverbindingen en knelpunten voor weg, water, spoor en buisleidingen

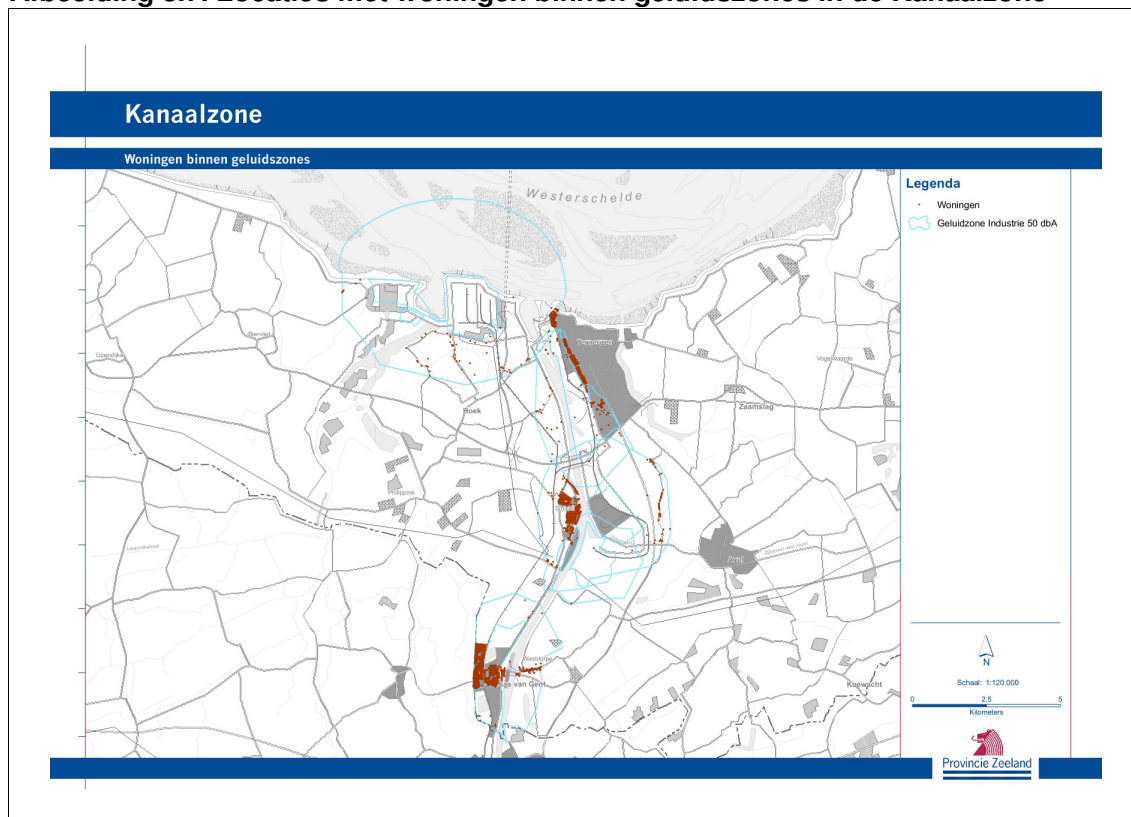
Tabel 3.5. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
multimodale bereikbaarheid	afbeelding 3.5 toont de ligging van de hoofdverbindingen voor weg, water, spoor en buisleidingen en de huidige knelpunten in de (multimodale) infrastructuur van Kanaalzone en Sloegebied. De haven- en industrieterreinen zijn over de weg bereikbaar via de A58 en N62 die vanuit Vlissingen via de Westerscheldetunnel naar de Kanaalzone en België gaat. Knelpunten in de route naar België zijn de brug bij Sluiskil en de geringe capaciteit van de Tractaatweg aan de oostzijde van het kanaal. Via de A58 is er een aansluiting op het zogenoemde 'hoefijzer' rondom Zeeland (onder andere A4/A16 en A11 naar Antwerpen). Het hoofijzer bevat nog enkele missing links c.q. zwakke schakels de recent aangelegde Sloelijn verbindt het haven- en industriegebied van Vlissingen met het Brabantse achterland, Rotterdam en Betuweroute. De Sloelijn gaat door Goes waar trillingen en geluids-overlast het aantal en de omvang van goederenbewegingen beperkt. Het havengebied van Terneuzen is via het spoor aan de westzijde van het kanaal ontsloten met België. Het rangeerterrein bij Sas van Gent kan vanwege milieu- en veiligheids-eisen niet optimaal worden gebruikt via de Westerschelde, het kanaal Gent-Terneuzen en andere Zeeuwse wateren is er een uitgebreid vaarwegennet. De capaciteit van het sluizencomplex van Terneuzen is een knelpunt Sloegebied en Kanaalzone zijn aangesloten op de hoofdinfrastructuur van buisleidingen van Rotterdam naar België snelle (HOV) verbindingen via trein of bus met Gent en Antwerpen zijn er niet	de bereikbaarheid en doorstroming over de weg worden verbeterd door realisatie van de Sluiskiltunnel en de verdubbeling van Sloeweg en Tractaatweg. Om doorgaand noord-zuid (vracht)verkeer via Zeeland tegen te gaan, wordt gewerkt aan de vervolmaking van het 'hoefijzer'. Het gaat om de realisatie A4 Dinteloord-Bergen op Zoom, verruiming van de capaciteit A58 Markiezaat-Zoommeer, en het kortsluiten Antwerpse Ring met de A11 [provincie Zeeland, MIRT Projectenboek Zeeland 2010]. Door de uitdieping van het Kanaal Gent-Terneuzen blijft de doorvaart van (grotere) zeeschepen gegarandeerd. Doorvaart van grotere zeeschepen wordt echter nog belemmerd door de beperkte capaciteit van de zeesluis bij Terneuzen

Afbeelding 3.6. Locaties met woningen binnen geluidszones in het Sloegebied

Afbeelding 3.7. Locaties met woningen binnen geluidszones in de Kanaalzone

Tabel 3.6. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
geluid	Voor industrieterreinen in de Kanaalzone en het Sloegebied zijn geluidzones vastgesteld (zie afbeelding 3.3). In gebieden buiten de geluidzone van 50 dB(A) (= buitenste blauwe lijn) is de geluidskwaliteit voldoende tot goed; binnen de 55 dB(A) contour (= binnenste blauwe lijn) is de geluidskwaliteit onvoldoende. Binnen de geluidzones liggen een groot aantal woningen en enkele kernen (zie afbeeldingen 3.6 en 3.7). In het Sloegebied hebben minder dan 10% van de woningen een geluidsniveau van meer dan 55 dB(A). In de Kanaalzone hebben meer dan 10% van de woningen een geluidsniveau van meer dan 55 dB(A). Minder dan 5% van de woningen heeft een geluidsbelasting van meer dan 60 dB(A). Voor het Sloegebied is de beoordeling voor geluid voldoende; voor de Kanaalzone onvoldoende. Deze beoordeling is alleen gebaseerd op de geluidsbelasting door industrie.	In de autonome ontwikkeling zal de geluidbelasting op woningen rondom de industrieterreinen iets toenemen, afhankelijk van de verdere invulling van deze industrieterreinen. Binnen de bestaande wettelijke kaders is opvulling van de geluidbelasting tot de zonnegrens mogelijk. Een lichte verslechtering van de geluidskwaliteit in de autonome ontwikkeling resulteert in een beoordeling onvoldoende. In de beoordeling van de geluidskwaliteit is geen rekening gehouden met geluid van wegverkeer. Een toename van geluid door wegverkeer wordt waar dat noodzakelijk is, gemitigeerd door toepassing van stil asfalt.
luchtkwaliteit	Voor de luchtkwaliteit gelden wettelijke grenswaarden voor zwaveldioxide, stikstofdioxide, fijn stof (PM10), lood, koolmonoxide en benzeen. Aan deze wettelijke grenswaarden wordt voldaan [Omgevingsbalans, 2009]. Daarnaast zijn MTR-waarden en streefwaarden (VR-waarden) voor prioritaire stoffen vastgesteld [Luchtnormen voor 31 prioritaire stoffen, Road-map Normstelling, RIVM 2011]. Van de belangrijkste prioritaire stoffen zijn emissiegegevens bekend. Benzeen en oxiraan (ethyleenoxide) voldoen aan de streefwaarde. De overige stoffen voldoen aan de MTR-waarde, met uitzondering van fluoride. De MTR-waarde voor fluoride geldt voor de bescherming van flora en fauna en niet voor de bescherming van de gezondheid van de mens. De emissie van fluor ligt circa tien keer onder de gezondheidkundige advieswaarde.	De bijdrage van het wegverkeer aan de luchtkwaliteit wordt minder door schonere motoren, maar neemt toe door de groei van weg- en scheepvaartverkeer. De bijdrage door wegverkeer zal naar verwachting afnemen. De ontwikkelingen in de landbouw hebben ook gevolgen voor de luchtkwaliteit. Door stalmaatregelen bij intensieve veehouderijen zal de bijdrage van landbouw minder worden. De bijdrage van industriële bedrijven aan de luchtkwaliteit is afhankelijk van de bedrijfsactiviteiten. Door toepassing van best beschikbare technieken wordt dit zoveel mogelijk beperkt. Vanaf 2013 is bij de vergunningverlening voor de meest relevante milieugevaarlijke stoffen het toetsen aan de streefwaarde het uitgangspunt. De verwachting is dat de luchtkwaliteit op hetzelfde niveau blijft of zelfs licht verbeterd (beoordeling voldoende).
externe veiligheid	In 2004 is het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) in werking getreden. De PR 10^{-6} contour geldt als grenswaarde voor kwetsbare objecten en als richtwaarde voor beperkt kwetsbare objecten. Kwetsbare objecten moesten voor 2007 gesaneerd zijn. Voor de beperkt kwetsbare objecten is er geen directe saneringsplicht. Het aantal kwetsbare objecten waarvoor de provincie bevoegd gezag is, is tot 0 gereduceerd. Het aantal beperkt kwetsbare objecten bedraagt 32 [Bron: Omgevingsbalans 2009]. De beoordeling is voldoende.	Toename van het aantal (beperkt) kwetsbare objecten binnen de PR 10^{-6} contour is alleen mogelijk door vestiging van nieuwe risicovolle bedrijven of een uitbreiding van bestaande risicovolle bedrijven. Met de vaststelling van een externe veiligheidscontour rondom een industriegebied wordt voorkomen dat de PR 10^{-6} risicocontour van individuele bedrijven zal reiken tot woningen en woonkernen. Hiermee wordt voorkomen dat het aantal (beperkt) kwetsbare objecten binnen de externe veiligheidscontour toeneemt. Voor het Sloegebied wordt de externe veiligheidscontour in 2012 vastgesteld. Voor de Kanaalzone wordt de haalbaarheid ervan onderzocht. Op grond hiervan

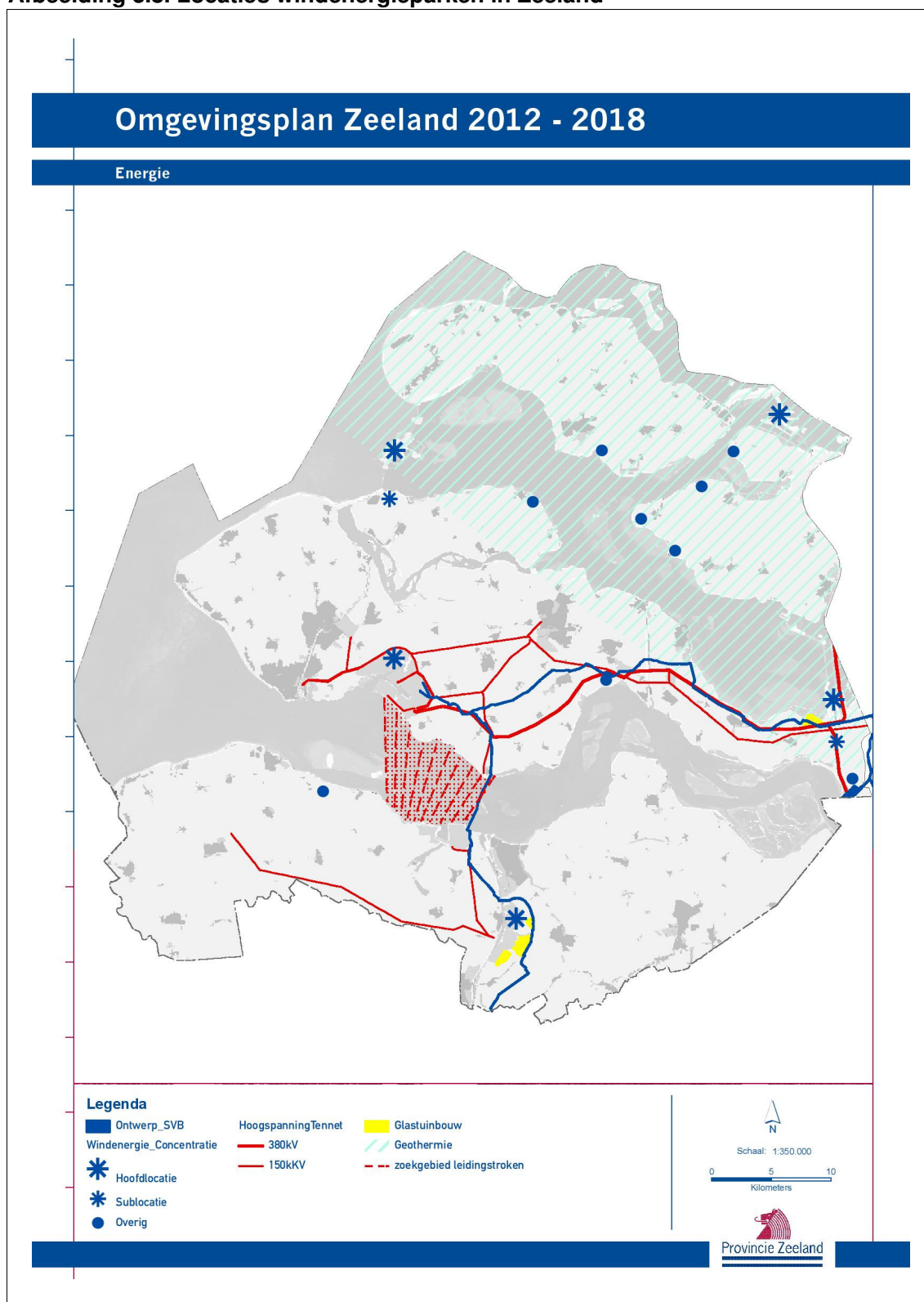
beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
		is de verwachting dat de huidige situatie niet zal verslechteren en mogelijk zelfs kan verbeteren.
gezondheid leefomgeving	Voor externe veiligheid en luchtkwaliteit is de beoordeling voldoende. Voor geluid is de beoordeling voor het Sloegebied voldoende en onvoldoende voor de Kanaalzone. De beoordeling voor het thema gezondheid is daarmee voldoende.	Economische ontwikkelingen in Kanaalzone en Sloegebied bepalen mede de verdere ontwikkeling van de externe veiligheid, geluidskwaliteit en luchtkwaliteit. Voor externe veiligheid wordt voor het Sloegebied de veiligheidscontour vastgesteld. Daarmee zijn er betere waarborgen voor het handhaven van het huidige externe veiligheidsniveau. Voorts is de verwachting dat de luchtkwaliteit gestaag zal verbeteren. Door de komst van nieuwe bedrijven zal de geluidbelasting nog toenemen. De beoordeling voor het thema blijft daarmee voldoende.

Tabel 3.7. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
duurzame energie-opwekking	Sloegebied en Kanaalzone zijn aangewezen als locaties voor windenergie (zie afbeelding 3.8). Een deel van de ruim 220 MW aan windenergievermogen in Zeeland is gerealiseerd in Kanaalzone en Sloegebied. Daarnaast zijn andere initiatieven voor het opwekken van duurzame energie gerealiseerd, zoals een biomassacentrale/biodieselabriek van Heros Zeeland wil een topregio worden op het gebied van biobased economy, waarbij gebruik van groene grondstoffen en hergebruik van reststromen centraal staan. Recente initiatieven zijn het Biopark Terneuzen, met het doel activiteiten tussen bestaande en nieuwe agro-industriële bedrijven te koppelen, en Biobase Europe. Biobase Europe betreft de oprichting van een proeffabriek en opleidingscentrum voor biogebaseerde productie en onderzoek [provincie Zeeland, Agro meets chemistry, 2011]. Daarnaast zijn er initiatieven voor hergebruik van restwarmte en CO₂. Het bedrijf Yara Sluiskil levert restwarmte en CO₂ aan de glastuinbouw op Biopark Terneuzen (project WarmCO₂). Dit project levert een besparing van 52 miljoen kubieke meter aardgas per jaar	in Zeeland wordt extra 200 MW windenergievermogen gerealiseerd bovenop bestaande afspraken. Aan het Sloegebied wordt circa 60 MW windenergie toegevoegd de Agenda Biobased Economy Zuid West Nederland 'Agro meets chemistry' voorziet in de uitvoering van een groot aantal projecten. Het betreft onder andere vergroening van procesindustrie en ontwikkeling van nieuwe groene grondstoffen [provincie Zeeland, Agro meets chemistry, 2011]. Deze projecten in combinatie met de uitbreiding van Axelse Vlakte II, ontwikkeling van glastuinbouw en aanleg buisleidingtracé biedt kansen voor het aantrekken van nieuwe innovatieve bedrijven en het sluiten van kringlopen (hergebruik afvalstromen en restwarmte). Deze ontwikkeling draagt bij aan energiebesparing en reductie van CO₂-emissie
CO ₂ -emissiereductie	Uit tabel 3.8 blijkt dat de chemische industrie, overige industrie, raffinaderijen en energiesector een dominante bijdrage leveren aan de CO ₂ -emissie in Zeeland. In de overige sectoren is de CO ₂ -emissie relatief stabiel. Schommelingen in de industriële sector worden veroorzaakt door nieuwe bedrijven (zoals energiecentrales), door wijziging van de productiecapaciteit en door procesmaatregelen. Pro-	De provincie Zeeland stimuleert via de Strategienota Energie- en Klimaatbeleid en het Uitvoeringsprogramma Energie en Klimaat het optimaal benutten van mogelijkheden voor energiebesparing en duurzame energie. De gemeenten hebben hiervoor ook programma's. Uiteindelijk zijn het marktpartijen die een verlaging van de CO ₂ -emissie realiseren.

beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
	cesmaatregelen zijn uitgevoerd naar aanleiding van afspraken in bedrijfsmilieuplannen en toepassing van best beschikbare technieken na actualisatie milieuvergunningen. De gegevens van de emissieregistratie laten zien dat in 2005 de piek van de CO₂-emissie is bereikt. In januari 2005 is de Europese CO₂-emissiehandel van kracht geworden. In de Zeeuwse Strategienota Energie- en Klimaatbeleid 2008-2012 is 2005 het referentiejaar. Om in 2020 de beoogde emissiereductie te bereiken is per jaar een gemiddelde CO₂-reductie nodig van circa 0,5 Mton/jaar. Uitgaande van 15,8 Mton/jaar in 2005 betekent dit dat minder dan 13,8 Mton/jaar in 2009 moet worden gehaald om een voldoende te scoren. Uit de cijfers blijkt dat de CO₂-emissiereductie op koers ligt, maar 2009 was wel een crisisjaar waarbij de industrie niet op volle kracht heeft gedraaid. Het tempo van de daling kan in de huidige situatie als voldoende worden beoordeeld.	De CO₂-emissie is min of meer gekoppeld aan economische ontwikkelingen. Energiebesparing en duurzame energie staan volop in de aandacht. Duurzame energie systemen worden steeds efficiënter waardoor deze meer zullen worden toegepast. De verwachting is dat met de voorziene maatregelen de dalende trend van de CO₂-emissie zich de komende jaren verder doorzet. Het is echter onzeker of in 2018 een niveau van de CO₂-emissie van 8,2 Mton/jaar kan worden gehaald. Een CO₂-emissie van 8,2 Mton/jaar is het niveau van 20% emissiereductie ten opzichte van 1990. Een herstel van de economische groei kan ertoe leiden dat het tempo van de daling afvlakt. Een niveau van 10% of meer CO₂-emissiereductie in 2018 ten opzichte van 1990 moet met de huidige inspanningen haalbaar zijn. In de autonome ontwikkeling wordt de CO₂-emissiereductie als voldoende beoordeeld.
zoetwater-voorziening	zuidelijk van de kreek de Braakman liggen drie spaarbekkens met totale capaciteit van 90 ha. Twee spaarbekkens worden gevuld met oppervlaktewater uit de Isabellapolder en Zwartsluispolder (net over de grens van België). Het water wordt gezuiverd en is bestemd voor de industrie. Het derde spaarbekken is gereserveerd voor water uit de Biesbosch. Dit water wordt, na bewerking, via transportleidingen in Zeeuws-Vlaanderen en België vervoerd en is bestemd voor drinkwater [Gemeente Terneuzen, Structuurvisie 2025]. Dow betreft zijn industriewater uit de Westerschelde. Over exacte percentages van de waterbehoefte van bedrijven zijn geen gegevens bekend	de huidige capaciteit om te voorzien in zoetwater blijft op het huidige niveau

Afbeelding 3.8. Locaties windenergieparken in Zeeland

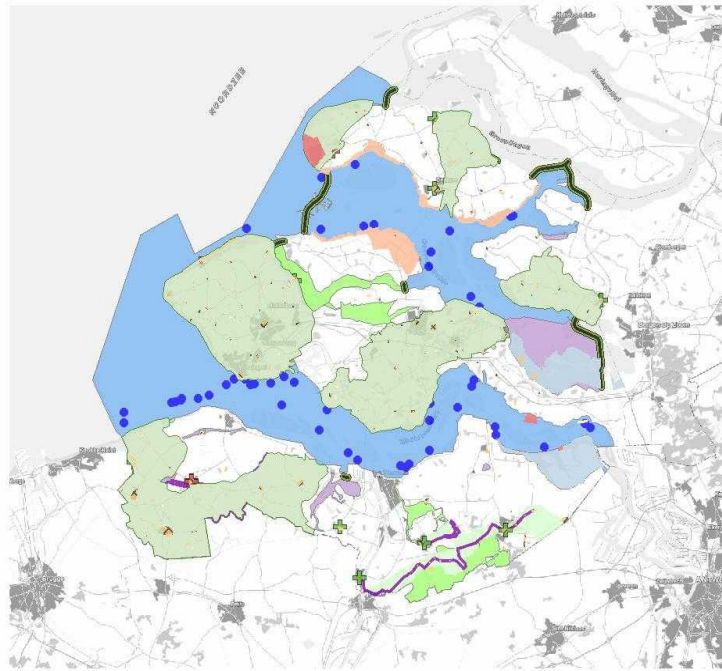

Tabel 3.8 CO₂-emissie in Zeeland per doelgroep

CO ₂ -emissie provincie Zeeland	jaar (Mton CO ₂ /jaar)					
DOELGROEP	1990	1995	2000	2005	2008	2009
afvalverwijdering	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0
bouw	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
chemische Industrie	4,6	6,9	4,9	7,9	5,8	5,2
consumenten	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
drinkwatervoorziening	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
energiesector	2,5	2,1	3,8	3,5	4,0	4,3
handel, diensten en overheid (HDO)	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
landbouw	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2
overige industrie	0,4	0,4	0,7	0,7	0,7	0,5
raffinaderijen	0,8	1,3	1,3	1,5	1,7	1,4
riolering en waterzuiveringsinstallaties	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
vVerkeer en vervoer	1,1	1,1	1,2	1,2	1,4	1,3
totaal	10,3	12,8	12,9	15,8	14,6	13,6

Bron: emissieregistratie. Bewerking: Provincie Zeeland/RMW/MHY.

Afbeelding 3.9. Kernkwaliteiten landschap en cultuurhistorie

Tabel 3.9. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
Natura-2000	in deelgebied Kanaalzone/Sloegebied ligt één Natura 2000-gebied: Canisvliet (zie afbeelding 3.16). Het Canisvliet kent één instandhoudingsdoel: kruipend moerasscherm. Het instandhoudingsdoel voor kruipend moerasscherm wordt momenteel niet gehaald, waardoor de huidige situatie als onvoldoende wordt beoordeeld. Zowel Kanaalzone als Sloegebied grenzen direct aan het Natura-2000 gebied Westerschelde & Saeftinghe	het niet halen van het instandhoudingsdoel voor kruipend moerasscherm in het Natura 2000-gebied Canisvliet blijft in de autonome ontwikkeling ongewijzigd. Door het ontbreken van de exacte kennis over de sleutelfactoren die het voorkomen van kruipend moerasscherm bepalen en dus ook over mogelijk maatregelen om deze sleutelfactoren aan te pakken is het mogelijk dat deze soort de komende jaren uit het Canisvliet verdwijnt. De beoordeling blijft onvoldoende
EHS	de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) bestaat uit bestaande natuur en nieuwe natuur. Van de gebieden die binnen de EHS voor de gehele provincie zijn aangewezen als nieuwe natuur (6.800 ha) is momenteel circa 65 % verworven (circa 4.420 ha) en circa 45 % ingericht (circa 3.060 ha). Omdat de beoogde (oorspronkelijke) omvang nog niet behaald is wordt de omvang als onvoldoende beoordeeld. Van de wel verworven nieuwe natuur is een deel nog niet ingericht en voldoet daarmee niet aan de beoogde kwaliteit. Ook de kwaliteit van de EHS wordt daarom in de huidige situatie als onvoldoende beoordeeld	in de autonome ontwikkeling vindt herijking plaats van de bestaande EHS-begrenzing. Momenteel wordt verwacht dat 75 % van de oorspronkelijke 6.800 ha nieuwe natuur zal worden gerealiseerd (circa 5.100 ha). Ten opzichte van de oorspronkelijke doelstelling blijft de EHS in de autonome ontwikkeling daarmee onvoldoende scoren. Het verdient aanbeveling om de effecten van de herijking op het (ecologisch) functioneren van de EHS te onderzoeken. Wanneer blijkt dat de EHS ecologisch voldoende functioneert, kan de beoordeling hierop worden aangepast
beschermde soorten	ten aanzien van beschermde soorten en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden wordt in dit MER ingezoomd op enkele karakteristieke soorten uit het Cultuurlandschap uit de Leefgebiedenbenadering van de provincie Zeeland, omdat deze bij uitstek buiten de natuurgebieden voorkomen. De andere twee leefgebieden uit de Leefgebiedenbenadering, Kust en Moeras, betreffen vrijwel altijd natuurgebieden (Natura 2000 en/of EHS) en die zijn hierboven reeds beoordeeld. Trendsgegevens van relevante soorten ontbreken, waardoor geen beoordeling van de huidige situatie en autonome ontwikkeling gemaakt kan worden	ten aanzien van beschermde soorten en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden zullen de in de leefgebiedenbenadering voorgenomen maatregelen ertoe leiden dat de situatie in de autonome ontwikkeling verbeterd. Omdat de maatregelen nog onvoldoende zijn uitgewerkt is onduidelijk welke verbetering daadwerkelijk kan worden bereikt
landschap en cultuurhistorie	voor Kanaalzone en Sloegebied zijn de verkreepte waterlopen, de Braakman en Otheense kreek, en de Staats-Spaanse Linies belangrijke kernkwaliteiten en waarden (zie afbeelding 3.9). De Braakman en Otheense kreek zijn twee belangrijke landschappelijke dragers en hebben een natuurfunctie [Gemeente Terneuzen, Structuurvisie 2025]	maatregelen worden getroffen om bestaande kernkwaliteiten van het landschap en cultuurhistorische waarden te versterken en met elkaar te verbinden. Op vier plaatsen is voorzien in landschappelijke, groene verbindingen (ecologische verbindingszone) over het kanaal die de Otheense kreek en Braakmankreek met elkaar verbinden. Deze zones vallen samen met de noordgrens van de Staats-Spaanse Linies [Gebiedsvisie Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone, 2009]

Tabel 3.10. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criterium	huidige situatie	autonome ontwikkeling
bodemkwaliteit	in de Kanaalzone zijn 6 spoedlocaties bodemsanering aanwezig en in het Sloegebied gaat het om 2 spoedlocaties. Van deze spoedlocaties is met zekerheid vastgesteld dat er sprake is van humane, ecologische of verspreidingsrisico's. Daarnaast is er nog een veelvoud aan locaties met ernstige bodemverontreiniging	Over de planning en het beschikbaar komen van financiële middelen voor de sanering van spoedeisende locaties bestaan nog onzekerheden. Het Rijk stelt financiële middelen beschikbaar voor de sanering van spoedeisende locaties. In welke etappes deze middelen beschikbaar komen voor de provincie is nog niet bekend. Daarmee is onzeker of de huidige spoedlocaties vóór 2015 zijn gesaneerd of beheersbaar gemaakt
grondwater	de twee typen grondwaterlichamen in de Kanaalzone/Sloegebied zijn in een goede chemische en ecologische toestand. De kwantitatieve toestand voor alle grondwaterlichamen wordt als goed beoordeeld [provincie Zeeland, Planherziening Omgevingsplan Zeeland, Europese Kaderrichtlijn water 2010-2015]	geen veranderingen worden voorzien in de huidige chemische, ecologische en kwantitatieve toestand van de grondwaterlichamen
kwaliteit oppervlaktewater	voor diverse prioritaire stoffen (onder andere stikstof, koper, zink en PCB) worden in het Kanaal Gent-Terneuzen de KRW-richtwaarden ruim overschreden. Tevens wordt niet voldaan aan de ecologische waterkwaliteitsdoelen [Rijkswaterstaat, Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren 2010-2015]. Ook in de Westerschelde worden voor diverse stoffen de KRW-richtwaarden (met name zware metalen en PCB's) voor de chemische waterkwaliteit overschreden	voor het bereiken van de KRW doelen is het noodzakelijk de diffuse lozingen terug te dringen. Het bestaande landelijke beleid voor de terugdringing van diffuse bronnen, mestbeleid en het convenant duurzame gewasbescherming, wordt voortgezet [provincie Zeeland, Planherziening Omgevingsplan Zeeland, Europese Kaderrichtlijn water 2010-2015]. Internationale afspraken met Frankrijk en België moeten leiden tot minder aanvoer van verontreinigingen. Het is onzeker of met de huidige inspanningen de KRW doelen zullen worden bereikt in de periode tot 2018
waterbodems	in het Kanaal Gent-Terneuzen en in zijkanalen is sprake van een onaanvaardbaar risico voor verspreiding van met name PAK's naar het oppervlakte- en grondwater. Daarnaast valt niet uit te sluiten dat in delen van het kanaal sprake is van een onaanvaardbaar risico voor de mens door de verhoogde aanwezigheid van benzo(a)pyreen [Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Nader Onderzoek Kanaal Gent-Terneuzen, 2008] de waterbodem in de Otheense kreek is verontreinigd, maar hoeft niet te worden gesaneerd	Rijkswaterstaat gaat het Kanaal Gent-Terneuzen uitdiepen (onderhoudsbaggerwerk), zodat de diepgang voor zeeschepen kan worden gegarandeerd. De nog aanwezige (ernstige) verontreinigingen worden verwijderd

3.3. Kansen, knelpunten en randvoorwaarden

Kansen

De uitvoering van het programma Biobased Economy in combinatie met uitbreiding van Axelse Vlake II, ontwikkeling van glastuinbouw en aanleg buisleidingtracé biedt kansen voor het aantrekken van nieuwe innovatieve bedrijven en het sluiten van kringlopen. De lokale economie wordt daarmee versterkt en deze ontwikkeling draagt bij aan energiebesparing en reductie van CO₂-emissie. Ook biedt uitbreiding van industrieterreinen in de Kanaalzone, in combinatie met herstructurering, kansen voor het oplossen van bestaande milieuknelpunten (bodem, geluid, geur). Uitplaatsing van servicebedrijven naar een nieuwe locatie kan hier aan bijdragen.

Risico's op knelpunten

Binnen de Kanaalzone is bijna 200 ha beschikbaar voor directe uitgifte op de korte tot middellange termijn (tot 2020). Ook is ruim voldoende planologische reserve beschikbaar voor de lange termijn (tot 2040) voor het accommoderen van nieuwe bedrijven. Voor het Sloegebied geldt dat in veel mindere mate. De vraag is of de overmaat aan ruimte in de Kanaalzone bijdraagt aan een duurzame ontwikkeling van het haven- en industriegebied. Een overschot in een dalende markt leidt tot lagere uitgifteprijsen en wellicht inefficiënte toedeling van kavels aan bedrijven die zich willen vestigen. Kortom, vanuit het perspectief van zuinig ruimtegebruik verdient de beoordeling 'goed' voor het criterium 'ruimte voor economische activiteiten' een nadere nuancering.

De kwaliteit van de leefomgeving (geluid, externe veiligheid) blijft een belangrijk aandachtspunt voor met name de Kanaalzone. Door onvoldoende regie, het ontbreken van duidelijke kaders voor ruimtelijke afwegingen en het onvoldoende borgen van de beschikbare milieuruimte is niet duidelijk of bestaande milieuknelpunten zullen worden opgelost. Het risico blijft bestaan voor nieuwe milieuknelpunten.

Randvoorwaarden

De beschikbare milieuruimte voor externe veiligheid en geur is niet bestuurlijk vastgelegd (geborgd). Hierdoor bestaat er onzekerheid of voldoende milieuruimte kan worden gegarandeerd voor de nabije toekomst. Het nieuwe omgevingsplan dient betere waarborgen te bieden voor het borgen van de beschikbare milieuruimte en kwaliteit van de leefomgeving.

Voorafgaand aan de aanleg van nieuwe bedrijventerreinen is meer duidelijkheid gewenst over de risico's van leefgebieden van bedreigde soorten buiten de beschermde gebieden (Natura-2000, EHS). Het verdient aanbeveling een plan uit te werken voor compensatie van leefgebied van bedreigde soorten.

3.4. Effecten omgevingsbeleid

Deze paragraaf bevat een beoordeling van de effecten van het omgevingsbeleid, exclusief de gevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten. In Hoofdstuk 6 volgt de beoordeling van de gevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten. In tabel 3.11 zijn de effecten van het omgevingsplan vergeleken met de huidige situatie en autonome ontwikkeling. Het is een beoordeling van de mate waarin de beleidsdoelen van het provinciaal omgevingsbeleid worden gerealiseerd. Tabel 3.11 laat zien dat naast positieve ontwikkelingen op enkele thema's niet voldoende voortgang wordt geboekt. Dit geldt onder andere voor de thema's zuinig en efficiënt ruimtegebruik, beschikbare milieuruimte, geluid, Natura 2000 en EHS.

Tabel 3.11. Effectvergelijking huidige situatie, autonome ontwikkeling en omgevingsplan voor Kanaalzone en Sloegebied

thema	huidige situatie	autonome ontwikkeling	omgevingsplan
ruimte voor bedrijven			
ruimte voor geconcentreerde glastuinbouwontwikkeling			
zuinig en efficiënt ruimtegebruik			
beschikbare milieuruimte			
multimodale bereikbaarheid			
geluid			
luchtkwaliteit			
externe veiligheid			
gezondheid leefomgeving			
duurzame energieopwekking			
CO ₂ emissiereductie			
zoetwatervoorziening			
kwaliteit Natura-2000			
kwaliteit EHS			
omvang EHS			
landschap en cultuurhistorie			
bodemkwaliteit			
grondwater			
kwaliteit oppervlaktewater			
waterbodems			

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

Het omgevingsplan biedt goede voorwaarden voor een toekomstbestendige ontwikkeling van het haven- en industriecluster. Concentratie en clustering van industrie, bedrijventerreinen (en glastuinbouw) in Kanaalzone en Sloegebied dragen bij aan efficiënt ruimtegebruik en bieden mogelijkheden voor het benutten van restwarmte en reststromen. De aanwezige en nog te realiseren infrastructuur van buisleidingen faciliteert deze ontwikkeling en de omslag naar een biobased economy. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de concurrentiepositie van Kanaalzone en Sloegebied, en reductie van de CO₂-emissie. De belangrijkste bijdrage aan het realiseren van een verdergaande CO₂-emissiereductie zal vooral van de industrie en energiesector moeten komen. Het is nog onzeker of de omslag naar een biobased economy zal worden bereikt binnen de periode van dit Omgevingsplan. Wel zullen de beoogde maatregelen ertoe bijdragen dat ook bij het weer aantrekken van de economische groei de CO₂-emissie blijft dalen.

Het oplossen van knelpunten in de achterlandverbindingen over water en spoor biedt kansen voor duurzaam transport. De ontwikkeling van de Kanaalzone als multimodaal knooppunt maakt de Kanaalzone toekomstbestendig.

De provincie streeft naar het zuinig omgaan met de beschikbare ruimte. Hiertoe wordt de ladder voor duurzame verstedelijking gehanteerd. Een uitbreiding van het areaal bedrijventerrein mag niet groter zijn dan de vraag in de komende 10 jaar. Daarnaast wordt ingezet op herstructurering. Herstructurering biedt kansen voor het oplossen van bestaande milieuknelpunten (bodem- en geluidssanering) en levert ruimtewinst op. Momenteel is er een overmaat aan ruimte beschikbaar in de Kanaalzone. Het omgevingsplan is niet duidelijk over de benodigde hoeveelheid beschikbare voorraad. Ook leidt het huidige overschot aan

ruimte tot een risico van inefficiënte toedeling van kavels aan bedrijven. Het omgevingsplan zou meer duidelijkheid kunnen geven over de concrete uitwerking en toepassing van de ladder voor duurzame verstedelijking voor Kanaalzone en Sloegebied.

Voldoende milieuruimte op alle thema's is een andere voorwaarde voor een toekomstbestendige ontwikkeling van Kanaalzone en Sloegebied. De provincie streeft naar een efficiënte verdeling van de milieuruimte door continue vermindering van milieuemissies bij bestaande bedrijven (toepassing BBT). Daarnaast wordt ingezet op het hanteren van beleidsregels zonebeheer geluid en externe veiligheid (EV) op industrieterreinen. De vraag is of deze strategie voldoende duurzaam is op de lange termijn. De afspraken die zijn gemaakt in het ROM-project Kanaalzone over externe veiligheid, geur- en stofhinder hebben formeel geen formele betekenis meer. De provincie zou zich sterk kunnen maken voor een integrale benadering van de verdeling van fysieke en milieuruimte in de Kanaalzone, vergelijkbaar met het Sloegebied. In het Sloegebied worden scenario's verkend voor een optimale ruimtelijke inrichting en benutting van de beschikbare (milieu)ruimte.

Een dergelijke aanpak biedt ook betere waarborgen voor een gezonde leefomgeving. De verwachting is dat vooral het thema geluid een aandachtspunt blijft met het oog op de gezondheid, met name in de Kanaalzone. De maatregelen in het omgevingsplan zijn vooral gericht op het creëren van geluidruimte voor de vestiging van nieuwe bedrijven en het voorkomen van nieuwe geluidsknelpunten. Niet duidelijk is in hoeverre herstructurering van bedrijventerreinen verbetering brengt in de bestaande situatie voor geluid.

In het omgevingsplan zijn geen specifieke maatregelen opgenomen over de Natura 2000 instandhoudingsdoelen, waardoor de beoordeling ten opzichte van de autonome ontwikkeling (waarin de maatregelen uit de Natura 2000-beheerplannen zijn meegenomen) niet wijzigt. Het omgevingsplan leidt niet tot grensoverschrijdende effecten voor Natura-2000. Momenteel is nog onduidelijk hoe de herijkte EHS er uit zal gaan zien en wat de herijking van de EHS voor de kwaliteit en het ecologisch functioneren van de EHS zal betekenen. Ook hiervoor geldt dat de beoordeling niet wijzigt als gevolg van het omgevingsplan. Ook voor beschermde soorten en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden worden geen aanvullende maatregelen genomen. Het ontbreekt aan informatie over de trend van enkele karakteristieke soorten per leefgebied (buiten de beschermde natuurgebieden), waardoor een beoordeling van de huidige situatie, autonome ontwikkeling en de gevolgen van het omgevingsplan niet mogelijk is. Bijlage V bevat een verantwoording van de beoordeling van Natura 2000, EHS en beschermde en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden.

3.5. Mitigerende maatregelen

In Kanaalzone en Sloegebied is er een ambitie voor duurzame groei met een omslag naar een biobased economy. De groei van (biobased) bedrijven en verkeer leidt tot meer milieudruk (geluid, externe veiligheid, geur). Het is onzeker of voldoende milieuruimte beschikbaar is voor bedrijven in de nabije toekomst en wat de gevolgen zijn voor de woon- en leefomgeving. Een integrale visie op de ruimtelijke en milieuontwikkeling van Kanaalzone en Sloegebied gezamenlijk kan bijdragen aan een efficiëntere (optimale) benutting van (milieu)ruimte. In die visie kunnen ook opties worden verkend van het slopen van woningen (herstructurering) die binnen het invloedsgebied liggen van bedrijven en verkeer (weg, water, spoor). Een integrale visie op de ruimtelijke en milieuontwikkeling van Kanaalzone en Sloegebied geeft beter inzicht in de effectiviteit van een gecombineerde inzet van instrumenten (vergunningverlening, herstructurering, financiële middelen, gebiedsontwikkeling).

4. KUST EN DELTAWATEREN

4.1. Inleiding

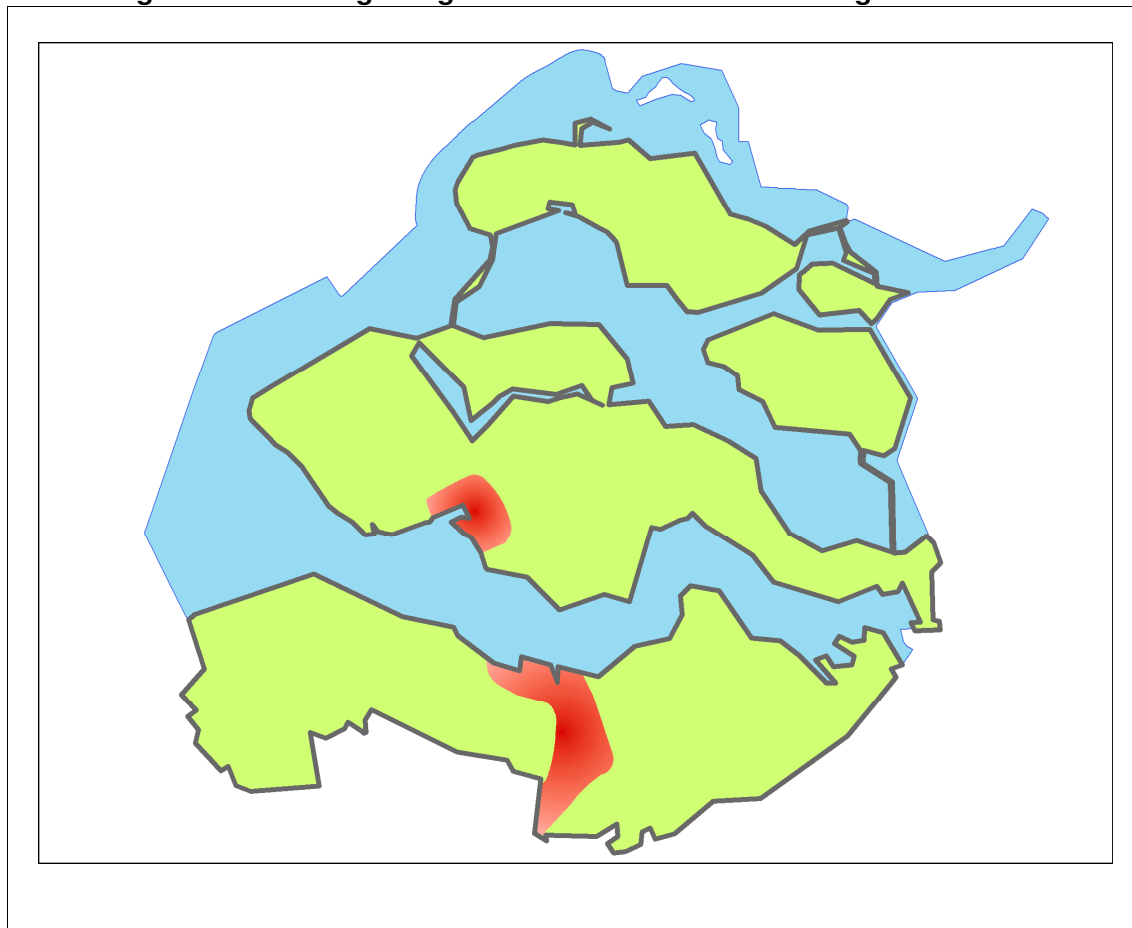
Gebiedsgerichte aanpak

In dit plan-MER is gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak van de effectbeoordeling. Hiermee kunnen op een meer navolgbare en transparante wijze de effecten van het omgevingsbeleid worden beschreven en beoordeeld. Een onderscheid is gemaakt tussen de volgende drie gebieden (zie afbeelding 4.1):

- Kanaalzone en Sloegebied;
- kust en deltawateren;
- landelijk gebied.

Met deze drie gebieden wordt aangesloten op de indeling van gebieden van het provinciaal omgevingsbeleid, respectievelijk 'Produceren op Land aan Zee', 'Beleven van Land en Zee' en 'Bloeien op Land en in Zee'.

Afbeelding 4.1. Afbakening van gebieden voor effectbeoordeling

Afbakening autonome ontwikkeling

De autonome ontwikkeling van het milieu, en natuur- en landschapswaarden is het gevolg van dominante autonome trends (onder andere klimaatverandering) en de programma's en projecten die voortvloeien uit het vigerende omgevingsplan en van medeoverheden. Bijlage IV bevat een SWOT-analyse voor het gebied 'Kust en deltawateren' waarmee dominante autonome ontwikkelingen in beeld zijn gebracht. In tabel 4.1 zijn de fysiek-ruimtelijke ingre-

pen opgesomd waarover de provincie Zeeland en andere overheden een besluit hebben genomen.

Tabel 4.1. Fysiek-ruimtelijke ingrepen kust en deltawateren

fysiek-ruimtelijk ingrepen Kust en deltawateren	
-	projecten Hoogwaterbeschermingsprogramma's;
-	projecten Beheerplan Rijkswateren, onder andere vispassages, herstel estuariene dynamiek;
-	verruiming vaargeul Westerschelde, inclusief natuurlpakket;
-	zandsuppleties kust;
-	project Zeeweringen;
-	windenergieparken (uitbreiding);
-	KRW-maatregelen;
-	kierbesluit Haringvliet;
-	gebiedsontwikkelingen Perkpolder en Waterdunen.

4.2. Huidige situatie en autonome ontwikkeling

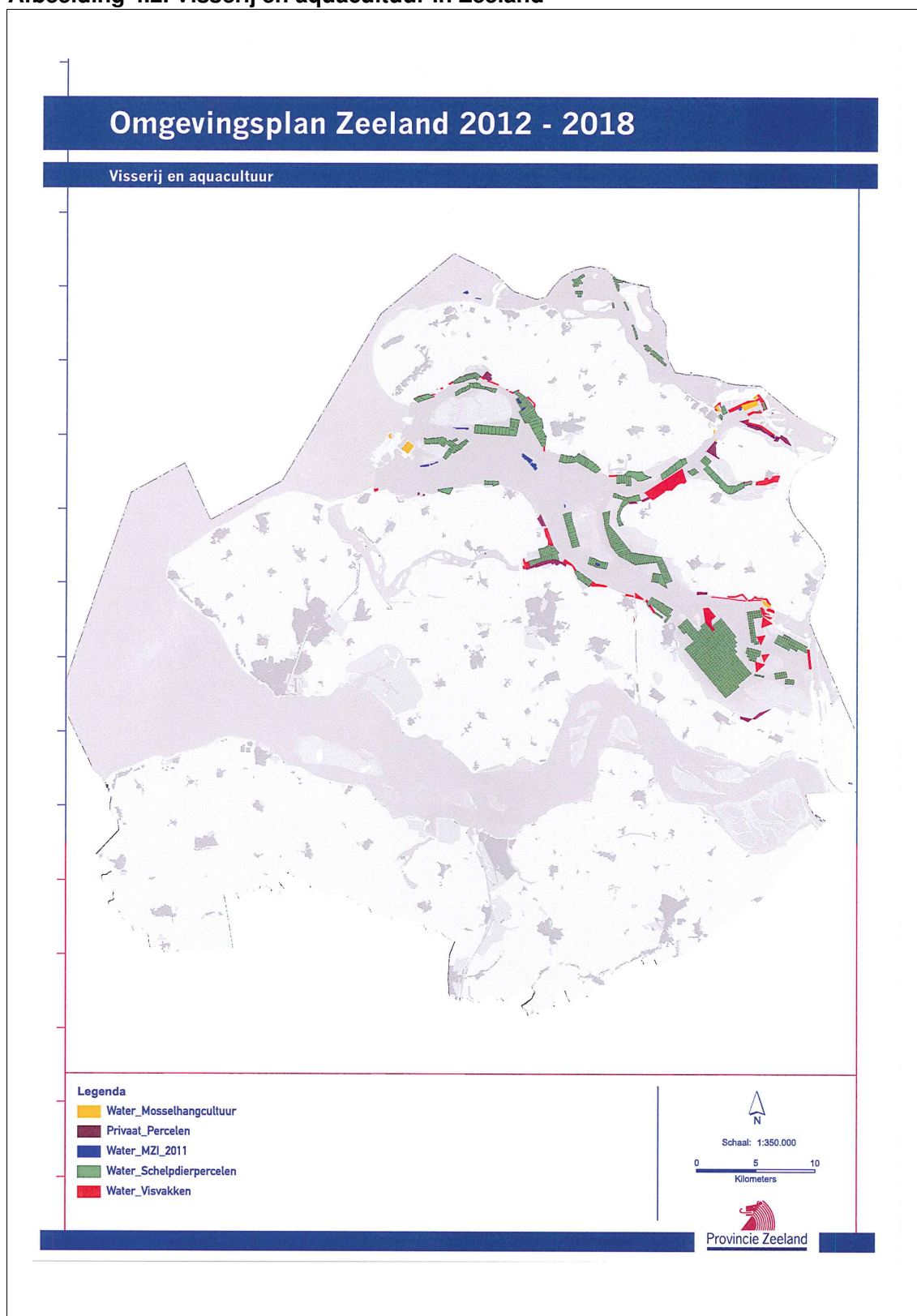
In tabel 4.2 is de beoordeling weergegeven van de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor de Kust en deltawateren. De tabel laat zien dat er in de autonome ontwikkeling voor een aantal thema's een verslechtering optreedt ten opzichte van de huidige situatie. Voor de visserij, watersport en vaarwegverbindingen worden de doelstellingen en verwachtingen niet waargemaakt. De situatie voor waterkwaliteit en natuur verbetert, maar de beoogde doelen worden vóór 2018 niet gehaald. Alleen de doelen voor hoogwaterveiligheid, medegebruik van kust en waterkeringen en duurzame energieopwekking worden gerealiseerd. In de tabellen 4.3 tot en met 4.8 is een toelichting opgenomen over de beoordeling van de huidige situatie en autonome ontwikkeling.

Tabel 4.2. Beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling 'Kust en deltawateren'

thema	beoordeling huidige situatie	beoordeling autonome ontwikkeling
visserij		
watersport		
vaarwegverbindingen		
hoogwaterveiligheid		
medegebruik kust en waterkeringen		
Natura-2000		
kwaliteit EHS		
omvang EHS		
duurzame energieopwekking		
waterkwaliteit		

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

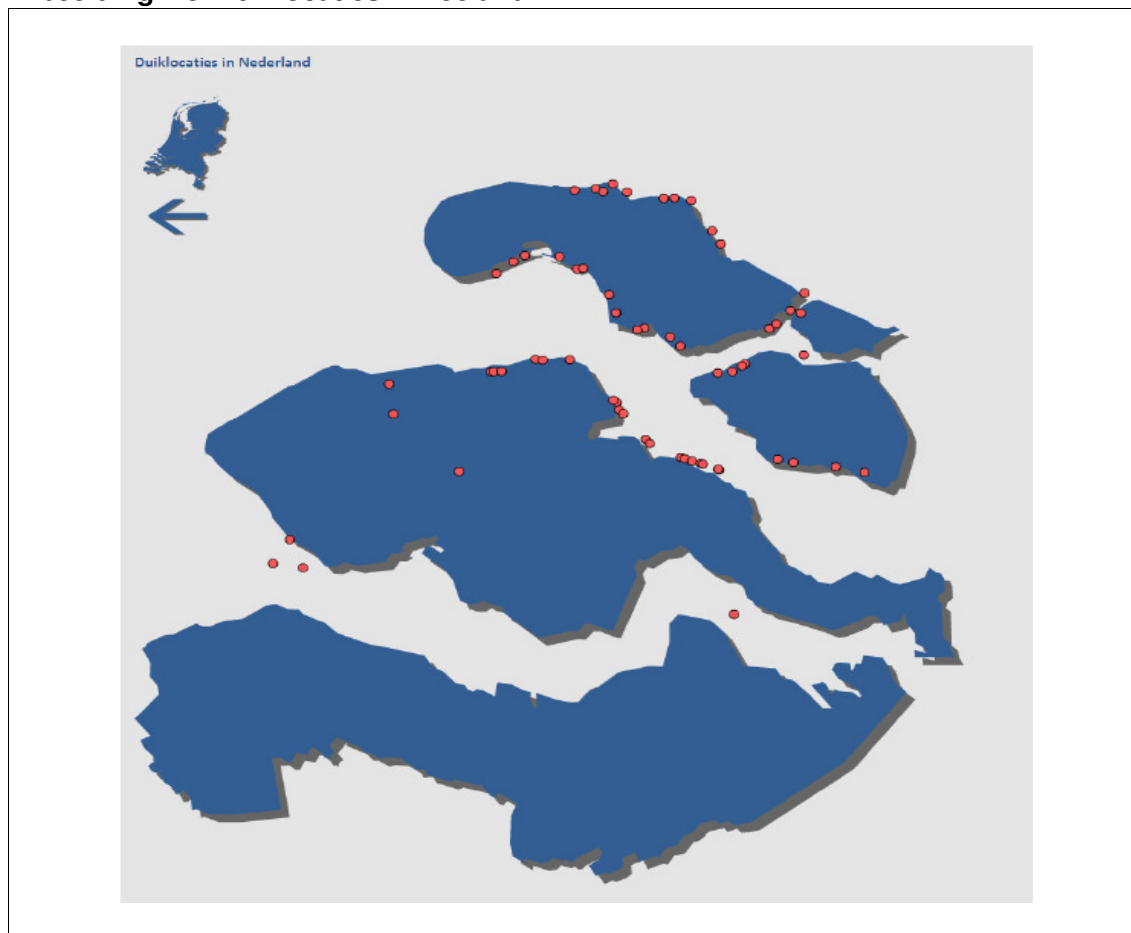
Afbeelding 4.2. Visserij en aquacultuur in Zeeland

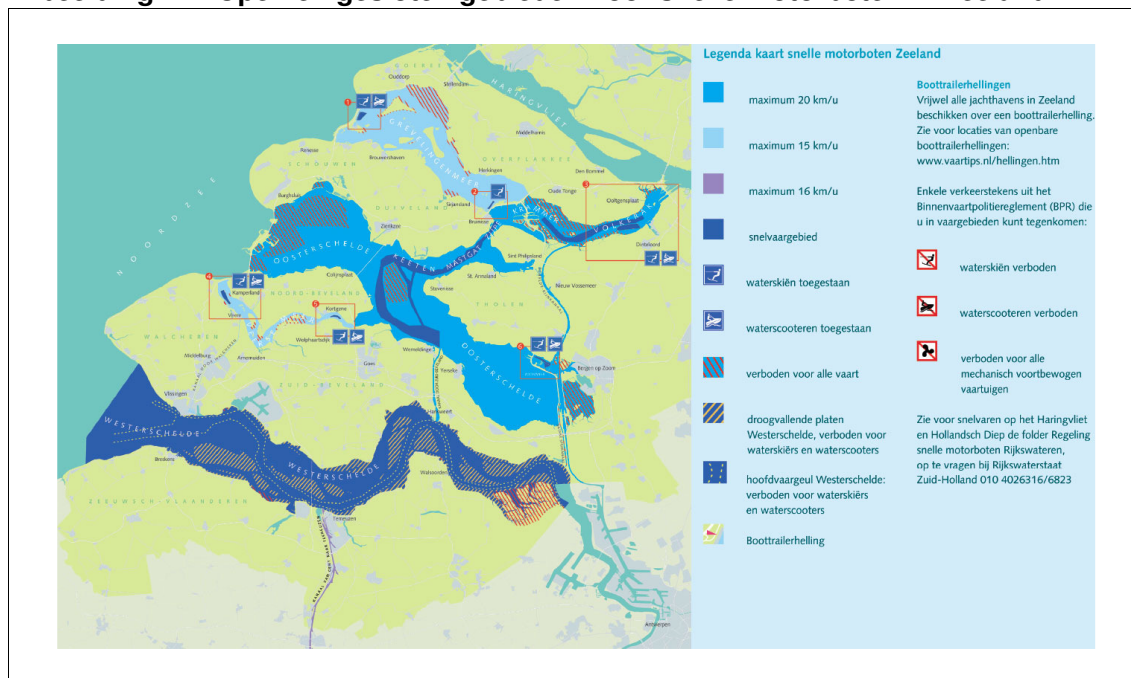
Tabel 4.3. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
visserij	Zeeland staat bekend om zijn visserij: de zee- en kust-visserij en kweek van vis- en schelpdieren. Afbeelding 4.2 toont de ligging van visserijgebieden (percelen mossels, oesters, garnalen, visserij). De boomkorvisserij vindt met ongeveer 50 schepen plaats in de Westeren Oosterschelde [Imares, 2009]. Er wordt met name gevist naar platvissoorten. Op het gebied van schelpdieren (mossels, oesters) neemt Zeeland een unieke plaats in binnen Nederland. De mosselkweek is in aard en omvang de belangrijkste schelpdiersector en vindt plaats in de Oosterschelde (circa 4.000 ha) [DHV, 2010]. De oesterkweek vindt plaats in de Grevelingen (500 ha) en Oosterschelde (1.550 ha) [provincie Zeeland, Aquacultuur in Zeeland, 2006]. De mechanische kokkelvisserij in de Zeeuwse Delta vindt plaats binnen het nog geldende systeem van voedselreservering. Jaarlijks wordt bezien of bevissing mogelijk is, gegeven de voedselbehoefte van vogels	de ontwikkeling naar duurzame visserij wordt op verschillende manieren gestimuleerd en gefaciliteerd. Door innovatie van duurzame vangst- en kweektechnieken, professionalisering van de bedrijfsvoering en instelling van gesloten gebieden om de natuur de ruimte te geven. De visserijsector streeft naar het behalen van het MSC-keurmerk. Voor de mosselkweek is de beschikbaarheid van mosselzaad een beperkende factor. Experimenten met mosselzaadvangstinstallaties moet daarvoor een oplossing bieden

Afbeelding 4.3. Duiklocaties in Zeeland

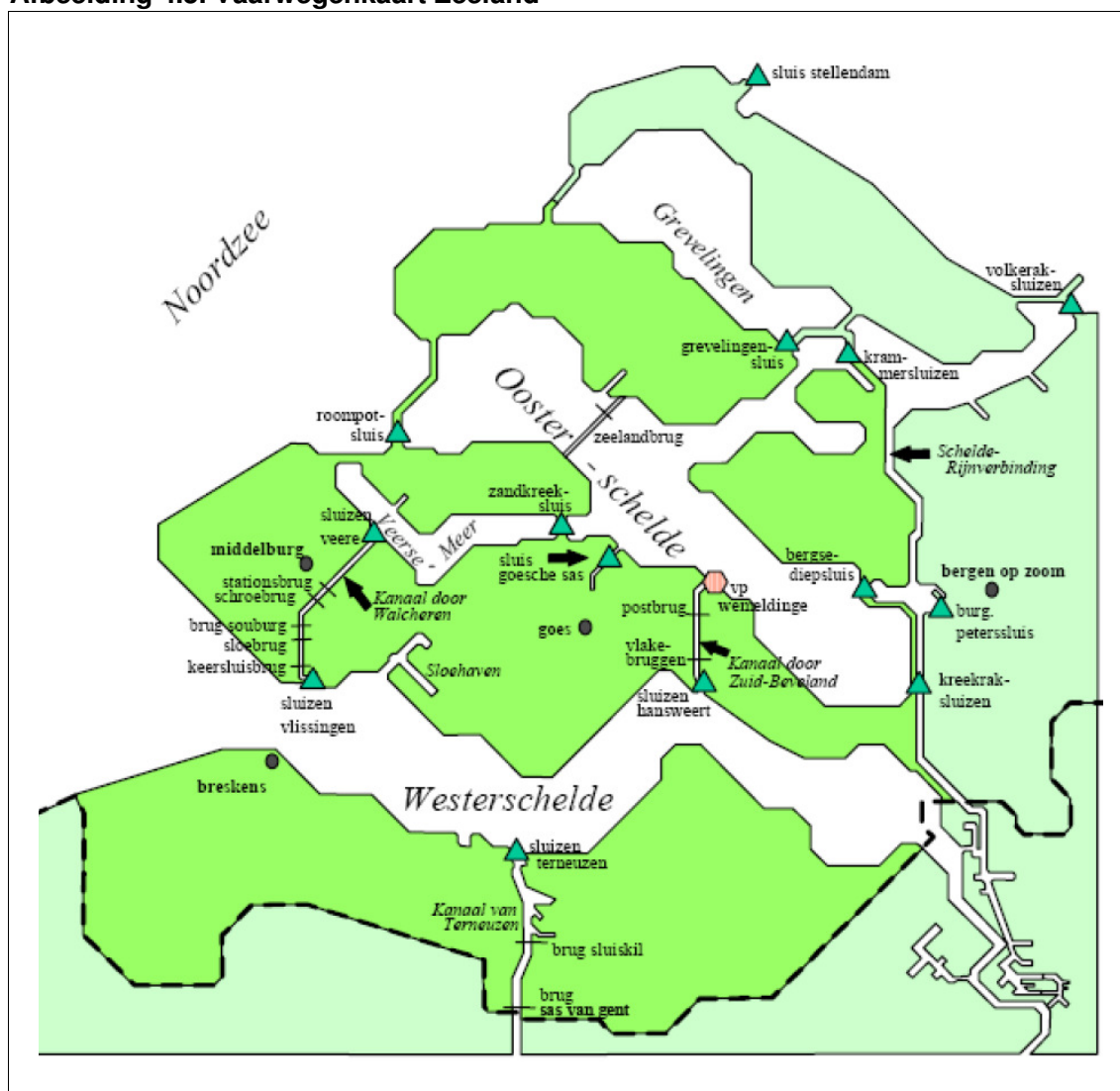
Afbeelding 4.4. Open en gesloten gebieden voor snelle motorboten in Zeeland

Tabel 4.4. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
watersport	de watersport is voor Zeeland een belangrijke vorm van recreatie [Van der Reest Advies, 2011; provincie Zeeland, Projectenboek Watersport, 2010]. De provincie heeft ongeveer 14.000 ligplaatsen voor pleziervaartuigen verdeeld over 100 jachthavens (zie www.allejachthavens.nl). Jaarlijks worden er 83.000 bootvakanties in Zeeland doorgebracht. De Zeeuwse jachthavens kennen een nagenoeg volledige bezetting. Er is vooral een tekort aan grotere ligplaatsen Zeeland is voor Nederlandse en buitenlandse duikers een belangrijke duiklocatie (zie afbeelding 4.3). Aandachtspunt voor duikrecreatie zijn de voorzieningen. Zowel bij duiklocaties als bij accommodaties worden de voorzieningen als onvoldoende beoordeeld. Daarnaast worden de bekende duiklocaties als te druk ervaren tot slot is Zeeland een geliefde locatie voor 'snelle watersporters' (kite- en windsurfen, waterskiën). De groei in deze vormen van watersport (met name voor kitesurfen en waterskiën) is de laatste jaren in Zeeland afgenomen door de beperkte capaciteit van de beschikbare locaties (zie afbeelding 4.4)	de watersport is een groeisector. In Zeeland is vraag naar meer ligplaatsen, meer kusthavens, meer openbare aanleg- en ankerplaatsen en meer toegankelijkheid tot natuurgebieden en eilanden in Grevelingen. In 2010 is het Masterplan Watersport vastgesteld [provincie Zeeland, 2010]. De provincie faciliteert en stimuleert de ontwikkeling van een duurzaam, gedifferentieerd en samenhangend watersportgebied. Met het Masterplan wordt ingespeeld op een aantal knelpunten in de huidige situatie. Watersporters (recreanten) brengen meer tijd door in de haven. Hierdoor is er meer vraag naar betere faciliteiten en versterking van de relatie tussen jachthaven en dorp/stad en tussen verblijfsrecreatie en watersport (zie afbeelding 4.8). De groei van ligplaatsen wordt gefaciliteerd door aanwijzing van zoekgebieden waar jachthavenontwikkeling het meest wenselijk en kansrijk wordt geacht

Afbeelding 4.5. Vaarwegenkaart Zeeland

Tabel 4.5. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

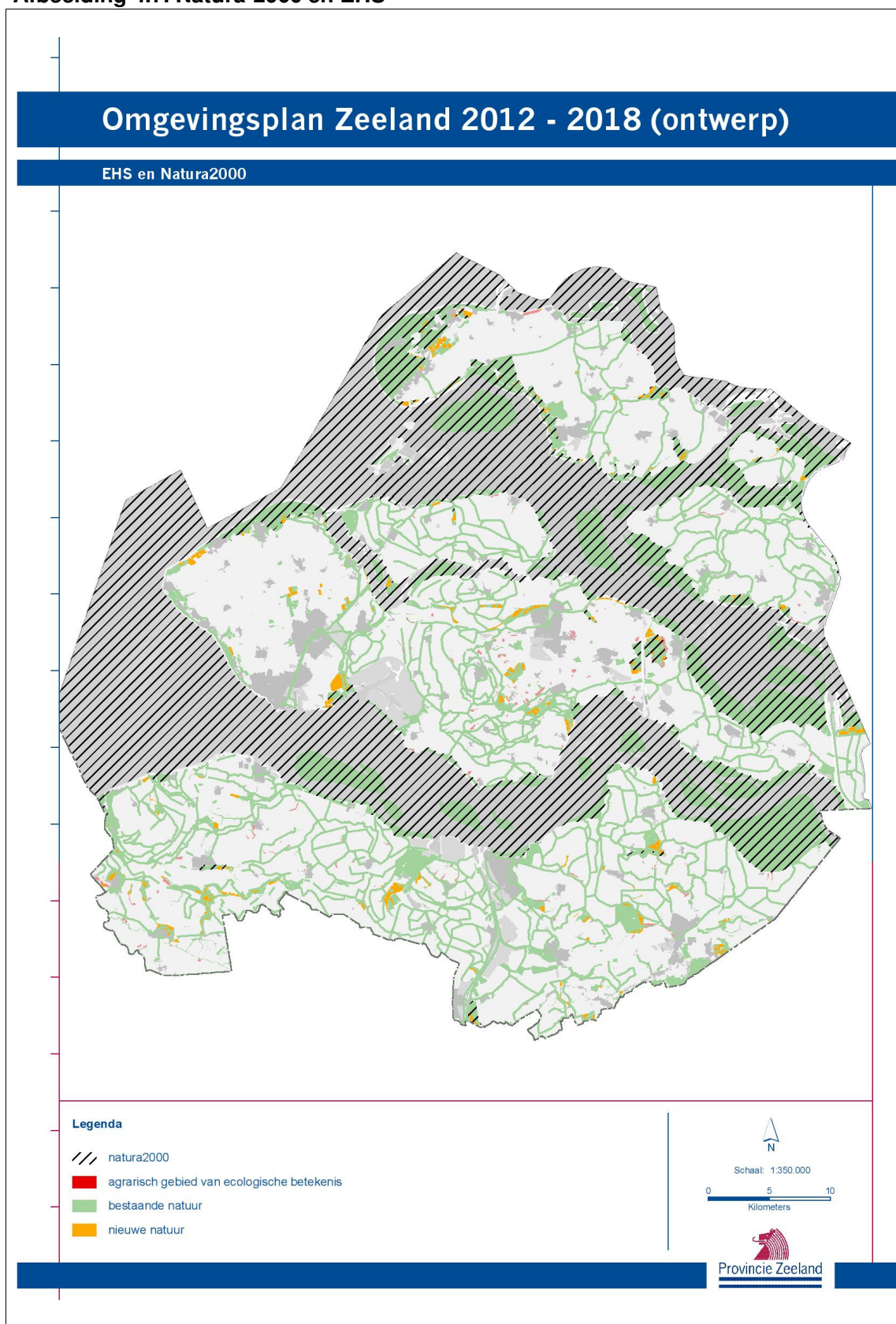
beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
vaarweg-verbingen	afbeelding 4.5 toont de kaart met de hoofdvaarwegverbindingen. In de huidige situatie zijn er voor de beroepsvaart en recreatievaart verschillende knelpunten (capaciteit en ontbrekende verbindingen). Voor de recreatievaart is er geen verbinding door de Brouwersdam van Grevelingen naar Noordzee en door de Grevelingendam van het Grevelingenmeer naar het Volkerak. De recreatievaart heeft behoefte aan een vergroting van de capaciteit van de sluizen (Bruinisse, Krammersluizen, Bergse Diepsluis) [Van der Reest advies, 2011]. De Volkeraksluizen hebben een capaciteitsknelpunt voor de beroepsvaart (gemiddeld meer dan 30 minuten wachttijd in de maatgevende maand). Rijkswaterstaat Zeeland realiseert in 2012 het project sluizencomplex Terneuzen [Rijkswaterstaat, HWBP, 2011]. Uitbreiding van de capaciteit van de sluizen bij Terneuzen, de Kreekraksluizen en Krammersluizen staan op de verlanglijst van de beroepsgroep (vereniging Schuttevaer). De meeste knelpunten zijn in de huidige situatie nog beperkt	het containervervoer tussen Antwerpen en Rotterdam zal met de nieuwe terminals in beide mainports meer dan verdubbelen. Met name het containervervoer van en naar Vlissingen zal met meer dan 1 miljoen TEU toenemen via het Kanaal door Zuid-Beveland. Het container- en bulkvervoer via deze verbinding zal ook stijgen door de kansen van de Schelde-Seine verbinding via Terneuzen. De toename in het vervoerd volume leidt tot meer binnenvaartbewegingen (vooral in de containervaart), waarbij een deel van de groei wordt opgevangen door de schaalvergroting in de binnenvaart (grotere en bredere schepen). De verwachting is dat de intensiteiten op het Zeeuwse vaarwegennet met minimaal 10.000 extra scheepsbewegingen toenemen. De groei leidt naar verwachting tot capaciteitsproblemen bij de Kreekrak-, Krammer- en Volkeraksluizen (zie afbeelding 4.5). Het (verwachte) knelpunt is het grootst bij de Volkeraksluizen. In 2011 is een verkenning opgestart naar capaciteitsuitbreiding voor de beroepsvaart bij de Volkeraksluizen. De geplande projecten en programma's zijn onvoldoende om te voorkomen dat de knelpunten toenemen

Afbeelding 4.6. Projecten Hoogwaterbeschermingsprogramma

Tabel 4.6. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
hoogwater- veiligheid	De waterveiligheid is bijna op orde. De meeste primaire waterkeringen voldoen aan de huidige normen. De Deltawerken zijn af en zwakke schakels in de kust zijn in 2015 versterkt. Het Waterschap Scheldestromen heeft vijf van de zeven hoogwaterbeschermingsprojecten (HWBP-2 projecten) gerealiseerd (zie afbeelding 4.6). De regionale waterkeringen in Zeeland zijn de afgelopen jaren vastgelegd (nog zonder normering). Van de honderden kilometers regionale waterkeringen heeft 384 km daadwerkelijk een functie voor de hoogwaterveiligheid (www.zeeland.nl/veiligheid/kustveiligheid/waterkering). Na afronding van de HWBP-2 projecten voldoen de gehele kust en alle waterkeringen aan de huidige veiligheidsnormen.	De zwakke schakels in de primaire waterkeringen worden aangepakt (zie afbeelding 4.6). Momenteel wordt het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2, onderdeel van het Deltaprogramma) uitgevoerd. Dit programma is gericht op aanpassing van de keringen die in de toetsrondes in 2001 en 2006 zijn afgekeurd. De projecten van het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de versterking van de zeeweringen en zandsuppleties worden zoveel mogelijk integraal uitgevoerd, waarbij recreatief medegebruik, natuurherstel en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit ook doelstellingen zijn. De kansen voor natuurherstel en recreatie worden zoveel mogelijk ingepast. Zo is voorzien in natuurcompensatie in onder andere Perkpolder en Waterdunen als gevolg van het verdiepen van de Westerschelde. Vóór 2018 voldoen alle primaire waterkeringen aan de veiligheidsnormen van de Waterwet, die gelden voor een periode van 50 jaar.
medegebruik kust en waterkeringen	Bij duin- en dijkversterkingen worden andere functies gefaciliteerd, mits de waterveiligheid en natuur niet in het geding komen. Op en langs de dijken en duinen zijn verschillende wandel- en fietsroutes aanwezig. Daarnaast beschikt Zeeland met de Deltawerken over het grootste kunstmatige onderwaterrif ter wereld. Dit zorgt voor een interessante duiklocatie. De dammen zijn toplocaties voor (kite)surfers [Van der Reest, 2011]. In 1996 was 46 % van de waterkeringen langs Oosterschelde en Westerschelde toegankelijk voor fietsers [provincie Zeeland, Nota "Daar bij de waterkant", 2010]	In het kader van het Project Herstel Zeeweringen worden op het buitentalud van de dijken onderhoudswegen aangelegd. Deze wegen kunnen grotendeels als fietspad dienen. Dit biedt nieuwe kansen voor het ontwikkelen van aantrekkelijke recreatieve fietsroutes langs de Ooster- en Westerschelde. Rond de Oosterschelde en Westerschelde worden de komende jaren aantrekkelijke doorgaande recreatieve fietsroutes ontwikkeld. Het fietspad kan afwisselend liggen op de dijk (buitendijks op de onderhoudsweg) of onderlangs de dijk (binnendijks). In de nota 'Daar bij de waterkant' zijn per gebied de uit te voeren projecten vastgesteld. Deze projecten leiden tot fietspaden op 73 % van de waterkeringen langs Oosterschelde en Westerschelde [provincie Zeeland, 2010].

Tabel 4.7. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
kwaliteit Natura-2000	afbeelding 4.7 laat zien dat alle Deltawateren zijn aangewezen als Natura-2000 gebied. De instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Voordelta worden gehaald, waardoor de beoordeling voldoende is. Voor het Natura 2000-gebied Vlakte van de Raan ontbreekt informatie om een beoordeling te kunnen maken. Van de andere 7 Natura 2000-gebieden in dit deelgebied is de beoordeling slecht. Belangrijkste oorzaken van het niet halen van de doelstellingen zijn verzoeting, het ontbreken van voldoende dynamiek, slechte waterkwaliteit, zandhonger en voortschrijdende vegetatiesuccessie. Externe effecten en verstoring door onder andere recreatief medegebruik zijn meespelende factoren voor een aantal gebieden	de factoren die in de huidige situatie bepalen dat voor een aantal Natura 2000-gebieden de instandhoudingsdoelen niet worden gerealiseerd, zullen met de maatregelen die worden voorgenomen in de Natura 2000-beheerplannen in de autonome ontwikkeling niet allemaal kunnen worden weggenomen. Wel zal door maatregelen die in de beheerplannen worden getroffen een verbetering kunnen worden bereikt. Dit heeft tot gevolg dat de beoordeling van de gebieden die in de huidige situatie als slecht zijn beoordeeld, in de autonome ontwikkeling onvoldoende scores
EHS	de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) bestaat uit bestaande natuur en nieuwe natuur (zie afbeelding 4.7). Van de gebieden die binnen de EHS voor de gehele provincie zijn aangewezen als nieuwe natuur (6.800 ha) is momenteel circa 65 % verworven (circa 4420 ha) en circa 45 % ingericht (circa 3.060 ha). Het verschil tussen bestaande en nieuwe natuur is alleen grofweg te bepalen. Omdat de beoogde (oorspronkelijke) omvang nog niet behaald is wordt de omvang als onvoldoende beoordeeld. Van de wel verworven nieuwe natuur is een deel nog niet ingericht en voldoet daarmee niet aan de beoogde kwaliteit. Ook de kwaliteit van de EHS wordt daarom in de huidige situatie als onvoldoende beoordeeld een belangrijk deel van het deelgebied Kust en Deltawateren bestaat uit natuurgebied. Daarom is voor dit deelgebied geen beoordeling gemaakt van beschermde soorten en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden	in de autonome ontwikkeling vindt herijking plaats van de bestaande EHS-begrenzing. Momenteel wordt verwacht dat 75 % van de oorspronkelijke 6.800 ha nieuwe natuur zal worden gerealiseerd (circa 5.100 ha). Ten opzichte van de oorspronkelijke doelstelling blijft de EHS in de autonome ontwikkeling daarmee onvoldoende scoren. Het verdient aanbeveling om de effecten van de herijking op het (ecologisch) functioneren van de EHS te onderzoeken. Wanneer blijkt dat de EHS ecologisch voldoende functioneert, kan de beoordeling hierop worden aangepast

Tabel 4.8. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
duurzame energieopwekking	de Oosterscheldekering en Kreekraksluizen/ Schelderijnkanaal zijn aangewezen als locaties voor windmolenparken (zie afbeelding 3.8). Momenteel staat in Zeeland 224 MW aan windenergievermogen opgesteld	de doelstelling is om in 2020 in totaal 500 MW windenergievermogen gerealiseerd te hebben. Verschillende windenergieprojecten zijn gepland en in ontwikkeling (www.zeeland.nl/ windenergie). Voor het gebied 'Kust en deltawateren' gaat het om de volgende projecten: - realisatie van 3 turbines op Neeltje Jans (gemeente Veere) en 4 turbines op Roggeplaat (gemeente Schouwen-Duiveland); - realisatie van 33 turbines bij de Kreekraksluizen (gemeente Reimerswaal); - procedure voor realisatie van 54 MW in het project Bouwdokken op Neeltje Jans; - realisatie van 3 turbines bij het project Gouweveersezeedijk (gemeente Schouwen-Duiveland) de uitbreiding van windenergieparken kan leiden tot extra verstoring door geluid, wat een negatieve invloed kan hebben op vogels
kwaliteit oppervlaktewater	in de Deltawateren wordt voor meerdere stoffen de KRW richtwaarde overschreden. Geen van de oppervlaktewaterlichamen voldoet aan het goede ecologisch potentieel. Op basis van monitoring in 2009 geldt het volgende voor het Scheldegebied (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Stroomgebiedbeheerplan Schelde, 2009). Grevelingen, Veerse Meer en Volkerak-Zoommeer voldoen aan de KRW-normen voor de chemische waterkwaliteit; de overige waterlichamen niet. Van 41 stoffen, waarvoor normen zijn vastgesteld, wordt voor 32 stoffen in alle wateren aan de normen voldaan. Stoffen waarvan in een of meer waterlichamen de norm wordt overschreden zijn onder andere tributyltin, cadmium en diuron. Voor wat betreft de ecologische toestand worden Grevelingen, Veerse Meer en het Markiezaatsmeer als slecht beoordeeld. Voor de overige wateren is de toestand matig. De slechte beoordeling is met name gerelateerd aan de toestand voor vis en overige waterflora en aan doorzicht en stikstofgehalte	het stroomgebiedbeheerplan Schelde beschrijft de maatregelen die tot 2015 worden ingezet ter verbetering van de waterkwaliteit. Hiermee worden de grootste knelpunten voor de waterkwaliteit in het Scheldestroomgebied aangepakt. Het gaat onder andere om (her)inrichting van waterlopen, aanleg van ecologische verbindingzones, verbetering vismigratie, verbetering rioolzuiveringsinstallaties en herstel van verbindingen tussen wateren. Voor de Rijkswateren is het project 'Waterkwaliteit Volkerak-Zoommeer' een belangrijke stap. Deze maatregelen zorgen voor een verbetering van de waterkwaliteit, maar zijn naar verwachting nog niet voldoende om de KRW-doelen te behalen. Daarom zijn ook voor de periode 2016 tot 2027 nog maatregelen noodzakelijk. De uitvoering van het KRW-programma en projecten uit het Beheerplan Rijkswateren dragen positief bij aan het behalen van de instandhoudingsdoelen Natura-2000

4.3. Kansen, knelpunten en randvoorwaarden

Kansen

De verbetering van de waterkwaliteit biedt kansen voor natuur en waterrecreatie. Door het introduceren van meer getijdedynamiek verbetert de waterkwaliteit in de Deltawateren. Hiermee zijn er ook kansen voor duurzame energieopwekking (werk-met-werk maken). De Brouwersdam is een mogelijke locatie voor de opwekking van energie uit getijdeverschillen.

Risico's op knelpunten

Toename van de watersport en recreatievaart kan leiden tot verstoring van de fauna in de Deltawateren en het niet kunnen realiseren van de instandhoudingsdoelen voor Natura-2000.

Randvoorwaarden

De vier functies (in willekeurige volgorde) scheepvaart, visserij, waterrecreatie en natuur brengen alle vier een ruimtebehoefte met zich mee. Door de beperkte beschikbare ruimte en de wensen en randvoorwaarden vanuit de vier functies ontstaat een spanningsveld. Het is niet mogelijk om alle wensen per functie in te vullen zonder daarbij de mogelijkheden voor de andere functies te beperken. De uitdaging voor de provincie Zeeland is om de functies en daarmee het gebruik van de Deltawateren te ordenen (ruimtelijke en temporele zonerings). Hierbij moet een afweging en prioritering plaatsvinden tussen de wensen en eisen vanuit de verschillende beleidsvelden.

4.4. Effecten omgevingsbeleid

Deze paragraaf bevat een beoordeling van de effecten van het omgevingsbeleid, exclusief de gevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten. Het is een beoordeling van de mate waarin de beleidsdoelen van het provinciaal omgevingsbeleid worden gerealiseerd. In Hoofdstuk 6 volgt de beoordeling van de gevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten. In tabel 4.9 zijn de effecten vergeleken van het omgevingsplan met de huidige situatie en autonome ontwikkeling. Ook voor de kust en deltawateren geldt dat op een aantal thema's onvoldoende voortgang wordt geboekt. Voor een deel kan dit worden toegeschreven aan het ontbreken van (inzicht in de voorwaarden van) een goede ruimtelijke ordening van de Deltawateren (visserij, watersport en natuur). Daarnaast is voortvarendheid nodig in de besluitvorming over het opheffen van de knelpunten in het vaarwegennet.

Tabel 4.9. Effectvergelijking huidige situatie, autonome ontwikkeling en omgevingsplan 'Kust en deltawateren

thema	huidige situatie	autonome ontwikkeling	omgevingsplan
visserij			
watersport			
vaarwegverbindingen			
hoogwaterveiligheid			
kust en waterkeringen			
Natura-2000 gebieden			
kwaliteit EHS			
omvang EHS			
duurzame energieopwekking			
waterkwaliteit			

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

De provincie wil meer ruimte geven aan de watersport en -recreatie. Het MER Perkpolder laat zien dat jachthavenontwikkeling leidt tot toename van verstoring en significante effecten voor de doelsoorten zeehond en broedvogels. Extrapolatie van de bevindingen van het MER Perkpolder naar zoekgebieden voor jachthavens op de recreatiekansenkaart leidt tot de conclusie dat door de ontwikkeling van jachthavens significant negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten. Natuurlijk is extrapolatie op basis van het MER Perkpolder slechts beperkt mogelijk. Wel kan worden geconcludeerd dat een passende beoordeling voor iedere nieuwe jachthavenontwikkeling in Zeeland noodzakelijk is, omdat alle Zeeuwse Deltawateren aangewezen zijn als Natura-2000 gebied. Mitigerende maatregelen met betrekking tot jachthavenontwikkeling kunnen bijvoorbeeld worden gevonden in zonering van het gebruik, handhaving en voorlichting. Daarnaast is een goede monitoring van belang. Dit alles dient per project concreet te worden uitgewerkt.

In het omgevingsplan zijn geen specifieke maatregelen opgenomen ten aanzien van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen, waardoor de beoordeling ten opzichte van de autonome ontwikkeling (waarin de maatregelen uit de Natura 2000-beheerplannen zijn meegenomen) niet wijzigt. Momenteel is nog onduidelijk hoe de herijkte EHS er uit zal gaan zien en wat de herijking van de EHS voor de kwaliteit en het ecologisch functioneren van de EHS zal betekenen. Ook hiervoor geldt dat de beoordeling niet wijzigt als gevolg van het omgevingsplan. Bijlage V bevat een verantwoording van de beoordeling van Natura 2000, EHS en beschermde en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden.

De concurrentie om de beschikbare ruimte in de Deltawateren heeft betrekking op de (verdeling van de) ruimte voor visserij, jachthavenontwikkeling en natuur. De provincie heeft het voornemen om een goede ordening tot stand te brengen van de Deltawateren voor diverse vormen van gebruik. Meer kennis is nodig van de mogelijke effecten van de uitbreiding van visserijactiviteiten en jachthavens op instandhoudingsdoelen van Natura-2000 gebieden in de Delta.

4.5. Mitigerende maatregelen

In dit deelgebied is er een noodzaak om de waterkwaliteit te verbeteren en instandhoudingsdoelen te realiseren voor de Natura-2000 gebieden in de Deltawateren. Voor Natura 2000-gebieden zijn of worden mogelijk te nemen mitigerende (en compenserende) maatregelen beschreven in de beheerplannen van de verschillende gebieden. Aanvullende mitigerende maatregelen voor geplande ontwikkelingen die niet in de beheerplannen genoemd zijn, zullen moeten worden opgesteld tijdens de beoordeling van de effecten van deze ontwikkelingen aan de instandhoudingsdoelstellingen. Gebaseerd op de voor deze plan-MER uitgevoerde analyse, is de verwachting dat aanvullende mitigerende maatregelen met name gericht zijn op aanvullend beheer om vermesting en verzuring tegen te gaan, het herstellen van dynamiek in deltagebieden, het handhaven van rustgebieden en aanleg van broed- en foerageergebieden voor vogels en zeehonden. Ruimtelijke en temporele zonering van het ruimtegebruik is een belangrijke voorwaarde voor een duurzame en harmonische ontwikkeling van de functies die aanspraak maken op de Deltawateren.

5. LANDELIJK GEBIED

5.1. Inleiding

Afbakening autonome ontwikkeling

De autonome ontwikkeling van het milieu, en natuur- en landschapswaarden is het gevolg van dominante autonome trends (onder andere Gemeenschappelijk Landbouwbeleid EU, schaalvergroting landbouw, demografische ontwikkelingen) en de programma's en projecten die voortvloeien uit het vigerende omgevingsplan en van medeoverheden. Bijlage IV bevat een SWOT-analyse voor het Landelijk gebied waarmee dominante autonome ontwikkelingen in beeld zijn

gebracht. In tabel 5.1 zijn de fysiek-ruimtelijke ingrepen opgesomd waarover de provincie Zeeland en andere overheden een besluit hebben genomen.

Tabel 5.1. Fysiek-ruimtelijke ingrepen Landelijk gebied

fysiek-ruimtelijke ingrepen Landelijk gebied
- reconstructie N61 naar 100 km weg Oost Zeeuws-Vlaanderen; - KRW-maatregelen; - herstructurering woon- en werkgebieden; - ILG-programma voor onder andere verbrede plattelandsontwikkeling; - jachthavenontwikkeling scheldekwartier Vlissingen; - nieuwe landgoederen Onrustpolder Noord Beveland; - verdrogingsbestrijding in TOP-gebieden.

5.2. Huidige situatie en autonome ontwikkeling

In tabel 5.2 is de beoordeling weergegeven van de huidige situatie en autonome ontwikkeling voor het Landelijk gebied. De tabel laat zien dat in de autonome ontwikkeling voor diverse thema's een verbetering optreedt ten opzichte van de huidige situatie: kwaliteit en capaciteit wegennet, geluidssituatie milieubeschermingsgebieden, kwaliteit van bodems, waterbodems en oppervlaktewater. Voor de landbouwsector en voor het aanbod van woningen en voorzieningen vindt een omgekeerde ontwikkeling plaats, namelijk een verslechtering ten opzichte van de huidige situatie. In de tabellen 5.3 t/m 5.7, 5.9 en 5.10 is een toelichting opgenomen over de beoordeling van de huidige situatie en autonome ontwikkeling.

Tabel 5.2. Beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling 'Landelijk gebied'

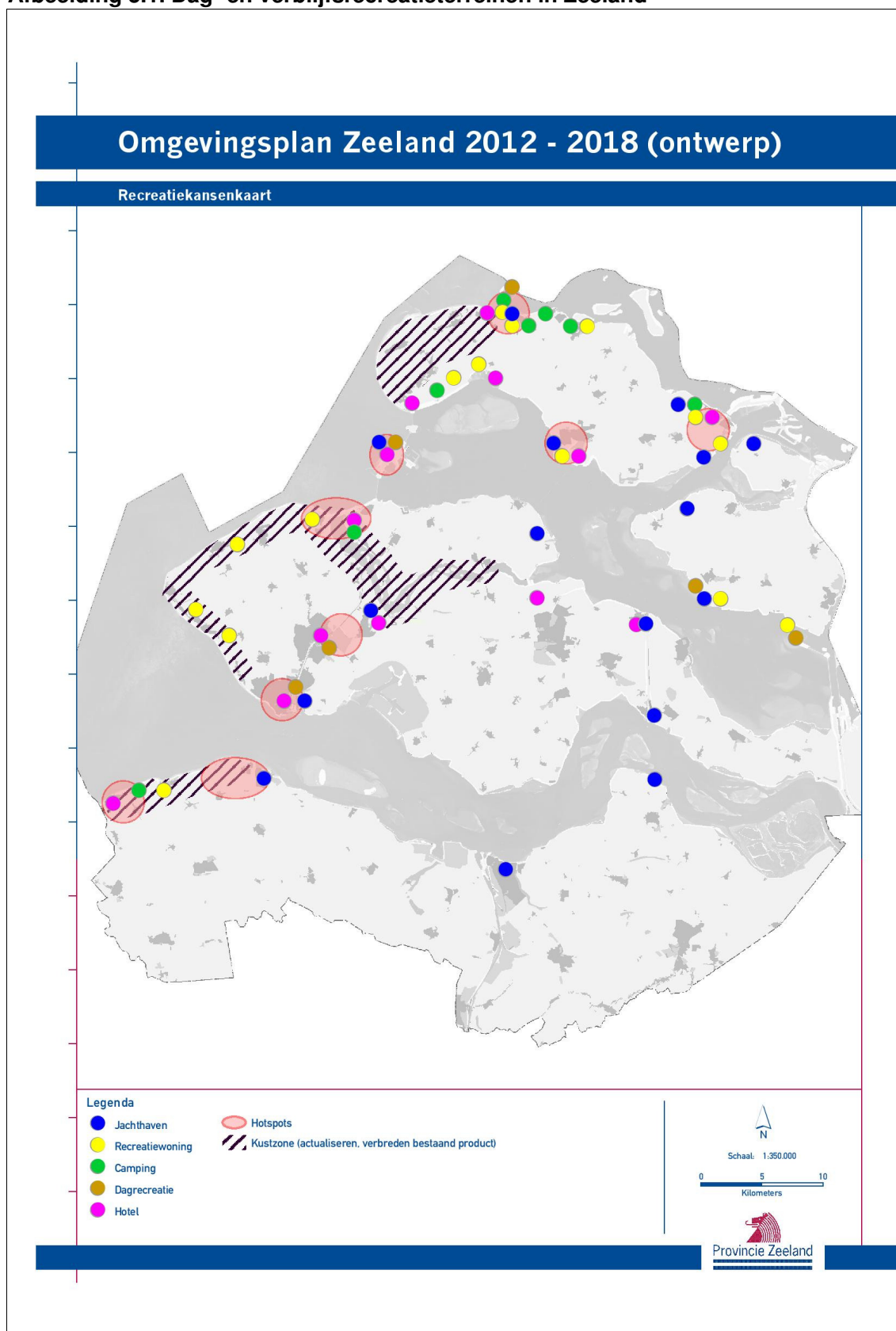
criteria	beoordeling huidige situatie	beoordeling autonome ontwikkeling
landbouw		
verbrede landbouw		
aquacultuur		
verblijfsrecreatie		
dagrecreatie		
kwaliteit en capaciteit wegennet		
woningaanbod en kwaliteit voorzieningen		
aanbod bedrijfslocaties		
duurzame energieopwekking		
kwaliteit Natura-2000		
kwaliteit EHS		
omvang EHS		
milieubeschermingsgebieden		
landschap en cultuurhistorie		
verstoring		
bodemkwaliteit		
grondwater		
kwaliteit oppervlaktewater		
waterbodems		

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

Tabel 5.3. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling																								
landbouw	in onderstaande tabel is het aantal bedrijven per agrarische bedrijfstak weergegeven voor de jaren 2000 en 2009. Het hoge aandeel akkerbouwbedrijven in Zeeland valt op. Ongeveer de helft van het aantal bedrijven valt onder de akkerbouw. Landelijk is dit slechts 17 % is [CBS, statline]. Bedrijfsmatig is de akkerbouw geen sterke bedrijfstak, in tegenstelling tot de intensieve teelten en veehouderij. In alle landbouwsectoren zijn er veel bedrijfsbeëindigingen in de afgelopen periode Ontwikkeling aantal bedrijven per bedrijfstak in Zeeland <table border="1"> <thead> <tr> <th>agrarische bedrijfstak</th><th>2000</th><th>2009</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>akkerbouw</td><td>3.700</td><td>2.700</td></tr> <tr> <td>graasdieren en grasland</td><td>2.200</td><td>1.800</td></tr> <tr> <td>glastuinbouw</td><td>150</td><td>100</td></tr> <tr> <td>open grond tuinbouw</td><td>900</td><td>650</td></tr> <tr> <td>varkenshouderij</td><td>127</td><td>56</td></tr> <tr> <td>pluimveehouderij</td><td>83</td><td>53</td></tr> <tr> <td>totaal</td><td>7.160</td><td>5.359</td></tr> </tbody> </table> de productieomstandigheden voor de grondgebonden landbouw zijn goed. De afname van het aantal bedrijven ligt in lijn met de algemene trend van schaalvergroting in de landbouw. Het landbouwareaal neemt licht af [provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009]	agrarische bedrijfstak	2000	2009	akkerbouw	3.700	2.700	graasdieren en grasland	2.200	1.800	glastuinbouw	150	100	open grond tuinbouw	900	650	varkenshouderij	127	56	pluimveehouderij	83	53	totaal	7.160	5.359	door bodemdaling en zoute kwel gaan in sommige delen van het landelijk gebied de productieomstandigheden achteruit. Daarnaast wordt de landbouw geconfronteerd met de afschaffing van Europese product-subsidies. De landbouw moet meer tegen wereldmarktprijzen produceren. Door de relatief geringe bedrijfsomvang van de akkerbouw neemt de concurrentiepositie af. De cijfers van het LEI laten zien dat de akkerbouw verliesgevend is. Hierdoor kan een verschuiving plaatsvinden naar bijvoorbeeld de melkveehouderij. De huidige trend van schaalvergroting zal zich doorzetten
agrarische bedrijfstak	2000	2009																								
akkerbouw	3.700	2.700																								
graasdieren en grasland	2.200	1.800																								
glastuinbouw	150	100																								
open grond tuinbouw	900	650																								
varkenshouderij	127	56																								
pluimveehouderij	83	53																								
totaal	7.160	5.359																								
verbrede landbouw	ruim 1.000 agrarische bedrijven (20 %) ontwikkelen nevenactiviteiten (verbrede landbouw). Het gaat onder andere om agrotourisme, agrarisch natuur- en landschapsbeheer, loonwerk voor derden, stalling en verkoop van producten. In Zeeland is agrarisch natuur- en landschapsbeheer een nevenactiviteit die minder wordt beoefend dan landelijk. Agrotourisme ligt boven het landelijke gemiddelde [CBS, statline]. Het percentage verbredingsactiviteiten neemt af. Deze afname kan voor een deel worden toegeschreven aan professionalisering van verbredingsactiviteiten en aan een verschuiving van nevenactiviteit naar hoofdactiviteit (waarna het bedrijf niet langer in de categorie agrarische bedrijven met nevenactiviteit valt). De afname is niet zeker, omdat deze ook veroorzaakt kan zijn door een wijziging in de methode voor gegevensverzameling	het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) van de Europese Unie wil meer sturen op maatschappelijke doelen van de landbouw (bijdrage aan natuur, milieu en landschap). Dit zijn doelen die via verbrede landbouw activiteiten kunnen worden gerealiseerd. De verandering in het GLB draagt naar verwachting in positieve zin bij aan een impuls voor de verbrede landbouw. Het is nog niet duidelijk hoeveel middelen vanuit het GLB hiervoor worden vrijgemaakt																								

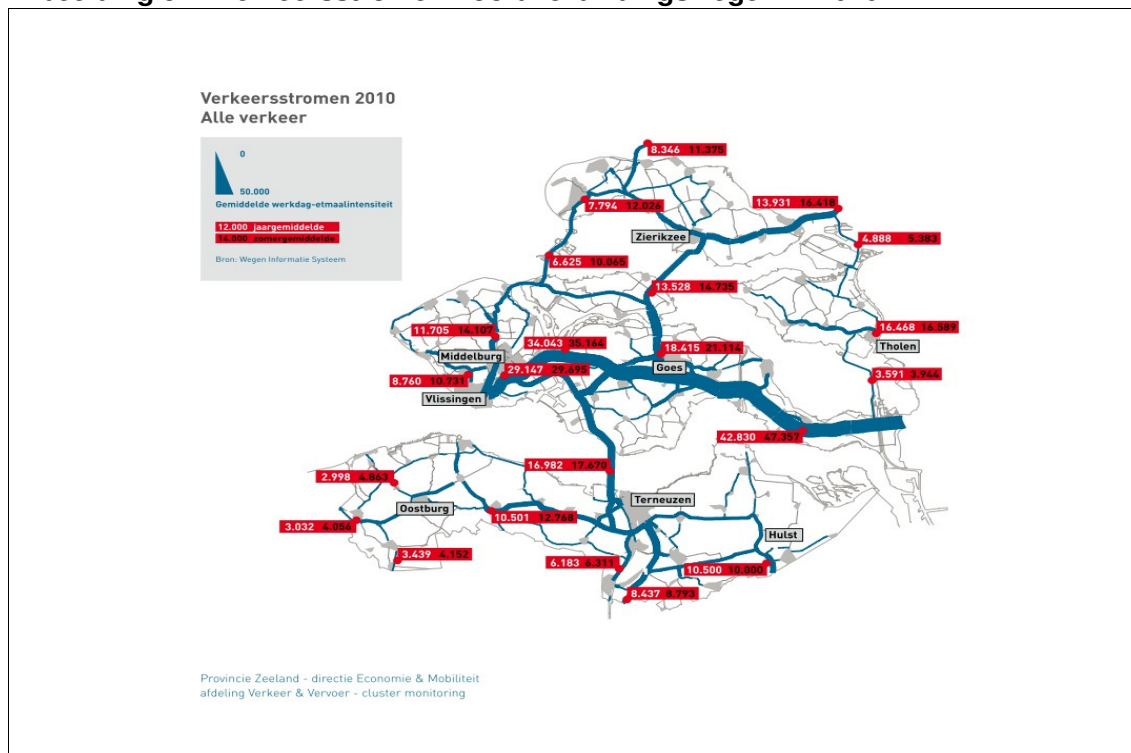
Afbeelding 5.1. Dag- en verblijfsrecreatieterreinen in Zeeland

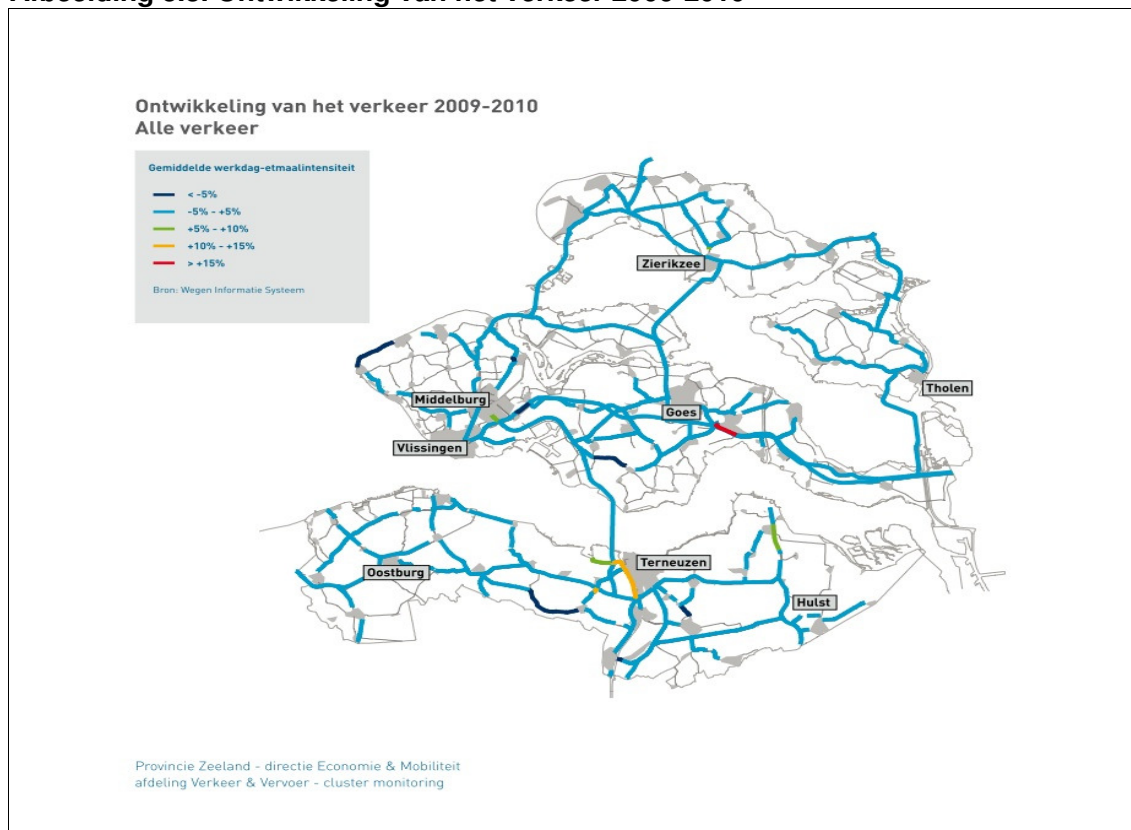
Tabel 5.4. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling															
aquacultuur	de aquacultuur is nog een zeer kleine bedrijfstak, maar wordt als kansrijk gezien. In de afgelopen periode zijn pilotprojecten opgezet voor de teelt van schelpdieren, zagers en zilte gewassen. Een voorbeeld is het project Zeeuwse Tong. Dit initiatief wordt voortgezet in een proefbedrijf van circa 3 ha [provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009]	locaties waar bodemdaling en zoute kwel knelpunten zijn, bieden kansen voor de aquacultuur. De afzetmogelijkheden voor kweekvis nemen toe, omdat de consument meer gewent raakt aan dit type producten. Door de groei van de sportvisserij, neemt de afzetmarkt toe voor visaas															
verblijfsrecreatie	Zeeland heeft een sterke kampeersector. De groeimogelijkheden voor kampeerterreinen zijn beperkt, al kan wel worden ingespeeld op kwaliteitsverbetering (die gepaard gaat met meer ruimtegebruik). De gemiddelde besteding in de kampeersector is met EUR 22,00 per persoon per overnachting hoger dan gemiddeld in Nederland (EUR 18,00). Ook de gemiddelde bezetting is hoger Zeeland blijft achter bij de landelijke ontwikkeling van een sterke toename van het aantal recreatiewoningen en bungalows. Het aanbod in Zeeland is relatief verouderd en de bezettingsgraad ligt onder het landelijk gemiddelde. Voor groei in de bungalowsector is een kwaliteitsimpuls vereist het hotelproduct in Zeeland is relatief klein van omvang. De Zeeuwse hotelsector verzorgt slechts 4 % van het totale aanbod in Nederland. De gemiddelde bestedingen zijn in Zeeland (EUR 45,00 per overnachting) lager dan landelijk (EUR 53,00 per overnachting) [van der Reest, 2011]	op de recreatiekansenkaart staan de locaties waar nieuwe verblijfsaccommodaties gerealiseerd kunnen worden of bestaande accommodaties worden gerevitaliseerd (zie afbeelding 5.5. Of deze kwaliteitsimpuls zal worden gerealiseerd in Zeeland hangt onder andere af van het behoud en/ of ontwikkeling van de aantrekkelijkheid van Zeeland voor toeristen															
dagrecreatie	bezoeken aan dagattracties en evenementen zijn lager dan gemiddeld in Nederland. In onderstaande tabel staan de bezoekersaantallen van dagattracties voor de jaren 2009 en 2010. Het aantal dagtochten in Zeeland wordt geschat op 37,3 miljoen dagtochten. Bezoekersaantallen van dagattracties en evenementen in Zeeland <table border="1"> <thead> <tr> <th></th><th>2009</th><th>2010</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>attracties</td><td>1.320.000</td><td>1.436.000</td></tr> <tr> <td>musea, bezoekerscentra, gebouwen</td><td>370.000</td><td>441.000</td></tr> <tr> <td>evenementen</td><td>526.000</td><td>304.000</td></tr> <tr> <td>totaal</td><td>2.216.000</td><td>2.181.000</td></tr> </tbody> </table>		2009	2010	attracties	1.320.000	1.436.000	musea, bezoekerscentra, gebouwen	370.000	441.000	evenementen	526.000	304.000	totaal	2.216.000	2.181.000	voor dagattracties en evenementen worden geen grote ontwikkelingen verwacht. De markt in Zeeland voor dagrecreatie is niet erg groot. In de komende periode is er zicht op één nieuwe attractie [van der Reest, 2011]
	2009	2010															
attracties	1.320.000	1.436.000															
musea, bezoekerscentra, gebouwen	370.000	441.000															
evenementen	526.000	304.000															
totaal	2.216.000	2.181.000															

Afbeelding 5.2. Verkeersstromen hoofdverbindingswegen in 2010

Afbeelding 5.3. Ontwikkeling van het verkeer 2009-2010

Tabel 5.5. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
kwaliteit en capaciteit wegnnet	afbeeldingen 5.2 en 5.3 tonen de (ontwikkeling van de) intensiteit van het verkeer op de hoofd-verbindingswegen. De kwaliteit en capaciteit van het wegnnet zijn over het algemeen goed. Het hoofdwegennet is overal in Zeeland binnen 10 km bereikbaar [provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009]. Er waren drie knelpunten. De Sloeweg moest worden verbreed. Op Walcheren was realisatie nodig van de nieuwe N57. Daarnaast was de N61 tussen de Westerscheldetunnelweg en Schoondijke een knelpunt	de huidige knelpunten in de capaciteit en kwaliteit van het wegnnet worden opgepakt. De verdubbeling van de Sloeweg wordt gerealiseerd, evenals de nieuwe N57 op Walcheren en de nieuwe N61 tussen de Westerscheldetunnelweg en Schoondijke. Voor de rijkswegen N57 en N59 op Schouwen-Duiveland wordt een verkenning uitgevoerd [provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009]
woningaanbod en kwaliteit voorzieningen	het streven is het woningaanbod voor 50 % te realiseren in bestaand bebouwd gebied. Per regio is een percentage vastgesteld voor groei van de woningvoorraad. Deze doelstellingen worden op enkele uitzondering na gehaald. Nieuwe berekeningen laten zien dat in Zeeland niet langer sprake is van een woningtekort, maar van een woningoverschot [provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009] onder de noemer 'woonparken' worden bijzondere woonmilieus ontwikkeld en gekoppeld aan plannen en initiatieven voor klimaatbestendig wonen. Voorbeelden zijn waterwoningen (Veerse meer) of wonen op zogenoemde deltadijken of terpen. Woningen op de veerpleinen van Perkpolder (150 woningen) en Kruiningen (250 woningen) zijn voorbeelden van nieuwbouw op verhoogde locaties. In deze voorbeelden draagt woningbouw bij aan revitalisering van probleemlocaties, zoals verouderde bedrijventerreinen of gesloten veerhavens. Andere mogelijkheden voor bijzondere woonmilieus liggen in het behouden of ontwikkelen van cultuurhistorische gebouwen en/of het koppelen van landschapsinrichting en -beheer aan de bouw van nieuwe woningen in het landelijk gebied, de zogenoemde landgoederenregeling [provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009]	de disbalans tussen woningaanbod en -vraag wordt door demografische ontwikkelingen in de komende jaren versterkt. Het risico van leegstand neemt toe, wat een bedreiging vormt voor een goed woonklimaat. Aan de andere kant neemt het aanbod aan bijzondere woonmilieus toe. Er zijn tien initiatieven die gebruik willen maken van de landgoederenregeling. Ook zijn er minimaal 7 woonparkinitiatieven met in totaal 1.075 woningen in de planning [provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009]. Herstructurering van woon- en werkgebieden - onder andere via nieuwe landgoederen in de Onrustpolder Noord Beveland - draagt bij aan behoud en ontwikkeling van een aantrekkelijk woonklimaat
aanbod bedrijfslocaties	bij de grotere steden en dorpen is voldoende ruimte beschikbaar voor bedrijven. Middelburg, Vlissingen en Goes hebben circa 60 ha voor directe uitgifte beschikbaar. In de overige gemeenten gaat het om een voorraad van circa 100 ha, verspreid over kleinere bedrijventerreinen [IBIS:Overzicht bedrijventerreinen]. Bij een gemiddelde uitgifte van 15 ha per jaar is deze voorraad ruim voldoende voor de periode van het omgevingsplan	de verwachting is dat het huidige aanbod aan bedrijventerrein voldoende is om te voorzien in de vraag. Bij een uitgifte van 10-15 ha per jaar zijn nog tot na 2020 voldoende bedrijfslocaties beschikbaar

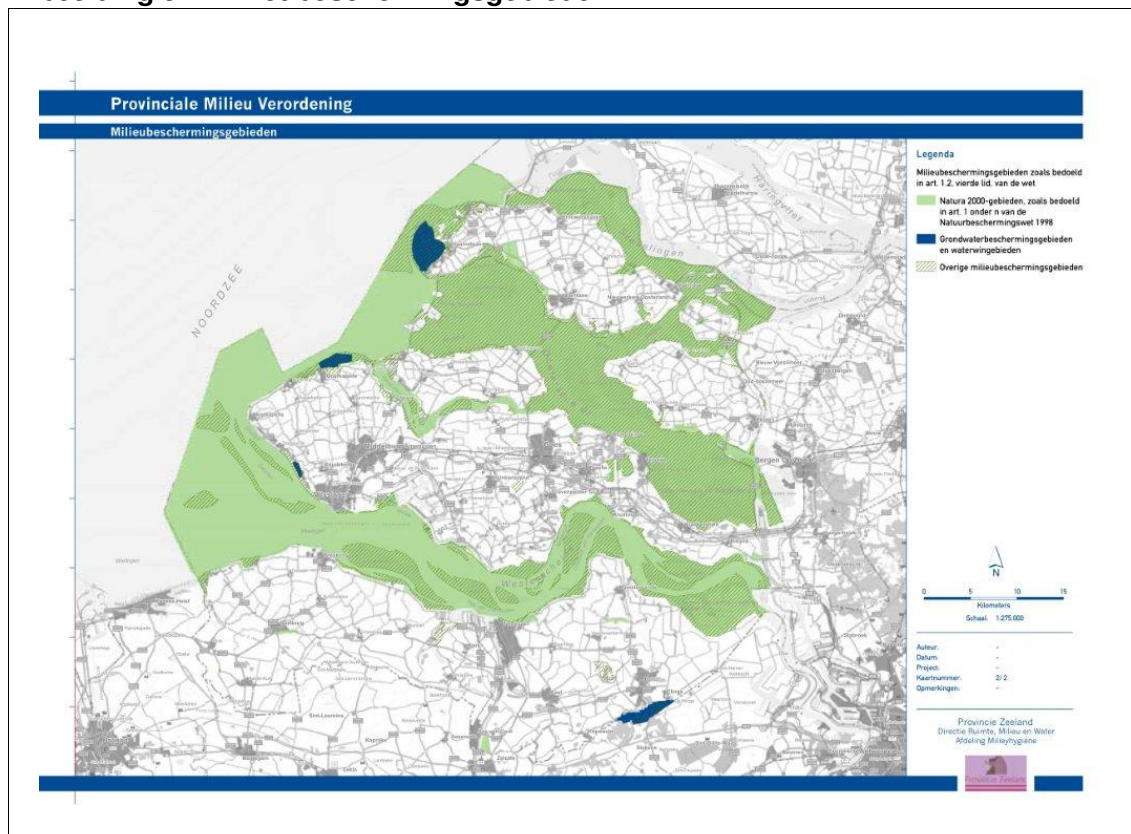
Tabel 5.6. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
duurzame energieopwekking	momenteel staat er in Zeeland circa 224 MW aan windenergievermogen opgesteld (niet in het landelijk gebied). Over andere vormen van duurzame energieproductie zijn geen gegevens beschikbaar	voor de periode tot 2020 wordt nog ruim 200 MW aan windenergievermogen gerealiseerd. Deze toename zal voor een deel plaatsvinden op de bestaande windenergieparken
Natura-2000	afbeelding 4.7 toont de Natura-2000 gebieden in Zeeland. De Natura 2000-gebieden Manteling van Walcheren en Kop van Schouwen zijn als onvoldoende beoordeeld. Verzuring, eutrofiëring door stikstofdepositie zijn de belangrijkste oorzaken van het niet halen van de instandhoudingsdoelen. In mindere mate hebben ook recreatie, campings, infrastructuur en waterwinning een negatieve invloed. Yerseke & Kapelsemoer is beoordeeld als goed. De Instandhoudingsdoelen in dit Natura 2000-gebied kunnen zonder aanvullende maatregelen behaald worden. De beoordeling van Zwin & Kievittepolder is voldoende. Een aantal maatregelen zijn echter wel noodzakelijk om de doelen te behalen, waaronder uitbreiding van het Zwin en ten aanzien van de kamsalamander verbindingsmogelijkheden met andere kamsalamanderleefgebieden. Het instandhoudingsdoel voor kruipend moerasscherm wordt in de Natura 2000-gebieden Groote Gat en Vogelkreek momenteel niet gehaald, waardoor deze gebieden als onvoldoende zijn beoordeeld	als gevolg van maatregelen in de PAS kan de verzuring en eutrofiëring in de Natura 2000-gebieden Manteling van Walcheren en Kop van Schouwen wellicht worden aangepakt, waardoor de beoordeling voldoende zou worden. Door het ontbreken van de exacte kennis over de sleutelfactoren die het voorkomen van kruipend moerasscherm bepalen en dus ook over mogelijk maatregelen om deze sleutelfactoren aan te pakken is het mogelijk dat deze soort de komende jaren uit Groote Gat en Vogelkreek verdwijnt. De beoordeling blijft onvoldoende. Van de overige gebieden blijft de beoordeling ongewijzigd
EHS	de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) bestaat uit bestaande natuur en nieuwe natuur (zie afbeelding 4.7). Van de gebieden die binnen de EHS voor de gehele provincie zijn aangewezen als nieuwe natuur (6.800 ha) is momenteel circa 65 % verworven (circa 4.420 ha) en circa 45 % ingericht (circa 3.060 ha). Omdat de beoogde (oorspronkelijke) omvang nog niet behaald is wordt de omvang als onvoldoende beoordeeld. Van de wel verworven nieuwe natuur is een deel nog niet ingericht en voldoet daarmee niet aan de beoogde kwaliteit. Ook de kwaliteit van de EHS wordt daarom in de huidige situatie als onvoldoende beoordeeld	in de autonome ontwikkeling vindt herijking plaats van de bestaande EHS-begrenzing. Momenteel wordt verwacht dat 75 % van de oorspronkelijke 6.800 ha nieuwe natuur zal worden gerealiseerd (ca 5100 ha). Ten opzichte van de oorspronkelijke doelstelling blijft de EHS in de autonome ontwikkeling daarmee onvoldoende scoren. Het verdient aanbeveling om de effecten van de herijking op het (ecologisch) functioneren van de EHS te onderzoeken. Wanneer blijkt dat de EHS ecologisch voldoende functioneert, kan de beoordeling hierop worden aangepast

Tabel 5.7. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
beschermde soorten	ten aanzien van beschermde soorten en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden wordt in dit MER ingezoomd op enkele karakteristieke soorten uit het Cultuurlandschap uit de Leefgebiedenbenadering van de provincie Zeeland, omdat deze bij uitstek buiten de natuurgebieden voorkomen. De andere twee leefgebieden uit de Leefgebiedenbenadering, Kust en Moeras, betreffen vrijwel altijd natuurgebieden (Natura 2000 en/of EHS) en die zijn hierboven reeds beoordeeld. Trendsgegevens van relevante soorten ontbreken, waardoor geen beoordeling van de huidige situatie en autonome ontwikkeling gemaakt kan worden	ten aanzien van beschermde soorten en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden zullen de in de leefgebiedenbenadering voorgenomen maatregelen ertoe leiden dat de situatie in de autonome ontwikkeling verbeterd. Omdat de maatregelen nog onvoldoende zijn uitgewerkt is onduidelijk welke verbetering daadwerkelijk kan worden bereikt
milieu-beschermingsgebieden	het totaal areaal milieubeschermingsgebied bedraagt 68.128 ha (zie afbeelding 5.4). Van dit areaal heeft in 2007 ruim 12 % (8.487 ha) een geluidsbelasting van 38 dB (streefwaarde) of hoger (provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009). Dit is een verbetering ten opzichte van het referentiejaar (2005) en het gevolg van het treffen van geluidsbeschermende maatregelen (geluidwallen) en een stiller wagenpark. De geluidsbelasting is berekend op basis van verkeer langs rijkswegen en provinciale wegen	de ingezette trend naar een afname van het areaal met een geluidbelasting hoger dan 38 dB wordt mogelijk doorgezet door het treffen van maatregelen als stil asfalt op provinciale wegen
landschap en cultuurhistorie	afbeelding 3.9 toont de kernkwaliteiten van landschap en cultuurhistorie in Zeeland. De kernkwaliteiten zijn onder te verdelen in vlakelementen, lijnelementen en puntelementen (zie tabel 5.8)	initiatieven die een bedreiging vormen voor de openheid van het landschap zijn de realisatie van 380kV hoogspanningsleiding van het Sloegebied naar de Randstad, de aanleg van jachthavens en aanleg van extra windmolens. Op en rond de locaties waar deze initiatieven worden gerealiseerd zal de kwaliteit van het landschap achteruit gaan (Omgevingsbalans, 2009). Waarschijnlijk zullen niet zozeer de landschapselementen zelf aangetast worden, maar mogelijk wel de directe omgeving waarin zij staan. Door schaalvergroting in de landbouw kunnen de kernkwaliteiten 'houtwallen en elzenmeten in de kop van Schouwen-Duiveland' en 'herkenbare overgangen naar kleinschalige dekzandlandschappen in Zeeuws-Vlaanderen' onder druk komen te staan

Afbeelding 5.4. Milieubeschermingsgebieden

Tabel 5.8. Landschappen, landschapselementen en cultuurhistorische elementen van provinciaal belang

vlakelementen	deltawateren, duin- en strandlandschappen, vroongronden, schorren en slikken, inlagen, karrevelden en open zilte weidegebieden, kreken en kreekrestanten, bossen en landgoederen, bijzondere open poelgebieden en (overige) EHS-gebieden
lijnelementen	deltawerken en overige grote ingenieurswerken (onder andere Zeelandbrug), deltdijken, binnendijken, muraltmuurtjes, Atlantikwall, Landfront Vlissingen, Staats Spaanse Linies, duinbeken, houtwallen en elzenmeten in de Kop van Schouwen en herkenbare overgangen naar kleinschalige dekzandlandschappen in Zeeuws-Vlaanderen
puntelementen	vliedbergen, welen, paalhoofden, molenbiotopen, forten, kastelen, hollestelles, oesterputten en groeve Nieuw-Namen

Tabel 5.9. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
verstoring	de voornaamste bron van hinder is verkeerslawaaï. In 12 kernen of wijken (op een totaal van 148) ondervindt meer dan 60 % van de mensen hinder van verkeerslawaaï. Daarnaast is er overlast als gevolg van geurhinder door de landbouw. In 11 kernen of wijken ondervindt meer dan 60 % van de mensen geurhinder. Problemen met stof, en roet doen zich in het landelijk gebied niet voor, lichthinder alleen lokaal (provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009]	door het treffen van geluidbeperkende maatregelen (geluidswallen) op en langs provinciale wegen zal plaatselijk de geluidhinder afnemen. Reconstructie van de N61 naar een 100 km weg kan leiden tot toename van de geluidbelasting in de directe omgeving
bodemkwaliteit	van de 42 spoedlocaties liggen er 16 in het landelijk gebied (inclusief dorpen). Op bedrijventerreinen (buiten Kanaalzone en Sloegebied) en in het stedelijk gebied (Middelburg, Vlissingen) zijn er ook nog zestien spoedlocaties bodemsanering. Van deze spoedlocaties is met zekerheid vastgesteld dat er sprake is van humane, ecologische of verspreidingsrisico's. Daarnaast zijn er nog locaties met ernstige bodemverontreiniging	over de planning en het beschikbaar komen van financiële middelen voor de sanering van spoedeisende locaties bestaan nog onzekerheden. Het Rijk stelt financiële middelen beschikbaar voor de sanering van spoedeisende locaties. In welke etappes deze middelen beschikbaar komen voor de provincie is nog niet bekend. Daarmee is onzeker of de huidige spoedlocaties vóór 2015 zijn gesaneerd of beheersbaar gemaakt
grondwater	de kwantitatieve toestand van alle grondwaterlichamen wordt als goed beoordeeld. Voor de meeste grondwaterlichamen is ook de chemische toestand goed bevonden. Uitzondering hierop is de chemische toestand van het grondwaterlichaam 'zoet grondwater in dekzand'. Voor dit grondwaterlichaam is een normoverschrijding voor bestrijdingsmiddelen geconstateerd (provincie Zeeland, Planherziening Omgevingsplan Zeeland, Europese Kaderrichtlijn water 2010-2015]	verdrogingsbestrijding in TOP-gebieden draagt bij aan een betere omgevingskwaliteit

Tabel 5.10. Toelichting beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling

beoordelings-criteria	huidige situatie	autonome ontwikkeling
kwaliteit oppervlaktewater	de oppervlaktewaterlichamen in het landelijk gebied voldoen aan de KRW richtwaarden. Er zijn geen overschrijdingen geconstateerd van prioritaire stoffen (provincie Zeeland, Planherziening Omgevingsplan Zeeland, Europese Kaderrichtlijn water 2010-2015]. Wel zijn de volgende probleemstoffen aangetroffen: stikstof, zink, koper en verschillende bestrijdingsmiddelen. Deze stoffen laten overschrijdingen zien van twee tot meer dan vijf keer de MTR-waarde ten aanzien van de ecologische toestand vallen de regionale waterlichamen in de klasse 'matig' (16 %), ontoereikend (76 %) of slecht (8 %). Dit is een gevolg van de belasting met verontreinigende stoffen en een ontoereikende hydromorfologie of inrichting als gevolg van dijken en dammen, verharde oevers, stuwen, gemalen en sluizen (provincie Zeeland, Planherziening Omgevingsplan Zeeland, Europese Kaderrichtlijn water 2010-2015]	door aanleg van natuurvriendelijke oevers, vispassages en aanpassingen in het peilbeheer verbeteren de chemische en ecologische toestand van de regionale wateren. Ook wordt gekeken naar de mogelijkheden om de bronbelasting van probleemstoffen omlaag te brengen, bijvoorbeeld door de bemesting en het gebruik van bestrijdingsmiddelen te reduceren (provincie Zeeland, Planherziening Omgevingsplan Zeeland, Europese Kaderrichtlijn water 2010-2015]
waterbodems	bij een aantal oppervlaktewaterlichamen zijn verontreinigingen gesignaleerd in de waterbodem. Het gaat om het Kanaal van Walcheren en de spuiboezem bij Bath. Het Kanaal van Walcheren wordt binnenkort gesaneerd. De spuiboezem bij Bath hoeft niet gesaneerd te worden. De Othense kreek is voor een deel gesaneerd in 2009-2010. Het overige deel hoeft niet te worden gesaneerd (provincie Zeeland, Omgevingsbalans, 2009]	het Kanaal door Walcheren wordt gesaneerd. Dit geldt niet voor de licht verontreinigde waterbodems van de Spuiboezem bij Bath en de Othense kreek

5.3. Kansen, knelpunten en randvoorwaarden

Kansen

De ontwikkelingen in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid bieden kansen voor verbrede landbouw, en in het bijzonder voor de aquacultuur en natuur- en landschapsbeheer. Ook ontwikkeling van bijzondere woonmilieus is een kans voor behoud en versterking van kernkwaliteiten van landschap en cultuurhistorie. De investeringen in landschap en cultuurhistorie bieden op hun beurt weer kansen voor de verblijfsrecreatie.

Risico's op knelpunten

Door groei van dag- en verblijfsrecreatie kan de verstoring door geluid van wegverkeer en recreanten toenemen. Een belangrijk aandachtspunt is de landschappelijke inpassing van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Dit geldt ook voor initiatieven in de kustzone en/of Kanaalzone en Sloegebied, zoals uitbreiding van jachthavens, de aanleg of uitbreiding van windenergieparken en de 380 kV hoogspanningsleiding. Deze initiatieven veroorzaken horizonvervuiling die tot in het landelijk gebied uitstrekt.

Randvoorwaarden

Bij herstructurering van woon- en werklocaties is aandacht nodig voor een goede landschappelijke inpassing. Daarnaast is van belang om bij het verbeteren van de toegankelijkheid van het landelijk gebied, aanleg van recreatievoorzieningen en 'Leisure hotspots' voldoende aandacht te hebben voor zonering van recreatieactiviteiten. Ook is toepassing van geluidsreducerende maatregelen bij reconstructie van de N61 nodig.

5.4. Effecten omgevingsbeleid

Deze paragraaf bevat een beoordeling van de effecten van het omgevingsbeleid, exclusief de gevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten. Het is een beoordeling van de mate waarin de beleidsdoelen van het provinciaal omgevingsbeleid worden gerealiseerd. In Hoofdstuk 6 volgt de beoordeling van de gevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten. In tabel 5.11 zijn de effecten vergeleken van het omgevingsplan met de huidige situatie en autonome ontwikkeling. Door de ontwikkelingen in het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid komt de grondgebonden landbouw meer onder druk te staan. De vraag is of het instrumentarium dat de provincie inzet voldoende bijdraagt aan het versterken van de concurrentiepositie van de landbouw.

Tabel 5.11. Effectvergelijking huidige situatie, autonome ontwikkeling en omgevingsplan voor Landelijk gebied

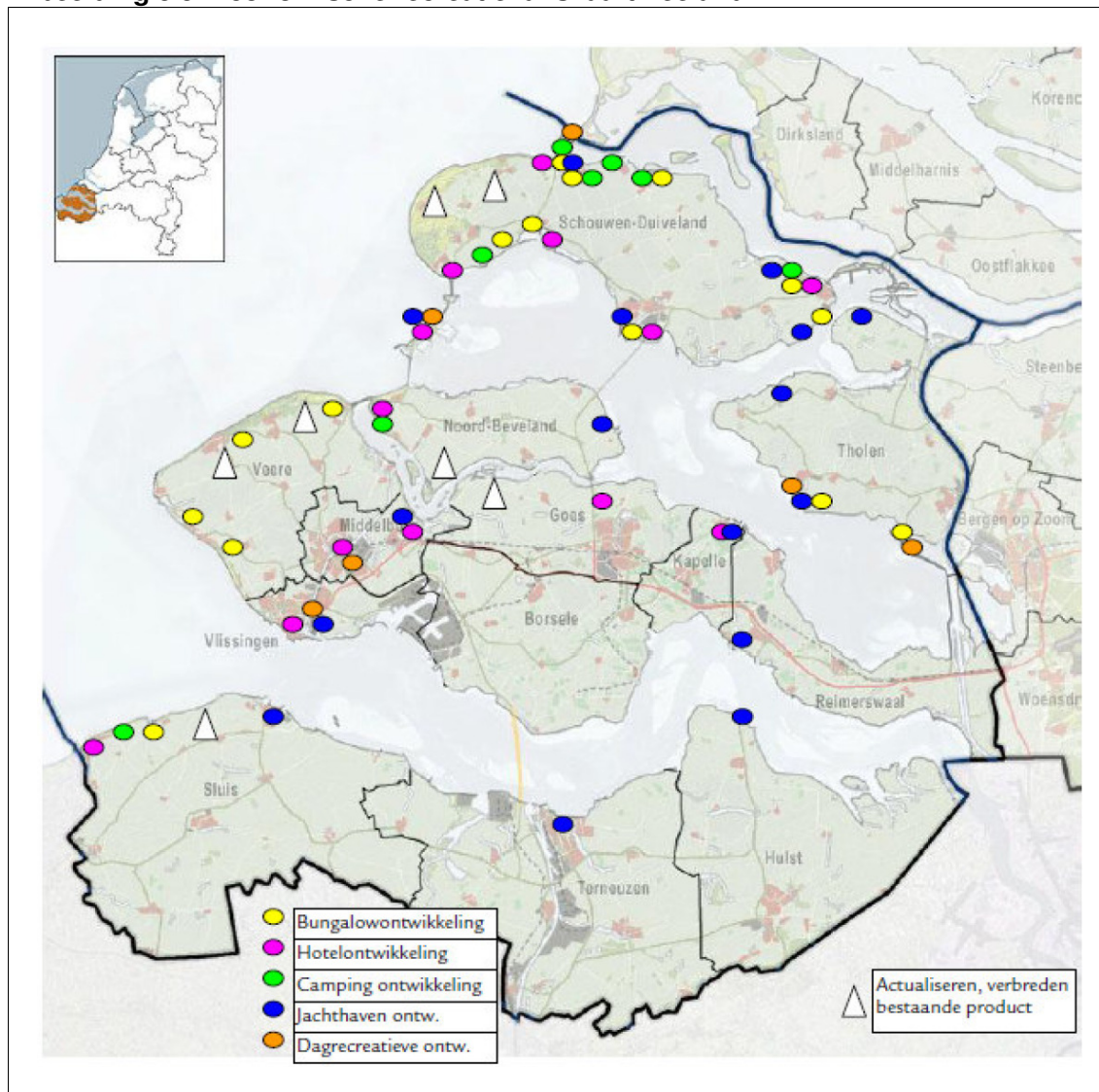
thema	huidige situatie	autonome ontwikkeling	omgevingsplan
landbouw			
verbrede landbouw			
aquacultuur			
verblijfsrecreatie			
dagrecreatie			
kwaliteit en capaciteit wegennet			
woningaanbod en kwaliteit voorzieningen			
aanbod bedrijfslocaties			
duurzame energieopwekking			
kwaliteit Natura-2000			
kwaliteit EHS			
omvang EHS			
milieubeschermingsgebieden			
landschap en cultuurhistorie			
verstoring			
bodemkwaliteit			
grondwater			
kwaliteit oppervlaktewater			
waterbodems			

groen = goed, blauw = voldoende, geel = onvoldoende, rood = slecht

Het provinciaal omgevingsbeleid geeft prioriteit aan de grondgebonden landbouw en aquacultuur. Inzet van grondbank, kavelruil, het convenant aquacultuur en het stimuleren van innovatie en specialisatie dragen bij aan een duurzame ontwikkeling van de landbouw als belangrijke drager van het landelijk gebied. Het beperken van de ontwikkeling van de glastuinbouw in het landelijk gebied en van de intensieve veehouderij is positief voor het behoud van kernkwaliteiten van het landschap en omgevingskwaliteit. De provincie zet daar-

naast in op voortzetting van het beleid voor verbrede landbouw en plattelandsonwikkeling, onder andere door ruimte te geven aan nieuwe economische dragers. Verbrede landbouw biedt niet voor alle agrarische bedrijven een levensvatbaar perspectief. De provincie wil het subsidiebeleid nadrukkelijker afstemmen op kansrijke ontwikkelingen. De provincie zou duidelijker kunnen zijn over de specifieke verbrede activiteiten die worden ondersteund.

Afbeelding 5.5. Economische recreatiekanskaart Zeeland

In de recreatiekansenkaart zijn zoeklocaties voor zogenoemde 'Leisure hotspots' aangegeven en ontwikkelingsmogelijkheden voor verblijfsrecreatie (zie afbeeldingen 5.5 en 5.6). Het betreft onder andere het realiseren van recreatiewoningen, hotels, campings en appartementen. Bij het vaststellen van kansrijke locaties is aangesloten bij de belangrijkste kracht van het toeristisch-recreatief product in Zeeland: natuur, strand en water. Van belang is om dag- en verblijfsrecreatieve ontwikkelingen goed af te stemmen met het behoud van de kernkwaliteiten van landschap en aanwezig natuurwaarden. Het beter toegankelijk maken van natuurgebieden voor extensieve vormen van recreatie (wandelen, fietsen) hoeft niet te leiden tot negatieve (significante) effecten voor Natura-2000 en EHS, mits de juiste randvoorwaarden worden gehanteerd voor bepaalde gebieden (en soorten). Daarbij kan

onder andere worden gedacht aan ruimtelijke zonering en het beperken van de toegankelijkheid van bepaalde gebieden tot buiten het broedseizoen.

In het omgevingsplan zijn geen specifieke maatregelen opgenomen voor de Natura 2000 instandhoudingsdoelen, waardoor de beoordeling ten opzichte van de autonome ontwikkeling (waarin de maatregelen uit de Natura 2000-beheerplannen zijn meegenomen) niet wijzigt. Momenteel is nog onduidelijk hoe de herijkte EHS er uit zal gaan zien en wat de herijking van de EHS voor de kwaliteit en het ecologisch functioneren van de EHS zal betekenen. Ook hiervoor geldt dat de beoordeling niet wijzigt als gevolg van het omgevingsplan. Ook voor beschermde soorten en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden worden geen aanvullende maatregelen genomen. Het ontbreekt aan informatie over de trend van enkele karakteristieke soorten per leefgebied (buiten de beschermde natuurgebieden), waardoor een beoordeling van de huidige situatie, autonome ontwikkeling en de gevolgen van het omgevingsplan niet mogelijk is. Bijlage V bevat een verantwoording van de beoordeling van Natura 2000, EHS en beschermde en niet-beschermde bedreigde soorten buiten de natuurgebieden.

De provincie kiest bij de herijking van de EHS voor een strategie gebaseerd op inrichting van de reeds verworven gebieden. Meer informatie is nodig over de consequenties van het laten vervallen van bepaalde EHS-gebieden en -verbindingszones voor de biodiversiteit. Nader onderzoek is wenselijk naar de gevolgen voor de biodiversiteit en naar mogelijke alternatieve strategieën die kunnen bijdragen aan de natuurdoelen.

5.5. Mitigerende maatregelen

De provincie wil een impuls geven aan recreatie en toerisme. De ontwikkeling van recreatievoorzieningen en zogenoemde 'Leisure hotspots' leidt tot extra druk op vooral natuur- en landschapswaarden. Dit geldt met name voor initiatieven in de kustzone. Zonering van recreatievoorzieningen is nodig voor de bescherming van natuur en landschap. Voor EHS-gebieden dienen mitigerende maatregelen met name plaats te vinden wanneer geplande ingrepen effect hebben op de huidige kwaliteit van deze gebieden en de waarden die in de gebieden worden nagestreefd. Om tot een zo divers, duurzaam en robuust mogelijke EHS te komen, is het aan te bevelen om mitigerende maatregelen met name te richten op connectiviteit en kwaliteit. Bij deze afweging dienen de doelsoorten die van de EHS-gebieden ter plaatse gebruik maken in overweging genomen te worden, om met beperkte middelen een zo optimaal mogelijk resultaat te behalen. Hierbij zouden tevens de leefgebiedenbenadering en het huidige en toekomstige weidevogelbeheer in ogenschouw genomen moeten worden.

6. EFFECTEN M.E.R.-(BEOORDELINGS)PLICHTIGE ACTIVITEITEN

In dit hoofdstuk zijn de gevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten beoordeeld. Per activiteit wordt ingegaan op nut- en noodzaak, locatie- of tracékeuze, maatgevende effecten en randvoorwaarden voor realisatie. Tabel 6.1 bevat de conclusies over de uitvoerbaarheid van deze activiteiten. Bijlage V bevat een verantwoording vna de gevolgen van m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten voor Natura 2000-gebieden (passende beoordeling).

Tabel 6.1. Conclusies milieubeoordeling m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten

activiteiten	conclusies milieubeoordeling
industrieterrein Westelijke Kanaalzone	ontwikkeling van de Westelijke Kanaalzone is uitvoerbaar met mitigerende maatregelen. Onderzoek is nodig naar de beschikbaarheid van voldoende geluidruimte. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht of voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is. De locatie is kwetsbaar door aanwezigheid van natuur-, cultuurhistorische en archeologische waarden
aanleg spoorwegen VeZa en Axel-Zelzate	realisatie van de twee spoorverbindingen is mogelijk met mitigerende maatregelen. Aanvullende maatregelen worden getroffen om de leefbaarheid in het stedelijk gebied te verbeteren, zoals extra geluidwerende voorzieningen en het instellen van een plafond voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. In het buitengebied worden maatregelen getroffen om de effecten op natuur en landschap te beperken
Westerschelde containerterminal (WCT)	de aanleg van de Westerschelde containerterminal in de oorspronkelijke opzet is op voorhand niet mogelijk. Het risico op significant negatieve effecten op het Natura-2000 gebied Westerschelde kan niet worden uitgesloten. Voor een aangepast ontwerp zal een passende beoordeling duidelijkheid moeten bieden
optimaliseren auto(snel)wegen	voor de N57 op Walcheren, N61 Schoondijke-Hoek, N62 Sloeweg, Sluiskiltunnel, N62 Tractaatweg en A4 Bergen op Zoom-Steenbergen zijn MER studies uitgevoerd. Voor zover nodig zullen mitigerende maatregelen worden getroffen voor het beperken van geluids- en trillingshinder
uitbreiding bedrijventerreinen	de ontwikkeling van zeehaven- en industrieterreinen betekent een toename van de geluid-, geur- en stofbelasting in een gebied dat al zwaar milieubelast is. Onderzoek is nodig naar de beschikbaarheid van voldoende geluidruimte voor het accommoderen van bedrijven op deze locaties
kerncentrale Borsele II	realisatie betekent een toename van risico's voor significante negatieve effecten voor het Natura-2000 gebied Westerschelde, onder andere door de onttrekking en lozing van koelwater. Een passende beoordeling moet daarover meer duidelijkheid geven
uitbreiding concentratielocaties windenergie	naar verwachting is er geen sprake van uitsluitende effecten en zijn significante effecten op de nabij gelegen Natura-2000 gebieden te voorkomen met passende randvoorwaarden en (mitigerende) maatregelen
windturbinepark Krammersluizen	belangrijke aandachtspunten zijn geluidhinder, slagschaduw, veiligheid (invloed op waterkeringen), invloed op natuur en landschappelijke inpassing. Vanwege het risico op significant negatieve effecten dient een passende beoordeling te worden opgesteld
hydro-energiecentrale Brouwersdam	realisatie leidt mogelijk tot significant negatieve effecten voor het Natura-2000 gebied Grevelingen, onder andere voor vissoorten nabij de centrale. Een passende beoordeling dient daarover meer duidelijkheid te geven
aanleg en uitbeiding hoogspanningsleidingen	veel hoogspanningsverbindingen liggen in of nabij Natura 2000-gebieden. Voor het Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEVIII) is een passende beoordeling uitgevoerd. Deze geeft op strategisch niveau zekerheid dat de activiteiten niet zullen leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden
themapark dagrecreatie	rekening moet worden gehouden met een toename van het verkeer, geluidhinder en stikstofdepositie. In een MER en eventuele passende beoordeling moet blijken of een dagattractie kan worden gerealiseerd en wat de benodigde mitigerende maatregelen

activiteiten	conclusies milieubeoordeling
	zijn. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht of voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is
uitbreiding jachthavens	uitbreiding van diverse jachthavens kan leiden tot significant negatieve effecten voor Natura-2000 gebieden. Een passende beoordeling is nodig om hierover meer duidelijkheid te krijgen
uitbreiding intensieve veehouderij	het risico van een toename van stikstofdepositie dient te worden beperkt met mitigerende maatregelen. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht of er voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is voor de uitbreiding van intensieve veehouderijen
aanleg/uitbreiding intensieve aquacultuur	aanleg en uitbreiding van intensieve aquacultuurbedrijven leidt tot een toename van transport en een mogelijke toename van geluidhinder en stikstofdepositie. Daarnaast kunnen landschappelijke waarden worden aangetast. Voldoende afstand moet worden bewaard ten opzichte van Natura-2000 gebieden met het oog op mogelijke significant negatieve effecten. In bijzondere gevallen kan een passende beoordeling hierover duidelijkheid geven
stedelijke ontwikkelingsprojecten	een toename van het aantal woningen leidt tot meer verkeer en daarmee tot meer geluidshinder en stikstofdepositie. Geluidsreducerende maatregelen op en langs de wegen beperken de geluidshinder voor woningen. In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht wat de ontwikkelruimte is voor deze stedelijke ontwikkelingsprojecten
aanleg/uitbreiding racebaan	mogelijke effecten zijn ruimtebeslag, toename van geluidhinder en risico op aantasting van het landschap. Een uitbreiding of verplaatsing van lawaaisportterreinen is alleen mogelijk als dit leidt tot een verminderde geluidsoverlast en/of concentratie van grote lawaaimakers
aanleg/wijziging secundaire waterkeringen	op dit moment zijn er geen beleidswijzigingen of nieuwe initiatieven bekend

Industrieterrein Westelijke Kanaalzone

Op de westelijke kanaaloever is ruimte gereserveerd voor de ontwikkeling van het industrieterrein Westelijke Kanaalzone. De locatie wordt aan de noordzijde begrensd door de weg van Terneuzen naar Hoek, aan de zuidzijde door de N61, aan de westzijde door de weg naar de Westerscheldetunnel en aan de oostzijde het kanaal van Gent naar Terneuzen. De locatie ligt gunstig ten opzichte van het Westerscheldetunneltracé.

De keuze is gemaakt om havenactiviteiten te concentreren in het Sloegebied en de Kanaalzone. De afspraak is dat eerst de Axelse Vlakte en Autrichepolder worden ontwikkeld en daarna de Westelijke Kanaalzone. De ontwikkeling van dit industrieterrein is onder andere gekoppeld aan de komst van de Westerschelde containerterminal (WCT). Er wordt een groei verwacht van logistieke terreinen. Daarnaast is de totstandkoming van de Sluis-kiltunnel essentieel voor een succesvolle ontwikkeling van de Westelijke Kanaalzone.

De verwachting is dat het industrieterrein ruimte biedt aan lichte chemische industrie en logistieke bedrijvigheid. In 1999 is een MER uitgevoerd voor de vestiging van petrochemie (worst case scenario). Uit de milieubeoordeling volgt dat er geen sprake is van uitsluitende, maar van randvoorwaardenstellende effecten (Provincie Zeeland, 2005] Aandachtspunten zijn:

- aanwezigheid van beschermde of zeldzame soorten (rugstreeppad, kamsalamander);
- cultuurhistorische waarden en historische herkenbaarheid;
- nader onderzoek is gewenst naar archeologische waarden;
- beperkte geluidruimte (cumulatie met geluid van industrieterrein DOW en andere bronnen);

- beperken normoverschrijdingen voor fijn stof;
- aanwezigheid van bodemverontreiniging.

De locatie is kwetsbaar door de (mogelijke) aanwezigheid van natuur-, cultuurhistorische en archeologische waarden. Ontwikkeling van de Westelijke Kanaalzone is uitvoerbaar, maar waar nodig met mitigerende maatregelen. Onderzoek is nodig naar de beschikbaarheid van voldoende geluidruimte voor het accommoderen van bedrijven op deze locatie. Daarnaast moet rekening worden gehouden met toename van stikstofdepositie. In het kader van de implementatie van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht of voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is voor de Westelijke Kanaalzone.

Aanleg spoorwegen VeZa en Axel-Zelzate

De verbinding Zeeland-Antwerpen (VeZA) maakt onderdeel uit van een breder project VERA. Het doel is het oplossen van de bereikbaarheidsproblemen en het verbeteren van de leefbaarheid tussen Roosendaal en Antwerpen. De resultaten van het onderzoek naar nut en noodzaak zijn beschreven in de Trajectnota/MER VERA (NS Railinfrabeheer, 2000).

Het Meest Milieuvriendelijke Alternatief in dit MER, in Zeeland het traject langs het Schelde-Rijnkanaal, is gekozen als voorkeursalternatief. Het betreft de verbinding tussen de lijn Bergen op Zoom - Vlissingen en Lijn 11 in de Antwerpse Haven met een variant die bundelt met het Schelde-Rijn Kanaal. Deze variant heeft de kleinste milieueffecten. In deze variant worden aanvullende maatregelen getroffen om de leefbaarheid in het stedelijk gebied te verbeteren, zoals extra geluidwerende voorzieningen en het instellen van een plafond voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. In het buitengebied worden aanvullende maatregelen getroffen om de effecten op natuur en landschap te beperken. Realisatie van de twee spoorverbindingen is mogelijk met mitigerende maatregelen.

Westerschelde containerterminal (WCT)

In de locatiestudie Containerterminal in Zeeland (Haskoning, 2004] wordt geconcludeerd dat in Zeeland alleen locaties in de Westerschelde geschikt zijn voor grootschalige intercontinentale containerterminals, in verband met de nautische toegankelijkheid. Binnen de Westerschelde valt een groot deel van de oeverlijn af, voornamelijk vanwege ecologische waarden en nautische veiligheid. De locatie die het meest geschikt is bevonden voor een grote ('Suezmax') terminal is de locatie ten zuiden van het haven- en industriegebied Vlissingen-Oost (Sloegebied). In het ontwerp van de Westerschelde containerterminal wordt uitgegaan van een nieuwe zeekade met een totale lengte van 2.000 m.

Het initiatief vindt plaats in het Natura 2000 gebied Westerschelde. De effecten op de natuurwaarden zijn daarom een belangrijk onderwerp voor het MER. Een ander belangrijk onderwerp zijn de effecten (geluid, externe veiligheid) op en langs de achterlandverbindingen, zeker in samenhang met de andere ontwikkelingen die de komende jaren plaatsvinden in het Sloehavengebied. De aanleg van de Westerschelde containerterminal in de oorspronkelijke opzet is op voorhand niet mogelijk. Het risico op significant negatieve effecten op het Natura-2000 gebied Westerschelde kon niet worden uitgesloten. Voor een aangepast ontwerp zal een passende beoordeling duidelijkheid moeten bieden.

Optimaliseren auto(snel)wegen

Het wegnemen van capaciteits- en bereikbaarheidsknelpunten op het hoofdwegennet is van groot belang voor de aantrekkelijkheid van Zeeland als recreatieve bestemming. Bij grote vertragingen op de hoofdwegen treedt sluisverkeer op door kwetsbare gebieden. Daarmee wordt de kernkwaliteit van Zeeland als groenblauwe oase aangetast. Het verbeteren van de bereikbaarheid van de Zeeuwse havens is noodzakelijk voor de concurrentiepositie ten opzichte van Rotterdam en Antwerpen.

De volgende projecten zijn in voorbereiding of uitvoering: N57 Walcheren, verbetering N61 en N62 (inclusief Sluiskiltunnel), completering van de A4 in Brabant, waarmee de bereikbaarheid van Zeeland verbetert en de Midden-Zeeland-route wordt ontlast.

N57 op Walcheren

Het gaat om de realisatie cq reconstructie van de Rijksweg N57 tussen de aansluiting op de Rijksweg A58 en de Veerse Dam. Op het grondgebied van de gemeente Middelburg is de weg ingericht als stroomweg met 2 x 2 rijstroken en een maximumsnelheid van 100 km/uur. Op het grondgebied van de gemeente Veere is de weg vormgegeven als gebiedsontsluitingsweg met 2 x 1 rijstroken en een maximumsnelheid van 80 km/uur. Doel van de aanleg/reconstructie is het creëren van een goede hoofdontsluitingsroute op Walcheren voor zowel het Zeeuwse verkeer als in de zomer de toeristische stromen. Het totale project is in 2011 afgerond.

De belangrijkste effecten van de weg zijn het aantrekken van het verkeer met bestemming noordwest Walcheren en het ontmoedigen van doorgaand verkeer door Middelburg en diverse kleine kernen, alsmede het middengebied van Walcheren. Ook op milieugebied (geluid, trillingen, luchtkwaliteit) heeft dit voor Middelburg en de kleine kernen door de significante vermindering van verkeer positieve effecten (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2007).

N61 Schoondijke-Hoek in Zeeuws-Vlaanderen

Het gaat om de realisatie cq reconstructie van de Rijksweg N61 tussen de kernen Hoek en Schoondijke. Tussen Hoek en Biervliet wordt de weg ingericht als stroomweg met 2 x 2 rijstroken en een maximumsnelheid van 100 km/uur. Tussen Biervliet en Schoondijke wordt de weg vormgegeven als stroomweg met 2 x 1 rijstroken en een maximumsnelheid van 100 km/uur. Doel van de aanleg/reconstructie is het creëren van een goede hoofdontsluitingsroute in het Westen van Zeeuws-Vlaanderen voor zowel het Zeeuwse verkeer als in de zomer de toeristische stromen. Het tracébesluit voor de weg is inmiddels genomen. De verwachting is dat het project eind 2014 is afgerond.

De belangrijkste ruimtelijke effecten van de weg (deel van het doel is ook significante verkeersveiligheidswinst te halen) zijn het aantrekken van het verkeer met bestemming West-Zeeuws Vlaanderen en het ontmoedigen van doorgaand (sluip)verkeer door het noordelijk en zuidelijk deel van West-Zeeuws Vlaanderen en diverse kleine kernen (Rijkswaterstaat Zeeland, 2000).

N62 Sloeweg

Het gaat om de realisatie cq reconstructie van de Rijksweg N62 tussen de aansluiting op de Rijksweg A58 en de aansluiting op de Westerscheldetunnelweg. De weg wordt ingericht als stroomweg met 2 x 2 rijstroken en een maximumsnelheid van 100 km/uur. Doel van de aanleg/reconstructie is het creëren van een goede hoofdontsluitingsroute op tussen de Westerscheldetunnel en de A58.

De belangrijkste effecten van de weg zijn het aantrekken van het verkeer met bestemming A58 en/of Westerscheldetunnel en het filevrij kunnen afwikkelen van dit verkeer. Ook op milieugebied (geluid, trillingen, luchtkwaliteit) heeft dit voor de Zak van Zuid-Beveland en de kleine kernen hierin door de significante vermindering van sluipverkeer positieve effecten (Provincie Zeeland, 2008).

Sluiskiltunnel

Het gaat om de realisatie van een tunnel onder het kanaal van Gent naar Terneuzen. De huidige brug vormt door de vele openingsmomenten voor de scheepvaart een belangrijke barrière voor het havengebonden verkeer alsmede voor een goede noord-zuidverbinding in het centrale deel van Zeeuws Vlaanderen.

De belangrijkste effecten van de tunnel zijn het oplossen van het 'brugknelpunt' voor het wegverkeer en zo het stimuleren van de Zeeuw Vlaamse economie.

N62 Tractaatweg

Het gaat om de realisatie dan wel reconstructie van de Rijksweg N62 tussen de aansluiting op de Belgische grens en Sluiskil. Volgens de huidige plannen wordt de weg ingericht als stroomweg met 2 x 2 rijstroken en een maximumsnelheid van 100 km/uur. Doel van de aanleg/reconstructie is het creëren van een goede hoofdonthutingsroute door de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone en voor zowel het noordelijk als zuidelijk georiënteerde havenverkeer.

De belangrijkste effecten van de weg zijn het aantrekken van het verkeer met bestemming Westerscheldetunnel, havengebied en Gent (e.v.). Op milieugebied (geluid, trillingen, luchtkwaliteit) zijn geen directe hoofddoelstellingen geformuleerd.

A4 Bergen op Zoom - Steenbergen

Het gaat om de realisatie van het laatste stuk ontbrekende autosnelweg die de A4 tussen de randstad en Antwerpen completeert.

De belangrijkste effecten van de weg voor Zeeland zijn het onttrekken van ongewenst doorgaand noord-zuid (vracht)verkeer via de midden Zeeland route en in mindere mate via de route over de Oesterdam en Tholen en Sint Philipsland (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2006].

Uitbreiding bedrijventerreinen

Sloegebied en Kanaalzone zijn door de ligging aan, respectievelijk nabijheid van de Westerschelde, een belangrijke scheepvaartcorridor en met een grote diepgang, aangewezen voor vestiging van grootschalige industrie. Voor de volgende zeehaven- en bedrijventerreinen zijn bestemmingsplannen vastgesteld:

1. Sloegebied Vlissingen/Borssele (180 ha);
2. Axelse Vlake Terneuzen (135 ha);
3. Mosselbanken/Valuepark Terneuzen (57 ha).

De ontwikkeling van deze zeehaven- en industrieterreinen betekent een toename van de geluid-, geur- en stofbelasting in een gebied dat al zwaar milieubelast is. Onderzoek is nodig naar de beschikbaarheid van voldoende geluidruimte voor het accommoderen van bedrijven op deze locaties. Daarnaast moet rekening worden gehouden met toename van stikstofdepositie. In het kader van de implementatie van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht of voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is voor de ontwikkeling van deze industrieterreinen. Voorts is aandacht gewenst voor de ruimtelijke inpassing met het oog op mogelijke effecten voor natuur- en landschapswaarden. Zowel het bestemmingsplan Sloegebied Vlissingen/Borssele als de bestemmingsplannen Dow en Mosselbanken/Valuepark Terneuzen worden op korte termijn geactualiseerd. Bij deze actualisering wordt een nieuw MER opgesteld. Bij de bestemmingsplannen Dow en Mosselbanken/Valuepark wordt ook uitplaatsing van servicebedrijven met een lagere milieucategorie naar een nieuwe locatie aansluitend aan het bestaande terrein onderzocht. Afhankelijk van de omvang en invulling van de locatie moet een MER worden opgesteld.

Kerncentrale Borsele II

Het Sloegebied in de gemeente Borsele is één van de drie nationaal bepaalde waarborgingsgebieden voor een tweede kerncentrale. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie heeft besloten procedures te starten, die nodig zijn voor de ruimtelijke inpassing van één nieuwe kerncentrale in het Sloegebied.

In de notitie reikwijdte en detailniveau voor het plan-MER (Ministerie EL&I, 2011] zijn de volgende belangrijke aandachtspunten benoemd:

- verkeerseffecten en overlast geluid- en trillingsgevoelige bestemmingen tijdens aanleg;
- externe veiligheid in de gebruiksfase;
- risico's in verband met locatie plangebied in buitendijks gebied;
- effecten onttrekking en lozing koelwater (onder andere ecologische effecten).

Realisatie van een tweede kerncentrale betekent een toename van de risico's op significante negatieve effecten voor het Natura-2000 gebied Westerschelde, onder andere door de onttrekking en lozing van koelwater. Een passende beoordeling moet daarover meer duidelijkheid geven.

Uitbreiding concentratielocaties windenergie

In de bestuursovereenkomst landelijke ontwikkeling windenergie (BLOW) is de landelijke doelstelling voor windenergie per provincie uitgewerkt. Voor Zeeland gaat het om 205 MW windenergievermogen in 2010. In het vigerende Provinciaal Omgevingsplan 2006-2012 heeft Zeeland als doel gesteld het realiseren van 500 MW aan windenergie in 2020. Voor de realisatie van deze doelstelling zijn de volgende concentratielocaties aangewezen: Oosterscheldekering, Sloegebied, Kanaalzone en Kreekraksluizen. Deze locaties hebben naar verwachting een beperkte landschappelijke impact. Al deze locaties zijn gebieden met een industrieel karakter of liggen in een gebied waar grootschalige infrastructuur aanwezig is.

Voor de windenergielocaties Oosterscheldekering en Kreekraksluizen is er naar verwachting geen sprake van uitsluitende effecten en zijn significante effecten op de nabij gelegen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden te voorkomen met passende randvoorwaarden en (mitigerende) maatregelen. Niet de mogelijke geluidsverstoring, maar de kans op aanvaringen voor vogels zijn een aandachtspunt vanwege mogelijke significante effecten op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Voor de windenergielocaties Sloegebied en Kanaalzone geldt dat er door hun ligging geen sprake is van uitsluitende, maar van randvoorwaardenstellende effecten. Aandachtspunten zijn geluidhinder en veiligheid (Provincie Zeeland, 2005]

Windturbinepark Krammersluizen

Met de realisatie van dit windturbinepark wordt bijdragen aan de doelstelling om in Nederland meer duurzame energie te produceren. Hiermee kan Zeeland haar ambitie realiseren om in 2020 van 500 MW windenergievermogen.

Het windturbinepark Krammersluizen is de locatie waar het Grevelingenmeer, het Krammer-Volkerak en de Oosterschelde bij elkaar komen. Deze drie wateren zijn van elkaar gescheiden door de Grevelingendam en Philipsdam. Over deze dammen liggen de provinciale wegen N59 en N257. De windturbines zijn gepland langs de doorgaande wegen, op en rondom het sluizencomplex, op of nabij de aanwezige (strek) dammen en in de wateren rondom de sluizen.

In 2012 wordt voor de ontwikkeling van deze locatie een MER opgesteld. Belangrijke aandachtspunten voor dit MER zijn geluidhinder, slagschaduw, veiligheid (invloed op waterkeringen), invloed op natuur en landschappelijke inpassing. Vanwege de risico op significant negatieve effecten dient een passende beoordeling te worden opgesteld.

Hydro-energiecentrale Brouwersdam

Door de afsluiting van de Brouwersdam in 1970 is het grootste zoutwatermeer van Europa ontstaan. Het Grevelingenmeer heeft zich sindsdien ontwikkeld tot een waardevol natuur- en recreatiegebied van nationale en internationale betekenis. Door de afsluiting is de ecologische toestand van het Grevelingenmeer de laatste decennia achteruit gegaan. Eén van de voorgenomen maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit is de realisatie van een doorlaatmiddel in de Brouwersdam met een getijdencentrale. De centrale kan ook worden benut als pomp voor het afvoeren van (eventueel) overtollig rivierwater dat in tijden van nood kan worden geborgen op de Grevelingen.

Mogelijke effecten van de aanleg van een hydro-energiecentrale zijn:

- reductie van zuurstofloos of zuurstofarm areaal;
- toename van biomassa en bodemdieren;
- kansen voor mosselkweek in de Grevelingen;
- realisatie van nieuwe intergetijdengebieden rondom eilanden;
- terugkeer van vissoorten door de doorlaat en toename van de dynamiek;
- een aandachtspunt is de visveiligheid nabij de centrale;
- positieve bijdrage aan duurzame energie.

De realisatie van een hydro-energiecentrale in de Brouwersdam leidt mogelijk tot significant negatieve effecten voor het Natura-2000 gebied Grevelingen, onder andere voor vissoorten nabij de centrale. Een passende beoordeling dient daarover meer duidelijkheid te geven.

Aanleg en uitbeiding hoogspanningsleidingen

Het Rijk heeft ruimte gereserveerd voor de realisatie van energiecentrales van tenminste 500 Megawatt (MW) elektriciteit en voor hoogspanningsverbindingen van 220 kilovolt (kV) en meer. De locatie Borsele is één van de locaties waar hoogspanningsverbindingen kunnen worden aangesloten op bestaande netwerken. Dit is nodig om de windturbineparken op zee aan te sluiten op het bestaande hoogspanningsnet.

Veel hoogspanningsverbindingen liggen in of nabij Natura 2000-gebieden. Voor het Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEVIII) is een passende beoordeling uitgevoerd. Deze geeft op strategisch niveau zekerheid dat de door het plan mogelijk gemaakte activiteiten niet zullen leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden. De PKB legt vast dat nieuwe hoogspanningsverbindingen van 220 kV en meer in beginsel bovengronds worden aangelegd. Om geheel nieuwe doorsnijdingen van het landschap zoveel mogelijk te voorkomen, geldt bij aanleg dat waar mogelijk en zinvol met bestaande hoogspanningsverbindingen op één mast wordt gecombineerd en met bovenregionale infrastructuur of met bestaande hoogspanningsverbindingen wordt gebundeld (Rijks-overheid, 2009).

Themapark dagrecreatie

De provincie heeft marktonderzoek laten uitvoeren naar kansrijke locaties voor recreatieve (dag)voorzieningen (Van der Reest Advies, 2011]. De provincie wil grote dagrecreatieve voorzieningen concentreren in Middelburg, Vlissingen, Goes en Terneuzen en op locaties zoals aangegeven op de recreatiekansenkaart. Het gaat niet om concrete initiatieven, maar het betreft een indicatie van mogelijke ontwikkelingen in de termijn van het omgevingsplan. Het omgevingsplan stelt voorwaarden voor de bereikbaarheid per auto, fiets en openbaar vervoer.

De mogelijke initiatieven zijn nog niet concreet genoeg voor een inschatting van milieueffecten. Rekening moet worden gehouden met een toename van het verkeer en daarmee gepaard gaande milieueffecten, zoals toename geluidhinder en stikstofdepositie. In een MER en eventuele passende beoordeling moet blijken of een dagattractie met hoge bezoekersaantallen kan worden gerealiseerd en wat de benodigde mitigerende maatregelen zijn. In het kader van de implementatie van de Programmatistische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht of voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is voor de realisatie van een intensief dagrecreatief attractiepark.

Uitbreiding jachthavens

Een uitbreiding van bestaande jachthavens is voorzien in Perkpolder en Dokkershaven. De jachthaven Perkpolder heeft een capaciteit van 350 ligplaatsen en wordt mogelijk uitgebreid tot 500 ligplaatsen. De uitbreiding vindt plaats binnen de huidige veerhaven. Er treedt derhalve geen ruimteverlies op in de Westerschelde. De jachthavenuitbreiding Perkpolder kan leiden tot een toename van de lozing van afvalwater. Hierdoor is er een risico op een toename van vermessing en verontreiniging van het water in de haven en Westerschelde. Ook kan verstoring door geluid en lichthinder optreden en barrièrewerking.

In de Dokkershaven gaat het om de realisatie van 400 - 500 vaste ligplaatsen, 100 tot 150 passantenplaatsen en nog een aantal ligplaatsen dat direct aan woningen is gekoppeld. De 400 tot 500 ligplaatsen en passantenplaatsen zijn voornamelijk op zeezeilers gericht. De Dokkershaven is het voormalige terrein van de Koninklijke Schelde Groep, is circa 31 ha groot en ligt in de binnenstad van Vlissingen. Het grenst aan het Kanaal door Walcheren en is via een sluizencomplex direct verbonden met de Westerschelde. De uitbreiding van de Dokkershaven zal leiden tot een toename van de recreatieve druk op de Westerschelde. De verwachting is dat ook in rustige gebieden de druk toe zal nemen.

De effecten van de uitbreiding van beide havens zijn beschreven in het rapport Nadere Effectanalyse Deltawateren Fase II (2011). Door de toename van het aantal ligplaatsen met circa 70 % zal de recreatieve druk op de Westerschelde toenemen. De uitbreiding van diverse jachthavens kan leiden tot significant negatieve effecten voor Natura-2000 gebieden. Een passende beoordeling is nodig om hierover meer duidelijkheid te krijgen.

Uitbreiding intensieve veehouderij

In het omgevingsplan is vastgelegd dat nieuwvestiging van intensieve veehouderij bedrijven blijft uitgesloten. Ook intensieve veehouderij als neventak is niet meer mogelijk. Bestaande bedrijven mogen uitbreiden tot maximaal 5.000 m². Twee bestaande bedrijven mogen als experiment uitbreiden tot boven 5.000 m² in combinatie met een verduurzaming van de bedrijfsvoering. Milieuwinst is een voorwaarde voor uitbreiding van de oppervlakte. De twee pilotprojecten worden in overleg met gemeenten en ondernemers geselecteerd.

Toepassing van de best beschikbare technieken (BBT) en mogelijk nieuwe innovatieve technieken dienen ervoor te zorgen dat er geen risico's zijn op een toename van geur- en geluidhinder, en van stikstofdepositie. Uitbreiding van intensieve veehouderijen leidt voorts tot een toename van het transport. In de vergunning dienen nadere voorwaarden te worden gesteld aan het transport (niet in de nacht). De risico's op toename van stikstofdepositie dienen te worden beperkt met mitigerende maatregelen. In het kader van de implementatie van de Programmatistische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht of er voldoende ontwikkelruimte beschikbaar is voor de uitbreiding van intensieve veehouderijen.

Aanleg/uitbreiding intensieve aquacultuur

Het Provinciaal omgevingsbeleid biedt ruime mogelijkheden voor de vestiging van aquacultuurbedrijven, onder andere op bedrijventerreinen en in landelijke gebieden. Voorwaarde

voor vestiging van aquacultuurbedrijven in landelijke gebieden is de bescherming en behoud van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en natuur- en landschappelijke waarden. Locaties met zoetwatervorkomens en beschermde natuurgebieden zijn uitgesloten voor vestiging van aquacultuurbedrijven.

Mogelijke effecten van aanleg en uitbreiding van intensieve aquacultuurbedrijven is de toename van transport. Het risico bestaat op een toename van geluidhinder en stikstofdepositie. Daarnaast zijn er risico's op aantasting van landschappelijke waarden. Ook moet rekening worden gehouden met cumulatieve effecten met andere projecten en de mogelijke beperking van ruimte voor andere ruimtelijke ontwikkelingen. Voldoende afstand moet worden bewaard ten opzichte van Natura-2000 gebieden met het oog op mogelijke significant negatieve effecten. In bijzondere gevallen kan een passende beoordeling hierover duidelijkheid geven.

Stedelijke ontwikkelingsprojecten

Diverse stedelijke ontwikkelingsprojecten zijn voorzien in Zeeland. Het gaat met name om woningbouwprojecten met een stedelijk woon-werkmilieu. Hiermee wordt voorzien in de regionale woningbehoefte en in de ambitie voor groei en deeltijdwonen. De volgende projecten staan gepland (> 500 woningen):

- Scheldekwartier Vlissingen: woningontwikkeling op voormalige scheepswerf, tegen de binnenstad aan;
- Goesche Schans: woningontwikkeling op voormalig haven- en industrieterren tussen bestaande woonwijken;
- Mortiere Middelburg: uitbreiding van Middelburg aan de Zuid-Oostkant (gedeeltelijk reeds gerealiseerd).

Naast deze projecten zijn diverse kleinere woningbouwprojecten gepland.

De ontwikkelingen hebben zowel positieve als negatieve milieueffecten. Voor de projecten in Vlissingen en Goes geldt dat de woningbouwontwikkeling in de plaats komt van bestaande industriële activiteiten. Hiermee wordt een verbetering gerealiseerd van de lucht- en geluidskwaliteit. Voor de ontwikkeling in Goes geldt dat de verkeersintensiteiten in het gebied sterk toenemen. Het gebied in Middelburg is een agrarisch gebied dat ingeklemd ligt tussen provinciale en Rijkswegen. Aan de randen zijn geluidsarme ontwikkelingen mogelijk gemaakt die een afscherming bieden voor de erachter liggende woningen. Voor de genoemde drie projecten geldt dat een herbezinning heeft plaatsgevonden op het aantal woningen binnen het project en op de planning voor realisatie van de woningen.

Een toename van het aantal woningen leidt tot meer verkeer en daarmee tot meer geluidshinder en stikstofdepositie. Geluidsreducerende maatregelen op en langs de wegen beperken de geluidshinder voor woningen. In het kader van de implementatie van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moet worden onderzocht wat de ontwikkelruimte is voor deze stedelijke ontwikkelingsprojecten.

Aanleg/uitbreiding lawaaisport

Een uitbreiding of verplaatsing van lawaaisportterreinen is alleen mogelijk als dit leidt tot een verminderde geluidsoverlast en/of concentratie van grote lawaaimakers. Momenteel is één initiatief voor concentratie en uitbreiding van geluidssporten in beeld, bij de kern Bath. De gemeente en initiatiefnemer werken de plannen hiervoor uit. Verder zijn geen concrete locaties bekend voor de aanleg of verplaatsing van lawaaisportterreinen.

Mogelijke effecten zijn ruimtebeslag, toename van geluidhinder en risico op aantasting van het landschap. Daarnaast moet rekening worden gehouden met mogelijke cumulatieve effecten met andere nabije projecten.

Aanleg/wijziging secundaire waterkeringen

Op dit moment zijn er geen beleidswijzigingen of nieuwe initiatieven bekend.

7. MILIEUGEVOLGEN MAXIMAAL TOEKOMSTSCENARIO

7.1. Inleiding

De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft in zijn advies de aanbeveling gedaan om een realistisch maximaal toekomstscenario uit te werken. Het is nog niet zeker of, hoe en waar andere partijen met concrete initiatieven zullen komen voor nieuwe activiteiten. In een maximaal toekomstscenario kan worden verkend wat de milieugevolgen zijn als de door de provincie geboden ruimte voor nieuwe activiteiten volledig wordt benut. Wat is dan de milieusituatie en hoe wordt die beoordeeld? Tabel 7.1 geeft een overzicht van de ruimtelijke ontwikkelingen waarvoor het omgevingsplan de ruimte biedt en kansrijke onzekere ontwikkelingen, waarover nog nadere besluitvorming nodig is. Tezamen vormen deze ruimtelijke ontwikkelingen het maximaal toekomstscenario. Voor de drie onderscheiden gebieden is verkend wat daarvan de milieugevolgen zijn.

Tabel 7.1. Overzicht ruimtelijke ontwikkelingen in het maximaal toekomstscenario

gebieden	omgevingsplan	kansrijke ontwikkelingen na nadere besluitvorming
kanaalzone en Sloegebied	- nieuwe zeesluis Kanaal Gent-Terneuzen; - realisatie diverse restwarmtekoppelingen; - benutting deel voorraad bedrijventerreinen.	- ontwikkeling Westerschelde Containerterminal; - ontwikkeling haventerrein westelijke kanaalzone; - 3^e lijn Sloecentrale; - tijdelijke CO₂-opslag in ondergrond bij glastuinbouw; - aanleg spoorlijn Axel-Zelzate; - aanleg goederenspoorlijn naar Antwerpen; - volledige benutting voorraad bedrijventerreinen.
kust en deltawateren	- ontwikkeling deel van de recreatiekansenkaart: jachthavens, dagrecreatie aan de randen, verblijfsrecreatie.	- alle ontwikkelingen op de recreatiekansenkaart: jachthavens, dagrecreatie aan de randen, verblijfsrecreatie; - nieuwe/uitbreiding sluizen Krammer en Volkerak; - verzilting Krammer-Volkerak, in combinatie met aansluiting Grevelingen in combinatie met Zoetwatervoorziening Tholen (Deltaprogramma); - hydrocentrale Brouwersdam; - windturbinepark Krammersluizen; - MIRT-verkenning Zandhonger Oosterschelde.
landelijk gebied	- ontwikkeling deel van de recreatiekansenkaart: onder andere Leisure Hotspots; - beperkte ontwikkelingen aquacultuur (circa 30 ha); - A58 Markiezaat-Zoomland; - biogaswinning uit mest en afvalstoffen; - verruimen toegankelijkheid landelijk gebied voor fietsers en wandelaars; - realisatie herijkte EHS; - toepassing WKO woningbouw; - uitvoering Pilotprojecten intensieve veehouderij; - uitvoering Landschapsontwikkelingsplan.	- alle ontwikkelingen op de recreatiekansenkaart: onder andere Leisure Hotspots; - omvangrijke ontwikkelingen aquacultuur (ca 300 ha); - demografische veranderingen +1000 / -1000 inwoners.

7.2. Kanaalzone en Sloegebied

Een nieuwe zeesluis bij Terneuzen leidt tot een toename van de intensiteit van het scheepvaartverkeer. Hierdoor neemt de geluidbelasting en (stikstof)emissie langs het kanaal toe. Daar staat tegenover dat de intensiteit van het vrachtvervoer over de weg, en daarmee ook de geluidbelasting, minder snel zal toenemen. Overall draagt de ontwikkeling naar meer duurzaam transport bij aan een reductie van CO₂-emissie. Realisatie van diverse rest-warmtekoppelingen draagt bij aan een verdere reductie van het primaire energieverbruik en CO₂-emissie. Benutting van een deel van de voorraad bedrijventerreinen zal leiden tot een toename van industrielawaai en (stikstof)emissies. Het is niet goed in te schatten of de beschikbare milieuruimte (met name de geluidruimte) voldoende is om de groei van bedrijven te accommoderen. Hiervoor ontbreekt de informatie.

Nadere besluitvorming kan leiden tot een toename van economische activiteit en verbetering van de infrastructuur voor het spoor. De ontwikkeling van de Westerschelde Container-terminal en uitbreiding van de Sloecentrale met een derde lijn kan mogelijk worden gerealiseerd binnen de huidige geluidszone. Het is alleen niet duidelijk of een volledige benutting van de voorraad bedrijventerreinen mogelijk is binnen de beschikbare milieu-/geluidruimte. Een volledige benutting van de voorraad bedrijventerrein leidt mogelijk tot een risico op toename van knelpunten voor geluid, externe veiligheid (groepsrisico) en geur in de Kanaalzone. Nader onderzoek kan daarover meer duidelijkheid geven. Voorts moet rekening worden gehouden met een toename van de geluidbelasting door aanleg van nieuwe spoorinfrastructuur. Tijdelijke CO₂-opslag in de ondergrond bij glastuinbouw draagt bij aan energiebesparing en reductie van CO₂-emissie. Mogelijke risico's van tijdelijke CO₂-opslag moeten nog nader worden onderzocht.

In tabel 7.2 zijn de belangrijkste kansen en risico's samengevat van een maximaal toekomstscenario. Op basis hiervan zijn enkele randvoorwaarden geformuleerd voor het Omgevingsplan. Een duurzame ontwikkeling van Kanaalzone en Sloegebied vraagt om aandacht voor een optimale geluids- en milieuzonering en ecologische inpassing van nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast zijn er risico's voor een toename van de stikstofemissie door uitbreiding van energie- en economische activiteiten en toename van weg- en scheepvaartverkeer met risico's voor het realiseren van de Natura-2000 doelen. Hiervoor kan de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) een oplossing bieden.

Tabel 7.2. Kansen, risico's en randvoorwaarden maximaal toekomstscenario voor Kanaalzone en Sloegebied

kansen	risico's	randvoorwaarden Omgevingsplan
- energiebesparing - CO₂-emissiereductie - reductie van afvalstromen	- toename verkeerslawaaï en industrielawaai - geluidsverstoring EHS en leefgebieden van bedreigde diersoorten - toename stikstofdepositie in relatie tot realiseren Natura-2000	- toepassing stil asfalt bij uitbreiding weginfrastructuur - aandacht voor geluids- en milieuzonering en ecologische inpassing ontwikkelingen - implementatie PAS

7.3. Kust en deltawateren

Het Omgevingsplan biedt ruimte aan de ontwikkeling van een deel van de activiteiten van de recreatiekansenkaart. Het gaat vooral om een beperkte uitbreiding van ligplaatsen in bestaande jachthavens, dagrecreatie aan de randen en verblijfsrecreatie. Hiermee wordt

een positieve impuls gegeven aan de economische ontwikkeling van Zeeland, maar er zijn ook risico's voor toename van geluidsverstoring van soorten waarvoor instandhoudingsdoelen Natura-2000 gelden. Daarnaast leidt een toename van met name watersport en dagrecreatie tot een toename van het wegverkeer op en rond de dammen. Hierdoor is er een risico voor een toename van de stikstofdepositie.

De sterke groei van de binnenvaart maakt het noodzakelijk de capaciteit van de Volkeraksluizen, Krammersluizen, Kreekraksluizen, de sluis bij Terneuzen en Hansweert uit te breiden. Deze groei van de binnenvaart kan als een bedreiging worden gezien van natuurwaarden en milieukwaliteit. De versturende werking van de binnenvaart op de natuur is echter beperkt. Het alternatief, vervoer over de weg, heeft waarschijnlijk een veel grotere impact op natuur en milieu dan de binnenvaart.

In het maximum toekomstscenario zal de zeevaart naar Antwerpen, Kanaalzone en Sloegebied (WCT) toenemen. Of dit verdergaande eisen gaat stellen aan de dimensionering van de vaargeul naar Antwerpen is niet bekend. Als maatregelen nodig zijn en er significant negatieve effecten zijn op het Natura-2000 gebied, is compensatie nodig. Maatschappelijk draagvlak voor maatregelen is sterk afhankelijk van de vorm en omvang van de natuurcompensatie. Daarnaast zijn luchtkwaliteit, nautische veiligheid en kustveiligheid aandachtspunten.

In het maximum scenario is het ook denkbaar dat het doorlaatmiddel met de getijdencentrale in de Brouwersdam wordt gerealiseerd. Dit biedt, naast een verbetering van de waterkwaliteit in de Grevelingen, nieuwe kansen voor de mosselteelt in de Grevelingen, die daar nu nog niet mogelijk is. Een goede zonering van de mosselteelt, de bestaande oesterteelt en de ruimte voor recreatie in de Grevelingen is daarbij noodzakelijk. Zonder planologische inpassing biedt de Grevelingen geen ruimte voor nieuwe mossel- en oesterpercelen.

Een laatste grote ontwikkeling die in het maximum scenario past is de inzet van de Grevelingen als waterberging door een waterverbinding te maken met het Volkerak. Deze verbinding kan ook voor de recreatievaart een kans bieden, met name als ook de verbinding met de Noordzee door of over de Brouwersdam wordt gerealiseerd.

In tabel 7.3 zijn de belangrijkste kansen en risico's samengevat. Op basis hiervan zijn enkele randvoorwaarden geformuleerd voor het Omgevingsplan. Een duurzame ontwikkeling van de kust en deltawateren vraagt om extra aandacht voor de zonering van watersport- en dagrecreatieactiviteiten.

Tabel 7.3. Kansen, risico's en randvoorwaarden maximaal toekomstscenario voor de Kust en deltawateren

kansen	risico's	randvoorwaarden Omgevingsplan
- uitbreiding scheepvaart - verbetering waterkwaliteit - natuurherstel en toename biodiversiteit - getijdencentrale in Brouwersdam - toename recreatievaart door aanleg verbindingen naar en van de Grevelingen - CO₂-emissiereductie	- verstoring van soorten waarvoor instandhoudingsdoelen Natura-2000 gelden - toename stikstofdepositie door scheepvaart en recreatieverkeer	- zonering van recreatieactiviteiten, scheepvaart, visserij en natuur in de Deltawateren - implementatie PAS

7.4. Landelijk gebied

Het Omgevingsplan gaat voorwaarden bieden voor recreatief medegebruik van het landelijk gebied en natuur door aanleg van recreatieve wandel- en fietsroutes. Hiervan profiteren verblijfsaccommodaties en outdoorbedrijven (hotspots op de recreatiekansenkaart). De toename van het recreatief gebruik van het landelijk gebied kan leiden tot verstoring van natuurwaarden. De milieubelasting door toename van wegverkeer is waarschijnlijk beperkt, omdat in Zeeland de kansen voor dagrecreatievoorzieningen beperkt zijn. Het gaat hoofdzakelijk om kleinschalige initiatieven en één voor een dagrecreatieproject.

In het Omgevingsplan is voorzien in het doorgaan van een deel (ongeveer de helft) van de initiatieven op de recreatiekansenkaart. Het is mogelijk dat alle plannen tot ontwikkeling komen. Dan moet per initiatief in kaart worden gebracht of een goede afstemming met natuurdoelen (Natura-2000, EHS en soorten buiten de natuurgebieden) mogelijk is. Een negatief cumulatief effect zal zeker optreden, als alle initiatieven tegelijk doorgaan. Vooral als de initiatieven dicht bij elkaar liggen is de kans groot dat de druk op natuurwaarden sterk zal toenemen. Bij een groot aantal initiatieven kan clustering een goede strategie zijn. Bij clustering wordt een bepaald gebied zwaarder belast, maar worden andere omliggende gebieden juist ontlast.

In het landelijk gebied zijn er mogelijkheden om invulling te geven aan herstructurering van de woonopgave, al mag dit de agrarische functie niet in de weg staan. Kansen liggen er door het omvormen van agrarische bebouwing, ruimte voor ruimte regelingen en woningbouw in combinatie met verbetering van de landschappelijke kwaliteit. Hiermee lijkt de landschappelijke inpassing geborgd. Ook voor bedrijfsuitbreidingen, nieuwe ondernemers of nieuwe initiatieven (zoals biogaswinning uit mest en afvalstoffen of aquacultuur) liggen er kansen. Invulling moet vooral plaatsvinden in vrijkomende bedrijfslocaties of door uitbreiding van bestaande locaties.

De ontwikkelingen in de aquacultuur kunnen een sterkere impuls krijgen dan in het Omgevingsplan is voorzien (bijvoorbeeld 300 ha in plaats van 30 ha). Gezien de randvoorwaarden die zijn gesteld aan de landschappelijke inpassing, hoeft dit niet ten koste te gaan van de landschappelijke kwaliteit. Als van de 300 ha een aanzienlijk deel (zeg > 10 %) in bedrijfsgebouwen plaatsvindt, dan neemt de druk op het beschikbare aanbod aan bedrijfslocaties wel toe². Het grootste deel van het ruimtebeslag zal nodig zijn voor agrarische vijverlandschappen en aquacultuur in de natuurlijke omgeving.

In de (nabije) toekomst wordt uitgegaan van stagnatie van de bevolkingsomvang. De maximale afwijking van deze stagnatie is ingeschat op ongeveer 1000 inwoners meer of minder. Deze toe- of afname zal slechts beperkte gevolgen hebben voor de omgevingskwaliteiten in Zeeland. Een bijdrage van 1.000 inwoners aan de verkeersstromen is verwaarloosbaar. Uitgaande van een gemiddelde omvang van een huishouden van 2 personen, kan dit betekenen dat er circa 500 woningen bij moeten komen (of komen er 500 woningen extra vrij in de markt). Ook dit is een klein effect dat waarschijnlijk valt in te passen in lopende herstructureringsplannen.

In tabel 7.4 zijn de belangrijkste kansen en risico's samengevat. Op basis hiervan zijn enkele randvoorwaarden geformuleerd voor het Omgevingsplan.

² In de autonome ontwikkeling is de verwachting dat de circa 100 ha bedrijventerrein in de periode tot 2020 benut zullen gaan worden.

Tabel 7.4. Kansen, risico's en randvoorwaarden maximaal toekomstscenario Landelijk gebied

kansen	risico's	Randvoorwaarden Omgevingsplan
- sterke groei aquacultuur - sterke groei recreatievoorzieningen	- aantasting kwaliteiten landschap door toename economische activiteiten met mogelijke gevolgen voor kwaliteit EHS en leefgebied soorten - milieubelasting wegverkeer - verstoring door toename dag- en verblijfsrecreatie met gevolgen voor kwaliteit Natura-2000, EHS en leefgebied soorten	- landschappelijke inpassing bij - herstructureringsopgaven - wonen en werken - zonering van recreatieactiviteiten - toepassing stil asfalt bij - reconstructie en uitbreiding - weginfrastructuur - implementatie PAS

Een duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied vraagt vooral om een zorgvuldige inpassing van de schaalvergroting in de landbouw, aanleg van recreatievoorzieningen, herstructurering van woningen en bedrijfslocaties, en verbetering van het wegennet. De belangrijkste risico's van de initiatieven liggen in de aantasting van de landschappelijke kwaliteit, toename geluid en stikstofdepositie en verstoring door recreanten.

7.5. Provinciale sturing

In hoofdstuk 2, tabel 2.2, zijn de hoofdlijnen van het Omgevingsplan 2012-2018 samengevat. De beleidsprioriteiten zijn verdeeld over acht thema's, waarbij per thema de inzet van de provincie is gespecificeerd. De provincie heeft verschillende instrumenten tot zijn beschikking om de beleidsdoelen te realiseren. Het provinciale instrumentarium bestaat uit generieke instrumenten die breed inzetbaar zijn en specifieke instrumenten voor bepaalde beleidsdomeinen. Generieke instrumenten zijn onder andere bestuurlijk overleg, bestuursakkoorden (water, ILG), convenanten (aquacultuur) en het benutten van de mogelijkheden van formele kaders (verordeningen). De provincie is bevoegd gezag voor het vaststellen van het waterbeheerplan, Wro inpassingsplan en dijkversterkingsplan. Via de waterverordening, ruimtelijke verordening en milieuverordening kan de provincie randvoorwaarden stellen aan de inhoud van deze plannen. Specifieke instrumenten zijn financiële middelen, menskracht, kavelruil en grondbank, vergunningverlening, handhaving en monitoring (incl. metingen), waarvan de inzet per beleidsdomein varieert.

De nadruk in het omgevingsbeleid ligt bij een integrale aanpak met het doel win-win kansen te realiseren en een optimaal resultaat over de sectoren heen. Integrale gebiedsontwikkeling is het instrument om dat te realiseren. De provincie kiest voor een beperkt aantal programma's en projecten met het doel verschillende opgaven en beleidssectoren met elkaar te verbinden. Voorbeelden van bestaande gebiedsprogramma's zijn Kanaalzone (in samenhang met Biobased Economy), Gebiedsontwikkeling Sloegebied/Vlissingen, Zuidwestelijke Delta en de landinrichtingsprojecten Maelstede-Dekker en Oost Zeeuws-Vlaanderen. Ook zijn er nog lopende gebiedsontwikkelingsprojecten, zoals Natuurlijk Vitaal West Zeeuws-Vlaanderen, Waterdunen, Perkpolder en het Natuurpakket Westerschelde. Met name in deze gebiedsontwikkelingsprogramma's en -projecten neemt de provincie een actieve en meer sturende rol in. Voor de uitvoering van het omgevingsplan worden aan bestaande programma's en projecten twee nieuwe programma's toegevoegd, namelijk Kust en Deltawateren en Plattelandsontwikkeling.

Op enkele essentiële onderdelen van het omgevingsbeleid maakt het Omgevingsplan (nog) geen (ruimtelijke) keuzes. Dit betreft onder andere:

- een integrale benadering van de fysieke en milieuruimte in de Kanaalzone;
- een nadere uitwerking van de herijkte EHS en de koppeling met de doelen van Natura-2000, Kaderrichtlijn water, Waterbeheer 21e eeuw, landschap en cultuurhistorie;
- een goede ordening van het gebruik van de Deltawateren voor de visserij, watersport en natuur;
- een goede ordening van het landelijk gebied voor de functies landbouw, aquacultuur, recreatie, natuur en landschap.

Het ontbreken van een heldere ruimtelijk visie in het omgevingsplan op de hierboven genoemde essentiële onderdelen van het omgevingsbeleid heeft (milieu)voor- en nadelen. Een voordeel is dat er nog ruimte is voor het maken van nadere afwegingen. Met name voor een goede ordening van de Deltawateren en de afronding van de EHS ontbreekt nog cruciale kennis en informatie. Te snel tot besluitvorming komen kan ertoe leiden dat de kansen voor milieu en natuur niet optimaal worden benut. Een nadeel is dat onvoldoende inhoudelijke sturing kan worden gegeven aan de gebiedsprogramma's en -projecten. Een heldere ruimtelijke visie biedt handvatten voor het genereren van SMART (integrale) doelen per programma en gebied. Dit draagt bij aan een grotere effectiviteit van het omgevingsbeleid.

8. LEEMTEN IN KENNIS EN MONITORING

8.1. Leemten in kennis

In de Kanaalzone en het Sloegebied is sprake van een hoge milieubelasting en cumulatie van milieuhinder. Leefbaarheidsonderzoek laat zien dat in de helft van de onderzochte wijken of kernen een belangrijk deel van de bewoners soms of vaak hinder ondervinden van geluid en geur. Daarnaast zijn er externe veiligheidsrisico's. De informatie over de mate waarin bewoners worden blootgesteld aan geluid, stank en externe veiligheidsrisico's is niet volledig. Zo ontbreekt informatie over de hoogte van het (cumulatieve) groepsrisico in de Kanaalzone en het Sloegebied. In de beoordeling van het thema 'gezondheid leefomgeving' is daarnaast geen rekening gehouden met de gevolgen van geluid door wegverkeer en het transport van gevaarlijke stoffen over weg, water, spoor en buisleidingen. Om die reden is het niet mogelijk een goede indicatie te geven van de (aard en omvang van mogelijke) gezondheidseffecten.

Over duurzame energie is alleen informatie beschikbaar over het opgestelde windenergievermogen. Kwantitatieve informatie over andere vormen van duurzame energieopwekking is niet beschikbaar. Om die reden is het thema 'duurzame energieopwekking in dit plan-MER hoofdzakelijk beoordeeld op de bijdrage van Zeeland aan de doelstelling voor windenergie op land. Van de omslag naar een biobased economy wordt een belangrijke bijdrage verwacht in de CO₂-emissiereductie. Informatie ontbreekt wat de potentiële bijdrage kan zijn van een dergelijke omslag in de periode tot 2020 en de jaren daarna.

Eén van de belangrijkste huidige leemten in kennis is het ontbreken van duidelijkheid over de omvang en kwaliteit van de EHS na herijking en het effect van de herijking op het ecologisch functioneren van de EHS. Doordat deze pas eind 2012/begin 2013 wordt vastgesteld door het Rijk, waarna een provinciale vaststelling moet plaatsvinden, is daar bij het opstellen van deze plan-MER geen gebruik van gemaakt. Het is daarom niet mogelijk om een accurate beoordeling te geven van de gevolgen van de voorgenomen ontwikkelingen binnen de provincie in het Omgevingsplan op de EHS.

Ook het huidige ecologisch functioneren van de EHS en een doorkijk naar het functioneren van de EHS na de herijking is momenteel onduidelijk. Hoewel grotendeels bekend is welke arealen zijn aangekocht en/of ingericht, is het uiteindelijke functioneren sterk afhankelijk van het uitgevoerde beheer, onderlinge verbinding tussen de verschillende gebieden en de aanwezigheid van doelsoorten. Momenteel is de huidige verspreiding, staat van instandhouding en trend van een groot aantal soorten niet voldoende bekend. Tevens ontbreken gegevens van soorten die genoemd zijn in de Leefgebiedenbenadering, waardoor geen beoordeling gemaakt kan worden van de huidige situatie, autonome ontwikkeling en de effecten van het omgevingsplan.

8.2. Monitoring

De voortgang van de uitvoering van het omgevingsbeleid wordt gemonitord. Daarover wordt iedere drie jaar gerapporteerd in de Omgevingsbalans. De Omgevingsbalans 2009 bevat een grote hoeveelheid informatie over de staat van milieu, natuur en landschap. Deze informatie is voor een groot deel beschrijvend van aard. De beschikbare informatie kan toegankelijker worden gepresenteerd door meer gebruik te maken van kaartmateriaal. Dan wordt zichtbaar in welke mate de kwaliteit van milieu, natuur en landschap voor- of achteruit gaat en waar zich de belangrijkste knelpunten bevinden.

Voor de volgende Omgevingsbalans kan op de volgende onderdelen aanvullende monitoring plaatsvinden:

- beschikbare voorraad bedrijventerreinen, jaarlijkse uitgifte en aantal hectare bedrijventerrein dat per jaar is geherstructureerd;
- aantallen geluidgehinderden en (ernstig) slaapgestoorden door wegverkeer en bedrijven (geluidbelastingkaart) en gerealiseerde geluidsreducerende maatregelen;
- de hoogte van het groepsrisico (externe veiligheid) in Kanaalzone en Sloegebied;
- de totale omvang van het opgesteld vermogen aan duurzame energieopwekking;
- populatietrend en habitatgebruik van relevante soorten en omvang en kwaliteit van habitattypen binnen Natura 2000-gebieden, EHS-gebieden en de leefgebiedenbenadering;
- kwaliteitswaarden van aanwezige beschermde gebieden (stikstofdepositie, vertroebeling, verzuring/vermesting);
- staat van instandhouding kernkwaliteiten landschap en cultuurhistorie.

9. GEBRUIKTE LITERATUUR

1. Buck Consultants International, MIRT-VAR Ruimtebehoefteraming zeehaventerreinen en achterlandknooppunten, 2010.
2. DHV, Waterberging Volkerak-Zoommeer, Scheepvaart, landbouw en visserij, 2010.
3. Ecorys, Netwerkanalyse voor binnenhavens en vaarwegen Zeeland, 2008.
4. Ecorys, Resource Analysis, Verkeer- en vervoersprognoses binnenvaart Scheldegebied, 2009.
5. Ecorys, Capaciteitsanalyse binnenvaart Scheldegebied, 2009.
6. Ecorys, Binnenhavenatlas Zeeland, 2011.
7. gebiedsvisie Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone, 2009.
8. gemeente Terneuzen, Structuurvisie 2025, 2010.
9. Haskoning, Containerterminal in Zeeland. Eindrapportage locatiestudie, Zeeland Seaports, Royal Haskoning, juli 2004.
10. Imares, Boomkorvisserij in de Voordelta: Omvang en mogelijkheden tot verduurzaming, Wageningen, 2009.
11. Ministerie van EL&I, Deltaprogramma, De Zuidwestelijke Delta op weg naar 2100, werkdocument mei 2010.
12. Ministerie van EL&I, Plan-MER tweede kerncentrale Borssele, concept notitie reikwijdte en detailniveau, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 1 november 2011.
13. Ministerie I&M, Ontwerp-Structuurvisie Buisleidingen 2011-2035, Den Haag, 2011.
14. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 'Oost en West' Aanvullend MER A4 Dinteloord-Bergen op Zoom, gedeelte Steenberg, 2006.
15. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Tracénota en Milieueffectrapport Rijksweg 57 Walcheren, 2007.
16. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Nader Onderzoek Kanaal Gent-Terneuzen, Een risico-inschatting op grond van de Wet bodembescherming, 2008.
17. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Stroomgebiedbeheerplan Schelde, 2009.
18. NS Railinfrabeheer, Trajectnota/MER Verbinding Roosendaal - Antwerpen, Rijkswaterstaat directie Noord-Brabant/Zeeland, NS Railinfrabeheer bv, 's Hertogenbosch / Utrecht, september 2000.
19. projectgroep Actualisering bestemmingsplannen Sloegebied, Notitie reikwijdte en detailniveau plan-MER Sloegebied, 2011.
20. provincie Zeeland, SMB Provinciaal Omgevingsplan Zeeland 2006-2012, Middelburg 2005.
21. provincie Zeeland, Omgevingsplan Zeeland 2006-2012.
22. provincie Zeeland, Aquacultuur in Zeeland: de blauwe revolutie, 2006.
23. provincie Zeeland, MER Sloeweg N62, 2008.
24. provincie Zeeland, Omgevingsbalans 2009.
25. provincie Zeeland, Natuurlijk genieten in Zeeland! Nota toegankelijkheid Zeeuwse natuurgebieden, 2009.
26. provincie Zeeland, Waterverordening Zeeland, 2009.
27. provincie Zeeland, Gebiedsagenda Zeeland, inclusief Zuidwestelijke Delta, Middelburg 2009.
28. provincie Zeeland, Masterplan Watersport, 2010.
29. provincie Zeeland, Projectenboek Watersport, memo 14 juli 2010.
30. provincie Zeeland, MIRT Projectenboek Zeeland, 2010.

31. provincie Zeeland, Nota 'Daar bij de waterkant', 2010.
32. provincie Zeeland, Planherziening Omgevingsplan Zeeland, Europese Kaderrichtlijn Water 2010-2015, Hoofdrapport, 2010.
33. provincie Zeeland, Herstructureringsprogramma bedrijventerreinen Zeeland, 2010.
34. provincie Zeeland, Milieukader nieuwe havengebonden bedrijventerreinen Kanaalzone, 2010.
35. provincie Zeeland, Agro meets chemistry, Agenda biobased economy Zuidwest-Nederland, 2011.
36. Rijksoverheid, Derde structuurschema elektriciteitsvoorziening, planologische kernbeslissing deel 3, 's Gravenhage, 20 februari 2009.
37. Rijkswaterstaat, Beheer- en Ontwikkelplan Rijkswateren 2010-2015.
38. Rijkswaterstaat, HWBP, Basisrapportage HWBP-2, 30 juni 2011.
39. Rijkswaterstaat Zeeland, Trajectnota/Milieueffectrapport RW61 Schoondijke-Hoek, 2000.
40. Stuurgroep Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone, Strategisch plan Zeeuws Vlaamse Kanaalzone, 2011.
41. Stuurgroep Zuidwestelijke Delta, Veilig, veerkrachtig, vitaal. Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2010-2015+, april 2011.
42. Van der Reest Advies, Economische recreatiekansenkaart Zeeland, Apeldoorn, 2011.
43. Zeeland Seaports, Strategisch Masterplan 2009-2020.

BIJLAGE I ADVIES REIKWIJDTE EN DETAILNIVEAU COMMISSIE M.E.R.

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Omgevingsplan Zeeland 2012–2018

**Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport**

12 december 2011 / rapportnummer 2590–53

1. Hoofdpunten van het MER

De provincie Zeeland wil een nieuw Omgevingsplan vaststellen voor de periode van 2012 tot 2018. Het Omgevingsplan bevat het provinciale Milieubeleidsplan, de ruimtelijke Structuurvisie en het regionale Waterplan. Het nieuwe Omgevingsplan is de opvolger van het Omgevingsplan 2006–2012.

Ter ondersteuning van het planproces en ter onderbouwing van de besluitvorming wordt de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

De provincie Zeeland verwacht via de plan–m.e.r. een antwoord op de volgende vragen:

- in welke mate draagt het nieuwe Omgevingsplan bij aan een duurzame ontwikkeling van Zeeland vergeleken met voortzetting van het huidige beleid? Zijn er reële alternatieve beleidslijnen ten opzichte van het voorgenomen beleid en zijn die wenselijk, gezien vanuit de duurzaamheidsdoelen?
- daar waar het Omgevingsplan kaders stelt voor, of voorziet in, nieuwe ontwikkelingen die m.e.r.(beoordelings)plichtig zijn of significant negatieve gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000–gebieden¹: wat zijn de milieugevolgen van die ontwikkelingen en zijn er alternatieven die beter bijdragen aan de duurzaamheidsdoelen?

De Commissie voor de m.e.r.² vindt dat dit hier inderdaad de meest relevante vragen zijn en denkt daarom dat de belangrijkste opgaven in het MER zijn:

- het beschrijven en evalueren van de huidige milieusituatie in Zeeland en de autonome ontwikkeling daarvan om zo in beeld te brengen wat de tekortkomingen en kansen zijn in relatie tot duurzaamheid: welke provinciale sturing of ingrepen zijn nodig om de doelen dichterbij te brengen;
- het ontwikkelen van heldere criteria die bruikbaar zijn voor toetsing aan de duurzaamheidsdoelen, waarbij in het MER de milieuaspecten duidelijk herkenbaar en expliciet aan de orde komen;
- het in beeld brengen van de milieugevolgen van de nieuwe ontwikkelingen die in de planperiode worden voorzien en het vergelijken van die milieugevolgen met de gevolgen van reële alternatieven.

De diepgang van het MER wordt daarbij bepaald door de concreetheid van het beleid en de besluiten die in de Structuurvisie staan. Meer algemene beleidsuitspraken worden onderbouwd met een toetsing aan beleidsdoelen gericht op (milieu)duurzaamheid, terwijl bij concrete voornemens de milieugevolgen als zodanig in beeld kunnen komen.

Indien significante gevolgen voor Natura 2000–gebieden niet zijn uit te sluiten, is een op het abstractieniveau van het plan gerichte Passende beoordeling verplicht onderdeel van het MER.

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

¹ zelfstandig of in cumulatie

² Zie bijlage 1 voor de samenstelling van de werkgroep en verdere projectgegevens.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie naar haar oordeel in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Omgevingsplan Zeeland 2012–2018, de Nota Krachtig Zeeland en voorstellen voor het te hanteren beoordelingskader die in de adviesperiode zijn ontvangen.³

2. Vigerend kader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving relevant is voor het nieuwe Omgevingsplan en hoe kan worden bereikt dat nieuwe ontwikkelingen in de provincie voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- Natuurbeschermingswet/Natura 2000, inclusief stand van zaken en belangrijkste conclusies uit de Natura 2000-beheerplannen;
- Programmatische Aanpak Stikstof;
- Ecologische Hoofdstructuur (EHS): toetsingskader 'Spelregels EHS' en stand van zaken in zake de herijking;
- Kaderrichtlijn water;
- Watertoets;
- Wettelijke kaders in Vlaanderen voor zover relevant voor het Omgevingsplan, bijvoorbeeld voor de Natura 2000.

Geef ook aan met welk beleid van andere overheden bij het opstellen van het nieuwe Omgevingsplan rekening moet worden gehouden. Bespreek daartoe documenten als het Nationaal waterplan, MIRT Grevelingen, Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, Deltaprogramma, PKB Ruimte voor de Rivier, Structuurvisie Buisleidingen, Structuurvisie Wind op Land (in ontwerp). Ga in op de consequenties van de rapportage Status van de Nederlandse dijken en waterkeringen (2011) voor het beleid in Zeeland wat betreft de hoogwaterveiligheid.

3. Probleemstelling en doel

3.1 Evaluatie uitgangssituatie

Het nieuwe Omgevingsplan bouwt voort op het Omgevingsplan 2006 tot 2012. Dit (huidige) beleid is halverwege de plantermijn geëvalueerd. De uitkomsten zijn beschreven in de Omgevingsbalans Zeeland 2009. In de Nota Krachtig Zeeland worden ook uitspraken gedaan over de vraag welke eventuele beleidsaanpassingen de provincie wenselijk acht.

Geef in het MER de belangrijkste uitkomsten uit deze nota's weer voor zover ze in relatie tot het nieuwe Omgevingsplan en het op te stellen MER van belang zijn:

³ Dit door het adviesbureau opgestelde (voorlopige) voorstel voor het beoordelingskader is te raadplegen via de website van de Commissie bij de projectliteratuur onder projectnummer 2590.

- Wat zijn de belangrijkste nieuwe beleidslijnen?
- Welke milieuknelpunten⁴ vragen om provinciaal ingrijpen?

Deze analyse geeft de input voor de MER-hoofdstukken over de voorgenomen activiteit.

De Omgevingsbalans kan, na actualisatie, ook worden benut bij de beschrijving van de huidige milieusituatie. Deze huidige situatie is het startpunt voor het beschrijven van de milieugevolgen (zie paragraaf 4.4 en hoofdstuk 5 van dit advies) en kan dienen als nulmeting bij een toekomstige evaluatie van het nieuwe Omgevingsplan.

3.2 Beoordelingskader

Aansluitend op de insteek uit de Notitie Reikwijdte en Detailniveau adviseert de Commissie het MER bij dit Omgevingsplan in te zetten als een beoordeling in het kader van duurzaamheid. Dat vraagt om het formuleren van heldere en meetbare criteria voor de invulling van dat begrip. Door toetsing van het voorgenomen beleid aan deze criteria wordt duidelijk:

- of het voorgenomen beleid⁵ bijdraagt tot een duurzame ontwikkeling of deze juist belemmert;
- of de Structuurvisie inderdaad de beleidsvoornemens bevat die nodig zijn voor een duurzame ontwikkeling van Zeeland.

Het beoordelingskader kan breed van opzet zijn, mits de milieuaspecten in het MER in voldoende mate en voldoende expliciet aan bod komen. Daarbij is het belangrijk de toe te delen scores te motiveren en milieudoelen van overige doelen te scheiden.⁶

4. Voorgenomen activiteit en alternatieven

4.1 Voorgenomen activiteit

In dit MER voor het nieuwe Omgevingsplan Zeeland kan als voorgenomen activiteit worden beschouwd:

- het stellen van randvoorwaarden en/of aangeven van zoneringen voor mogelijke toekomstige voornemens van andere partijen (andere overheden, bedrijven of particulieren);
- het doen van kaderstellende uitspraken over concreet benoemde nieuwe ontwikkelingen.

De belangrijkste mogelijke ontwikkelingen zijn al in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau vermeld. Maar het is niet ondenkbaar dat het overzicht nog wijzigt, bijvoorbeeld als uitkomst van de evaluatie van de uitgangssituatie⁷, of door andere meest recente inzichten.

⁴ Denk daarbij onder meer aan: uitstoot van broeikasgassen, klimaatadaptatie, achteruitgang biodiversiteit, volksgezondheid (lucht, geluid, veiligheid), ruimtelijke kwaliteit.

⁵ Beter dan het nu vigerende beleid.

⁶ Doe dit in ieder geval voor de criteria waarbij de score “goed” niet altijd beter voor het milieu is dan de andere scores, zoals de beoordeling “goed” voor een situatie met een overmaat aan ruimte voor zware industrie en glastuinbouw.

⁷ Zoals genoemd in paragraaf 3.1 van dit advies.

4.1.1 Provinciale randvoorwaarden

Uit de Notitie Reikwijdte en Detailniveau valt af te leiden dat de provincie overweegt in of bij het Omgevingsplan randvoorwaarden te geven voor: recreatieve ontwikkelingen, energieopwekking, –transport en –opslag, stedelijke projecten (woningbouw, bedrijvigheid), aquacultuur, intensieve veehouderij en hoogwaterveiligheid. Waarschijnlijk wordt daarbij net als in het vorige Omgevingsplan gebruik gemaakt van kansenskaarten. Ook kan de Provinciale verordening randvoorwaarden in voorschriften vastleggen.

Het MER moet aangeven wat de gevolgen zouden zijn van het stellen van deze randvoorwaarden ten opzichte van het eerdere beleid, voor zover dit daarvan afwijkt. Omdat nog niet zeker is of, hoe en waar andere partijen met plannen voor nieuwe ontwikkelingen zullen komen, zullen de effecten moeten worden bepaald aan de hand van een realistisch *maximaal toekomstscenario*:⁸ wat gebeurt er als de door de provincie geboden ruimte volledig wordt benut? Waarschijnlijk nopen de onzekerheden tot het aangeven van een bandbreedte in effecten en een effectbeschrijving op hoofdlijnen.

4.1.2 Concrete ontwikkelingen

Nieuwe provinciale projecten

Op dit moment komen uit de stukken geen aanwijzingen naar voren dat de provincie zelf concrete projecten wil entameren die nog niet in het eerdere Omgevingsplan zijn besproken en die in de periode tot 2018 tot ontwikkeling zullen komen. Indien deze tijdens het planvoorbereidingsproces alsnog naar voren komen, dient het MER ten minste onderbouwing van nut/noodzaak en locatie of tracé⁹ te bevatten. Zo kan bijv. uit de knelpuntenanalyse in het MER naar voren komen dat het gewenst is het provinciale wegennet uit te breiden of aan te passen¹⁰, of klimaatmaatregelen te treffen.

Herbevestiging van eerdere provinciale projecten

Er is wel sprake van herbevestiging van provinciale voornemens die in het vorige Omgevingsplan en bijbehorend MER al zijn besproken, zoals de reservering van het industrieterrein Westelijke kanaalzone en de aanleg van de Westerschelde Containerterminal. In het MER kan worden volstaan met een verwijzing naar eerdere onderbouwingen van nut/noodzaak en locatie, vooropgesteld dat deze eerder zijn beschreven en nog steeds actueel zijn. Bij de effectbeschrijving van de gevolgen van het Omgevingsplan kunnen deze ontwikkelingen worden meegenomen bij de beschrijving van een *maximaal toekomstscenario*. Bij de verdere besluitvorming over deze projecten is of wordt een aparte m.e.r.-procedure gevolgd.

Projecten van andere initiatiefnemers

Verder wordt de provincie geconfronteerd met *externe* voornemens waarbij bijvoorbeeld het Rijk bevoegd gezag is. Deze zullen in de provincie milieugevolgen hebben, maar er wordt een zelfstandig m.e.r.-traject voor doorlopen, zoals de kernenergiecentrale Borssele II, het windturbinepark bij Krammersluizen of de natuurcompensatie Westerschelde.

⁸ Tot welke milieusituatie leidt een dergelijke ontwikkeling leiden en hoe wordt die beoordeeld (haalbaar, wenselijk)?

⁹ Inclusief een beschouwing van locatie- of tracéalternatieven.

¹⁰ De diepgang van het MER dienaangaande hangt overigens af van de vraag wat het Omgevingsplan ten opzichte van het provinciale of Verkeer- en vervoersplan daarover besluit.

Ook het MIRT Zuidwestelijke Delta of het MIRT Grevelingen kunnen leiden tot concrete projecten in Zeeland met milieugevolgen. Hoewel hierover nog niet is besloten, kunnen er bij uitvoering in de planperiode effecten optreden.

Het ligt voor de hand de effecten van deze projecten te verkennen in het kader van een scenario zoals omschreven in paragraaf 4.1.1 van dit advies.

4.2 Alternatieven

De Commissie adviseert in het MER op de volgende wijze met alternatieven om te gaan:

- in relatie tot de randvoorwaarden en zoneringen dient het MER in beeld te brengen wat de (milieu)voor- en nadelen zijn van strakkere of minder stringente provinciale sturing;
- bij concrete provinciale projecten gaat het in principe om nut/noodzaak en locatie- of tracéalternatieven.

4.3 Speciale aandachtspunten

Groei en krimp

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte geeft het Rijk aan voor zichzelf slechts een ondersteunende rol te zien bij de ruimtelijke problematiek als gevolg van bevolkingskrimp. Dan dienen de provincies de regie te nemen en afwegingen te maken over de toedeling van de (boven)regionale ruimtelijke opgaven, zoals staat in de Nota Krachtig Zeeland. Het MER kan informatie leveren om de keuze over de te voeren strategie(en) te onderbouwen. Houd daarbij rekening met regionale differentiatie. Geef bijvoorbeeld aan waar huidige plancapaciteit kan leiden tot een overaanbod aan woningen en hoe dit, zo nodig, kan worden teruggebracht. Geef aan wat de rol van de provincie is met betrekking tot de ruimtelijke kwaliteit bij sloop en herstructurering als gevolg van (actuele) krimp, alsmede hoe zij aan die rol invulling denkt te geven. Ga ook in op ontwikkelingen in aangrenzende gebieden in Vlaanderen.

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

De provincie heeft aangegeven dat de discussie over de herijking van de EHS in de periode van het voorbereiden van het nieuwe Omgevingsplan nog niet zal zijn uitgekristalliseerd. Dat betekent dat het Omgevingsplan op dit punt later zal worden aangevuld/bijgesteld.

Het verdient aanbeveling om hierop in het MER in te gaan en mogelijk uitgangspunten en aanbevelingen op te nemen in het Omgevingsplan.

4.4 Referentie

Bij het beschrijven van milieugevolgen fungeert de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

5. Milieugevolgen

5.1 Beoordelingskader

Bij het in beeld brengen van de milieugevolgen van het voorgenomen beleid kan gebruik worden gemaakt van het beoordelingskader zoals is toegezonden op 17 november 2011 (zie voetnoot 3 in dit advies), met daarbij de volgende kanttekeningen:

Algemeen

- Ga afzonderlijk in op de effecten van de grootste nieuwe voornemens, zodat eventuele knelpunten zichtbaar worden, bijvoorbeeld in relatie tot de Natuurbeschermingswet.
- Besteed aandacht aan:
 - o de kans op grensoverschrijdende gevolgen;
 - o cumulatieve effecten
 - o risico op afwenteling naar elders of naar toekomstige generaties.

Landschap en cultuurhistorie

- Geef voor het criterium kwaliteit landschap en cultuurhistorische waarden concreet aan wat de bedoelde kernkwaliteiten zijn.¹¹
- Maak daarnaast duidelijk wanneer sprake is van 'versterking', dan wel van 'achteruitgang' en 'verlies'.

Natuur

- Ga in het beoordelingskader ook in op beschermde en bedreigde niet-beschermde soorten buiten de beschermde natuurgebieden.
- Behandel in het beoordelingskader niet alleen de invulling van de ecologische hoofdstructuur (EHS) zelf, maar ook de invloed van nieuwe ontwikkelingen op de EHS.
- Omdat alle grote wateren naast Natura 2000-gebied ook EHS zijn, zou dit criterium in het beoordelingskader Kust en deltawateren moeten worden meegenomen.
- Voor Natura 2000, zie paragraaf 5.2 van dit advies.

Klimaat

Vul het beoordelingskader aan met criteria¹² voor klimaatadaptatie en CO₂-mitigatie. Maak, aanvullend op te realiseren aantal MW windenergie, duidelijk op welke wijze het nieuwe beleid bijdraagt aan het realiseren van de provinciale en landelijke doelen voor productie van duurzame energie en CO₂-emissiereductie (mitigatie). Geef tevens aan in hoeverre het nieuwe beleid de provincie robuuster maakt om de gevolgen van extreme neerslag en droogte respectievelijk hoogwaterniveaus te beheersen (adaptatie).

¹¹ Dit kan gebeuren door actualisatie van de paragrafen landschap en cultuurhistorie, inclusief aardkundige waarden (4.9, 4.10) uit het Omgevingsplan 2006 – 2012.

¹² In de sfeer van toename of afname.

Woon- en leefmilieu

Het verdient aanbeveling met betrekking tot de mogelijke gevolgen van bevolkingskrimp expliciete(re) beleidsdoelen op te nemen in het beoordelingskader.¹³

5.2 Passende beoordeling

Indien significante effecten op Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten dient een Passende beoordeling een verplicht onderdeel te zijn van een plan-MER. Deze kan aansluiten bij het abstractieniveau van het Omgevingsplan en het karakter hebben van een risicoanalyse. Ga in de Passende beoordeling na hoe groot de kans is dat voorgenomen beleid binnen de randvoorwaarden van de natuurbeschermingswetgeving uitvoerbaar is, en welke maatregelen eventueel nodig zijn om die uitvoerbaarheid te garanderen. Besteed daarbij expliciet aandacht aan de instandhoudingsdoelstellingen.

Deze informatie is relevant voor:

- de onderbouwing van de locatiekeuze (of zone) voor bepaalde planonderdelen;
- de onderbouwing of de betreffende planonderdelen bij nadere beschouwing, al dan niet met maatregelen, passen binnen de kaders van de Natuurbeschermingswet.

Er zijn voor de dit plan in feite vier mogelijkheden.

- het planonderdeel is uitvoerbaar;
- het kan met maatregelen;
- het kan alleen in bepaalde gebieden;
- ook met maatregelen kan het op geen enkele plek.

6. Overige aspecten

Voor de overige aspecten heeft de Commissie geen speciale aanbevelingen in aanvulling op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER. Wel wil zij nog wijzen op het belang van goed kaartmateriaal in het MER (leesbaarheid, schaalaaanduiding, legenda, vermelding van gebruikte topografische namen etc.)

¹³ Landelijk gebied – woningaanbod: “voldoende” is een passend aanbod. “Slecht” is leegstand. Maar, het passend aanbod van nu is misschien de leegstand van morgen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Gedeputeerde Staten van Zeeland

Bevoegd gezag: Provinciale Staten van Zeeland

Besluit: vaststellen van een Omgevingsplan

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege mogelijke kaderstelling voor categorie D1.1, D3.2, D10, D11, C14, D22.2, C24, D24.2, D28, D43; plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit: aangeven van randvoorwaarden voor diverse ontwikkelingen in de provincie

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Provinciale Zeeuwse courant (PZC) van 13 augustus 2011
ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 15-08 t/m 22-09-2011

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 10 oktober 2011

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 12 december 2011

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij dit project is als volgt:

Drs. M. van Eck (secretaris)

Drs. M. Kooiman

Mr. M.A.P.C. van Loon (voorzitter)

Dr. P. Renooy

Drs. C.T.M. Vertegaal

Drs. G. de Zoeten

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de hierna genoemde informatie die van het bevoegde gezag is ontvangen, als uitgangspunt.

Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- (2590-02) Notitie reikwijdte en detailniveau (4 oktober 2011)
- (2590-04) Nota Krachtig Zeeland (juli 2011)
- (2590-21) Beoordelingskader Kanaalzone en Sloegebied (d.d. 17 november 2011), Beoordelingskader Landelijk Gebied (d.d. 17 november 2011); Beoordelingskader Kust en Deltawateren (d.d. 17 november 2011)

In de ter inzage periode is een zienswijze van de gemeente Terneuzen ontvangen.

**Advies over reikwijdte en detailniveau van het
milieueffectrapport Omgevingsplan Zeeland 2012-2018**

ISBN: 978-90-421-3421-8

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

BIJLAGE II SAMENHANG MET KADERS VAN ANDERE OVERHEDEN

naam document	jaar van besluit	opgesteld door	toelichting relevantie voor omgevingsplan Zeeland
Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)	2011	Ministerie I&M	De SVIR geeft een totaalbeeld van het ruimtelijk- en mobiliteitsbeleid op rijksniveau en beschrijft opgaven tot 2028 en doelen tot 2040. Voor de regio Zuidwestelijke Delta zijn de volgende opgaven benoemd: - borgen van waterveiligheid en -kwaliteit (uitgewerkt in deltaprogramma en HWBP) i.c.m. klimaatadaptatie; - tot stand brengen en beschermen van de (herijkte) EHS, inclusief Natura 2000 (verantwoordelijkheid voor Nationale Landschappen en Rijksbufferzones naar provincies); - faciliteren van de ontwikkeling van de 'logistieke delta', belang toegankelijkheid over water en land (capaciteit sluizen), schakel in corridor Rotterdam - Antwerpen/Parijs; - bereikbaarheid voor de binnenvaart en aansluiting op het Trans European network; - robuust en compleet maken hoofdenrgienetwerk Borssele - Midden-Brabant, ruimte voor buisleidingen (naar haven Rotterdam); - aanwijzen van voorkeursgebieden voor grootschalige windenergie. Overige kansen/aandachtspunten benoemd voor Zeeland/Zuidwestelijke Delta: - deltawateren zijn een kans voor de economische sectoren visserij, aquacultuur, recreatie en toerisme; - faciliteren van de bedrijvigheid van de havens van Terneuzen en Vlissingen in o.a. de topsectoren chemie, logistiek, water en energie (toegankelijkheid van belang).
Deltaprogramma	doorlopend	Rijk	Binnen het Deltaprogramma worden maatregelen uitgewerkt ten behoeve van waterveiligheid en waterkwaliteit nu en in de toekomst. Het Deltaprogramma is een nationaal programma waarin Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen samen werken met maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en kennisinstituten, onder regie van de deltacommissaris. Het Deltaprogramma kent drie nationale deelprogramma's (veiligheid, zoet water, nieuwbouw en herstructurering) en zes regionale deelprogramma's, waaronder het programma Zuidwestelijke Delta (zie ook uitvoeringsprogramma). Binnen het deltaprogramma worden vijf zogenaamde deltabeslissingen voorbereid, waarover de politiek in 2014 besluit. Voor Zeeland zijn met name de volgende deltabeslissingen van belang: - waterveiligheid: nieuwe veiligheidsnormen voor de dijken en gebiedsgerichte strategieën om de veiligheidsopgave aan te pakken; - zoetwaterstrategie: strategie voor duurzame zoetwatervoorziening; - Rijn-Maasdelta: strategie voor bescherming van het essentiële overgangsgebied in onze delta waar rivier en zee samenkomen, inclusief oplossingen voor de zoetwatervoorziening.

PKB Ruimte voor de Rivier	2007 - 2015	Rijk	De planologische kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier is een programma met als doel het vergroten van de maximale afvoer­capaciteit van de Nederlandse rivieren richting de Zuidwestelijke Delta van 15.000 m³ naar 16.000 m³. Om dit te realiseren krijgen de rivieren op 39 plaatsen meer ruimte door onder andere uitwaardvergraving, dijkverlegging, verdieping en capaciteit voor waterberging. In de provincie Zeeland wordt één project gerealiseerd vanuit het programma 'Ruimte voor de Rivier': het project Waterberging Volkerak-Zoommeer.
Nationaal Waterplan 2009 - 2015	2009	Rijk	Het Nationaal Waterplan beschrijft het nationaal waterbeleid (tevens structuurvisie) voor de periode 2009-2015 en geeft een eerste uitwerking van het Deltaprogramma. Voor de Zuidwestelijke Delta zijn de belangrijkste beleidskeuzes als volgt: - de Zuidwestelijke Delta krijgt een dynamischer karakter; - werken aan bescherming tegen overstroming blijft van belang; kustfundament zal op een natuurlijke wijze meegroeien met de zeespiegelstijging; - Noordelijke Deltabekken en het Volkerak-Zoommeer (VZM) moeten voldoende capaciteit voor afvoer en berging bieden (PKB Ruimte voor de Rivier maatregel waterberging VZM); - herstel van de getijdendynamiek ten behoeve van ecologie (zelfreinigend en natuurlijk productievermogen water, vistrek): kierbesluit Haringvliet, 2012 beslissing over verziltten Volkerak-Zoommeer, verkenning maatregelen Grevelingen; - Aanpak zandhonger Oosterschelde (onder andere door zandsuppleties).
Hoogwaterbescher­mingsprogramma (HWBP)	2006	Rijkswaterstaat Wa­terdienst	In oktober 2006 is het HWBP vastgesteld ter verbetering van de hoogwaterveiligheid. Op het HWBP staan duinen, dijken, en kunstwer­ken. Het HWBP heeft als doel de afgekeurde waterkeringen op sobere, doelmatige en robuuste wijze te versterken. In de tweede fase van het HWBP vallen acht projecten in provincie Zeeland. Zeven projecten worden uitgevoerd door Waterschap Scheldestromen (vijf reeds afgerond) en één door Rijkswaterstaat Zeeland. In 2011 is de derde toetsronde waterkeringen afgerond door inspectie verkeer en waterstaat (Rapport 'Status van de Nederlandse Dij­ken en waterkeringen', 2011). Voor Zeeland is vastgesteld dat 139,2 km dijken en duinen en vijf waterkerende kunstwerken niet aan de normen voldoen. Voor al deze keringen geldt dat ze moeten worden verbeterd. Voor een groot deel is dit ook reeds in de tweede toets­ronde geconstateerd en zijn deze afgekeurde waterkeringen al opgenomen in versterkingsprogramma's (HWBP2, Maaswerken en Ruimte voor de Rivier, herstel steenbekledingen Oosterschelde en Westerschelde).

Stroomgebiedbeheerplan Schelde (uitwerking Nationaal Waterplan en KRW)	2009	Rijk	Het stroomgebiedbeheerplan beschrijft de huidige toestand in het stroomgebied en de maatregelen die worden genomen t.b.v. het bereiken van de KRW-doelen. In de huidige situatie voldoet 95% van de waterlichamen niet aan de doelen, met als belangrijkste oorzaken verontreiniging met nutriënten, bestrijdingsmiddelen en zware metalen door punt- en diffuse bronnen en de kunstmatige/sterk veranderde inrichting en regulering van wateren. Het maatregelenprogramma richt zich op deze oorzaken met als belangrijkste maatregelen: - (her)inrichting van waterlopen (131 km) en aanleg ecologische verbindingzones; - aanpassing 41 kunstwerken t.b.v. vismigratie; - verbetering zuiveringsrendement twee rioolwaterzuiveringsinstallaties; - herstel verbindingen tussen wateren (zoet/zout overgangen).
Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta (deelprogramma Deltaprogramma) 2010-2015+	2011	Stuurgroep/ adviesgroep Zuidwestelijke Delta	Het uitvoeringsprogramma beschrijft de acties voor de periode 2010-2015+ ten behoeve van een veilige, ecologisch veerkrachtige en economisch vitale delta. Het programma legt de ambities van de deelnemende partijen vast. (Uitvoerings)besluiten uit het programma worden/zijn verankerd in nationale, provinciale en regionale plannen. Nadere afspraken over uitvoering worden vastgelegd in een protocol dat de basis is voor afspraken via bestuurlijke overeenkomsten, convenanten of investeringsafspraken. Maatregelen betreffen onder andere inzet VZM voor waterberging en toelaten zout water en beperkt getij, verbinden Volkerak en Grevelingen, verbeteren van de (water)natuur via project Deltanatuur en deze verbetering benutten voor wonen, recreatie en toerisme.
Beheer- en ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW) 2010-2015	2009	Rijkswaterstaat	Het BPRW beschrijft het beheer van de rijkswateren voor de periode 2010-2015. Het BPRW is opgesteld binnen de kaders van Europese richtlijnen, nationale wetgeving en nationaal beleid. Onderdeel van het BPRW is een gebiedsgericht Programma waarin de beheeropgave is opgenomen van Waterbeheer 21e eeuw, Kaderrichtlijn Water en Natura 2000. Beheer is uitgewerkt naar functies (basisfuncties (veiligheid, voldoende water, schoon & ecologisch gezond water), scheepvaart en gebruiksfuncties) en gebieden. Kernpunten voor beheer zuidwestelijke Delta zijn: - herstel van de estuariene dynamiek; - waarborgen van de scheepvaart Rotterdam - België; - anticiperen op de toekomst; - afvoer van rivierwater via Zuidwestelijke Delta; - optimaliseren van de zoetwatervoorziening Zuidwestelijke Delta (Volkerak-Zoommeer / Haringvliet)
Structuurvisie Buisleidingen 2011-2035	2011	Ministerie I&M	De structuurvisie buisleidingen betreft de ruimtereservering ten behoeve van toekomstige buisleidingen voor gevaarlijke stoffen. De hoofdstructuur waarlangs ruimte moet worden vrijgehouden is in de structuurvisie vastgelegd. Deze ruimte moet worden vrijgehouden t.b.v. leidingstroken van nationaal belang. De hoofdverbinding Rijnmond-Zeeland/België wordt gevormd door de buisleidingenstraat (100 m breed) die loopt van Rotterdam naar de Belgische grens bij Antwerpen. De verbinding loopt door Zuid-Beveland naar het Sloegebied en via de Westerschelde naar industriegebied bij Terneuzen en naar België.
Structuurvisie Wind op Land	verwachting 2012	Rijk	Het kabinet heeft een doelstelling van 6000 MW op land opgesteld windturbine vermogen in 2020. Streven is om de windturbines zoveel mogelijk gebundeld te plaatsen in (grootschalige) windparken op concentratielocaties. Deze locaties worden vastgelegd in de structuurvisie wind op land. In Zeeland gaat het om de volgende locaties: stormvloedkering Oosterschelde, het Sloegebied, de Kanaalzone en het Schelde-Rijnkanaal.

MIRT gebiedsagenda Zeeland en projectenboek	2009	Rijk	De gebiedsagenda is opgesteld in samenwerking tussen het rijk en provincie Zeeland op basis van bestaand beleid. De gebiedsagenda geeft een inventarisatie van bestaand beleid met een ruimtelijke inslag en legt de verschillende plannen naast elkaar. Op basis van de gebiedsagenda worden in het bestuurlijke MIRT overleg keuzes gemaakt en besluiten genomen over uit te voeren projecten en studies. In de agenda zijn opgaven geformuleerd aan de hand van vijf thema's: - duurzame en veilige Delta: vergroten veiligheid, herstel estuariene dynamiek; - havens en bedrijvigheid bereikbaarheid, herstructurering bedrijventerreinen, stimuleren binnenvaart; - verstedelijking en demografie: anticiperen, verstedelijking stedennetwerk, duurzaam wonen; - recreatie, toerisme en cultuur: kwaliteit kustrecreatie, verbreden, versterken cultuurhistorie; - natuur en landschap: herstel bestaande, ontwikkeling nieuwe natuur, behoud/ontwikkeling landschap. Het projectenboek 2010 beschrijft projecten en programma's die de uitvoering vormen van de opgaven die in de gebiedsagenda zijn beschreven. Nieuwe projecten (nog niet in uitvoering) hierin zijn o.a.: herstructureringsprogramma Zeeland, aanpassing Kreekrak- en Volkeraksluizen, Volkerak-Zoommeer (waterkwaliteit), grootschalige windenergielocaties, ligplaatsen Rijn-Scheldeverbinding, vaarrouthenetwerk Oost-Zeeuws-Vlaanderen, Brouwersdam.
Gebiedsvisie Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone	2009	Projectgroep Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone	De Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone heeft de ambitie om een sprong te maken in economische ontwikkeling op basis van procesindustrie, logistiek en agribusiness. De gebiedsvisie beschrijft acht opgaven (tot 2020) die voortkomen uit deze ambitie voor transitie van haven, industrie en omgeving. De gebiedsvisie heeft geen formele status, maar geeft input voor de gemeentelijke en provinciale structuurvisies.
Structuurvisie Zuid-Holland 'Ontwikkelen met schaarse ruimte'	2010	Provincie Zuid-Holland	De structuurvisie Zuid-Holland beschrijft het ruimtelijke beleid van de provincie Zuid-Holland. Relevant voor het omgevingsplan Zeeland zijn de beleidsonderdelen van provincie Zuid-Holland die betrekking hebben op provinciegrens overschrijdende projecten en/of belangen. Deze projecten komen met name terug in Rijksprogramma's zoals het Deltaprogramma, hier werken de provincies nauw samen binnen het programma Zuidwestelijke Delta. Ook binnen de MIRT verkenning Rotterdam- Antwerpen werken de provincies samen in de planvorming voor ontwikkeling van deze corridor. De ontwikkelingen op deze corridor zijn met name relevant voor Zeeland door de Rijn-Schelde verbinding (binnenvaart) die door de provincie loopt.

Structuurvisie ruimtelijke ordening Brabant	2011	Provincie Noord-Brabant	De structuurvisie ruimtelijke ordening Brabant beschrijft het ruimtelijke beleid van de provincie Noord-Brabant. Relevant voor het omgevingsplan Zeeland zijn de beleidsonderdelen van provincie Noord-Brabant die betrekking hebben op provinciegrens overschrijdende projecten en/of belangen. De grensoverschrijdende projecten/belangen tussen Brabant en Zeeland zijn beperkt. Er zijn met name op het gebied van water grensvlakken tussen Zeeland en West-Brabant. Het gaat daarbij dan met name om de hoogwaterbescherming van Zeeland via waterberging op het Volkerak-Zoommeer en de waterkwaliteit van de wateren op de provinciegrens. Afspraken met betrekking tot deze wateren zijn vastgelegd in Rijksprogramma's.
Structuurvisies gemeenten in Zeeland	divers	divers	Verschillende gemeenten in provincie Zeeland hebben de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid vastgelegd in een structuurvisie. Deze structuurvisies geven invulling aan bepaalde delen van het omgevingsplan Zeeland. Onderdeel van de structuurvisies is vaak een uitvoeringsprogramma waarin concrete projecten voor de betreffende gemeente worden benoemd. Per gemeente worden hieronder kort relevante ontwikkelingen/projecten voor het omgevingsplan benoemd (hierbij is beperkt tot gemeenten die structuurvisies hebben opgesteld. Voor de anderen gemeentes zijn bestemmingsplannen vastgesteld voor het grondgebruik): - gemeente Terneuzen (structuurvisie 2025, 2010): economische ontwikkelingen rond de kanaalzone Gent-Terneuzen (versteving industrieel-logistiek complex) en de gebiedsgerichte projecten voor de uitwaaiergebieden Braakman en Otheense Kreek, recreatiegebied Smitsschorre en het complex Dow; - gemeente Vlissingen (structuurvisie, 2010): jachthavenontwikkeling, onderzoek naar mogelijkheden versterking verblijfstoerisme en onderzoek naar mogelijkheden groene-blauwe zone; - gemeente Borsele (structuurvisie 2009 - 2014, 2009): ontwikkeling industrie in Sloegebied volgens Masterplan 2009-2020 van Zeeland Seaports, uitbreiding recreatief aanbod in Westerscheldegebied rond tracé van de stoomtrein en verbeteren bekendheid Zak van Zuid-Beveland voor extensieve recreatie, ruimte voor ontwikkeling aquacultuur in agrarisch gebied; - gemeente Noord-Beveland (structuurvisie, 2008): ontwikkeling havengebied Kamperland, recreatieve ontwikkelingen in Middengebied, nieuwe landgoederen Onrustpolder, verbrede plattelandsontwikkeling Middengebied.
Beheerplannen Natura 2000 gebieden	divers	Provincie Zeeland, Rijkswaterstaat Zeeland	In Zeeland heeft de minister van EL&I zestien Natura 2000-gebieden aangewezen. Het betreft: - alle grote wateren; - drie gebieden met duinen: Kop van Schouwen, Manteling van Walcheren, 't Zwin; - het graslandgebied: Yerseke en Kapelse Moer, Kievittepolder; - drie kreken in Zeeuws Vlaanderen: Groote Gat, Canisvliet en Vogelkreek. Voor alle gebieden moet een beheerplan worden opgesteld. Voor zeven Natura-2000 gebieden (op land) is de Provincie Zeeland verantwoordelijk voor dit beheerplan. Rijkswaterstaat Zeeland is verantwoordelijk voor het beheerplan voor de Deltawateren.
Landelijk afvalbeheerplan 2009-2021	2010	Ministerie VROM	In het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP) wordt het algemene afvalbeheerbeleid aangegeven. Het tweede LAP geldt voor de periode tot en met 2015, met een doorkijk naar 2021. Een belangrijk onderdeel van het LAP is het ketengericht afvalbeleid. De jaarlijkse productie van afval is vanaf 2000 gaan dalen en is er sprake van een absolute ontkoppeling met het BBP. Het afvalbeleid heeft zich tot nu toe vooral gericht op de eindfase van materiaalketens, namelijk het afvalstadium. Meer effectieve stappen zijn te realiseren door het perspectief van de hele keten tot uitgangspunt te nemen. Dat betekent het hele traject van de winning van een grond-

			stof tot en met de verwerking van een afvalstof. Er wordt gezocht naar aangrijpingspunten eerder in de keten, zoals productontwerp en meer innovatie en slimme samenwerking tussen bedrijven. Doelstellingen van het LAP zijn onder andere: stimuleren van preventie, verhogen van nuttige toepassing naar 85% in 2015, het beter benutten van restwarmte van afvalverbranding, gebruik maken van het Cradle-to-cradle concept als inspiratiebron bij de zeven prioritaire stromen van het ketengericht afvalbeleid.
--	--	--	--

BIJLAGE III BEOORDELINGSKADERS

III.1. Inleiding

Het beoordelingskader is breed van opzet en op maat gemaakt voor drie gebieden waarop de effectbeoordeling is gericht. In het beoordelingskader is onderscheid gemaakt tussen bestuurlijke doelen en milieuaspecten die vanwege wet- en regelgeving relevant zijn voor het plan-MER. Tabel III.1 geeft een overzicht van en bevat een toelichting op de (wettelijke) kaders die van toepassing zijn. In bijlage II is de samenhang met kaders van andere overheden beknopt beschreven. Deze wettelijke en beleidsmatige kaders, en de doelstellingen van het provinciaal omgevingsbeleid, zijn input (uitgangspunt) geweest voor (afgeleide) gebiedsspecifieke beoordelingscriteria voor dit plan-MER.

Tabel III.1. Toelichting (wettelijke) kaders

wettelijke kaders	toelichting
Kaderrichtlijn water (KRW)	de Europese Kaderrichtlijn water stelt doelen (normen) voor de ecologische en chemische waterkwaliteit. De doelen zijn geformuleerd per stroomgebied (o.a. Schelde), waarvoor beheerplannen zijn uitgewerkt. De doelen moeten op 22 december 2015 zijn bereikt. Deze termijn kan onder bepaalde voorwaarden maximaal met twee periodes van zes jaar worden verlengd, met een uiterste datum op 2027
Waterwet	in de Waterwet zijn (water)kwaliteitseisen (normen) opgenomen voor waterkeringen, waterkwantiteit, functievervulling en de chemische en ecologische toestand van watersystemen
Nationaal Bestuursakkoord Water	doel van het Nationaal Bestuursakkoord Water is om het watersysteem op orde te krijgen. De inzet is een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van watersysteem en waterketen. Afspraken zijn gemaakt dat uiterlijk in 2015 maatregelen zijn genomen voor het tegengaan van wateroverlast en watertekort, zoals waterberging
Watertoets	het doel van de watertoets is beoordelen of een ruimtelijk plan voldoende rekening houdt met waterhuishoudkundige aspecten: o.a. veiligheid, wateroverlast, watervoorziening, volksgezondheid, bodemdaling, kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, verdroging, verzilting, en natte natuur
Natuurbeschermingswet/ Natura-2000	Natura-2000 is het Europese netwerk van natuurgebieden, waarvoor instandhoudingsdoelen gelden. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot significante effecten voor deze instandhoudingsdoelen. Indien significant negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten dient de initiatiefnemer een passende beoordeling op te stellen voor het verkrijgen van een Natuurbeschermingswetvergunning
Ecologische Hoofdstructuur	de EHS is een samenhangend netwerk van natuurkerngebieden en verbindingzones. Voor de EHS geldt een 'nee, tenzij regime'. Ruimtelijke ontwikkelingen die leiden tot aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden zijn niet toegestaan, tenzij er geen alternatieven zijn en er sprake is van een groot openbaar belang. Effecten moeten dan wel worden gemitigeerd of gecompenseerd volgens het EHS-spelregelkader
Flora- en faunawet	voor flora en fauna die hun leefgebied hebben buiten de beschermde natuurgebieden (Natura-2000, EHS) gelden verschillende beschermingsregimes. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van (zwaar) beschermde soorten
Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)	het doel van PAS is het geleidelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie in Natura-2000 gebieden. In diverse Natura-2000 is sprake van een overschrijding van de kritische depositiewaarde. Provinciale en generieke maatregelen moeten de stikstofdepositie verminderen, waardoor ruimte ontstaat voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen

wettelijke kaders	toelichting
Monumentenwet	de Monumentenwet regelt de bescherming van cultureel erfgoed. De wet heeft betrekking op gebouwen en objecten, beschermde stads- en dorpsgezichten en archeologische waarden
Wet luchtkwaliteit	de Wet luchtkwaliteit bevat Europese grenswaarden voor diverse stoffen. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die in betekende mate bijdragen aan een verslechtering van de luchtkwaliteit kunnen alleen doorgang vinden als via saldering of het treffen van mitigerende maatregelen alsnog aan de grenswaarden wordt voldaan
Wet geluidhinder	de Wet geluidhinder bevat regels en grenswaarden voor geluid van wegverkeer, railverkeer en industrielawaai. Voor (spoor)wegen en industrieterreinen gelden zones waarbinnen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen onder bepaalde voorwaarden mogelijk zijn. Bij hoge geluidbelastingen dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen.
Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi)	het Bevi hanteert een toetsingskader voor inrichtingen waar gebruik, opslag en/of productie van gevaarlijke stoffen plaatsvindt en op de omgeving van deze inrichtingen. Binnen de plaatsgebonden risico (PR)-contour van deze inrichtingen mogen geen woningen en andere kwetsbare inrichtingen worden gebouwd. Daarnaast is een verantwoording vereist van een toename van het Groepsrisico (GR)
Wet milieubeheer (Wm)	de Wm geeft Gedeputeerde Staten de bevoegdheid tot het aanwijzen van milieubeschermingsgebieden waarbinnen bijzondere milieukwaliteitseisen gelden, o.a. voor grondwater en geluid (stiltegebieden)
Wet bodembescherming	de Wet bodembescherming bevat o.a. regels voor de sanering en het beheersbaar maken van verontreinigde bodemlocaties

Van belang is om op te merken dat de gebiedsspecifieke beoordelingscriteria een abstractieniveau hebben dat past bij het abstractieniveau van het provinciaal omgevingsplan. Het beleid en de ruimtelijke ontwikkelingen waarvoor het provinciaal omgevingsbeleid de ruimte biedt zijn beoordeeld op basis van beschikbare informatie, kaartmateriaal en expert judgement. Voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen en m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten zijn niet getoetst aan milieugrenswaarden (kwaliteitseisen). Het doel van de plan-m.e.r. is aannemelijk maken dat de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn binnen de geldende wettelijke kaders.

III.2. Beoordelingskader Kanaalzone en Sloegebied

Tabel III.2 bevat de beoordelingscriteria voor de Kanaalzone en Sloegebied.

Tabel III.2. Beoordelingskader Kanaalzone en Sloegebied

beoordelings-criteria	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
ruimte voor bedrijven	De voor uitgifte beschikbare voorraad kavels bedraagt meer dan vijf keer de jaarlijkse vraag	De voor uitgifte beschikbare voorraad kavels bedraagt drie tot vijf keer de jaarlijkse vraag	De voor uitgifte beschikbare voorraad kavels bedraagt minder dan drie keer de jaarlijkse vraag	De voor uitgifte beschikbare voorraad kavels bedraagt minder dan de jaarlijkse vraag
ruimte voor geconcentreerde glastuinbouw	De in bestemmingsplannen gereserveerde ruimte voor glastuinbouw voorziet in een verdubbeling van het huidige glasareaal	De in bestemmingsplannen gereserveerde ruimte voor glastuinbouw voorziet in een uitbreiding van het huidige glasareaal met meer	De in bestemmingsplannen gereserveerde ruimte voor glastuinbouw voorziet in een uitbreiding van het glasareaal met minder	In bestemmingsplannen is geen ruimte gereserveerd voor de uitbreiding van het glasareaal

		dan 50%	dan 50%	
zuinig en efficiënt ruimtegebruik	Jaarlijkse omvang geherstructureerde bedrijventerreinen bedraagt meer dan 5 hectare per jaar. Realisatie omvang nieuwe bedrijventerreinen bedraagt niet meer dan twee keer de jaarlijkse vraag	Jaarlijkse omvang geherstructureerde bedrijventerreinen bedraagt meer dan 3 hectare per jaar. Realisatie omvang nieuwe bedrijventerreinen bedraagt niet meer drie keer de jaarlijkse vraag	Jaarlijkse omvang geherstructureerde bedrijventerreinen bedraagt minder dan 3 hectare per jaar. Realisatie omvang nieuwe bedrijventerreinen bedraagt meer dan drie keer de jaarlijkse vraag	Jaarlijkse omvang geherstructureerde bedrijventerreinen is nihil. Realisatie omvang nieuwe bedrijventerreinen bedraagt meer dan vijf keer de jaarlijkse vraag
beschikbare milieuruimte	De huidige milieuruimte levert geen beperkingen op voor vestiging van bedrijven bij een volledige benutting van de beschikbare voorraad bedrijfsruimte	De huidige milieuruimte voor geluid en externe veiligheid levert geen beperkingen op voor vestiging van bedrijven bij een volledige benutting van de beschikbare voorraad bedrijfsruimte	De huidige milieuruimte voor geluid en externe veiligheid levert beperkingen op voor vestiging van bedrijven bij een volledige benutting van de beschikbare voorraad bedrijfsruimte	Binnen de huidige milieuruimte voor geluid en externe veiligheid is nieuwvestiging van bedrijven van milieucategorie 4 en hoger niet mogelijk
multimodale bereikbaarheid (weg, water, spoor, buisleidingen)	De infrastructuur en achterlandverbindingen over weg, water, spoor en via buisleidingen hebben ruim voldoende capaciteit en kennen geen knelpunten	De infrastructuur en achterlandverbindingen over de weg, water, spoor en via buisleidingen is van voldoende capaciteit. Er zijn enkele kleine knelpunten	De capaciteit van de infrastructuur en achterlandverbindingen over water en spoor is op diverse plaatsen onvoldoende. Voor deze twee modaliteiten zijn er enkele grote knelpunten	Op infrastructuur van weg, water en spoor is sprake van files en lange wachttijden. Voor deze drie modaliteiten zijn er diverse grotere knelpunten.
geluid	Geen woningen binnen de 50 dB(A) geluidszone van industrieterreinen	Minder dan 10% van de woningen binnen de geluidszone heeft een geluidsniveau van meer dan 55 dB(A)	Meer dan 10% van de woningen binnen de geluidszone heeft een geluidsniveau van meer dan 55 dB(A)	Meer dan 5% van de woningen heeft geluidsbelasting van meer dan 60dB(A)
luchtkwaliteit	Aan alle streefwaarden en verwaarloosbaar risico waarden wordt voldaan.	Geen overschrijding van wettelijke grenswaarden en MTR waarden	Overschrijding van één wettelijke grenswaarde of MTR waarde	Overschrijding van meer dan één wettelijke grenswaarde of MTR waarde
externe veiligheid	Geen kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten binnen de PR 10 ⁻⁶ contour	Geen kwetsbare objecten binnen de PR 10⁻⁶ contour Minder dan 50 beperkt kwetsbare objecten binnen de PR 10⁻⁶ contour	Geen kwetsbare objecten binnen de PR 10⁻⁶ contour Meer dan 50 beperkt kwetsbare objecten binnen de PR 10⁻⁶ contour	Eén of meerdere kwetsbare objecten binnen de PR 10⁻⁶ contour, of Meer dan 100 beperkt kwetsbare objecten binnen de PR 10⁻⁶ contour

Gezondheid leefomgeving	Een score van minimaal twee goed en één voldoende voor EV, geluid en luchtkwaliteit	Een score van minimaal twee voldoende en maximaal één onvoldoende voor EV, geluid en luchtkwaliteit	Een score van minimaal twee onvoldoende voor EV, geluid en luchtkwaliteit	Een score van minimaal twee slecht voor EV, geluid en luchtkwaliteit
Duurzame energieopwekking	Een meer dan evenredige bijdrage wordt geleverd aan duurzame energieproductie: 250 MW windenergie in 2010; 500 MW in 2020	Een evenredige bijdrage wordt geleverd aan duurzame energieproductie: 200 MW windenergie in 2010; 400 MW in 2020	De duurzame energieproductie is minder dan de landelijke doelstelling: minder dan 200 MW windenergie in 2010; minder dan 400 MW in 2020	De duurzame energieproductie is veel minder dan de landelijke doelstelling: minder dan 150 MW in 2010; minder dan 300 MW in 2020
CO ₂ -emissiereductie	De CO ₂ -emissie zit op het niveau van 20% minder dan de emissie in 1990	De CO ₂ -emissiereductie daalt in een tempo, waarbij in 2020 het niveau van 10% of meer t.o.v. 1990 wordt gehaald	De CO ₂ -emissiereductie daalt in een tempo, waarbij in 2020 het niveau van minder dan 10% t.o.v. 1990 wordt gehaald	Toename van de CO ₂ -emissie
Zoetwater-voorziening	Kanaalzone en Sloegebied voorzien in 100% van de waterbehoefte van bedrijven door winning van grond- en oppervlaktewater. Grond- en oppervlaktewaterwinning geven geen risico's voor verdroging.	Kanaalzone en Sloegebied voorzien voor 50-100% in de waterbehoefte van bedrijven door winning van grond- en oppervlaktewater. Grond- en oppervlaktewaterwinning geven geen risico's voor verdroging.	Kanaalzone en Sloegebied voorzien voor minder dan 50% in de waterbehoefte van bedrijven door winning van grond- en oppervlaktewater.	De zoetwatervoorziening in de Kanaalzone en Sloegebied is onvoldoende verzekerd voor een periode langer dan 3 maanden.
Kwaliteit Natura-2000	Aan de instandhoudingsdoelen van Natura-2000 gebieden wordt ruim voldaan	De instandhoudingsdoelen van Natura-2000 gebieden zijn op het gewenste niveau	De instandhoudingsdoelen van niet meer dan drie Natura-2000 gebieden worden niet gehaald.	De instandhoudingsdoelen van meer dan drie Natura-2000 gebieden worden niet gehaald.
Omvang EHS	Het aantal hectares ingerichte nieuwe natuur overschrijdt de voorgenomen omvang herijkte EHS.	Alle gebieden die zijn aangewezen als nieuwe natuur (herijkte EHS) zijn ingericht.	Het aantal ingerichte hectares nieuwe bedraagt meer dan 70% van de voorgenomen omvang herijkte EHS.	Het aantal ingerichte hectares nieuwe bedraagt minder dan 70% van de voorgenomen omvang herijkte EHS.
Kwaliteit EHS	Er is extra kwaliteit bereikt boven de ambitiekaart (einddoel).	Er is geen verschil tussen de ambitiekaart (einddoel) en de beheerkaart (feitelijke situatie).	Er is meer dan 70% overlap tussen de ambitiekaart en de beheerkaart.	Er is minder dan 70% overlap tussen de ambitiekaart en de beheerkaart.
Soorten buiten de natuurgebieden	geen beoordeling mogelijk	geen beoordeling mogelijk	geen beoordeling mogelijk	geen beoordeling mogelijk

Landschap en cultuur-historische waarden	Grote mate van samenhang van de kernkwaliteiten van landschap en cultuur-historie	Kernkwaliteiten landschap en cultuurhistorie zijn op het gewenste niveau	Verlies van één van de kernkwaliteiten van landschap en cultuurhistorie	Verlies van meerdere kernkwaliteiten van landschap en cultuurhistorie
Bodemkwaliteit	Alle spoedeisende bodemlocaties zijn gesaneerd	Alle spoedeisende bodemlocaties zijn gesaneerd of beheersbaar gemaakt	Meer dan 80% van het aantal spoedeisende bodemlocaties is gesaneerd of beheersbaar gemaakt	Minder dan 80% van het aantal spoedeisende locaties is gesaneerd of beheersbaar gemaakt
Grondwater	Grondwaterlichamen voldoen aan de drempelwaarden	Maximaal wordt één enkele drempelwaarde gering overschreden	Maximaal één enkele drempelwaarde wordt ruim overschreden	Ruime overschrijding vindt plaats van meerdere drempelwaarden
Kwaliteit oppervlaktewater	De chemische waterkwaliteit voldoet aan de KRW richtwaarden De ecologische waterkwaliteit voldoet aan het Goede Ecologische Potentieel	Voor maximaal één prioritaire stof vindt een geringe overschrijding plaats van de KRW richtwaarden Maximaal één oppervlaktewaterlichaam voldoet niet aan het Goede Ecologische Potentieel	Voor één enkele prioritaire stof vindt een ruime overschrijding plaats van de KRW richtwaarden 50% van de oppervlaktewaterlichamen voldoet aan het Goede Ecologische Potentieel	Voor meerdere prioritaire stoffen wordt de KRW richtwaarde ruim overschreden Minder dan 50% van de oppervlaktewaterlichamen voldoet aan het Goede Ecologische Potentieel
Kwaliteit waterbodems	De waterbodems zijn overwegend schoon	Bij minder dan 10% van de waterbodems is sprake van licht tot matige verontreiniging	Bij niet meer dan twee waterbodems is ernstige verontreiniging aangetroffen. Deze worden gesaneerd. Geen humane of ecologische risico's	Meer dan twee waterbodems zijn ernstig verontreinigd. Er zijn humane of ecologische risico's

III.3. Beoordelingskader Kust en deltawateren

Tabel III.3 bevat de beoordelingscriteria voor de Kust en deltawateren

Tabel III.3. Beoordelingskader Kust en deltawateren

beoordelings-criteria	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
visserij	De ruimtelijke ordening van de deltawateren draagt bij aan een economisch gezonde visserijsector die duurzaam kan groeien	De ruimtelijke ordening van de deltawateren draagt bij aan het duurzaam voortbestaan van de visserijsector in zijn huidige omvang	De deltawateren leggen beperkingen op aan het gebruik door één visserijsector, die daardoor langzaam achteruit gaat	De deltawateren leggen beperkingen op aan het gebruik door meerdere visserijsectoren, die daardoor snel achteruit gaan
watersport	Ruimte voor uitbreiding van de capaciteit van jachthavens en	Ruimte voor uitbreiding van de capaciteit van jachthavens en	De omvang van de capaciteit van jachthavens en het areaal wa-	De omvang van de capaciteit van jachthavens en het areaal wa-

beoordelings-criteria	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
	het areaal watersportrecreatie is in ruim voldoende mate aanwezig	het areaal watersportrecreatie is aanwezig, maar niet in voldoende mate	tersportrecreatie blijft op het huidige niveau	tersportrecreatie krimpt.
vaarweg-verbindingen	Vrije doorgang en geen barrières (knelpunten) voor de beroeps- en recreatievaart op de hoofdvaarwegverbindingen	Op de hoofdvaarweg-verbindingen zijn enkele kleinere knelpunten nog niet opgelost	Op de hoofdvaarweg-verbindingen zijn enkele bestaande knelpunten niet opgelost	Alle bestaande knelpunten bestaan nog (geen knelpunten opgelost)
hoogwaterveiligheid	De gehele kust en alle waterkeringen voldoen aan hogere veiligheidsnormen dan de Deltawet	De gehele kust en alle waterkeringen voldoen aan de huidige veiligheidsnormen	Meer dan 80% van de kust en primaire waterkeringen voldoen aan de huidige veiligheidsnormen	Minder dan 80% van de kust en waterkeringen voldoen aan de huidige veiligheidsnormen
medegebruik kust en waterkeringen	Alle primaire waterkeringen zijn ingericht voor recreatief medegebruik	Meer dan 80% van de primaire waterkeringen is ingericht voor recreatief medegebruik	Minder dan 80% van de primaire waterkeringen is ingericht voor recreatief medegebruik	Minder dan 50% van de primaire waterkeringen is ingericht voor recreatief medegebruik
kwaliteit Natura-2000	Aan de instandhoudingsdoelen van Natura-2000 gebieden wordt ruim voldaan	De instandhoudingsdoelen van Natura-2000 gebieden zijn op het gewenste niveau	De instandhoudingsdoelen van niet meer dan drie Natura-2000 gebieden worden niet gehaald.	De instandhoudingsdoelen van meer dan drie Natura-2000 gebieden worden niet gehaald.
omvang EHS	Het aantal hectares ingerichte nieuwe natuur overschrijdt de voorgenomen omvang herijkte EHS	Alle gebieden die zijn aangewezen als nieuwe natuur (herijkte EHS) zijn ingericht	Het aantal ingerichte hectares nieuwe bedraagt meer dan 70% van de voorgenomen omvang herijkte EHS	Het aantal ingerichte hectares nieuwe natuur bedraagt minder dan 70% van de voorgenomen omvang herijkte EHS
kwaliteit EHS	Er is extra kwaliteit bereikt boven de ambitiekaart (einddoel)	Er is geen verschil tussen de ambitiekaart (einddoel) en de beheerkaart (feitelijke situatie)	Er is meer dan 70% overlap tussen de ambitiekaart en de beheerkaart	Er is minder dan 70% overlap tussen de ambitiekaart en de beheerkaart
duurzame energieopwekking	Een meer dan evenredige bijdrage wordt geleverd aan duurzame energieproductie: 250 MW windenergie in 2010; 500 MW in 2020	Een evenredige bijdrage wordt geleverd aan duurzame energieproductie: 200 MW windenergie in 2010; 400 MW in 2020	De duurzame energieproductie is minder dan de landelijke doelstelling: minder dan 200 MW windenergie in 2010; minder dan 400 MW in 2020	De duurzame energieproductie is veel minder dan de landelijke doelstelling: minder dan 150 MW in 2010; minder dan 300 MW in 2020
waterkwaliteit	De chemische waterkwaliteit voldoet aan de KRW richtwaarden	Voor maximaal één prioritaire stof vindt een geringe overschrijding plaats van de KRW richtwaarden	Voor één enkele prioritaire stof vindt een ruime overschrijding plaats van de KRW richtwaarden	Voor meerdere prioritaire stoffen wordt de KRW richtwaarde ruim overschreden

beoordelings-criteria	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
	De ecologische waterkwaliteit voldoet aan het Goede Ecologische Potentieel	Maximaal één oppervlaktewaterlichaam voldoet niet aan het Goede Ecologische Potentieel	50% van de oppervlaktewaterlichamen voldoet aan het Goede Ecologische Potentieel	Minder dan 50% van de oppervlaktewaterlichamen voldoet aan het Goede Ecologische Potentieel

III.4. Beoordelingskader Landelijk gebied

Tabel III.4 bevat de beoordelingscriteria voor het Landelijk gebied

Tabel III.4. Beoordelingskader Landelijk gebied

beoordelings-criterium	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
landbouw	De productieomstandigheden (inclusief prijs/ afzet producten) zijn optimaal. Vrijwel alle ondernemers behalen een positief bedrijfsresultaat	De productieomstandigheden voor de landbouw (zoetwatervoorziening, peilbeheer, verkaveling, productprijs) zijn voldoende. Meer dan 80% van de ondernemers behaalt een positief bedrijfsresultaat	De productieomstandigheden voor de landbouw zijn suboptimaal, waardoor minder dan een kwart van de ondernemers een positief bedrijfsresultaat behaalt	De productieomstandigheden voor de landbouw zijn slecht, waardoor de meeste ondernemers bijna geen positief bedrijfsresultaat behalen
verbrede landbouw	Binnen de (agrarisch) waardevolle landschappen heeft verbrede landbouw een levensvatbaar perspectief	Binnen de belangrijkste waardevolle landschappen heeft verbrede landbouw een levensvatbaar perspectief	Een levensvatbare verbrede landbouw heeft slechts perspectief voor een beperkt aantal bedrijven	Verbrede landbouw heeft onvoldoende basis voor een levensvatbaar perspectief
aquacultuur	Er zijn voldoende ontwikkelingsmogelijkheden en er is voldoende afzetmarkt voor aquacultuur in Zeeland	Er zijn voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor uitbreiding van de aquacultuur in Zeeland	Een deel van de ontwikkelingsmogelijkheden van de aquacultuur wordt gefaciliteerd	Er wordt geen ruimte geboden aan de ontwikkeling van aquacultuur
verblijfsrecreatie	Grote delen van het landelijk gebied bieden ruime mogelijkheden voor een gedifferentieerd aanbod van verblijfsrecreatieve voorzieningen	Binnen de waardevolle landschappen wordt voldaan aan de randvoorwaarden voor verblijfsrecreatieve ontwikkelingen	Binnen de waardevolle landschappen wordt niet voldaan aan enkele randvoorwaarden voor verblijfsrecreatieve ontwikkelingen	Het aantal geschikte locaties voor verblijfsrecreatie is zeer beperkt
dagrecreatie	Binnen het stedennetwerk Zeeland zijn de randvoorwaarden optimaal voor dagrecreatieve ontwikkelingen	Binnen het stedennetwerk Zeeland wordt voldaan aan de randvoorwaarden voor enkele dagrecreatieve ontwikkelingen	Binnen het stedennetwerk Zeeland wordt niet voldaan aan enkele randvoorwaarden voor dagrecreatieve ontwikkelingen	Het aantal geschikte locaties voor dagrecreatieve attracties is zeer beperkt
kwaliteit en	De capaciteit van het	Op minder dan drie	Op meer dan drie	Op meer dan de helft

beoordelings-criterium	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
capaciteit wegennet	wegennet is ruim voldoende en kent geen knelpunten	hoofdwegen is de capaciteit beperkt	hoofdwegen is de capaciteit beperkt en zijn er knelpunten voor de verkeersveiligheid	van de wegen is de capaciteit onvoldoende en er zijn relatief veel knelpunten voor de verkeersveiligheid
woningaanbod en kwaliteit voorzieningen	Een gedifferentieerd aanbod aan (bijzondere) woonmilieus en voorzieningen per regio	Aanbod en kwaliteit van woonmilieus en voorzieningen voorziet in de regionale vraag	Aanbod en kwaliteit van woonmilieus en voorzieningen voorziet in minder dan 80% van de regionale vraag	Aanbod en kwaliteit van woonmilieus en voorzieningen voorziet in minder dan 50% van de regionale vraag
aanbod bedrijfslocaties	De voor uitgifte beschikbare voorraad kavels bedraagt drie tot vijf keer de jaarlijkse regionale vraag	De voor uitgifte beschikbare voorraad kavels bedraagt meer dan drie keer de jaarlijkse regionale vraag	De voor uitgifte beschikbare voorraad kavels bedraagt minder dan drie keer de jaarlijkse regionale vraag	Geen uitbreidingsmogelijkheden van bedrijventerreinen buiten het stedennetwerk
duurzame energieopwekking	Een meer dan evenredige bijdrage wordt geleverd aan duurzame energieproductie: 250 MW windenergie in 2010; 500 MW in 2020	Een evenredige bijdrage wordt geleverd aan duurzame energieproductie: 200 MW windenergie in 2010; 400 MW in 2020	De duurzame energieproductie is minder dan de landelijke doelstelling: minder dan 200 MW windenergie in 2010; minder dan 400 MW in 2020	De duurzame energieproductie is veel minder dan de landelijke doelstelling: minder dan 150 MW in 2010; minder dan 300 MW in 2020
kwaliteit Natura-2000	Aan de instandhoudingsdoelen van Natura-2000 gebieden wordt ruim voldaan	De instandhoudingsdoelen van Natura-2000 gebieden zijn op het gewenste niveau	De instandhoudingsdoelen van niet meer dan drie Natura-2000 gebieden worden niet gehaald.	De instandhoudingsdoelen van meer dan drie Natura-2000 gebieden worden niet gehaald.
omvang EHS	Het aantal hectares ingerichte nieuwe natuur overschrijdt de voorgenomen omvang herijkte EHS.	Alle gebieden die zijn aangewezen als nieuwe natuur (herijkte EHS) zijn ingericht.	Het aantal ingerichte hectares nieuwe bedraagt meer dan 70% van de voorgenomen omvang herijkte EHS.	Het aantal ingerichte hectares nieuwe natuur bedraagt minder dan 70% van de voorgenomen omvang herijkte EHS.
kwaliteit EHS	Er is extra kwaliteit bereikt boven de ambitiekaart (einddoel).	Er is geen verschil tussen de ambitiekaart (einddoel) en de beheerkaart (feitelijke situatie).	Er is meer dan 70% overlap tussen de ambitiekaart en de beheerkaart.	Er is minder dan 70% overlap tussen de ambitiekaart en de beheerkaart.
soorten buiten de EHS	geen beoordeling mogelijk	geen beoordeling mogelijk	geen beoordeling mogelijk	geen beoordeling mogelijk
milieubeschermingsgebieden	Binnen milieubeschermingsgebieden wordt voldaan aan de streefwaarde voor geluid	Binnen milieubeschermingsgebieden heeft minder dan 10% van het areaal een geluidsniveau hoger dan de streefwaarde voor geluid	Binnen milieubeschermingsgebieden heeft meer dan 10% van het areaal een geluidsniveau hoger dan de streefwaarde voor geluid	Binnen milieubeschermingsgebieden heeft meer dan 20% van het areaal een geluidsniveau hoger dan de streefwaarde voor geluid
landschap en cultuur	Grote mate van sa-	Kernkwaliteiten land-	Verlies van één van de	Verlies van meerdere

beoordelings-criterium	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
historie	menhang van de kernkwaliteiten van landschap en cultuur-historie	schap en cultuurhisto-rie zijn op het gewens-te niveau	kernkwaliteiten van landschap en cultuur-historie	kernkwaliteiten van landschap en cultuur-historie
verstoring door geur, stof en roet, en licht-hinder	Geen of zeer beperkte hinderbeleving van geur, stof en roet of lichthinder	In enkele gebiedsde-len is sprake van be-perkte hinderbeleving van geur, stof en roet of lichthinder	In diverse gebiedsde-len is regelmatig spra-ke van hinderbeleving van geur, stof en roet of lichthinder	Sterke hinderbeleving van geur, stof en roet of lichthinder in een groot aantal gebieds-delen
bodemkwaliteit	Alle spoedeisende bo-demlocaties zijn gesa-neerd	Alle spoedeisende bo-demlocaties zijn gesa-neerd of beheersbaar gemaakt	Meer dan 80% van het aantal spoedeisende bodemlocaties is ge-saneerd of beheers-baar gemaakt	Minder dan 80% van het aantal spoedei-sende locaties is ge-saneerd of beheers-baar gemaakt
grondwater	Grondwaterlichamen voldoen aan de drem-pelwaarden	Maximaal wordt één enkele drempelwaarde gering overschreden	Maximaal één enkele drempelwaarde wordt ruim overschreden	Ruime overschrijding vindt plaats van meer-dere drempelwaarden
kwaliteit oppervlaktewater	De chemische water-kwaliteit voldoet aan de KRW richtwaarden De ecologische water-kwaliteit voldoet aan het Goede Ecologi-sche Potentieel	Voor maximaal één prioritaire stof vindt een geringe over-schrijding plaats van de KRW richtwaarden Maximaal één oppervlaktewaterlichaam voldoet niet aan het Goede ecologische Potentieel	Voor één enkele priori-taire stof vindt een ruime overschrijding plaats van de KRW richtwaarden 50% van de oppervlak-tewaterlichamen vol-doet aan het Goede Ecologische Potentieel	Voor meerder priorita-re stoffen wordt de KRW richtwaarde ruim overschreden Minder dan 50% van de oppervlaktewaterli-chamen voldoet aan het Goede Ecologi-sche Potentieel
kwaliteit waterbodems	De waterbodems zijn overwegend schoon	Bij minder dan 10% van de waterbodems is sprake van licht tot matige verontreiniging	Bij niet meer dan twee waterbodems is ern-stige verontreiniging aangetroffen. Deze worden gesaneerd. Geen humane of eco-logische risico's	Meer dan twee water-bodems zijn ernstig verontreinigd. Er zijn humane of ecologi-sche risico's

BIJLAGE IV SWOT ANALYSES

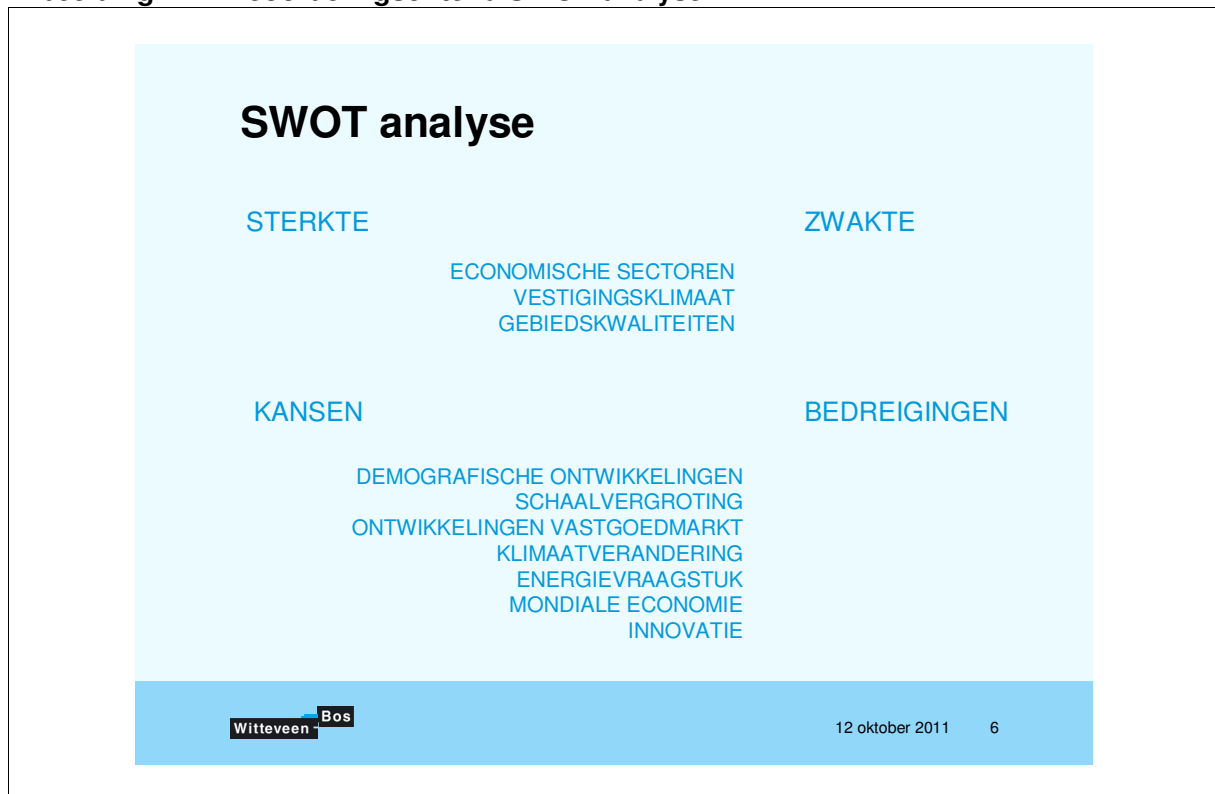
Bijlage IV SWOT analyse

IV.1. Inleiding

Voor elk van de drie gebieden voor dit plan-MER is een SWOT-analyse uitgevoerd. De SWOT-analyse geeft inzicht in de mogelijkheden om de sterkten van een gebied verder uit te bouwen en daarmee een tegenwicht te bieden aan de bedreigingen waarmee een gebied te maken kan krijgen. De kansen die zich aandienen bieden mogelijk aangrijpingspunten voor het treffen van maatregelen om de zwakte punten van het gebied aan te pakken. Op basis van de SWOT-analyse zijn thema's benoemd voor het omgevingsbeleid. De SWOT-analyse geeft tevens inzicht in de dynamiek van een gebied (interne en externe krachten). Hieruit kunnen dominante trends worden afgeleid voor de autonome ontwikkeling van een gebied.

In afbeelding IV.1 is de systematiek verbeeld van de SWOT-analyse. De sterkte en zwakte van een gebied zijn beoordeeld op basis van de drie hoofdlijnen van het omgevingsbeleid. Voor kansen en bedreigingen zijn zeven thema's geselecteerd waarmee per gebied de belangrijkste trends worden beschreven. Niet alle zeven thema's zijn voor elk gebied relevant. Per gebied is een selectie gemaakt van de belangrijkste thema's.

Afbeelding IV.1. Beoordelingscriteria SWOT-analyse

IV.2. Kanaalzone en Sloegebied

Tabel IV.1 geeft een overzicht van de sterkte, zwakte, kansen en bedreigingen van Kanaalzone en Sloegebied. Op basis hiervan zijn de volgende thema's geselecteerd voor het omgevingsbeleid:

- duurzaam logistiek knooppunt;
- duurzame industriële clustering;
- benutten ondergrond;
- robuuste milieucontouren;
- snelle (HOV)-verbindingen met Gent en Antwerpen.

Kanaalzone/Sloegebied als duurzaam logistiek knooppunt

De havens van Vlissingen en Terneuzen zijn het derde zeehavengebied van Nederland. Tezamen met de havens van Antwerpen en Gent vormen de Zeeuwse havens het havengebied Scheldebekken dat mondiaal tot de top 5 behoort. De infrastructuur en achterlandverbindingen over de weg zijn en worden sterk verbeterd met de Westerscheldetunnel, de verdubbeling van Sloeweg en Tractaatweg en de tunnel bij Sluiskil. Daarnaast zijn er goede uitgangspunten voor buisleidingtransport. Voor de binnenvaart en mindere mate het goederentransport over spoor zijn er nog diverse knelpunten: sluisencomplex Terneuzen, diepgang kanaal Terneuzen-Sas van Gent, capaciteit ligplaatsen binnenvaart en goederenspoorlijn oostzijde kanaal Gent-Terneuzen. De Seine-Schelde verbinding biedt kansen voor de binnenvaart. Door de knelpunten voor binnenvaart en spoor op te lossen en de buisleidinginfrastructuur uit te breiden, zijn er goede uitgangspunten voor het ontwikkelen van een duurzaam logistiek knooppunt. Hiermee verbetert het vestigingsklimaat en de concurrentiekracht van dit gebied. Dit sterke punt kan worden ingezet bij het aangaan van strategische allianties met Gent en Antwerpen, waarbij de Kanaalzone/Sloegebied focust op kansrijke niches en complementaire activiteiten binnen het havengebied Scheldebekken.

Tabel IV.1. SWOT-analyse Kanaalzone en Sloegebied

STERKTE	ZWAKTE
- zeehavens aan diep vaarwater nabij open zee; - voldoende aanbod van geschikte zeehaven- en industrieterreinen; - grootschalige productielocatie met clustering van chemie, agrofood en glastuinbouw met potentie voor industriële ecologie (hergebruik van reststromen afval, restwarmte, CO₂) en biobased economy; - goede infrastructuur voor weg en buisleidingen; - ondergrond is geschikt voor CO₂-opslag en geothermie??; - ruim voldoende productiecapaciteit voor elektriciteitsvoorziening op langere termijn.	- kwaliteit leefomgeving staat onder druk en heeft negatieve gevolgen voor de lokale woningmarkt; - beschikbare milieuruimte en Natura-2000 gebieden beperken de ruimtelijke ontwikkeling van industrie en logistieke activiteiten; - capaciteit sluisencomplex Terneuzen is te krap, te weinig ligplaatsen binnenvaart en tekort aan capaciteit containeroverslag; - knelpunt goederenspoorlijn oostzijde Kanaalzone; - onvoldoende snelle (HOV) verbindingen met omliggende grootstedelijke gebieden.
KANSEN	BEDREIGINGEN
- Seine-Schelde verbinding biedt kansen voor de Zeeuwse binnenvaart en voor Sloegebied en Kanaalzone als knooppunt voor container- en goederenoverslag; - groei van de markt voor cruises is een kans voor Vlissingen als locatie voor een cruiseterminal; - nabijheid van grootstedelijke milieus (Gent, Antwerpen) met zeer goede voorzieningen; - initiatief EL&I voor stimuleren innovatie in top 9 sectoren: onder andere chemie, agrofood, tuinbouw en logistiek; - klimaatverandering en energievraagstuk noodzaken tot investeren in duurzame energieproductie.	- door mondiale economische ontwikkelingen en schaalvergrotingsprocessen neemt de onderlinge concurrentie tussen zeehavens in Scheldebekken toe; - procesindustrie en logistiek zijn sterk conjunctuurgevoelig en de hoofdkantoren van bedrijven bevinden zich buiten Nederland/Europa; - aanbod van hoog opgeleid personeel wordt geringer door demografische ontwikkelingen.

Duurzame industriële clustering

De Kanaalzone is een grootschalige productielocatie met clustering van chemie, agrofood en glastuinbouw. Daarmee zijn er goede uitgangspunten voor het realiseren van duurzame industriële clustering gebaseerd op principes van industriële ecologie (uitwisseling en hergebruik van reststromen tussen bedrijven) en een biobased economy. Het huidige cluster van chemie, agrofood en glastuinbouw kan mogelijk worden versterkt door te focussen op nichebedrijven die het bestaande cluster aanvullen. Kansen dienen zich aan door initiatieven van het Rijk om innovatie te stimuleren in een top-9 van sterke sectoren, waaronder chemie, agrofood en tuinbouw.

Benutten ondergrond

Het benutten van de diepe ondergrond voor (tijdelijke) opslag van CO₂ en energiewinning uit geothermie past in het verkennen van de mogelijkheden om te komen tot duurzame industriële clustering. Duurzame industriële clustering is een perspectief waarmee tegenwicht kan worden geboden aan een sterkere onderlinge concurrentie tussen de zeehavens in het Scheldebekken. Procesindustrie en logistiek zijn kwetsbare sectoren in een dynamische mondiale markt. De kwetsbaarheid kan worden verminderd door het creëren van een uitdagend vestigingsklimaat voor complementaire en niche activiteiten.

Robuuste milieucontouren

Robuuste milieucontouren en een verdergaande scheiding van woon- en werkgebieden binnen de Kanaalzone/Sloegebied dragen bij aan een versterking van het vestigingsklimaat voor een biobased economy en duurzame industriële clustering. De huidige milieuruimte en aanwezige Natura-2000 gebieden zijn een beperkende factor voor de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden van het haven- en industriegebied van Kanaalzone en Sloegebied. De kwaliteit van de leefomgeving staat onder druk door geluid- en geurhinder en externe veiligheidsrisico's. Dit heeft negatieve gevolgen voor de gezondheid en lokale woningmarkt. De huidige ontwikkeling van de vastgoedmarkt en demografische ontwikkelingen versterken deze neerwaartse tendens nog eens. Het is nog onduidelijk of innovatie in de richting van een biobased economy een bijdrage kan/zal leveren aan een verbetering van het woon- en leefklimaat.

Tabel IV.2. Samenvatting thema's omgevingsbeleid voor Kanaalzone en Sloegebied

thema's omgevingsbeleid	rol provincie	toelichting
kanaalzone/Sloegebied als duurzaam logistiek knooppunt	opheffen knelpunten binnenvaart en spoor. Voor welke goederenstromen en achterlandgebieden is/kan de Kanaalzone/Sloegebied meerwaarde bieden als logistiek knooppunt?	in het kader van MIRT vindt al onderzoek/verkenningen plaats naar oplossingsrichtingen voor deze knelpunten.
duurzame industriële clustering	stimuleren van innovatieprojecten. Meeliften met initiatief EL&I gericht op het stimuleren van innovatie in een top-9 van economische sectoren. Zoeken naar kansrijke niches en complementaire activiteiten die het bestaande cluster kan versterken	industriële clustering is een speerpunt in het masterplan van Zeeland Seaports
benutten diepe ondergrond voor opslag CO ₂ en geothermie	ontwikkelen van een visie op de diepe ondergrond. Verkenningen (laten) uitvoeren naar de kansen en mogelijkheden voor tijdelijke CO ₂ -opslag	de ondergrond is een extra optie voor duurzame energieproductie naast wind en waterkracht. Benutting van de (diepe) ondergrond kan van meerwaarde zijn voor de ambitie om te komen tot een duurzame industriële clustering
robuuste milieucontouren	verkennen wat de benodigde toekomstige milieuruimte is voor een op Biobased Economy gebaseerde industriële productie.	voor het Sloegebied is in 2008 de geluidszone verruimd en is een EV-contour vastgelegd. Voor de Kanaalzone zijn er diverse geluidszones rondom industrieterreinen.
snelle (HOV) verbindingen met Gent en Antwerpen	verkennen van de kansen en mogelijkheden voor snelle verbindingen naar Gent en Antwerpen	de nabije grootstedelijke milieus van Gent en Antwerpen hebben meerwaarde voor het vestigingsklimaat van de Kanaalzone

Snelle (HOV) verbindingen met Gent en Antwerpen

Door mondiale ontwikkelingen en schaalvergrotingsprocessen vindt een concentratie plaats van productieactiviteiten van grootschalige procesindustrieën. Havenfaciliteiten en goede (multimodale) achterlandverbindingen zijn belangrijke vestigingsplaatsfactoren. Ook de nabijheid van grootstedelijke milieus met goede (culturele) voorzieningen zijn een belangrijke vestigingsfactor. De Kanaalzone/Sloegebied heeft voorts te maken met demografische veranderingen, waarbij jongeren wegtrekken naar de grote steden. Erkend wordt dat door mondiale en demografische ontwikkelingen het voorzieningenniveau in de Kanaalzone/Sloegebied (op termijn) niet kan concurreren met grootstedelijke milieus van Gent, Antwerpen en Rotterdam. De nabijheid van Gent en Antwerpen is een kans voor het verruimen van de arbeidsmarktmogelijkheden. Snelle en frequente verbindingen met deze steden verbetert de concurrentiepositie van de Kanaalzone/Sloegebied.

3. Kust en deltawateren

Afbeelding IV.3 geeft een overzicht van de sterkte, zwakte, kansen en bedreigingen van Kust en deltawateren. Op basis hiervan zijn de volgende thema's geselecteerd voor het omgevingsbeleid:

- binnenhavens
- natuurinclusieve planning (eco 2)
- waterrecreatie en waterkwaliteit
- ruimtelijke ordening van de Deltawateren

Tabel IV.3. SWOT-analyse Kust en deltawateren

STERKTE	ZWAKTE
- gebiedskwaliteiten: · ruimte, weidsheid, rust, schone zeelucht, openheid; · meeste zonneschijn in Nederland; · veel water en wind; · strand en duinen; · helder water (duiksport); · overgang van zoet naar zout; - goed beschermde natuurwaarden van internationale kwaliteit (N2000 gebieden); - diep vaarwater, vaarroutes beroepsvaart; - waterveiligheid (Deltawerken zijn af en zwakke schakels in de kust zijn in 2015 versterkt); - waterrecreatie; - visserij (Zeeuwse mosselen en oesters); - dammen zijn goede landverbindingen en plekken met aantrekkingskracht voor recreanten.	- harde overgang van zoet naar zout bij Volkerak-Zoommeer; - dammen zijn barrières in het water (Brouwersdam voor scheepvaart, Grevelingendam voor water, vis en scheepvaart); - te weinig dynamiek; - conflicterende ruimtegebruikfuncties; - recreatiesector blijft achter bij landelijk gemiddelde.
KANSEN	BEDREIGINGEN
- groeiende vraag naar duurzame energie (getijden-, wind- en geothermische energie); - het programma Deltatechnologie van EL&I; - deltaprogramma van de Rijksoverheid; - ontwikkelingen op het gebied van aquacultuur: Zilte teelten en algenteelt voor energie; - waterberging Volkerak-Zoommeer en Grevelingen (kans of bedreiging?); - natuurgerichte recreatie met N 2000 als internationaal erkend keurmerk.	- windmolenparken bedreigen openheid en rust; - het huidige netwerk van binnenhavens en vaarwegen staat onder druk door de omvorming van laad-loskades en binnenhavens in Zeeland naar gebieden met een recreatie- en/of woonfunctie. De laad- en loskades zijn veelal verouderd en verdwijnen uit de kernen in Zeeland; - waterkwaliteit Grevelingen en Volkerak-Zoommeer gaat achteruit; - door zandhonger Oosterschelde gaat natuur in Oosterschelde achteruit; - zeespiegelstijging en hogere rivierafvoeren.

Combinatie van zwaktes en kansen

De zwaktes in het watersysteem van de delta hangen samen met de dammen, die zorgen voor harde overgangen van zoet naar zout en die barrières zijn voor scheepvaart, water en vis. Tegelijkertijd wordt er vanuit het perspectief van duurzame energie, het programma Deltatechnologie van EL&I en het Deltaprogramma gekeken naar de kansen die de dammen bieden om nieuwe openingen te maken in de Brouwersdam, Grevelingendam en de Volkeraksluizen zodat de verschillende bekkens weer met elkaar in contact worden gebracht. Dit wordt behandeld in studieprojecten als de MIRT verkenningen voor de Grevelingen, Oosterschelde en het Volkerak-Zoommeer. Deze verkenningen zijn onderdeel van de autonome ontwikkeling.

Combinatie van sterkten en bedreigingen

In Zeeland zal bijna altijd rekening gehouden moeten worden met Natura 2000. Dit biedt garantie voor het behoud van de unieke natuurwaarden van de Delta. De sterktes van Zeeland liggen tegelijk ook op het gebied van water en natuur. De sectoren die als eerste van de natuur profiteren zijn recreatie, visserij en de eigen bevolking. Het is van belang de economische ontwikkeling af te stemmen op de natuurwaarden en de kansen te benutten die natuurinclusieve planning biedt (eco-2 benadering). Een belangrijk thema voor het Provinciaal omgevingsplan is derhalve hoe economische ontwikkeling ingepast kan worden in de randvoorwaarden van de Natura 2000-gebieden en wellicht die gebieden kan versterken.

Een tweede belangrijke bedreiging is het achterblijven van de recreatiesector bij het landelijk gemiddelde. Dit wordt versterkt doordat de waterkwaliteit in een aantal bekkens achteruit gaat. Het versterken van de recreatiesector in combinatie met het ombuigen van neerwaartse trends op het gebied van waterkwaliteit is ook een belangrijk thema binnen de MIRT Verkenning Grevelingen.

Een belangrijke bedreiging is dat het huidige netwerk van binnenhavens en vaarwegen onder druk staat door de omvorming van laad-loskades en binnenhavens in Zeeland naar gebieden met een recreatie- en/of woonfunctie. De laad- en loskades zijn veelal verouderd en verdwijnen uit de kernen in Zeeland. Tegelijkertijd is een kernkwaliteit dat de havens in Zeeland aan diep water liggen.

Samenvatting

Momenteel zijn er veel programma's voor de kust en deltawateren, waarin het Rijk, de waterbeheerders en de provincie nauw samenwerken. Het betreft het Uitvoeringsprogramma Deltawateren, KRW en aanpak van de waterkeringen. Deze programma's maken deel uit van de autonome ontwikkeling en vragen geen ontwikkeling van nieuw omgevingsbeleid. In tabel IV.4 zijn de meest kansrijke thema's voor het omgevingsbeleid samengevat.

Tabel IV.4. Samenvatting thema's omgevingsbeleid voor Kust en deltawateren

thema's omgevingsbeleid	rol provincie	toelichting
binnenhavens	beleid maken in samenwerking met de gemeenten	binnenhavens en loswallen staan onder druk, terwijl het beleid is om de binnenvaart als duurzame vervoersmodaliteit te stimuleren
natuurinclusieve planning (eco 2)	het stimuleren van de eco-2 benadering waarbij via natuurinclusieve planning meer economische ruimte ontstaat in combinatie met natuurwinst	voorbeelden: Grevelingen, Waterdunen, Perkpolder
waterrecreatie en waterkwaliteit	kansenkaart voor recreatie Aanpak diffuse bronnen	wordt aan gewerkt bij de provincie
ruimtelijke ordening Deltawateren	het ontwikkelen van een structuurvisie voor de Deltawateren	de MIRT-verkenningen, het Deltaprogramma en het programma Deltatechnologie van EL&I genereren kennis en informatie voor de onderbouwing van ruimtelijke keuzes

4. Landelijk gebied

Afbeelding IV.5 geeft een overzicht van de sterkte, zwakte, kansen en bedreigingen van het landelijk gebied. Op basis hiervan zijn de volgende thema's geselecteerd voor het omgevingsbeleid:

- investeren in aantrekkelijkheid landschap en verbreding economische dragers;
- landbouwstrategie;
- innovatieve strategieën voor hoogwaterbescherming;
- natuurinclusieve planning (eco-2).

Tabel IV.5 SWOT-analyse Landelijk gebied

STERKTE	ZWAKTE
- aantrekkelijk toeristisch recreatief product - vooral aan de kust en in de Nationale Landschappen - sterke eigen identiteit (geschiedenis van strijd tegen het water, 'volksaard van de Zeeuwen', visserij) - Zeeuwen zijn gewend aan dynamiek/ veranderende omstandigheden van de delta - rust, ruimte en natuurwaarden zijn van internationale betekenis en gewaarborgd is door het Europees beschermingregime van Natura 2000, dat als keurmerk kan dienen ('van internationale kwaliteit')	- te weinig hoogwaardige werkgelegenheid - eenzijdige oriëntatie op landbouw (en in mindere mate recreatie) - agrarische sector is kwetsbaar door nadruk op akkerbouw met een beperkt aantal producten - bereikbaarheid (in perspectief van woon-werkverkeer) - kwetsbaar ten aanzien van zoetwatervoorziening - afhankelijkheid van Europese landbouwsubsidies - grote delen van Zeeland onaantrekkelijk voor wonen/recreëren - hoge investeringskosten nodig voor bescherming tegen hoogwater
KANSEN	BEDREIGINGEN
- bestedingen per recreatief bezoek zijn laag, kansen voor hoogwaardiger recreatievoorzieningen - verdere uitbouw van toegankelijkheid natuurgebieden en platteland biedt mogelijkheden voor extra (hoogwaardige) recreatie - nieuwe vormen van landbouw/ aquacultuur zijn mogelijk, verbreding van de landbouw met recreatie en/of zorgtaken - Zeeland als proeftuin voor wereldwijde problematiek van deltagebieden (innovatie) - kansen voor (grondgebonden) melkveehouderij door opheffen melkquotum - inspelen op natuurlijke waterkeringconcepten (inlagen, overslagbestendige dijken, groeilanden) - sturingsmogelijkheden door aanpassing Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van inkomenssteun naar realiseren maatschappelijke doelen - toegankelijkheid natuurgebieden voor recreatie	- aanpassing van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) leidt tot verminderde inkomsten van boeren zeespiegelstijging als gevolg van klimaatverandering leidt tot bedreigingen op ten aanzien van: veiligheid, toename zoute kwel - demografische ontwikkelingen - vergrijzing van de bevolking, trek van jongeren naar andere regio's (checken) - bijdrage van de rijksoverheid voor aankoop (en in mindere mate) inrichting van EHS vermindert sterk

Investeren in aantrekkelijkheid landschap en verbreding economische dragers

In de huidige situatie is vooral de landbouw (en in mindere mate recreatie) een belangrijke economische drager. Als de agrarische sector onder druk komt te staan (zoals staat te gebeuren door aanpassing van het GLB) is de regio kwetsbaar in economisch perspectief. De regio kan haar vitaliteit verliezen. Door in te spelen op verbreding van de economische dragers (recreatie, wonen, zorg, energieproductie) kan aan een sterkere economische basis van de regio worden gewerkt. Hiervoor liggen voldoende aanknopingspunten. Zeeland heeft een aantrekkelijk toeristisch recreatief product met als belangrijkste kenmerken rust, ruimte en natuur. Maar ook zijn er opgaven, zoals de bereikbaarheid en de landschappelijke inrichting van delen van Zeeland.

Landbouwstrategie

In de huidige situatie heeft Zeeland een landbouwsector die voornamelijk gebaseerd is op de akkerbouw. De landbouwsector komt de komende jaren onder druk te staan door de aangekondigde hervormingen in het GLB. Als gevolg van het opheffen van de uitvoersubsidies en invoerheffing raken boeren hun inkomensondersteuning kwijt (wereldwijde vrije marktwerking). Dit dwingt boeren zich te ontwikkelen in de richting van schaalvergroting, verbreding van hun bedrijfsvoering of specialisering (bv. zilte teelten, klein fruit, glastuinbouw). Ook valt te verwachten dat de zoute kwel in de kustzone als gevolg van zeespiegelstijging zal toenemen. Dit heeft een negatieve invloed op de landbouwproductie.

Daar staat tegenover dat de landbouwsubsidies niet volledig zullen verdwijnen. De invulling van de landbouwsubsidies wordt als gevolg van de zogenoemde 'health check' meer gestuurd op het behalen van maatschappelijke doelen (bijdrage van landbouw aan natuur- en milieuwaarden en aantrekkelijkheid van het landschap). Invulling van deze subsidies kan via generiek beleid (Rijk), maar ook via gebiedsspecifiek beleid (Provincie). Er liggen dus (financiering)kansen voor de provincie om te sturen op deze maatschappelijke doelen (die vervolgens bijdragen verbreding van de economische dragers).

Voor de landbouwsector zijn er verschillende ontwikkelmogelijkheden: schaalvergroting, verbreding van de landbouw en specialisatie. Het is wenselijk om deze ontwikkelstrategieën op de juiste plek te realiseren. Hierbij ligt het voor de hand om op schaalvergroting in te zetten in de groot-schalige open delen van Zeeland waar op termijn nog goede landbouwperspectieven zijn. Verbreding van de landbouw past meer bij het kleinschaliger landschap (Nationale landschappen). Door hierin te sturen wordt één van de sterke punten van Zeeland benut (sterke landbouwsector) en wordt ingespeeld op kansen voor verbreding en specialisatie binnen de landbouw.

Innovatieve strategieën hoogwaterbescherming

Als gevolg van klimaatverandering zal de zeespiegel stijgen en zullen aanpassingen aan de waterkeringen aan de orde zijn. Het draagvlak voor deze dijkversterkingen ligt in het waarborgen van de veiligheid en het behoud van economische waarde. De rol van het behoud van de economische waarde wordt groter als er verschillende hoogwaterbescherming strategieën voorhanden zijn. Concepten als overslagbestendige dijken, inlagen en ontwikkeling van voorlanden kunnen goedkoper uitpakken dan een traditionele dijkversterking. Hiervoor zijn wel vaak aanpassingen in het grondgebruik nodig, zoals: minder zoutgevoelige teelten, vormen van aquacultuur en zilte teelt, realisatie van natuurwaarden en extensivering van de landbouw. Door actief te sturen op ontwikkeling van nieuwe dijkversterkingconcepten kan worden bijgedragen aan:

- het draagvlak voor hoogwater beschermingsmaatregelen (bedreiging);
- profilering van Zeeland als proeftuin voor wereldwijde problematiek van deltagebieden (kans);
- vernieuwing van de landbouwsector (aquacultuur en zilte teelt) en invulling van de GLB hervormingen (kans).

Natura 2000 en natuurinclusieve planning

Door natuurinclusief te plannen ontstaat er ontwikkelingsruimte voor economische functies in combinatie met behoud en versterking van natuur en landschap (eco-2 benadering). In plaats van problemen achteraf met compensatieopgaven is er, door meekoppeling aan de voorkant, sprake van een win-win situatie voor economie en ecologie. Zie bijvoorbeeld de recente Europese guideline over estuaria met daarbij speciale aandacht voor havenontwikkeling.

Tabel IV.6. Samenvatting thema's omgevingsbeleid Landelijk gebied

thema's omgevingsbeleid	rol provincie	toelichting
aantrekkelijk landschap voor verbreding economische dragers	gerichte investeringen in het landschap en het inzichtelijk maken van de (economische) baten van de diverse landschappelijke waarden	Rijk laat beleid Nationale Landschappen los. Wat gaat de provincie met dit gegeven doen?
landbouwstrategie	kansenkaart landbouw en recreatie	provincie heeft een economische kansenkaart gemaakt voor de recreatie
innovatieve strategieën hoogwaterbescherming	stimuleren van innovatieprojecten. Meeliften met initiatief EL&I gericht op stimuleren innovatie in top-9 sectoren	hoogwaterbescherming valt onder één van de top-9 sectoren
Natura 2000 en natuurinclusief plannen (eco-2)	stimuleren initiatiefnemers om via natuurinclusieve planning economische ruimte te creëren, zonder lastige compensatieopgaven	perkpolder en Waterdunen zijn voorbeelden van win-winsituaties, die leiden tot meer economische activiteit zonder dat natuur wordt aangetast

BIJLAGE V EFFECTEN NARURA-2000, EHS EN BESCHERMDE SOORTEN

Bijlage Natuur

Bijlage Natuur

referentie	projectcode	status
MDB385-1/strg/005	MDB385-1	definitief
projectleider	projectdirecteur	datum
ir. P.J.A. van de Laak	mw. ir. C.M. Sluis	12 maart 2012

autorisatie	naam	paraaf
goedgekeurd	drs. L.G. Turlings	

INHOUDSOPGAVE	blz.
1. INLEIDING	1
2. BEOORDELINGSKADER NATUUR	3
2.1. Inleiding	3
2.2. Natura 2000	3
2.3. EHS	3
3. ANALYSE EN BEOORDELING HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING NATURA-2000	5
3.1. Inleiding	5
3.2. Westerschelde	7
3.3. Oosterschelde	8
3.4. Veerse Meer	9
3.5. Krammer-Volkerak	9
3.6. Zoommeer	10
3.7. Grevelingen	11
3.8. Canisvliet	11
3.9. Groote Gat	12
3.10. Vogelkreek	12
3.11. Kop van Schouwen	13
3.12. Manteling van Walcheren	14
3.13. Markiezaat	15
3.14. Vlakte van de Raan	16
3.15. Voordelta	16
3.16. Yerseke en Kapelse Moer	17
3.17. Zwin en Kievittepolder	18
3.18. Soorten met een regionale doelstelling	19
4. HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR	21
5. HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING BESCHERMDE EN NIET- BESCHERMDE BEDREIGDE SOORTEN BUITEN NATUURGEBIEDEN	23
5.1. Leefgebiedenbenadering	23
5.2. Uitwerking	25
5.2.1. Kust	25
5.2.2. Moeras	25
5.2.3. Cultuurlandschap	25
5.3. Beoordeling	25
6. KADERS VOOR BESTAAND GEBRUIK	27
6.1. Inleiding	27
6.2. Beroepsvisserij	27
6.3. Recreatievaart	28
6.4. Beroepsscheepvaart	28
7. BEOORDELING VAN VOORNEMENS IN HET OMGEVINGSPLAN EN STRUCTUURVISIE OP EFFECTEN OP NATURA 2000-GEBIEDEN	30
8. REFERENTIES	1

laatste bladzijde

1

BIJLAGEN

aantal blz.

-

1. INLEIDING

Voorliggend document betreft een achtergronddocument bij het Plan-Milieueffectrapport van het Omgevingsplan 2012-2018 van de provincie Zeeland. In dit achtergronddocument wordt voor het thema natuur het beoordelingskader uitgewerkt en wordt de huidige situatie en autonome ontwikkeling (HSAO) voor dit thema beoordeeld. Het document is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk 2 wordt het beoordelingskader natuur uitgewerkt. Hoofdstuk 3, 4 en 5 bevatten de beoordeling van de huidige situatie en autonome ontwikkeling van respectievelijk de Natura 2000-gebieden, de Ecologische Hoofdstructuur en beschermde en niet beschermde bedreigde soorten buiten de beschermde gebieden. Hoofdstuk 6 gaat in op kaders die vanuit de randvoorwaarden van Natura 2000 aan bestaand gebruik kunnen worden meegegeven.

2. BEOORDELINGSKADER NATUUR

2.1. Inleiding

Het beoordelingskader natuur is opgebouwd uit 3 onderdelen:

- beoordelingskader Natura 2000;
- beoordelingskader EHS;
- beoordelingskader beschermde soorten en niet-beschermde bedreigde soorten.

2.2. Natura 2000

De Natura-2000 gebieden in Zeeland zijn beoordeeld op het criterium: in welke mate wordt er voldaan aan de instandhoudingdoelen? De Natura 2000-gebieden verschillen van elkaar in aantallen instandhoudingdoelen. Sommige gebieden hebben slechts enkele instandhoudingdoelen. Andere gebieden hebben tientallen instandhoudingdoelen, verdeeld over habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. Om tot een beoordeling te komen is de huidige situatie en autonome ontwikkeling vergeleken met de instandhoudingdoelen die voor elk gebied (al dan niet in concept) zijn opgesteld. Bij de beoordeling is indeling volgende onderstaande tabel aangehouden. Deze beoordeling is per individueel Natura 2000-gebied uitgevoerd.

beoordelings-criterium	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
Kwaliteit Natura-2000	aan de instandhoudingdoelen van de Natura-2000 gebieden wordt ruim voldaan.	de instandhoudingdoelen van de Natura-2000 gebieden zijn op het gewenste niveau.	één of enkele instandhoudingdoelen van Natura-2000 gebieden worden niet gehaald.	geen van de instandhoudingdoelen van Natura-2000 gebieden wordt gehaald.

2.3. EHS

Voor de EHS is onderscheid gemaakt tussen een beoordeling op omvang en een beoordeling op kwaliteit. Om tot een beoordeling te komen van de omvang en kwaliteit EHS zijn de volgende twee criteria onderscheiden:

- het aantal hectares aan nieuwe natuur dat is aangekocht ten opzichte van de gestelde eindomvang van de herijkte EHS;
- het aandeel van de EHS dat is ingericht en daarmee voldoet aan de abiotische randvoorwaarden die de natuurdoeltypen stellen.

De veronderstelling is dat met de verwerving en daadwerkelijke inrichting voldaan wordt aan de abiotische randvoorwaarden die nodig zijn om tot de gewenste kwaliteit van de natuurdoeltypen te komen.

beoordelings-criterium	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
omvang EHS	het oppervlak ingerichte nieuwe natuur overschrijdt de voorgenomen omvang van de herijkte EHS.	alle gebieden die zijn aangewezen als nieuwe natuur (herijkte EHS) zijn ingericht.	het aantal ingerichte hectares nieuwe bedraagt meer dan 70 % van de voorgenomen omvang herijkte EHS.	het aantal ingerichte hectares nieuwe natuur bedraagt minder dan 70 % van de voorgenomen omvang herijkte EHS.
kwaliteit EHS	alle natuurdoeltypen in de EHS hebben de gewenste kwaliteit	de gehele EHS is ingericht en voldoet daarmee aan de abio-	de EHS is nog niet geheel ingericht, maar wel voor 70 % of meer	minder dan 70 % van de EHS is ingericht, waardoor minder dan

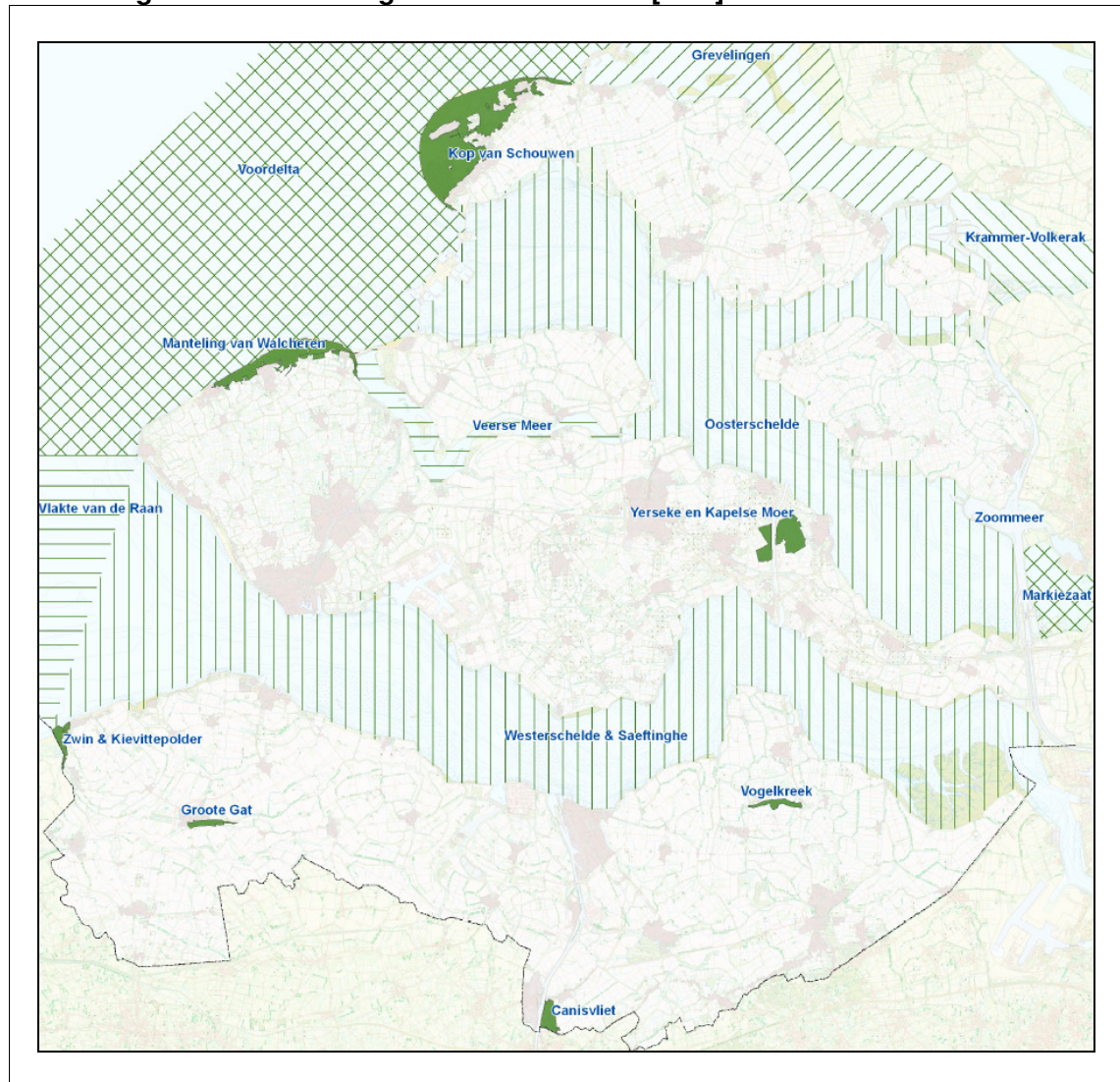
beoordelings- criterium	goed	voldoende	onvoldoende	slecht
		tische randvoorwaarden die de natuurdoeltypen stellen	en voldoet daarmee voor 70 % of meer aan de abiotische randvoorwaarden die de natuurdoeltypen stellen	70 % voldoet aan de abiotische randvoorwaarden die de natuurdoeltypen stellen

3. ANALYSE EN BEOORDELING HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING NATURA-2000

3.1. Inleiding

In de provincie Zeeland liggen 16 Natura 2000-gebieden. De benaming en ligging van deze Natura 2000-gebieden is weergegeven op onderstaande kaart (afbeelding 3.1). De 16 gebieden zijn onder te verdelen in Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden en een combinatie van beide. Onderstaande tabel 3.1 toont de indeling in deze Europese richtlijnen.

Afbeelding 3.1. Natura 2000-gebieden in Zeeland [lit. 1]

Tabel 3.1. Natura 2000-gebieden in Zeeland

Natura 2000-gebied (nummer)	vogelrichtlijn	habitatrichtlijn
Canisvliet (125)		X
Grevelingen (115)	X	X
Groote Gat (124)		X
Kop van Schouwen (116)		X
Krammer-Volkerak (114)	X	X
Manteling van Walcheren (117)		X
Markiezaat (127)	X	
Oosterschelde (118)	X	X
Veerse Meer (119)	X	
Vlakte van de Raan (163)		X
Vogelkreek (126)		X
Voordelta (113)	X	X
Westerschelde & Saeftinghe (112)	X	X
Yerseke & Kapelse Moer (121)	X	X
Zoommeer (120)	X	
Zwin & Kievittepolder (123)	X	X

Momenteel worden voor alle Natura 2000-gebieden in Zeeland Natura 2000-beheerplannen opgesteld. Voor het Natura 2000-gebied Voordelta is het beheerplan reeds gereed. Voor het beschrijven van de huidige situatie en autonome ontwikkeling is gebruik gemaakt van informatie uit de lopende beheertrajecten en voor de Voordelta het beheerplan zelf. Hieronder wordt de gebruikte informatie nader toegelicht.

Voor de Deltawateren Westerschelde & Saeftinghe, Oosterschelde, Markiezaat, Veerse Meer, Grevelingen, Krammer-Volkerrak en Zoommeer zijn, als onderdeel van het opstellen van de Natura 2000-beheerplannen reeds verschillende deelproducten gereed die zijn gebruikt voor het inventariseren van de huidige situatie en autonome ontwikkeling:

- de Doeluitwerking Deltawateren [lit. 2] geeft een uitwerking in ruimte, tijd en omvang van alle aangewezen natuurdoelen per gebied. Het beschrijft waar habitattypen en soorten voorkomen, wanneer ze er voorkomen en in welke mate. Op basis van expert judgement en de best beschikbare wetenschappelijke kennis is in dat rapport een oordeel gegeven of een voortzetting van het huidige beheer voldoende zal zijn om aan de opgaven te voldoen, of dat er extra maatregelen nodig zullen zijn;
- de Nadere Effectenanalyse (NEA) [lit. 3] bouwt voort op de Doeluitwerking door voor die instandhoudingdoelstellingen die met voortzetting van het huidige beheer mogelijk niet gehaald worden, te toetsen of dit ligt aan negatieve effecten van huidige activiteiten:
 - voor die activiteiten waarbij significant negatieve effecten niet zijn uit te sluiten, zijn mitigerende maatregelen onderzocht die ervoor zorgen dat deze activiteiten geen significante gevolgen meer kunnen hebben en daarmee gewoon doorgang kunnen vinden;
 - daarnaast is gekeken naar factoren buiten de Natura 2000-gebieden die een negatief effect kunnen hebben (via externe werking, bijvoorbeeld ontwikkelingen buiten de Natura 2000 begrenzing). Ook hiervoor zijn indien nodig mitigerende maatregelen onderzocht.;
 - voor die instandhoudingdoelen waarvan het de verwachting is dat ze, ook na het nemen van mitigerende maatregelen voor huidige activiteiten en externe werking, nog niet gehaald worden, is in de cumulatietoets onderzocht of de huidige activiteiten in samenhang toch niet een resteffect hebben waardoor het doel niet gehaald wordt;

- daarbij is ook bekeken of inrichtings- en beheermaatregelen ten behoeve van de natuur nog op zodanige wijze bijdragen aan doelrealisatie dat significante gevolgen na cumulatie uit te sluiten zijn.

Uit de Doeluitwerking en NEA volgt uiteindelijk een overzicht of doelen, al dan niet na het nemen van maatregelen, gehaald worden. Dit overzicht is gebruikt bij het inventariseren van de huidige situatie en autonome ontwikkeling in de Deltawateren voor Natura 2000 in dit planMER. Bij de beoordeling of instandhoudingdoelen zullen worden gerealiseerd is rekening gehouden met autonome ontwikkelingen ten aanzien van bestaand gebruik en andere ontwikkelingen binnen en buiten de Natura 2000-gebieden in de eerste beheerplanperiode. In onderstaande paragrafen worden de huidige situatie en autonome ontwikkeling daarom gezamenlijk beschreven. Er wordt in de beschrijving vanuit gegaan dat het beheerplan wordt vastgesteld en de daarin voorgenomen maatregelen worden uitgevoerd.

Voor soorten met een regiodoel is de beoordeling gedaan voor het gehele Deltagebied en dus niet per deelgebied. Deze beoordeling wordt beschreven in paragraaf 3.18 en is gebaseerd op de Doeluitwerking [lit. 2] en de NEA [lit. 3].

Voor de gebieden die buiten de Deltawateren vallen, zijn de concept beheerplannen gebruikt als belangrijkste bron van informatie [lit. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12].

3.2. Westerschelde

habitattypen	H1110_B Permanent overstroomde zandbanken, H1130 Estuaria, H1310_A Zilte pionierbegroeiingen - zeekraal, H1310_B Zilte pionierbegroeiingen - zeevetmuur, H1320 Slijkgrasvelden, H1330_A Schorren en zilte graslanden, H1330_B Schorren en zilte graslanden, H2110 Embryonale duinen, H2120 Witte duinen, H2160 Duindoornstruwelen en H2190_B Vochtige duinvalleien
habitatsoorten	H1365 Gewone zeehond, H1903 Groenknolorchis, H1014 Nauwe korfslak, H1095 Zeepril, H1099 Rivierpril, H1103 Fint
broedvogels	bruine kiekendief, kluut, bontbekplevier, strandplevier, zwartkopmeeuw, grote stern, visdief, dwergstern en blauwborst
niet-broedvogels	fuut, kleine zilverreiger, lepelaar, kolkans, grauwe gans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobeend, middelste zaagbek, zeearend, slechtvalk, scholekster, kluut, bontbekplevier, strandplevier, goudplevier, zilverplevier, kievit, kanoet, drieteenstrandloper, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, zwarte ruit, tureluur, groenpootruiter en steenloper.
staat van instandhouding	De doelen voor de habitattypen permanent overstroomde zandbanken noord-zee kustzone, zilte pionierbegroeiingen zeevetmuur, slijkgrasvelden, schorren en zilte graslanden buitendijks, schorren en zilte graslanden binnendijks, duindoornstruwelen, embryonale duinen, witte duinen en vochtige duinvalleien kalkrijk worden waarschijnlijk niet of zeker niet gehaald. Voor de habitatsoorten zeepril, rivierpril en fint worden de doelen waarschijnlijk niet of zeker niet gehaald. Voor broedvogels en niet-broedvogels worden de doelen voor kolkans, smient, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, scholekster, bontbekplevier, strandplevier, rosse grutto, zwarte ruit, groenpootruiter en steenloper waarschijnlijk niet of zeker niet gehaald. Voor de resterende soorten en typen wordt het doel gehaald of waarschijnlijk gehaald, al dan niet na het nemen van maatregelen (inrichting en beheer).

analyse	Oorzaken zijn voor H1130 en H1330, fint en steltlopers gelegen in verdwijnen van ondiep en laagdynamisch intergetijdengebied door menselijke ingrepen in het verleden. De doelstellingen voor H1330A en H1130 conflicteren, waardoor uitbreiding van het een ten koste zal gaan van het ander. Voor duinhabitatypen en kustbroedvogels is de verminderde natuurlijke dynamiek van belang voor het niet halen van de doelen. Daarnaast speelt recreatief medegebruik van de (potentiële) broedlocaties een rol. Voor de doelen scholekster, steenloper en fint kan niet uitgesloten worden dat cumulatieve (rest)effecten van bestaand gebruik een rol spelen bij het niet halen van de doelen. Voor smient, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, strandplevier, zeeprink en rivierprink speelt externe werking mogelijk een rol bij het niet halen van de doelen.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.3.

Oosterschelde

habitattypen	H1160 Grote baaien, H1310_A Zilte pionierbegroeiingen, H1320 Slijkgrasvelden, H1330_A Schorren en zilte graslanden, H1330_B Schorren en zilte graslanden, H7140_B Overgangs- en trilvenen
habitatsoorten	H1365 Gewone zeehond, H3140 Noordse woelmuis
broedvogels	kluut, bontbekplevier, strandplevier, grote stern, visdief, noordse stern en dwergstern
niet-broedvogels	dodaars, fuut, kuifduiker, aalscholver, kleine zilverreiger, lepelaar, kleine zwaan, grauwe gans, brandgans, rotgans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobbeend, brilduiker, middelste zaagbek, slechtvalk, meerkoet, scholekster, kluut, bontbekplevier, strandplevier, goudplevier, zilverplevier, kievit, kanoet, drieteenstrandloper, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, zwarte ruit, tureluur, groenpootruit en steenloper
staat van instandhouding	Voor grote baaien, slijkgrasvelden, schorren en zilte graslanden buitendijks en veenmosrietlanden worden de doelen voor de habitattypen waarschijnlijk niet of zeker niet gehaald. Voor broedvogels en niet-broedvogels worden de doelen voor bergeend, scholekster, kluut, bontbekplevier, strandplevier, zilverplevier, kanoet, drieteenstrandloper, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, zwarte ruit, tureluur, groenpootruit en steenloper niet gehaald. Voor de resterende soorten en typen wordt het doel gehaald of waarschijnlijk gehaald, al dan niet na het nemen van maatregelen (inrichting en beheer).
analyse	De grootste bedreiging voor buitendijkse habitattypen en vogelsoorten in de Oosterschelde is de zandhonger. Als gevolg hiervan wordt op langere termijn een afname verwacht van het areaal aan platen, slikken en schorren en daarmee geschikt foerageergebied, rust- en ruigebied en ook broedgebied voor allerlei vogelsoorten. Voor de doelen voor scholekster kan niet uitgesloten worden dat cumulatieve (rest)effecten van bestaand gebruik een rol spelen bij het niet halen van de doelen.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.4. Veerse Meer

habitattypen	geen
habitatsoorten	noordse woelmuis (complementair doel)
broedvogels	aalscholver, lepelaar en kleine mantelmeeuw
niet-broedvogels	dodaars, fuut, aalscholver, kleine zilverreiger, lepelaar, kleine zwaan, kolgans, brandgans, rotgans, smient, krakeend, wilde eend, pijlstaart, slobbeend, kuifeend, brilduiker, middelste zaagbek, meerkoet, kluut en goudplevier
staat van instandhouding	Voor niet-broedvogels worden de doelen voor rotgans, smient, krakeend, wilde eend, pijlstaart, slobbeend, kuifeend, meerkoet en kluut zeker niet gehaald. Voor de resterende soorten en typen wordt het doel gehaald of waarschijnlijk gehaald, al dan niet na het nemen van maatregelen (inrichting en beheer).
analyse	In het Veerse Meer is het handhaven van rust van groot belang voor de beschermde vogelsoorten. Er zijn geen duidelijke knelpunten aan te wijzen. Wel zijn er enkele negatieve trends waarvan de oorzaak nader onderzocht moet worden. Wijziging van het waterbeheer van brak naar zout resulteert in een afname van wieren en leidt daarmee tot een afname in het aantal planteneters. Voor smient en wilde eend speelt externe werking mogelijk een rol bij het niet halen van de doelen.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.5. Krammer-Volkerak

habitattypen	H1310_A Zilte pionierbegroeiingen zeekraal, H1310_B Zilte pionierbegroeiingen zeevetmuur, H1330_A Atlantische schorren buitendijks, H2190_B Vochtige duinvalleien kalkrijk, H6430_B ruigten en zomen harig wilgenroosje, H6430_A Ruigten en zomen moerasspirea, H91E0_A Vochtige alluviale bossen zachthoutoibossen, H91E0_B Vochtige alluviale bossen essen-iepenbossen
habitatsoorten	H3140 Noordse woelmuis
broedvogels	lepelaar, bruine kiekendief, kluut, bontbekplevier, strandplevier, zwartkopmeeuw, kleine mantelmeeuw, visdief en dwergstern
niet-broedvogels	fuut, kuifduiker, aalscholver, lepelaar, kleine zwaan, grauwe gans, brandgans, rotgans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobbeend, tafeleend, kuifeend, brilduiker, middelste zaagbek, visarend, slechtvalk, meerkoet, kluut, bontbekplevier, grutto en tureluur.
staat van instandhouding	De doelen voor de habitattypen ruigten en zomen harig wilgenroosje, ruigten en zomen moerasspirea, vochtige alluviale bossen zachthoutoibossen en vochtige alluviale bossen essen-iepenbossen worden waarschijnlijk niet of zeker niet gehaald. Voor de habitatsoort noordse woelmuis worden de doelen waarschijnlijk niet gehaald. Voor broedvogels en niet-broedvogels worden de doelen lepelaar, bruine kiekendief, fuut, smient, wilde eend, slobbeend, tafeleend, bontbekplevier, grutto en tureluur waarschijnlijk niet of zeker niet gehaald. Voor de resterende soorten en typen wordt het doel gehaald of waarschijnlijk gehaald, al dan niet na het nemen van maatregelen (inrichting en beheer).
analyse	In het Krammer-Volkerak zijn vegetatiesuccessie, als gevolg van verzoeting en een verminderde dynamiek, en een slechte waterkwaliteit de grootste knelpunten. Mogelijke maatregelen om aan de opgaven te voldoen bij een voortgezet 'zoet' waterbeheer lijken niet te conflicteren met de doelstellingen

	in een 'zilte' situatie. Beide zijn met name gericht op het tegengaan van vegetatiesuccessie. Dit kost echter in een zoete situatie meer inspanning vanwege de sneller verlopende successie. Voor Noordse woelmuis speelt externe werking mogelijk een rol bij het niet halen van de doelen.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.6. Zoommeer

habitattypen	geen
habitatsoorten	geen
broedvogels	kluut, strandplevier, zwartkopmeeuw en visdief.
niet-broedvogels	fuut, grauwe gans, rotgans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobeend, kuifeend, meerkoet en kluut.
staat van instandhouding	Voor broedvogels en niet-broedvogels worden de doelen voor fuut, grauwe gans, rotgans, smient, wintertaling en pijlstaart waarschijnlijk niet gehaald. Voor de resterende soorten en typen wordt het doel gehaald of waarschijnlijk gehaald, al dan niet na het nemen van maatregelen (inrichting en beheer).
analyse	In het Zoommeer zijn vegetatiesuccessie, als gevolg van verzoeting en een verminderde dynamiek, en een slechte waterkwaliteit de grootste knelpunten. Mogelijke maatregelen om aan de opgaven te voldoen bij een voortgezet 'zoet' waterbeheer lijken niet te conflicteren met de doelstellingen in een 'zilte' situatie. Beide zijn met name gericht op het tegengaan van vegetatiesuccessie. Dit kost echter in een zoete situatie meer inspanning vanwege de sneller verlopende successie. Voor rotgans speelt externe werking mogelijk een rol bij het niet halen van de doelen.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.7. Grevelingen

habitattypen	H1310_A Zilte pionierbegroeiingen zeekraal, H1310_B Zilte pionierbegroeiingen zeevetmuur, H1330_B Atlantische schorren binnendijs, H2130_B Grijze duinen kalkarm, H2160 Duindoornstruwelen, H2170 Kruiwilgstruwelen, H2190_B Vochtige duinvalleien kalkrijk en H6430_B Ruigten en zomen harig wilgenroosje.
habitatsoorten	H3140 Noordse woelmuis en H1903 Groenknolorchis
broedvogels	bruine kiekendief, kluut, bontbekplevier, strandplevier, grote stern, visdief en dwergstern
niet-broedvogels	dodaars, fuut, kuifduiker, geoorde fuut, aalscholver, kleine zilverreiger, lepelaaar, kleine zwaan, kolgans, grauwe gans, brandgans, rotgans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, wilde eend, pijlstaart, slobbeend, brilduiker, middelste zaagbek, slechtvalk, meerkoet, scholekster, kluut, bontbekplevier, strandplevier, goudplevier, zilverplevier, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, tureluur en steenloper.
staat van instandhouding	De doelen voor de habitattypen zilte pionierbegroeiingen zeekraal, zilte pionierbegroeiingen zeevetmuur en schorren en zilte graslanden binnendijs worden zeker niet gehaald. Voor broedvogels en niet-broedvogels worden de doelen voor aalscholver, kolgans en scholekster zeker niet gehaald. Voor de resterende soorten en typen wordt het doel gehaald of waarschijnlijk gehaald, al dan niet na het nemen van maatregelen (inrichting en beheer).
analyse	In het Grevelingenmeer vormt een verminderde natuurlijke dynamiek, met als gevolg een sneller voortschrijdende vegetatiesuccessie, het grootste knelpunt voor sommige habitattypen en soorten. Met de meeste habitattypen en soorten gaat het goed en lijken extra maatregelen niet nodig in de eerste beheerplanperiode. Voor kolgans en brilduiker speelt externe werking mogelijk een rol bij het niet halen van de doelen.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.8. Canisvliet

habitattypen	geen
habitatsoorten	H1614 Kruiwend moerasscherm
broedvogels	geen
niet-broedvogels	geen
staat van instandhouding	Gezien de recente achteruitgang van Kruiwend moerasscherm in Canisvliet, is het bereiken van de instandhoudingdoelstelling voor Kruiwend moerasscherm onzeker.
analyse	De kennis met betrekking tot de sleutelfactoren die het voorkomen van Kruiwend moerasscherm bepalen, is nog onvolledig. De mogelijkheid bestaat dat het Kruiwend moerasscherm de komende jaren uit de Zeeuwse gebieden verdwijnt. Bestaand gebruik staat de instandhoudingdoelen niet in de weg. Voor een aantal bestaande activiteiten geldt dat deze mogen voortbestaan onder voorwaarden (toepassing van mitigerende maatregelen). Door aanpassing van het maaibeheer aan de vereisten voor Kruiwend moerasscherm, is er geen sprake meer van negatieve effecten van het huidige maaibeheer op deze soort.

beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende
--	-------------

3.9. Groote Gat

habitattypen	H1330_B Schorren en zilte graslanden en H6430_B Ruigten en zomen
habitatsoorten	H1614 Kruipend moerasscherm
broedvogels	geen
niet-broedvogels	geen
staat van instandhouding	Gezien de recente achteruitgang van Kruipend moerasscherm, is het bereiken van de instandhoudingdoelstelling voor Kruipend moerasscherm onzeker. Voor het behalen van het instandhoudingdoel voor het habitatype Ruigten en zomen is continuering van het huidige beheer voldoende. Aanvullende maatregelen zijn niet vereist. Als gevolg van de doorgaande verzoeting in het Groote Gat, is het onzeker of de instandhoudingdoelstelling voor het habitatype Schorren en zilte graslanden kan worden gehaald.
analyse	De kennis met betrekking tot de sleutelfactoren die het voorkomen van Kruipend moerasscherm bepalen, is nog onvolledig. De mogelijkheid bestaat dat het Kruipend moerasscherm de komende jaren uit de Zeeuwse gebieden verdwijnt. Bestaand gebruik staat de instandhoudingdoelen niet in de weg. Voor een aantal bestaande activiteiten geldt dat deze mogen voortbestaan onder voorwaarden (toepassing van mitigerende maatregelen). Door aanpassing van het maaibeheer aan de vereisten voor Kruipend moerasscherm, is er geen sprake meer van negatieve effecten van het huidige maaibeheer op deze soort.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.10. Vogelkreek

habitattypen	geen
habitatsoorten	H1614 Kruipend moerasscherm
broedvogels	geen
niet-broedvogels	geen
staat van instandhouding	Gezien de recente achteruitgang van Kruipend moerasscherm, is het bereiken van de instandhoudingdoelstelling voor Kruipend moerasscherm onzeker. En de andere soorten??
analyse	De kennis met betrekking tot de sleutelfactoren die het voorkomen van Kruipend moerasscherm bepalen, is nog onvolledig. De mogelijkheid bestaat dat het Kruipend moerasscherm de komende jaren uit de Zeeuwse gebieden verdwijnt. Bestaand gebruik staat de instandhoudingdoelen niet in de weg. Voor een aantal bestaande activiteiten geldt dat deze mogen voortbestaan onder voorwaarden (toepassing van mitigerende maatregelen). Door aanpassing van het maaibeheer aan de vereisten voor Kruipend moerasscherm, is er geen sprake meer van negatieve effecten van het huidige maaibeheer op deze soort.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.11. Kop van Schouwen

habitattypen	H2110 Embryonale duinen, H2120 Witte duinen, H2130_A Grijze duinen kalkrijk, H2130_B Grijze duinen kalkarm, H2130_C Grijze duinen heischraal, H2150 Duinheiden met struikhei, H2160 Duindoornstruwelen, H2170 Kruipwilgstruwelen, H2180_A Duinbossen droog, H2180_B Duinbossen vochtig, H2180_C Duinbossen binnenduinrand, H2190_A Vochtige duinvalleien open water, H2190_B Vochtige duinvalleien kalkrijk, H2190_C Vochtige duinvalleien ontkalkt en H6410 Blauwgraslanden.
habitatsoorten	H1014 Nauwe korfslak, H1340 Noordse woelmuis en H1903 Groenknolorchis.
broedvogels	geen
niet-broedvogels	geen
staat van instandhouding	De huidige staat van instandhouding en de autonome ontwikkeling daarin kan onvoldoende worden afgeleid uit de beschikbare gegevens. Wel is duidelijk dat voor een aantal habitattypen en soorten maatregelen nodig zijn om de doelen te realiseren. Zie hiervoor onderstaande analyse.
analyse	Voor herstel van de habitattypen H2130C grijze duinen (heischraal), H2190 vochtige duinvalleien en H6410 blauwgraslanden is aanpassing van de waterhuishouding (grote tot zeer grote inspanning) en intern (herstel)beheer (kleine inspanning) noodzakelijk om de grootste knelpunten op te lossen. Voor habitattypen H2130C grijze duinen (heischraal) en H6410 blauwgraslanden zijn zulke maatregelen urgent. In het Zeepe en de vroongrondgebieden zijn grote potenties voor sterke uitbreiding van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit van H2130C grijze duinen (heischraal). Voor dit habitattype levert het gebied een zeer grote bijdrage. Op een lange termijn is het voor behoud van deze verscheidenheid aan H2190 vochtige duinvalleien de vorming van nieuwe valleien nodig. De beste kansen daarvoor liggen bij primaire duinvorming en aangepaste zonatie van strandrecreatie (kleine inspanning). Een dergelijke ontwikkeling is ook gunstig voor de duurzaamheid van andere natte en droge habitattypen. Bestaand gebruik en beheer hebben, na mogelijk enige aanpassingen in het beheer, geen negatieve effecten op de instandhoudingdoelen voor nauwe korfslak. Voor de noordse woelmuis kunnen de cumulatieve negatieve effecten van campings, bebouwing, infrastructuur en waterwinning (verdroging en versnippering) niet door (aanpassingen in) natuurbeheer teniet gedaan worden. Voor groenknolorchis kunnen kleinschalige drinkwaterwinningen mogelijk een negatieve invloed hebben op de groeiplaatsen. Het natuurbeheer en mogelijk enige aanpassingen daarin, zorgen ervoor dat cumulatief geen sprake is van een effect.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.12. Manteling van Walcheren

habitattypen	H2130_A Grijze duinen kalkrijk, H2130_B Grijze duinen kalkarm, H2150 Duinheiden met struikhei, H2160 Duindoornstruwelen, H2180_A Duinbossen droog, H2180_C Duinbossen binnenduinrand, H2190_A Vochtige duinvalleien open water en H2190_B Vochtige duinvalleien kalkrijk.
habitatsoorten	H1014 Nauwe korfslak
broedvogels	geen
niet-broedvogels	geen
staat van instandhouding	De huidige staat van instandhouding en de autonome ontwikkeling daarin kan onvoldoende worden afgeleid uit de beschikbare gegevens. Wel is duidelijk dat voor een aantal habitattypen en soorten maatregelen nodig zijn om de doelen te realiseren. Zie hiervoor onderstaande analyse.
analyse	Behoud van habitattype H2180 duinbossen wordt belemmerd door grote knelpunten in de waterhuishouding die met grote inspanningen buiten het Natura 2000-gebied moeten worden opgelost. Door interne maatregelen voor habitattype H2190 vochtige duinvalleien die recent zijn genomen, is een groot deel van de voormalige duinvalleien reeds hersteld. Niettemin zijn voor behoud van enkele overige duinvalleien plaatselijk interne maatregelen noodzakelijk om verzurings- en eutrofiëringeffecten van voormalige waterwinning ongedaan te maken. Tevens vormen de voormalige waterwinkanalen een knelpunt in de waterhuishouding, die direct van invloed is op aangrenzende habitattype H2190 vochtige duinvalleien. Dit knelpunt kan met kleine inspanning binnen het Natura 2000-gebied worden opgelost. Recreatie (wandelen, fietsen, paardrijden) heeft een niet-significant negatief effect op een aantal instandhoudingdoelen. Dit geldt eveneens voor jacht, populatiebeheer, de aanwezige eendenkooi, herstel van de waterstructuur (cultuurhistorisch beheer) en het peilbeheer van aanwezige waterlopen. Ook verkeer aan de randen van het gebied kan door verhoogde stikstofdepositie negatieve gevolgen hebben, die mogelijk significant zijn. De exacte omvang van dit probleem is echter niet bekend en wordt nader bekeken in de PAS. Landbouw en verkeer (stikstofdepositie) en herstel van de waterstructuur zijn de belangrijkste vormen van bestaand beheer waarvoor wijzigingen of mitigerende maatregelen nodig zijn.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.13. Markiezaat

habitattypen	geen
habitatsoorten	geen
broedvogels	dodaars, lepelaar, kluut, bontbekplevier en strandplevier
niet-broedvogels	fuut, geoorde fuut, aalscholver, lepelaar, kleine zwaan, grauwe gans, brandgans, bergeend, smient, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobbeend, meerkoet, kluut, bontbekplevier, zilverplevier, kanoet, bonte strandloper en zwarte ruiters
staat van instandhouding	Momenteel is nog niet bekend of voor het Markiezaat gekozen wordt voor een zout systeem met fluctuerend waterpeil of voor het behouden van het huidige zoete systeem, eveneens met fluctuerend waterpeil. Dit is tevens afhankelijk van de keuzes die hierover gemaakt worden voor het Volkerak-Zoommeer. Zonder een zout, fluctuerend systeem, worden de doelstellingen voor vogelsoorten die afhankelijk zijn van een dergelijk systeem (kustbroedvogels) niet behaald. De uiteindelijke keuze zal ook afhangen van de mate waarin de instandhoudingdoelen voor kustbroedvogels in het Deltagebied behaald worden. Het huidige concept beheerplan richt zich tenminste voor de planperiode op behoud van omvang en kwaliteit van een verzoetend Markiezaatsmeer met oevers en eilanden als leefgebied voor tenminste 20 paren dodaars en 20 paren lepelaar. Voor kluut, bontbekplevier, strandplevier, zilverplevier, kanoet, bonte strandloper en zwarte ruiters staan de instandhoudingdoelstellingen onder druk. Voor kluut, bontbekplevier en strandplevier gelden echter regio-doelen. De kans is groot dat in de loop van de komende jaren de daling zich voortzet tot onregelmatig broedend of tot nul paar, vanwege de natuurlijke ontwikkeling onder invloed van ontzilting en successie en het ontbreken van dynamiek. Voor kleine zwaan en fuut is het gebrek aan waterplanten en doorzicht een belemmering van verdere toename van de aantallen. Voor de overige soorten wordt de komende jaren geen probleem verwacht.
analyse	De belangrijkste bedreigingen voor het behalen van de doelstellingen voor kustbroedvogels is de verzoeting die optreedt in het Markiezaat. Hierdoor ontstaan voor deze soorten ongunstige omstandigheden, met name door het ontbreken van dynamiek en vegetatiesuccessie. Het bestaand gebruik is beperkt. Er is één beroepsvisser werkzaam en er zijn beperkte wandelmogelijkheden. Het gebied heeft een eigen peilbeheer en ontvangt maar zeer beperkt water van elders. Er zijn geen gebruiksvormen uit het gebiedsproces naar voren gekomen die leiden tot significant negatieve effecten die niet oplosbaar zijn met maatregelen. Met uitzondering van de activiteiten die leiden tot atmosferische depositie op de Woensdrechtse duintjes of tot verontrusting van vogelsoorten als gevolg van laagvliegen, kan het bestaande gebruik zonder voor de instandhoudingdoelen en de waarden van het beschermd natuurmonument worden gecontinueerd.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onvoldoende

3.14. Vlakte van de Raan

habitattypen	H1110_B Permanent overstroomde zandbanken
habitatsoorten	H1095 Zeeprik, H1099 Rivierprik, H1103 Fint, H1351 Bruinvis, H1364 Grijsze zeehond en H1365 Gewone zeehond.
broedvogels	geen
niet-broedvogels	geen
staat van instandhouding	Over de staat van instandhouding van H1110_B in het gebied is nauwelijks iets bekend. De bijdrage aan het landelijk areaal is echter zeer beperkt.
analyse	Voor zeeprik, rivierprik en fint geldt het gebied enkel als doortrekgebied. Herstelmogelijkheden dienen buiten het gebied gerealiseerd te worden. Voor bruinvis, grijze zeehond en gewone zeehond worden geen specifieke functies in het gebied verwacht. Droogvallende platen ontbreken, waardoor het gebied niet voor zeehonden als voortplantingsgebied kan dienen.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	onbekend

3.15. Voordelta

habitattypen	H1110_A Permanent overstroomde zandbanken getijdengebied, H1110_B Permanent overstroomde zandbanken Noordzee-kustzone, H1140_A Slik- en zandplaten getijdengebied, H1140_B Slik- en zandplaten Noordzee-kustzone, H1310_A Zilte pionierbegroeiingen zeekraal, H1310_B Zilte pionierbegroeiingen zeevetmuur, H1320 Slijkgrasvelden, H1330_A Schorren en zilte graslanden buitendijks en H2110 Embryonale duinen.
habitatsoorten	H1095 Zeeprik, H1099 Rivierprik, H1102 Elft, H1103 Fint, H1364 Grijsze zeehond en H1365 Gewone zeehond.
broedvogels	geen
niet-broedvogels	roodkeelduiker, fuut, kuifduiker, aalscholver, lepelaar, grauwe gans, berg-eend, smient, krakeend, wintertaling, pijlstaart, slobeend, toppereend, eider, zwarte zee-eend, brilduiker, middelste zaagbek, scholekster, kluut, bontbekplevier, zilverplevier, drieteenstrandloper, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, tureluur, steenloper, dwergmeeuw, grote stern en visdief.
staat van instandhouding	In de Voordelta geldt voor één soort een verbeteropgave, namelijk voor de gewone zeehond. Voor de zeehond betreft het een regionaal probleem in het Deltagebied, de landelijke staat van instandhouding is gunstig, omdat het met de populatie in de Waddenzee goed gaat. Voor vijf habitattypen en achttien soorten is de doelstelling behoud, terwijl de staat van instandhouding ongunstig is. In een aantal gevallen ligt de oorzaak van de ongunstige staat van instandhouding buiten de Voordelta. Voor krakeend geldt dat de landelijke staat van instandhouding gunstig is, maar dat ten tijde van vaststelling van het beheerplan recent in de Voordelta een negatieve trend is waargenomen. Voor het behoud van de populaties zoals aanwezig bij vaststelling van het beheerplan mogen bepaalde vormen van gebruik niet toenemen. Voor H1140_B en een aantal soorten is de Voordelta een belangrijk gebied in Nederland, terwijl als instandhoudingdoelstellingen een behoudsdoel geldt en de trend geen afname laat zien. Voor deze habitat en soorten is het zaak om het ontstaan van knelpunten te vermijden. Voor H1310_B en H2110 en twaalf soorten levert het realiseren van de instandhoudingdoelstellingen geen knelpunten op, uitgaande van de staat van instandhouding en de trend zoals bij vaststelling van het beheerplan. De Voordelta is voor de Nederlandse populatie van deze soorten of het Nederlandse habitatoppervlak van gering belang. Voor de ver-

	schillende knelpunten zijn oplossingen geformuleerd; een bodembeschermingsgebied en vijf kleinere rustgebieden. Er vanuitgaand dat deze uitgevoerd worden, worden de doelen voor instandhouding en compensatie gecombineerd.
analyse	Knelpunten zijn de aanleg van de Maasvlakte 2 en daarmee samenhangende afname in areaal en foerageergebied. Hiervoor wordt echter gecompenseerd. Daarnaast is verstoring van de platen en de rust als gevolg van recreatie een knelpunt. Ook kokkelvisserij en mogelijke bijvangst van aangewezen vissoorten kan een rol spelen. Het is de verwachting dat na het nemen van de maatregelen uit het beheerplan, significante negatieve effecten door bestaand gebruik voorkomen worden.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	voldoende

3.16. Yerseke en Kapelse Moer

habitattypen	H1310_A Zilte pionierbegroeiingen zeekraal en H1330_B Schorren en zilte graslanden binnendijs
habitatsoorten	Geen
broedvogels	Geen
niet-broedvogels	kolgans en smient
staat van instandhouding	Er zijn geen knelpunten die het behalen van de instandhoudingdoelstellingen (behoud) van de aangewezen habitattypen in de weg staan. Verwacht wordt dat als gevolg van de doorwerking van de gerealiseerde GGOR-maatregelen en het beheer, de oppervlakte van beide habitattypen in de eerste beheerplanperiode mogelijk nog licht kan stijgen en dat over een beperkte oppervlakte waar de kwaliteit van beide habitats matig is, zich in de toekomst een goede kwaliteit kan ontwikkelen. Dit is echter niet in concrete oppervlakte en kwaliteit uitgedrukt. Op basis van draagkracht wordt aan de instandhoudingdoelstelling voor omvang van het leefgebied van de Kolgans voldaan. Aangezien de oppervlakte foerageergebied binnen de Yerseke en Kapelse Moer in de toekomst niet verandert, is de instandhoudingdoelstelling gewaarborgd. Dit geldt tevens voor smient.
analyse	Voor dit beheerplan worden geen nieuwe beheermaatregelen geformuleerd. De doelen kunnen zonder extra maatregelen gerealiseerd worden. De instandhoudingmaatregelen bestaan hiermee uit voortzetting van het huidige beheer.
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	goed

3.17. Zwin en Kievittepolder

habitattypen	H1140_A Slik en zandplaten getijdengebied, H1310_A Zilte pionierbegroeiingen zeekraal, H1320 Slijkgrasvelden, H1330_A Schorren en zilte graslanden buitendijks, H1330_B Schorren en zilte graslanden binnendijks, H2120 Witte duinen, H2130_A Grijze duinen kalkrijk en H2160 Duindoornstruwelen.
habitatsoorten	H1014 Nauwe korfslak en H1166 Kamsalamander
broedvogels	geen
niet-broedvogels	kleine zilverreiger
staat van instandhouding	De voorgenomen uitbreiding van het Zwin is essentieel voor het bereiken van de instandhoudingdoelstellingen. Wanneer er geen grootschalige ingreep plaatsvindt, zal het Zwingebied binnen enkele tientallen jaren geheel verzan- den en verruigen, waardoor het dynamische slufstersysteem verdwijnt. Voort- zetting van de huidige antiverlandings-maatregelen levert geen duurzaam systeem. Voor de kamsalamander is uitbreiding omvang en verbetering leef- gebied noodzakelijk. Uitbreiding van het leefgebied binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied is echter niet mogelijk. Verbindingsmogelijkheden met omliggende populaties om inteelt te voorkomen liggen meer voor de hand. Voor nauwe korfslak en kleine zilverreiger zijn geen soortgerichte maat- regelen nodig. Als bovenstaande maatregelen worden uitgevoerd, worden de doelen gerea- liseerd. Hiermee is bij de beoordeling van de huidige situatie en autonome ontwikkeling rekening gehouden
analyse	Er zijn geen intensieve veehouderijen in de directe omgeving, waardoor stik- stofdepositie geen knelpunt is. Nieuwsvestiging van agrarische bedrijven rondom het Natura 2000-gebied, waardoor stikstofdepositie een knelpunt kan worden, dient te worden voorkomen. Bij gelijkblijvende recreatiedruk zijn er geen belangrijke significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied. Als gevolg van wegen, verkeerplaatsen, zandsuppletie op de stranden en be- heer aan wegen, waterlopen, duinenrij en grenspalen treden significante ne- gatieve effecten niet op. Alleen bij beheer is sprake van mitigerende maatre- gelen, met name de uitvoering van werkzaamheden buiten gevoelige perio- den (op basis van gedragscodes).
beoordeling huidige situatie en autonome ontwikkeling	voldoende

3.18. Soorten met een regionale doelstelling

Voor een aantal soorten zijn regionale doelen opgesteld, wat inhoudt dat er één doelstelling geformuleerd is voor meerdere gebieden die een groot deel van de Delta omspannen, of de Delta in zijn geheel. De regiodoelen gelden voor kluut, bontbekplevier, strandplevier, zwartkopmeeuw, grote stern, visdief en dwergstern. Voor alle genoemde soorten is sprake van een behoudsdoelstelling. Voor strandplevier geldt tevens een uitbreidings- en verbeteringsdoelstelling in de Oosterschelde. Voor visdief wordt ook het aantal broedparen op de Maasvlakte meegerekend.

Tevens is voor gewone zeehond een regiodoel opgesteld. Dit doel betreft behoud omvang en verbetering kwaliteit voor tenminste 200 exemplaren.

Vogels

Broedgebieden in de vorm van kale gronden op eilanden, schelpenbanken of oeverzones onder invloed van zout water, staan in de Deltagebieden onder druk. Dit komt doordat kale en schaars begroeide gronden verdwijnen door een verminderde natuurlijke dynamiek en vegetatiesuccessie, maar ook door het ontbreken van voldoende rust. Een breed maatregelenpakket is nodig om aan de gestelde opgaven te kunnen voldoen. Mogelijke maatregelen zijn onder andere het beheer van huidige broedlocaties handhaven en zelfs optimaliseren en het inrichten van nieuwe broedgebieden in natuurontwikkelingsgebieden of het opspuiten van broedeilanden. Tevens dient verstoring zoveel mogelijk te worden voorkomen. In zoete gebieden is meer inspanning nodig in verband met de versnelde vegetatiesuccessie.

Voor kluut en visdief is het onzeker of de doelen behaald worden na het nemen van beheers- en inrichtingsmaatregelen. Voor strandplevier is het zeker dat de doelen niet gehaald worden.

Gewone zeehond

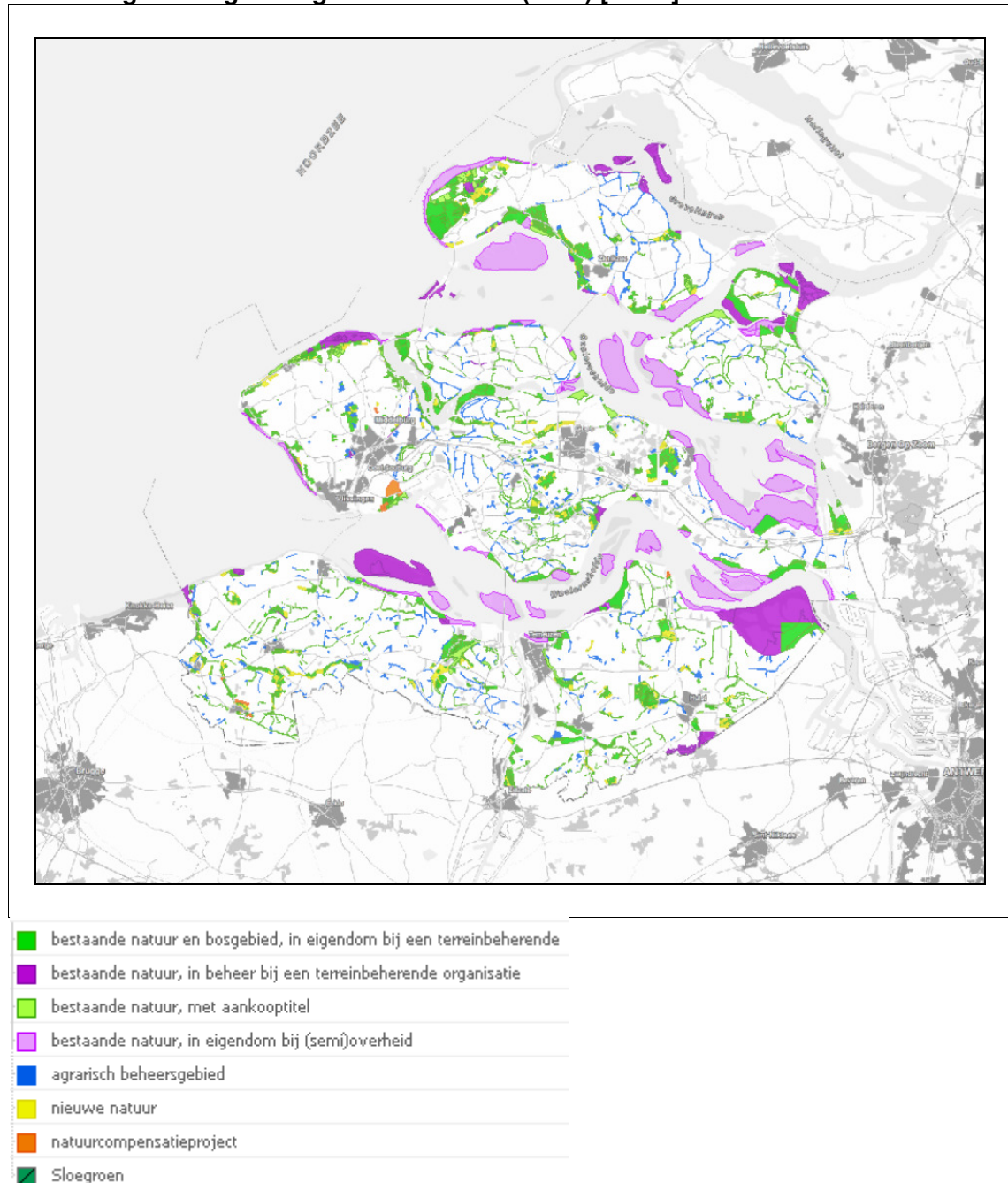
Van groot belang is voldoende rust op en bij de zandplaten waar de dieren rusten. Onder water zijn de hoeveelheid vis en de migratiemogelijkheden van belang. De Voordelta, Westerschelde en Oosterschelde zijn de belangrijkste leefgebieden. Voor de Voordelta is reeds een beheerplan opgesteld. De Westerschelde en Oosterschelde worden in de NEA behandeld. Hieruit blijkt dat significante negatieve effecten ten gevolge van cumulatie niet kunnen worden uitgesloten, waardoor mitigatie aan de orde is. Indien voldoende zoneringsmaatregelen getroffen worden, kunnen significante negatieve effecten door cumulatieve effecten voorkomen worden. Dit speelt met name in de Westerschelde. In de Oosterschelde zijn minder activiteiten gaande die verstoring kunnen opleveren voor zeehonden. In de Oosterschelde is echter de zandhoger wel een groot probleem, waardoor de kwaliteit van de huidige platen verder afneemt. Voor beide gebieden worden de doelstellingen na het nemen van maatregelen niet gehaald.

4. HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING ECOLOGISCHE HOOFD-STRUCTUUR

Afbeelding 4.1 geeft de situatie weer van de EHS in Zeeland medio 2011. Gronden binnen de begrenzing die aankoopwaardig zijn, nog niet aangekocht en ingericht, zijn weergegeven in geel. Jaarlijks wordt deze kaart bijgewerkt, waarbij deze locaties indien van toepassing worden veranderd in bestaande natuur (groen).

Momenteel vinden er onderhandelingen plaats tussen het Rijk en de provincie over de EHS. De nieuwe herijkte EHS wordt pas eind 2012 of begin 2013 vastgesteld.

Afbeelding 4.1. Begrenzing EHS in Zeeland (2011) [lit. 13]

In de nieuwste versie van het Omgevingsplan Zeeland 2012-2018 (derde eindconcept februari 2012) is de volgende passage opgenomen over de EHS-doelstellingen:

'De doelstelling voor het huidige regeerakkoord voor de provincie Zeeland was om circa 6800 hectare nieuwe natuur te ontwikkelen als onderdeel van de EHS. Daarvan is ca. 65 % verworven en ca 45 % ingericht (peildatum 2011). Vanwege de rijksbezuinigingen vindt er een landelijke herijking van de EHS plaats, waarbij nieuwe afspraken tussen Rijk en provincies gemaakt worden. Daarbij zal het accent meer op inrichting dan op verwerving komen te liggen en wordt er gestreefd naar een koppeling met Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water. Voor Zeeland betekent dit een kleinere EHS (indicatief: ca. 75 % van de oorspronkelijke natuurontwikkeling). De herijkte EHS zal vastgelegd en geactualiseerd worden door wijziging van het Natuurbeheerplan Zeeland. Begrensde natuurontwikkelingsgebieden worden via een waarborgingbeleid planologisch beschermd tegen onomkeerbare ingrepen zonder dat er voor de vigerende agrarische functie sprake is van planologische schaduwwerking. Via droge en natte ecologische verbindingen (ecologische wegbermen, binnendijken en natuurvriendelijke waterlopen) worden de natuurgebieden van de EHS aaneen gesmeed als ecologisch netwerk. Via ontsnipperingsmaatregelen worden ecologische barrières weggenomen.'

De herijking wordt pas eind 2012 - begin 2013 vastgesteld. Het is daarom nog niet bekend welke gebieden niet meer worden aangekocht of ingericht. Een ambitiekaart ontbreekt dus vooralsnog, waardoor ook geen beoordeling gemaakt kan worden van ontwikkeling van de EHS na de herijking. Gezien de doelstelling dat het accent op inrichting ligt, is de verwachting dat voornamelijk al aangekochte percelen worden ingericht. Of dit geldt voor alle momenteel als nieuwe natuur aangewezen percelen is vooralsnog onbekend. Omdat de beoogde (oorspronkelijke) omvang nog niet behaald is wordt de omvang als onvoldoende beoordeeld. Van de wel verworven nieuwe natuur is een deel nog niet ingericht en voldoet daarmee niet aan de beoogde kwaliteit. Ook de kwaliteit van de EHS wordt daarom in de huidige situatie als onvoldoende beoordeeld.

Als leemte in kennis kan worden aangegeven wat het effect van de herijking van de EHS op het ecologisch functioneren van diezelfde EHS is. Aanbevolen wordt het resultaat van de herijking expliciet op dit aspect te beoordelen.

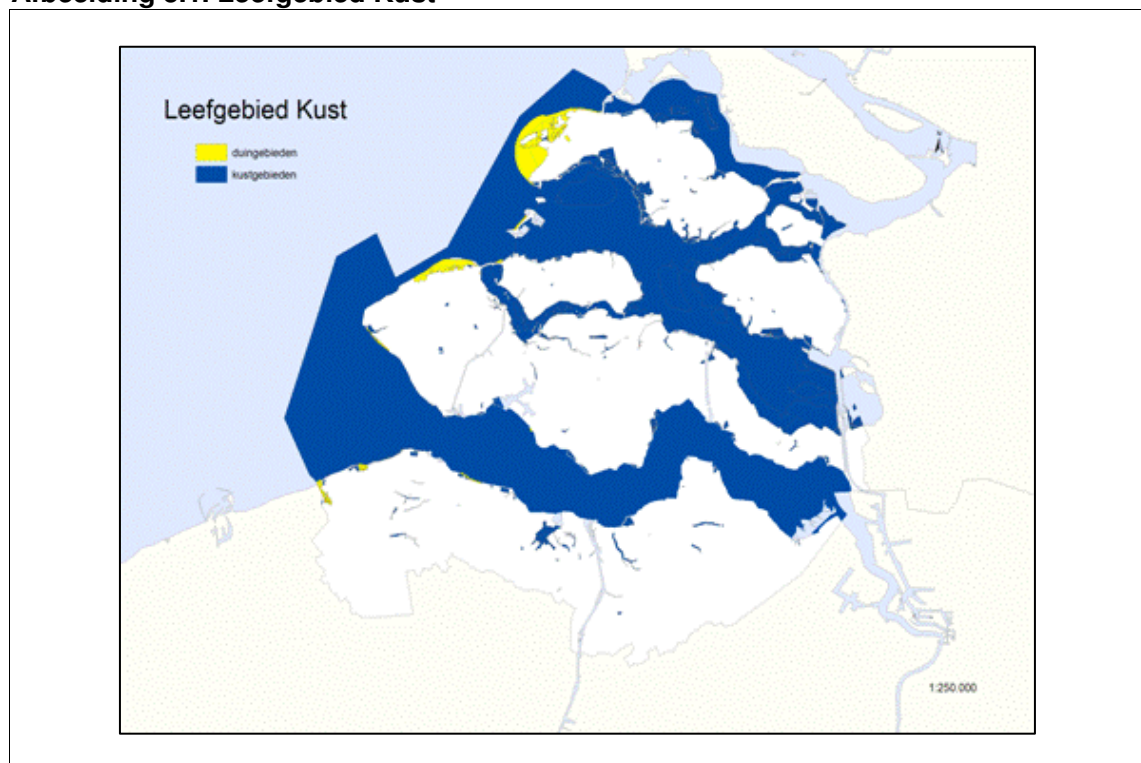
5. HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING BESCHERMDE EN NIET-BESCHERMDE BEDREIGDE SOORTEN BUITEN NATUURGEBIEDEN

5.1. Leefgebiedenbenadering

Door de provincie Zeeland is een leefgebiedenbenadering opgesteld (vastgesteld 31 maart 2009) om plant- en diersoorten te beschermen die voornamelijk buiten de beschermde gebieden voorkomen [lit. 14]. Deze soort profiteren dus onvoldoende van het lopende beheer. Voor maatregelen die passen binnen de leefgebiedenbenadering is vanuit het rijk een landelijk budget van 9 miljoen euro beschikbaar tot en met 2013. In de leefgebiedenbenadering is de aandacht primair gericht op een selecte categorie van circa 300 bedreigde plant- en diersoorten. Voor de provincie Zeeland betreft dit 70 soorten, die vooral verbonden zijn aan de leefgebieden Kust, Moeras en Agrarisch cultuurlandschap. Naast deze leefgebiedsoorten spelen, naargelang het gebied, ook nog veel andere aandachtsoorten mee. Voor Zeeland gaat het in totaal om 154 overige aandachtsoorten. De maatregelen voor de leefgebiedsoorten zullen worden geïntegreerd in een gebiedsgerichte aanpak.

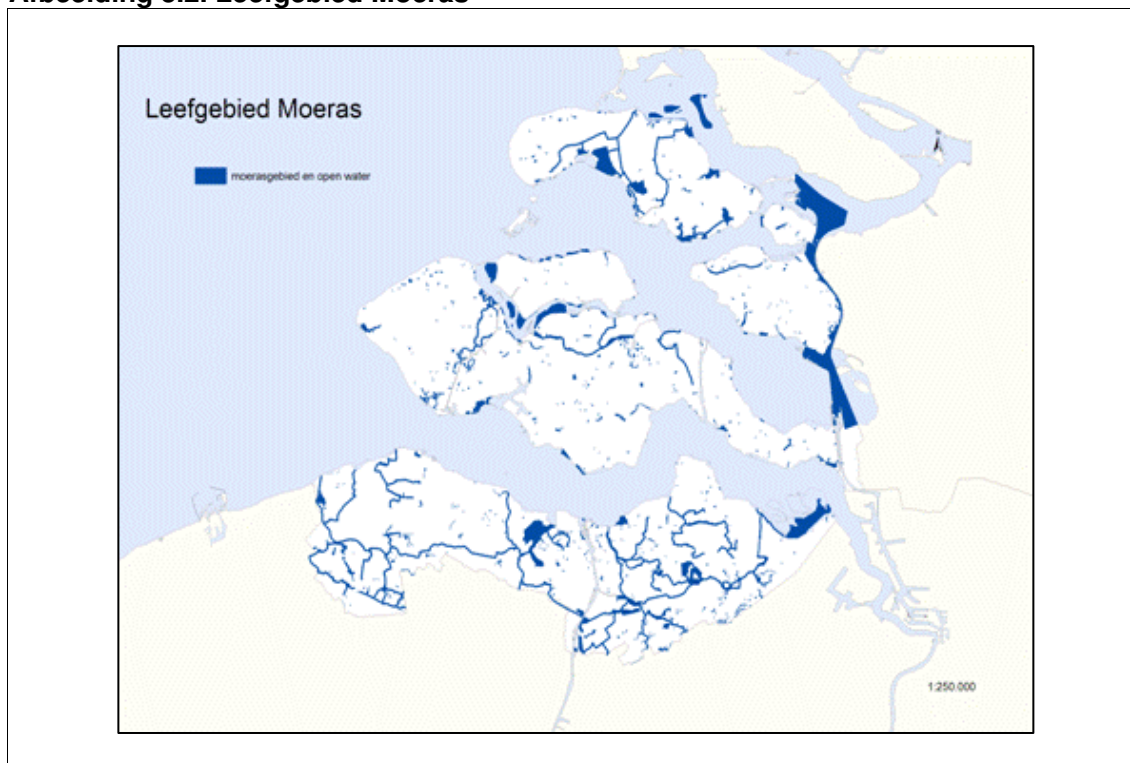
De gebieden die horen tot het leefgebied Kust in Zeeland zijn weergegeven in afbeelding 5.1.

Afbeelding 5.1. Leefgebied Kust

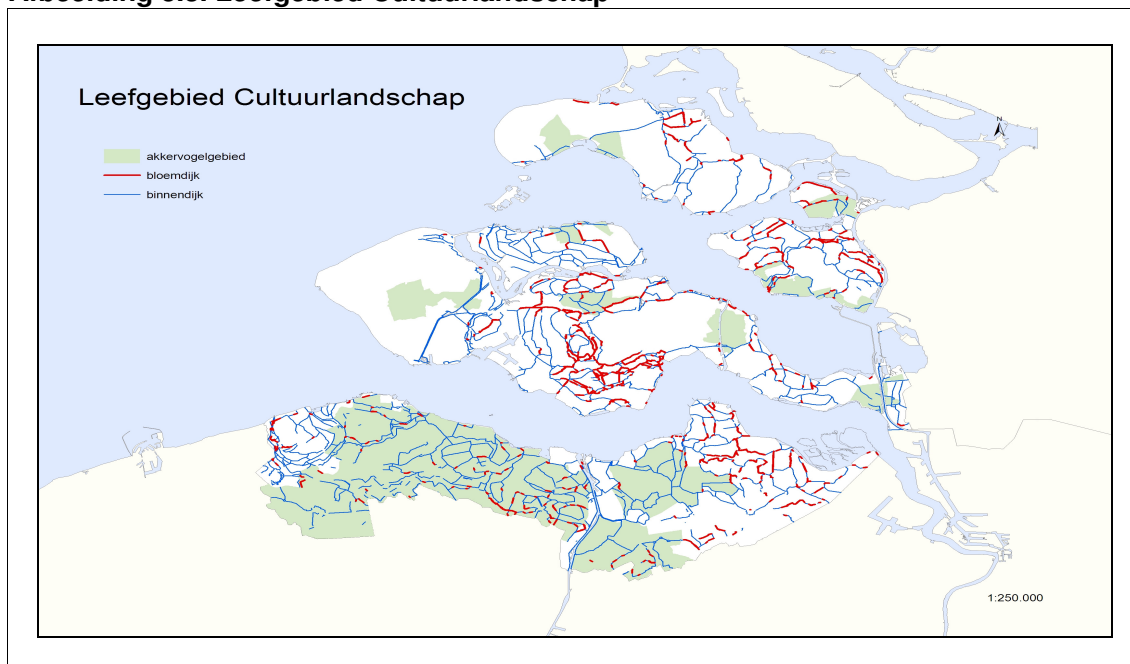
De gebieden die horen tot het leefgebied Moeras in Zeeland zijn weergegeven in afbeelding 5.2.

Afbeelding 5.2. Leefgebied Moeras

De gebieden die horen tot het leefgebied Cultuurlandschap in Zeeland zijn weergegeven in afbeelding 5.3.

Afbeelding 5.3. Leefgebied Cultuurlandschap

5.2. Uitwerking

5.2.1. Kust

De gebieden die vallen binnen het leefgebied Kust, vallen grotendeels binnen de begrenzings van de verschillende Natura 2000-gebieden. Het is daarom te verwachten dat soorten die in deze gebieden voorkomen en zijn aangewezen binnen de leefgebiedenbenadering kunnen meeprofiteren met de inrichtings- en beheersmaatregelen die volgen of gaan volgen uit de beheerplannen voor de verschillende gebieden. Dit betreft bijvoorbeeld groenknolorchis, nauwe korfslak, heikikker, tapuit, paapje en grauwe klauwier. Met name de gebieden Kop van Schouwen en Manteling van Walcheren die aangewezen zijn als duingebieden, bieden de meeste potentie voor deze soorten.

5.2.2. Moeras

De gebieden binnen het leefgebied Moeras vallen slechts ten dele binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Deze gebieden overlappen echter wel deels met de aangewezen gebieden binnen de EHS. Omdat het nog onduidelijk is wat de gevolgen zijn van de komende herijking van de EHS voor de provincie Zeeland, is het van belang om de uiteindelijke invulling van de herijking zoveel mogelijk te combineren met de leefgebiedenbenadering. Soorten als noordse woelmuis, waterspitsmuis, meervleermuis, roerdomp en bruine kiekendief lenen zich goed als 'ambassadeursoorten' van een gezond en divers moerascosysteem.

5.2.3. Cultuurlandschap

Een groot deel van het totale landoppervlak binnen Zeeland is aangewezen als Cultuurlandschap binnen de leefgebiedenbenadering. Met name binnen Zeeuws-Vlaanderen valt dit aangewezen gebied grotendeels buiten de begrenzing van de EHS. Soorten als boomkikker, steenuil, kamsalamander, hermelijn en levendbarende hagedis komen van oudsher voor in kleinschalig cultuurlandschap, maar hebben allen te lijden gehad van intensivering van de landbouw. Deze soorten, die gebruik maken van relatief grote netwerken van deel-leefgebieden, kunnen belangrijke doelsoorten zijn voor een gecombineerde uitwerking van de EHS-herijking en de leefgebiedenbenadering. Bovendien vinden nu al veel maatregelen plaats om de weidevogelstand in het agrarisch cultuurlandschap te herstellen. Een gecombineerde aanpak 'EHS-weidevogels-leefgebiedenbenadering' biedt de meeste kansen om zo integraal mogelijk te werken en zoveel mogelijk doelen te behalen.

5.3. Beoordeling

Het ontbreekt momenteel aan informatie over de trend van enkele karakteristieke soorten per leefgebied om de huidige situatie en autonome ontwikkeling te kunnen bepalen.

6. KADERS VOOR BESTAAND GEBRUIK

6.1. Inleiding

In de in het kader van het Natura 2000-beheerplan opgestelde Nadere Effectenanalyse zijn voor specifieke vormen van bestaand gebruik kaders ontwikkeld waarbinnen dat gebruik zich autonoom kan ontwikkelen zonder effecten te hebben op de Natura 2000-doelen. Vormen van bestaand gebruik waarvoor deze kaders zijn ontwikkeld zijn:

- beroepsvisserij;
- baggeren en verspreiden van baggerspecie;
- kustsuppleties;
- evenementen;
- recreatievaart (niet zijnde kite- en windsurfen, omdat dit alleen op specifieke locaties is toegestaan die zich niet autonoom (zonder besluit of vergunning) kunnen uitbreiden;
- beroepsscheepvaart.

Tevens zijn toetsingskaders ontwikkeld voor (concrete) nog te vergunnen activiteiten:

- jachthavenuitbreiding Dokkershaven (Scheldekwartier) & Edisongebied en Perkpolder;
- KRW inrichtingsmaatregelen oevers en uiterwaarden.

In dit omgevingsplan worden mogelijk voor de volgende vormen van bestaand gebruik uitbreidingsmogelijkheden aangegeven:

- beroepsvisserij;
- recreatievaart;
- beroepsscheepvaart.

6.2. Beroepsvisserij

Ten aanzien van de beroepsvisserij zijn voor de boomkorvisserij (met uitzondering van de garnalenvisserij) in de Oosterschelde en Westerschelde en de mosselzaadvisserij in de Oosterschelde concrete voorwaarden beschreven op basis waarvan het Bevoegd Gezag kan besluiten een Natuurbeschermingswetvergunning voor deze activiteiten af te geven.

De voorwaarden voor de boomkorvisserij en de mosselzaadvisserij gaan in op het voorkomen van verstoring van rustende en/of zogende zeehonden, het terugzetten van bijgevangen beschermde vissoorten rivierprik, zeeprik of fint, afstand houden van broedkolonies van vogels of grote vogelconcentraties, een monitoringverplichting van de uitgevoerde visserij, aanduidingen omtrent de toegestane locaties en de mogelijkheid tot sluiten van de visserij indien de instandhouding van de visvoorraden of de bescherming van natuurwaarden daartoe aanleiding geven.

Voor de mosselhangculturen (MHC) in de Oosterschelde en de autonome ontwikkeling hierin is een kader opgenomen waarbinnen deze activiteit Nb-wetvergunningvrij kan worden opgenomen in het beheerplan. Dit betreft echter een specifieke activiteit waarin een bestaande mosselzaadvanginstallatie (MZI) wordt voorgezet als mosselzaadhangcultuur op de mosselpercelen Slaak 3 en Slaak 8 in de Oosterschelde en is niet representatief voor andere mosselhangcultuuractiviteiten. Voor uitbreiding van mosselhangculturen op andere locaties is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk.

Voor uitbreiding van beroepsvisserij is zeer waarschijnlijk een Nb-wetvergunning noodzakelijk.

6.3. Recreatievaart

Autonome ontwikkeling van de recreatievaart kan bestaan uit seizoensverlenging (zoals langer doorvaren in het najaar), en ruimtelijke veranderingen in vaarintensiteit. Onder de gebiedsbrede recreatievaart vallen zowel grote als kleinere vormen van recreatievaart. Dit gaat om varen met motor- en zeilschepen. De locatiegebonden recreatie(vaart), waaronder kite- en windsurfen, valt buiten het kader.

De huidige recreatievaart in de Delta (i.e. motor- en zeilschepen; exclusief de locatiegebonden recreatievaart) vormt geen belemmering voor het behalen van de instandhoudingdoelstellingen. Een lokale toename door autonome ontwikkeling kan leiden tot een grotere druk op beschermde natuurwaarden, met name via verstoring van rust- en foerageergebieden van de grote aantallen watervogels die jaarrond gebruik maken van de Delta. Voor de meeste locaties is dit geen probleem. Knelpunten kunnen alleen ontstaan op enkele locaties in Grevelingen, Westerschelde en Zoommeer. Voor deze locaties zijn zoneringen in tijd en/of ruimte aangegeven of zijn delen van gebieden gesloten voor recreatievaart.

6.4. Beroepsscheepvaart

Ten aanzien van beroepsscheepvaart is in de Nadere Effectenanalyse aangegeven dat geen nadere voorwaarden noodzakelijk zijn om te voorkomen dat een eventuele uitbreiding van het aantal vaarbewegingen en/of het varen met grotere schepen effecten heeft op de Natura 2000-doelen voor de Deltawateren gedurende de eerste beheerplanperiode. Redenen hiervoor zijn het gebruik van vaste vaarroutes, beperkte snelheid en beperkte geluidshinder van schepen en omdat de meeste scheepsbewegingen ver van de rust- en foeragegebieden plaatsvinden. De Natura 2000-doelen in de Deltawateren staan een toename van de beroepsscheepvaart dus niet in de weg.

7. BEOORDELING VAN VOORNEMENS IN HET OMGEVINGSPLAN EN STRUCTUURVISIE OP EFFECTEN OP NATURA 2000-GEBIEDEN

De voornemens uit het Omgevingsplan kunnen negatieve effecten hebben op nabij gelegen Natura 2000-gebieden. De voornemens zijn in veel gevallen echter nog weinig concreet (niet uitgewerkt in omvang en locatie), waardoor een concrete beoordeling van effecten niet mogelijk is. Om toch invulling te kunnen geven aan de Passende Beoordeling in het kader van dit planMER zijn de risico's op significante effecten beoordeeld in onderstaande tabel 7.1 op basis van expert judgement. De beoordeelde activiteiten zijn overgenomen uit tabel 2.2 van de hoofdtekst van het planMER.

De MER(boordelings)plichtige activiteiten die in de Structuurvisie zijn opgenomen, zijn concreter. In een aantal gevallen is hiervan in een het kader van een andere studie ook reeds een beoordeling van effecten op Natura 2000 gemaakt. De beoordeling van deze activiteiten is opgenomen in onderstaande tabel 7.2.

De beoordeling van de activiteiten uit de Structuurvisie kan worden benut om bij de verdere planvorming ten aanzien van deze activiteiten de effecten op Natura 2000 vroegtijdig mee te nemen.

Tabel 7.1 Beoordeling voornemens Omgevingsplan op Natura 2000-gebieden

	Activiteit	Kans op significante effecten			
1	Concentratie van bestaande en nieuwe industrie in Sloegebied en Kanaalzone.				Legenda
	Concentratie van niet-industriële agribusiness in de Bevelanden.				significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten
	Toepassing duurzaamheidsladder bij uitbreiding areaal haven- en industrieterreinen.				significant negatieve effecten kunnen op voorhand niet worden uitgesloten
	Ruimtelijke reservering voor uitbreiding op de westelijke kanaaloever blijft gehandhaafd.				significant negatieve effecten zijn waarschijnlijk
	Continue verbeteringsplan bij bedrijven door toepassing BBT en via beleidsregels geluidzonebeheer en veiligheidscontour van industrieterreinen.				niet van toepassing
	In de Kanaalzone heeft de gemeente Terneuzen de regie in een samenwerkingsverband met provincie, Zeeland Seaports en Rijk; provincie heeft een stimulerende rol.				
	Het hanteren van de duurzaamheidsladder.				
	Uitbreiding areaal bedrijventerrein in een regio is niet groter dan de verwachte behoefte in de komende 10 jaar.				
	In 2018 is 100 ha verouderd bedrijventerrein in herstructurering genomen.				
	Concentratie kantoren binnen steden netwerk Goes, Middelburg, Vlissingen, Terneuzen.				
2	Via het PSEB en de Agenda Biobased Economy Zuid West Nederland, 'Agro meets chemistry'.				
	Ketengericht afvalbeleid.				
	Benutten diepere ondergrond voor (tijdelijke) CO ₂ -opslag bij glastuinbouw.				
	Uitvoeringsprogramma energie en klimaat 2012-2016.				
	Stimuleren energiewinning uit mest en afvalstoffen.				
3	Recreatiekansenkaart geeft vanuit een economisch perspectief de meest kansrijke locaties aan voor verblijfsrecreatie, watersport en jachthavens.				
	Het vergroten van de toegankelijkheid van het landelijk gebied door het bevorderen van de aanleg van wandel- en fietspaden en benutten van recreatieve vaarroutes.				
	Inspelen op veranderingen in het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB).				
	Faciliteren schaalvergroting door inzet van de Zeeuwse grondbank en kavelruil.				
	Convenant aquacultuur tussen provincies, sector, waterschap en Zeeuws gemeenten.				
	Voortzetting beleid voor verbrede plattelandontwikkeling met meer mogelijkheden voor nieuwe economische dragers landelijk gebied.				
	Stimuleren en ondersteunen van innovatie in de visserij en vis-, schaaldier- en schelpdierkweek.				
	Goede ordening van de Deltawateren voor diverse vormen van gebruik.				
4	Ondersteunen van de gewenste veranderingen met een herstructureringsfonds en transformatieprojecten in het steden netwerk (Z4).				
	Toepassing ladder voor duurzame verstedelijking als procesinstrument bij besluitvorming over nieuwbouw in regionale woningmarktafspraken.				
	Actualisatie grenzen van woonkernen (2005).				
5	Vergunningverlening, handhaving en monitoring.				
	Geluidzonebeheer en monitoring van de geluidsruimte van regionale industrieterreinen.				
6	Het Rijk en het waterschap zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen gericht op het behalen van de KRW doelen voor de chemische en ecologische waterkwaliteit.				
	De provincie ondersteunt initiatieven van sectoren (landbouw) en overheden (gemeenten) gericht op terugdringing diffuse bronnen.				
	Monitoring en terugdringing diffuse bronnen.				
	Met bodemsanering (spoedlocaties) de risico's op grondwaterverontreiniging aanpakken.				
	Bestrijding van de verdroging bestaat voor een belangrijk deel uit de realisatie van het Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR). Het waterschap werkt dit uit en koppelt dit aan de herziening van peilbesluiten.				
7	Rijkswaterstaat en het waterschap zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen die nodig zijn om de waterkeringen op het gewenste veiligheidsniveau te brengen.				
	De ruimtelijke kwaliteit verhogen door werk met werk te maken.				
	Zandsuppleties kust; ondersteunen van nieuwe suppletietechnieken.				
8	Bij herijking EHS wordt gestreefd naar een koppeling met de doelen van Natura-2000, Kaderrichtlijn water, Waterbeheer 21 ^e eeuw en landschap en cultuurhistorie.				
	Begrensde natuurontwikkelingsgebieden worden via een waarborgingsbeleid planologisch beschermd tegen onomkeerbare ingrepen.				
	Het treffen van specifieke maatregelen voor bijzondere soorten op basis van de leefgebiedenbenadering: kust, moeras en cultuurlandschap.				
	Vergunning, ontheffing, subsidieregeling Natuur en Landschap, Programmatische Aanpak Stikstof.				
	In samenwerking met onder andere de Stichting Landschapsbeheer Zeeland, waterschap, gemeenten en ondernemers per regio realiseren van een netwerk van wandelpaden door natuurgebieden en over boerenland.				
	Landgoederenregeling.				
	Behouden, versterken en benutten van de kernkwaliteiten van het Zeeuwse landschap en cultuurhistorische waarden, zoals de duinen, kreekruggen, bijzondere polders en Staats-Spaanse Linies.				

Tabel 7.2 Beoordeling gevolgen m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten in relatie tot Natura 2000-gebieden (Passende Beoordeling)

Thema	m.e.r.(beoordelings)plichtige activiteiten (o.b.v. Besluit-m.e.r.)	uitvoerbaarheid in relatie tot de Natuurbeschermingswet	waar zijn effecten beoordeeld?	randvoorwaarden en aandachtspunten
Haventerreinen en industrie	Ruimtelijke reservering industrie-terrein Westelijke Kanaalzone (D11.3)	uitvoerbaar, waar nodig met maatregelen	In 1999 is een milieueffectenstudie uitgevoerd voor de vestiging van petrochemie. Dit is een worst case scenario. Uit de milieubeoordeling volgt dat er geen sprake is van uitsluitende, maar van randvoorwaardenstellende effecten. Aandachtspunten hierbij: - aanwezigheid beschermde of zeldzame soorten (aandacht voor rugstreeppad en kamsalamander); aanwezigheid bodemverontreiniging en kwetsbaar gebied voor natuur en drinkwater.	
	Aanleg spoorwegen VeZA en Axel-Zelzate (C2)	uitvoerbaar met maatregelen	In de Trajectnota/MER VERA is reeds een locatieafweging gemaakt	Mogelijke cumulatieve effecten met andere projecten.
	Westerschelde Containerterminal (C4, D2.1)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied Westerschelde	In de locatiestudie Containerterminal in Zeeland is gezocht naar een locatie waar de milieueffecten het geringst zijn. Een nieuwe m.e.r.-procedure wordt gestart	Natuurcompensatie Westerschelde
	Optimaliseren auto(snel)wegen (D1.1)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten, waaronder stikstof	effecten zijn nog niet beoordeeld, voornemen onvoldoende concreet om effecten te kunnen beoordelen	
Bedrijventerreinen	Uitbreiding bedrijventerreinen (D11.3)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten,	effecten zijn nog niet beoordeeld, voornemen onvoldoende concreet om effecten te kunnen beoordelen	

		waaronder stikstof		
Energie	Aanleg kerncentrale Borsele II (C22.2)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten, waaronder onttrekking en lozing koelwater	In de notitie R&D voor het planMER (2011) zijn enkele belangrijke aandachtspunten genoemd, waaronder de ecologische effecten van onttrekking en lozing van koelwater	
	Uitbreiding concentratielocaties windenergie (D22.2)	uitvoerbaar met maatregelen	Voor de windenergielocaties Oosterscheldekering en Kreekraksluizen is er naar verwachting geen sprake van uitsluitende effecten en zijn significante effecten op de nabij gelegen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden te voorkomen met passende randvoorwaarden en uitgangspunten voor de inpassing/inrichting. Naar verwachting zal niet de mogelijke geluidsverstoring, maar de kans op aanvaringen voor vogels en daardoor van mogelijke significante effecten op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden een aandachtspunt vormen. Voor de windenergielocaties Sloegebied en Kanaalzone geldt dat er door hun ligging geen sprake is van uitsluitende, maar van randvoorwaardenstellende effecten.	Windenergievermogen dient te worden gerealiseerd op de aangewezen concentratielocaties. Verder kunnen windturbines alleen geplaatst worden op de locaties die inmiddels in procedure zijn gebracht, planologisch zijn ingepast of reeds zijn gebouwd.
	Aanleg windturbinepark bij Kramersluizen ("Windpark Krammer") (D22.2)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten	Het MER wordt in 2012 opgesteld. Belangrijke aandachtspunten zijn geluid, slagschaduw, veiligheid (invloed op waterkeringen), invloed op natuur en landschappelijke inpassing.	
	Aanleg Hydro-energiecentrale Brouwersdam (D31)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten	Door de introductie van getij overstroomden laaggelegen gebieden die nu niet overstroomden. In het MER bij de MIRT verkenning Grevelingen is aangegeven dat hierdoor negatieve effecten optreden op verschillende instandhoudingsdoelen. Bij de verdere uitwerking van het voorkeursalternatief dient te worden bekeken in hoeverre dit met mitigerende maatregelen kan worden	

			voorkomen	
	Aanleg of uitbreiding hoogspanningsleidingen (C24, D24.2)	uitvoerbaar met maatregelen	Veel hoogspanningsverbindingen liggen in of nabij Natura2000-gebieden. Voor het SEVIII is een passende beoordeling uitgevoerd. Deze geeft op strategisch niveau zekerheid dat de door het plan mogelijk gemaakte activiteiten niet zullen leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden.	
Dagrecreatie	Aanleg nieuwe of uitbreiding bestaand themapark (D10 e)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten	De mogelijke initiatieven zijn nog niet concreet genoeg voor een inschatting van milieueffecten. Bij concentratie van recreatieve voorzieningen op bestaande locaties voor recreatie zijn de effecten naar verwachting beperkt.	
Watersport en jachthavens	Uitbreiding diverse jachthavens (D10 b)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten	Jachthavenuitbreiding Perkpolder: lozing van afvalwater van schepen kan leiden tot vermesting en verontreiniging van het water in de haven en de Westerschelde. Ook de storingsfactoren geluid, licht, verstoring door mensen, mechanische effecten en barrièrewerking kunnen optreden als gevolg van de aanwezigheid van de jachthaven. Dokkershaven: deze uitbreiding zal leiden tot een toename van de recreatieve druk op de Westerschelde. De verwachting is dat ook in rustige gebieden de druk toe zal nemen. Effecten voor beide havens zijn beschreven in het rapport Nadere Effectenanalyse Deltawateren Fase II (2011).	zonering van rustgebieden in ruimte en/of tijd
Landbouw	Uitbreiding of wijzigen intensieve veehouderij en omvangrijke grondgebonden veehouderij (C14)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten, met name stikstof	Risico op toename stikstofdepositie	Programmatistische aanpak stikstof

Visserij, schaal- en schelpdiersector	Aanleg of uitbreiding intensieve aquacultuur (D28)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten	De mogelijke initiatieven zijn nog niet concreet genoeg voor een inschatting van milieueffecten	
Woningbouw en herstructurering	Stedelijke ontwikkelingsprojecten (D11.2)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten, met name stikstof vanwege toename verkeersintensiteiten	De ontwikkelingen hebben zowel positieve als negatieve milieueffecten. Voor de projecten in Vlissingen en Goes geldt dat de woningbouwontwikkeling in de plaats komt van bestaande industriële activiteiten. Hiermee wordt een verbetering op gebied van lucht en geluid gerealiseerd. Wel geldt met name voor de ontwikkeling in Goes dat de verkeersintensiteiten in het gebied sterk toenemen.	
Voorzieningen	Aanleg of uitbreiding racebaan gemotoriseerde voertuigen (D3.2)	uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk, maar met risico op significant negatieve effecten	De mogelijke initiatieven zijn nog niet concreet genoeg voor een inschatting van milieueffecten	
Hoogwaterveiligheid	Aanleg of wijziging secundaire waterkeringen (D3.2)	Op dit moment geen beleidswijziging of nieuwe initiatieven bekend.		

8. REFERENTIES

1. http://provincie.zeeland.nl/natuur_landschap/natuurwetgeving/natura2000/zeven_gebieden/index.
2. Deltaproject Management, 2009. Doelendocument Natura 2000 Deltagebied. Definitieve versie.
3. Royal Haskoning, Bureau Waardenburg, Imares, Arcadis, 2011. Nadere Effectenanalyse Deltawateren fase II. Definitief eindrapport.
4. Arcadis, 2011. Natura 2000-beheerplan Canisvliet, Groote Gat en Vogelkreek 2012-2017. Eindconcept.
5. Arcadis, 2011. Natura 2000-beheerplan Kop van Schouwen 2012-2017. Concept.
6. Arcadis, 2011. Habitattoets Kop van Schouwen. Herziening 2010-2011.
7. Tauw, 2010. Ontwerp beheerplan Manteling van Walcheren. Concept.
8. Arcadis, 2011. Beheerplan Natura 2000-gebied Yerseke en Kapelse Moer 2012-2017. Eindconcept.
9. Arcadis, 2010. Beheerplan Natura 2000-gebied Zwin en Kievittepolder. Concept.
10. Arcadis, 2010. Beheerplan Natura 2000-gebied Zwin en Kievittepolder. Bestaand gebruik, inventarisatie en toetsing. Concept.
11. Royal Haskoning, 2010. Beheerplan Natura 2000 Markiezaat. Een schuivend ecosysteem. Werkdocument.
12. Beheerplan Voordelta, 2008.
13. <http://zldags.zeeland.nl/geoweb/geowebinternet/web/Viewer.aspx?Site=NatuurEnLandschap>.
14. Provincie Zeeland, 2009. Leefgebiedenbenadering Zeeland. Uitwerking van een beleidsvoornemen tot intensivering en verbreding van maatregelen voor bedreigde planten en dieren.